

“สัพพะทานัง
การให้ธรรมะเป็นทาน

อัมมะทานัง ฆิณัตติ
ชนะการให้ทั้งปวง”

(พุทธทศปิฎก ธรรมบท-อุทาน)

ขอมอบเป็นธรรมบรรณาการ

แต่ .....

จาก .....

คำกล่าวมอบหนังสือ ก่อนมอบหนังสือเป็นธรรมทานให้กล่าวดังนี้.-

ตั้งนะโม ๓ จบ

“ขอให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย ทุกชั้นภูมิ ทุกหมู่เหล่า...จงมีส่วนแห่งบุญนี้
ขอจงมีส่วนแห่งความสว่างไสวตรงต่อเนื้อหาแห่งพระสัจธรรมจงทั่วกันตลอด
ไปเทอญฯ”

มนุษย์...เกิดมาทำไม? เล่ม ๑๗ ตอน ประวัติอัสติมหาสาวก ๘๐ รูป

โดย ผู้เรียบเรียง สุวัฒน์ สุวทุฒโน (พิทักษ์วงษ์)

ข้าราชการบำนาญ อดีตนายอำเภอ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ข้าราชการพลเรือนดีเด่นครุฑทองคำ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พุทธศักราช ๒๕๓๗

ข้อมูลทางบรรณานุกรม หอสมุดแห่งชาติ

สุวัฒน์ สุวทุฒโน (พิทักษ์วงษ์)

มนุษย์...เกิดมาทำไม? ตอน ประวัติอัสติมหาสาวก ๘๐ รูป

กองทุนนิรมนุษย์เกิดมาทำไม? พุทธศักราช ๒๕๔๖ จำนวน 320 หน้า

ISBN 978-616-361-531-2

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๗ จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พุทธศักราช ๒๕๓๗

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

กองทุนนิรมนุษย์เกิดมาทำไม? พุทธศักราช ๒๕๔๖

๓๕๕/๑๑๔๙ หมู่บ้านพัฒนา ซอย ๒ ข. (หลังตลาดสี่มุมเมือง) ถ.วิภาวดีรังสิต (ซอยพหลโยธิน ๗๗)

ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๓๐ โทรศัพท์ ๐๒-๕๓๖-๖๕๒๒, ๐๙๒-๒๕๓๗-๗๔๗๕

www.buddhaanswertolife.com facebook:อุทยานธรรมวิปัสสนามวกเหล็ก

พิมพ์ที่

บริษัท พิมพ์สวย จำกัด ๔/๕ ถนนเทศบาลรังสฤษฎ์เหนือ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐๒-๕๕๓-๙๖๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๓-๙๖๐๖

(หมายเหตุ: พิมพ์ด้วยกระดาษถนอมสายตา(Green Read) เพื่อความห่วงใยในสุขภาพต่อท่านผู้อ่าน)

พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

ผู้ประสงค์บริจาคสนับสนุนเผยแพร่ธรรมทาน

“กองทุนนิรโทษกรรมเกิดมาทำไม?”

โปรดส่งไปรษณีย์ธนาณัติไปที่...

คุณกิงกาญจน์ พิทักษ์วงษ์

กองทุนนิรโทษกรรมเกิดมาทำไม? พุทธศักราช ๒๕๔๖
๓๕๕/๑๑๙๙ (ช.พหลโยธิน ๗๗) หมู่บ้านพัฒนา ซอย ๒ ข.

ถ.วิภาวดีรังสิต ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี ๑๒๑๓๐

โทรศัพท์ ๐๒-๕๓๖-๖๕๒๒, ๐๙๒-๒๕๓-๗๔๗๕

(ธนาณัติสั่งจ่าย ปณ. ๑๒๑๓๑ เท่านั้น)

หรือ โอนเงินเข้าบัญชีกองทุนฯ ธนาคารกรุงไทย สาขาประตูน้ำ

ออมทรัพย์ เลขที่ ๑๖๓-๐-๑๑๕๕๙-๔

ในนามคุณกิงกาญจน์ พิทักษ์วงษ์ ประธานกองทุนฯ

แล้วส่งสำเนาไปโอนเงิน

ทางไปรษณีย์ หรือส่ง Fax. ๐๒-๒๕๕๕๒๔๒ เพื่อตอบอนุโมทนา

คำนำ

พระอรหันต์พุทธสาวก-พุทธสาวิกา ส่วนใหญ่ บรรลุลุทธิเฉพาะพระพักตร์ เนื่องจากมีอิทธิวาสนาบารมีพวงพันสัมพันธ์กันมากับพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ในหลายๆ พุทธวัฏฏะที่ผ่านมา ดังเช่น เมื่อครั้งพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าปทุมุตตระ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปัสสี ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งล้วนมีผู้ตั้งความปรารถนาขอสำเร็จมรรคผลนิพพานมาก่อนแล้วทั้งสิ้น

ประกอบกับวาระโอกาสมาถึงด้วยเหตุที่วิบากกรรมเก่าเบาบางลงมากแล้ว ดุจผ้าที่ซักทำความสะอาดลูบพร้อมย้อมน้ำฟาด

ส่วนที่มีได้บรรลุลุทธิเฉพาะหน้าก็มีอยู่บ้าง แต่ก็ได้ธรรมาภิสมัยแล้ว กล่าวคือ เริ่มคลายจิตออก ปลง ปล่อยวางจิตลงไปมาก ต่อเมื่อวาระโอกาสที่วิบากกรรมเก่าเบาบางลง และไม่เจริญดำเนินบำเพ็ญปฏิบัติสร้างกรรมใหม่ ช้อนวิบากเพิ่มขึ้นไปอีก ครั้นต่อมาได้กลั่นกรองเนื้อหาตรงพระสัจจธรรมคำสอน ยุติตัวเหตุต้นเหตุสมุทัยลงได้ ปลงปล่อยวางธาตุขันธ์ลงไปเรื่อยๆ ไม่นานนักก็บรรลุลุทธิ เช่น พระอนันท์พุทธอนุชา พระปิงคิยอรหันตเถระ พระปุณณะสุณุปรรณตะ ฯลฯ เป็นต้น

พระอรหันต์สาวกทุกพระองค์ ลุ่ลวงไม่ติดไม่ขัดข้องคาในธรรม ด้วยอยู่บนพื้นฐานของการไม่ติดยึดในสมุทัยต้นเหตุอุปาทานปัจจัยการ อริยสัจธรรม ๔ นั้นเอง โปรดหาอ่านรายละเอียดการปลงปล่อยวางตัดหาอุปาทานฯ ซึ่งได้บันทึกมุมมองหลายหลากแง่มุมของการลุ่ลวงธรรม ในเล่ม ๑๘ ตอนจบกิจ-จบกรรมสังสารวัฏ

กล่าวโดยย่อ ให้มองเห็นภาพวิญญะ ๓ กิเลส-กรรม-วิบาก นี่เป็นวิญญะ เป็นทุกข์ขอรียสัจผลของกิเลสตัณหา สมุทัยขอรียสัจในขอรียสัจ ๔ ที่ทรงตรัสรู้ คือ ทุกข์-สมุทัย (ตัณหา)-นิโรธนิพพาน-มรรค นั่นเอง

“ธรรมใดเกิดแต่เหตุ ทรงตรัสเหตุและความดับเหตุ มีปรกติทรงตรัสสอนอย่างนี้”

ดับเหตุ ตัณหาสมุทัย-ทุกข์ขอรียสัจ นิโรธนิพพานฉับพลันทันที และ ทรงพิจารณาธรรมเป็นอนุโลมไปตามลำดับ และปฏิโลมย้อนกลับไปกลับมา ในธรรมปัจจยาการ ๑๒ ประการ ภายหลังจากที่ได้ทรงตรัสรู้ในสัปดาห์ที่เจ็ด อยู่ถึงเจ็ดราตรี ทรงจำแนกแจกแจงพระธรรมละเอียดสุขุมลุ่มลึกซึ่ง คัมภีรภาพแห่งพระสัจจธรรมนี้ว่ายากนักที่มนุษย์ในโลกนี้จะเข้าใจ!

กล่าวโดยสรุป คือ ดับตัวตัณหาสมุทัยขอรียสัจ หรือ ดับตัวตัณหา อุปาทานในธรรมปัจจยาการ ๑๒ นิโรธนิพพานฉับพลันทันที!

ดับตัณหาอุปาทาน ด้วยปลงปล่อยวางทุกๆ ธาตุขันธ์ ไม่เกาะไม่ติด ไม่ยึด ไม่อุปาทาน นิโรธนิพพานฉับพลันทันที ดังที่ได้ทรงตรัสไว้ในเวสาลีสูตรว่า “เมื่อไม่อุปาทาน ย่อมนิพพาน”

“ตื่นโพลงโล่งจ้า กว้างขวาง - กว้างไกล สว่างไสว ไร้ขอบไร้เขตฯ”

“กว้างๆ ท่ามกลางไม่ตรงอะไร ไม่เลือกอะไร คลายจิตออกไป สว่างไสว ไร้ขอบเขตฯ” .

คลายจิตออก - นอกเหนือรู้ - ไร้เงื่อนไข - ไร้ที่หมาย - **ตัดตัวรู้ - ไม่ติดในรู้** - ไม่ติดอวิชชาตัวหลงรู้ - นิโรธนิพพานฉับพลันทันที!

เหล่านี้ เป็นอารมณ์ของพระอรหันต์พุทธสาวกทั้งหลาย ที่ดับเหตุ ตัณหาสมุทัย ดับตัณหาอุปาทานเสียได้

จึงเป็นที่มาของการรวบรวมประวัติอัสติมหาสาวกทั้ง ๘๐ พระองค์ ไว้

เพื่อเป็นแนวทางธรรมานุสติให้เสขะศึกษาในเล่มนี้แล้ว ขอให้โยนิโสมนสิการ
ให้แยกคายเถิด

ขอขอบคุณและอนุโมทนากับข้อมูลเนื้อหาที่มาจากหอสมุดไทยและ
สารานุกรมวิกิพีเดียและเนื้อหาจากพลเรือตรี รองศาสตราจารย์ทองใบ ธีรา
นันท์ทางกูร และผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งมวล รวมตลอดจนถึงผู้บริจาคปัจจัย
ร่วมพิมพ์หนังสือนี้เป็นธรรมทานไว้ประจำห้องสมุดทั่วประเทศทุกๆท่าน ไว้
ณ โอกาสนี้ด้วย ขอให้มีส่วนในอานิสงส์แห่งการลุล่วงธรรมทุกท่าน

ขอความสว่างไสวไม่ติดไม่ขัดไม่ข้องไม่คาในอารมณ์วิบากทั้งหลายที่
ผ่านเข้ามา ให้ผ่านออกไปวางตัวของมันเองจงทั่วหน้ากันทุกชั้นภูมิเถิด

พึงอยู่บนพื้นฐานของการไม่ยึดติด**นิพพาน ว่างๆ** อยู่แล้วเถิดฯ

สุวฑฺฒโน ภิกขุ

อันเนื่องมาจากปก

- ตื่นโพลงโลงจ้ำ...กว้างๆ...ไกลๆ...สว่างไสว ไร้ขอบเขต
ข้าง...ข้าง...ข้าง ! กันกิเลสสุดพิเศษจะหาไหน
ผ่านเข้ามา...เห็น , ได้ยิน ฯลฯ ฟุ้งท่ามกลาง...ปล่อยผ่านทั้งออกไป
ยุติค้นหาสมุทัย...สิ้นวัฏฏะ..นิโรธนิพพานฯ

ความหมาย

จิตพระอริยเจ้าท่านพุทธะ ตื่นโพลงเบิกบาน คลายจิตออกเหมือน
ดอกไม้บาน ดวงแสงแห่งอาทิตย์อุทัย ส่องสว่างจ้าออกไปทั่วทุกอณูแห่งโลก
ธาตุ อย่างไรเขตไรแดน คลายจิตออก วิมุติหลุดออก (ตื่นจากหลับด้วยอำนาจ
ของกิเลสโมหะอวิชชาตัวหลงรู้)

มืดหรือสว่าง หนาวหรือร้อน น้ำท่วมหรือฝนแล้งบ้างก็ข้าง...ทุกข์ก็ข้าง...
แม้สุขก็ให้ข้างเสียด้วย มันเรื่องของธรรมดาธรรมชาติชั่วคราว กาย - จิต ก็
ธรรมชาติชั่วคราว ชีวิตเกิดตายไม่จริง ปลง - ปล่อย - วาง - ข้าง...ข้างบ้าง
ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรไป **มันผ่านทั้งหลุดออกไปของมันเอง** วิมุติหลุดออกไป
เอง!

ตั้งแต่เกิดจนตายไป...ตั้งแต่ตื่นขึ้นจนหลับไป..อารมณ์ทางตา , หู ฯลฯ
ที่ผ่านเข้ามาเป็นวิบากกรรมเก่า**ธรรมดาธรรมชาติชั่วคราว** ข้างๆ บ้าง (ข้าง
สติตัวรู้) ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรไป ไม่ต้องตรงอะไร - เลือกอะไร - ท่ามกลางๆ
ไป **มันผ่านทั้งวิมุติหลุดออกไปของมันเอง**

นิโรธ เป็นผลของความดับตัณหาสมุทัยอริยสัจ จิตคลายตัวออกวิมุตติ หลุดออก แล้วจึงว่างนิพพานของตนเอง

(ที่ปกหนังสือ เล่ม ๑๕ - ๑๖ ทำเป็นภาพสมมุติจำลอง มีสถานีนิพพานนั้น แท้จริง นิพพาน - ว่าง ไม่ใช่สถานที่ ไม่มีอะไร - ไม่เป็นอะไร ไม่ใช่รูป - นาม - ชันธ์ - อายตนะ - ธาตุ - อินทรีย์ ไม่เป็นธรรม - ไม่เป็นกรรมปัจจัยการ ๑๒ ไม่ใช่ทุกข์ - ตัณหาสมุทัย หรือแม้แต่มรรคอริยสัจ หรือแม้แต่สมาธิปะมาณญาณวิปัสสนาสติปัฏฐานปัญญาญาณ ทสสณะก็ไม่ใช่

นิพพาน เป็นผลของการคลายตัวของจิตที่วิมุตติหลุดพ้นออกมาจากตัณหาอุปาทาน การยึดติดจากชันธ์ จน**ขันธวิมุตติ**หลุดออกมาจากตัวรู้ปัญญาญาณจน**วิมุตติญาณทสสณะ** ยุติเหตุตัณหาสมุทัยอริยสัจ จึงว่างนิโรธนิพพาน)

สารบัญ

ประวัติอสีติมหาสาวก

	๑
๑. ประวัติ พระอัญญาโกณฑัญญะ	๕
๒. ประวัติ พระมหาโมคคัลลานเถระ	๑๕
๓. ประวัติ พระวัปปะ	๓๒
๔. ประวัติ พระองคุลิมาลเถระ	๓๖
๕. ประวัติ พระภัททิยะ	๔๑
๖. ประวัติ พระวักลิเถระ	๔๓
๗. ประวัติ พระมหานามเถระ	๔๖
๘. ประวัติ พระกาฬุทายีเถระ	๔๘
๙. ประวัติ พระอัสสชิ	๕๑
๑๐. ประวัติ พระมหาอุทายีเถระ	๕๔
๑๑. ประวัติ พระนาลกเถระ	๕๕
๑๒. ประวัติ พระปิลินทวัจฉเถระ	๕๘
๑๓. ประวัติ พระยสะ	๖๑
๑๔. ประวัติ พระโสภิตเถระ	๖๕
๑๕. ประวัติ พระวิมละ	๖๘
๑๖. ประวัติ พระกุมารกัสสปเถระ	๖๙
๑๗. ประวัติ พระสุพาหุเถระ	๗๓
๑๘. ประวัติ พระรฏฐपालเถระ	๗๔
๑๙. ประวัติ พระปุนณชิเถระ	๗๘
๒๐. ประวัติ พระวังคีสเถระ	๗๙
๒๑. ประวัติ พระควัมปติเถระ	๘๓

๒๒. ประวัติ พระสมัยเถระ	๘๕
๒๓. ประวัติ พระอุรุเวลกัสสปะ	๘๗
๒๔. ประวัติ พระเสลเถระ	๙๗
๒๕. ประวัติ พระนทีกัสสปะ	๙๙
๒๖. ประวัติ พระอุปัฏฐกเถระ	๑๐๑
๒๗. ประวัติ พระคยากัสสปะ	๑๐๓
๒๘. ประวัติ พระเมธียเถระ	๑๐๕
๒๙. ประวัติ พระสารีบุตรเถระ	๑๐๗
๓๐. ประวัติ พระสาครเถระ	๑๑๓
๓๑. ประวัติ พระมหากัสสปเถระ	๑๑๕
๓๒. ประวัติ พระนาคิตเถระ	๑๒๒
๓๓. ประวัติ พระมหากัจจายนเถระ	๑๒๔
๓๔. ประวัติ พระลกุณฐกมัทธิยเถระ	๑๓๑
๓๕. ประวัติ พระมหาโกฏิฐิตเถระ	๑๓๕
๓๖. ประวัติ พระปิณฑิลภวาทเถระ	๑๓๗
๓๗. ประวัติ พระมหากัปปินเถระ	๑๔๐
๓๘. ประวัติ พระมหาปณณิกเถระ	๑๔๕
๓๙. ประวัติ พระมหาจุณฺทเถระ	๑๕๐
๔๐. ประวัติ พระจุฬปณณิกเถระ	๑๕๒
๔๑. ประวัติ พระอนุรุทธเถระ	๑๕๘
๔๒. ประวัติ พระพากุลเถระ	๑๖๒
๔๓. ประวัติ พระกังขาเรวตเถระ	๑๖๗
๔๔. ประวัติ พระโกณฑธานเถระ	๑๗๐
๔๕. ประวัติ พระอานนทเถระ	๑๗๔

๔๖. ประวัติ พระพาหิยทวารุจิรียเถระ	๑๙๒
๔๗. ประวัติ พระนันทกเถระ	๑๙๕
๔๘. ประวัติ พระยโสธเถระ	๑๙๗
๔๙. ประวัติ พระภคเถระ	๒๐๐
๕๐. ประวัติ พระอชิตเถระ	๒๐๑
๕๑. ประวัติ พระนันทเถระ (พระนันทคากยเถระ)	๒๐๔
๕๒. ประวัติ พระติสสเมตเตยยเถระ	๒๐๗
๕๓. ประวัติ พระกิมฬิเถระ	๒๐๙
๕๔. ประวัติ พระปุลณกเถระ	๒๑๐
๕๕. ประวัติ พระภททียเถระ (กาฬโคธานุตร)	๒๑๒
๕๖. ประวัติ พระเมตตคุเถระ	๒๑๕
๕๗. ประวัติ พระราหุลเถระ	๒๑๘
๕๘. ประวัติ พระโธตกเถระ	๒๒๑
๕๙. ประวัติ พระสีลเถระ	๒๒๓
๖๐. ประวัติ พระอุปลีเถระ	๒๒๗
๖๑. ประวัติ พระอุบาลีเถระ	๒๓๐
๖๒. ประวัติ พระนันทกเถระ	๒๓๔
๖๓. ประวัติ พระทัฬหฬัลลบุตรเถระ	๒๓๖
๖๔. ประวัติ พระเหมกเถระ	๒๓๙
๖๕. ประวัติ พระอุปลเสนวังคันทบุตรเถระ	๒๔๑
๖๖. ประวัติ พระโตเทยยเถระ	๒๔๔
๖๗. ประวัติ พระขทิวรนิยเรวตเถระ	๒๔๖
๖๘. ประวัติ พระกัปปเถระ	๒๕๐
๖๙. ประวัติ พระปุลณณันตานีบุตรเถระ	๒๕๒

๗๐. ประวัติ พระชตุกกัณเณาะ	๒๕๕
๗๑. ประวัติ พระปถมนสุหาปรันต์เถระ	๒๕๗
๗๒. ประวัติ พระภัทราวุธเถระ	๒๖๗
๗๓. ประวัติ พระโสณภูมิักณณเถระ	๒๖๙
๗๔. ประวัติ พระอุทยเถระ	๒๗๒
๗๕. ประวัติ พระโสณโกปิวิสเถระ	๒๗๔
๗๖. ประวัติ พระปัสสาลเถระ	๒๗๘
๗๗. ประวัติ พระราชนเถระ	๒๘๐
๗๘. ประวัติ พระโมฆราชเถระ	๒๘๓
๗๙. ประวัติ พระสุภูติเถระ	๒๘๖
๘๐. ประวัติ พระปิงคิยเถระ	๒๙๐
มหาสารจากมหาสารก	๒๙๓

ประวัติอสีติมหาสาวก

อสีติมหาสาวก คือ พระภิกษุสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ รูป หรือ พระสาวกผู้ยิ่งใหญ่ ๘๐ รูป หรือ พระสาวกลำคัญ ๘๐ รูป ของพระพุทธเจ้า

ความหมายของคำว่า ‘**อสีติมหาสาวก**’ ตามรูปศัพท์ คำว่า ‘**อสีติมหาสาวก**’ เป็นคำสมาสประกอบด้วยคำ ‘**อสีติ**’ และ ‘**มหาสาวก**’ คำว่า ‘**อสีติ**’ เป็นปกติสังขยา คือ จำนวนนับตามปกติ แปลว่า ‘๘๐’ ส่วน ‘**มหาสาวก**’ ประกอบด้วยคำว่า ‘**มหา**’ ซึ่งเป็นคุณศัพท์แปลว่า ‘ใหญ่, มาก, ลำคัญ’ และ คำว่า ‘**สาวก**’ ซึ่งเป็น คำนามกิต्ศัพท์ ประกอบรูปมาจากธาตุ ‘**ลู**’ (ในความหมายว่า ฟัง) + ปัจจัย ฌวฺ มีรูปศัพท์ ว่า ‘**สาวก**’ แปลว่า ผู้ฟัง ในที่นี้หมายถึง ภิกษุผู้บรรลุนิพพานขั้นสูงสุดคืออรหันต์

ดังนั้นคำว่า ‘**อสีติ**’ และ ‘**มหาสาวก**’ เมื่อรวมเข้าด้วยกันเป็นคำสมาส เป็น ‘**อสีติมหาสาวก**’ จึงแปลว่า พระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ รูป หรือ พระสาวกผู้ยิ่งใหญ่ ๘๐ รูป หรือ พระสาวกลำคัญ ๘๐ รูป

อสีติมหาสาวก มีมาในพระคัมภีร์ที่เป็นหลักฐานในที่ใดนั้น ยังไม่ปรากฏแน่ชัด บางฉบับอ้างว่ามาในเถรคาถาบ้าง อปทานบ้าง หนังสือที่เป็นหลักฐานแต่เรื่องเอตทัคคะที่มีในคัมภีร์ เอกนิบาต อังคุตรนิกายนั้นมีจำนวนพระสาวกนับได้ ๔๑ องค์เท่านั้น หากครบ ๘๐ ไม่ ส่วนพระสาวก ๘๐ องค์นั้น เห็นมีในหนังสือสวดมนต์ ผูกเป็นคาถาบ้าง เป็นนามเรียกกันไปบ้าง นอกจากนี้ ยังเห็นมีที่จารึกแผ่นศิลาติดอยู่ที่รูปพระอสีติมหาสาวก ที่พระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม และวัดเขมาภิรตาราม แต่ไม่ใคร่ตรงกัน มีต่าง ๆ นานากันไปสุดแต่ครบ ๘๐ องค์ เท่านั้น เว้นแต่องค์ที่สำคัญเป็นที่รู้จักกันดี จะมีอยู่เหมือนพ้องต้องกันหมดทุกแห่ง จำนวนพระสาวกที่มีในสวดมนต์แปล และในฉบับอื่นอีกนั้น ก็ผิดเพี้ยนกันไปอีกไม่น้อย

รายนามพระอัสติมหาสาวก

๑. พระอัญญาโกณฑัญญะ	๒. พระมหาโมคคัลลานะ
๓. พระวัปปะ	๔. พระองคุลิมาลเถระ
๕. พระภัททิยะ	๖. พระวักกलिเถระ
๗. พระมหานามะ	๘. พระกาฬทายีเถระ
๙. พระอัสสชิ	๑๐. พระมหาอุทายีเถระ
๑๑. พระนาลกะ	๑๒. พระปิลินทวัจฉเถระ
๑๓. พระยสะ	๑๔. พระโสภิตเถระ
๑๕. พระวิมละ	๑๖. พระกุมารกัสสปเถระ
๑๗. พระสุพาหุ	๑๘. พระวัชฐุปาลเถระ
๑๙. พระปุลณสี	๒๐. พระวังคีสเถระ
๒๑. พระควัมปติ	๒๒. พระสภียเถระ
๒๓. พระอุรวะลกัสสปะ	๒๔. พระเสลเถระ
๒๕. พระนทีกัสสปะ	๒๖. พระอุปวาณเถระ
๒๗. พระคยาภัสสปะ	๒๘. พระเมฆียเถระ
๒๙. พระสารีบุตรเถระ	๓๐. พระสาครเถระ
๓๑. พระมหากัสสปะเถระ	๓๒. พระนาคิตเถระ
๓๓. พระมหากัจจายนะ	๓๔. พระลูกณณภัททิยเถระ
๓๕. พระมหาโกณฑัญญิตเถระ	๓๖. พระปิณฑิลภารทวาชเถระ
๓๗. พระมหากัปปินเถระ	๓๘. พระมหาปันถกเถระ
๓๙. พระมหาจุณฑเถระ	๔๐. พระจุฬปันถกเถระ
๔๑. พระอนรุทธเถระ	๔๒. พระพากุลเถระ
๔๓. พระกังขาเรวตเถระ	๔๔. พระโกณฑธานเถระ

๔๕. พระอานนทเถระ	๔๖. พระพาหิยทารุจิรเถระ
๔๗. พระนันทกเถระ	๔๘. พระยโสธเถระ
๔๙. พระภคฺคเถระ	๕๐. พระอชิตเถระ
๕๑. พระนันทเถระ	๕๒. พระติสสเมตเตยยเถระ
๕๓. พระกิมฬิเถระ	๕๔. พระปุณณกเถระ
๕๕. พระภทฺทิยเถระ (กาฬโคธบุตร)	๕๖. พระเมตตคุเถระ
๕๗. พระราหุลเถระ	๕๘. พระโธตกเถระ
๕๙. พระสิวลีเถระ	๖๐. พระอุปสิวลีเถระ
๖๑. พระอุบาลีเถระ	๖๒. พระนันทกเถระ
๖๓. พระทัฬหฬลบุตรเถระ	๖๔. พระเหมกเถระ
๖๕. พระอุปเสนวังคันทบุตรเถระ	๖๖. พระโตเทยยเถระ
๖๗. พระขทรวนียเรวตเถระ	๖๘. พระกัปปเถระ
๖๙. พระปุณณมันตานีบุตรเถระ	๗๐. พระชตุกัณณิเถระ
๗๑. พระปุณณสุนาปรีตเถระ	๗๒. พระภัทราวุธเถระ
๗๓. พระโสณภูิกัณณเถระ	๗๔. พระอุทยเถระ
๗๕. พระโสณโกปิวิสเถระ	๗๖. พระโปสาลเถระ
๗๗. พระราธเถระ	๗๘. พระโมฆราชเถระ
๗๙. พระสุภูติเถระ	๘๐. พระปิงคิยเถระ

รายนามของพระอัสติมหาสาวกที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ รายนามเบื้องต้น
เป็นพระมหาเถระนั่งด้านพระปรศ์ขวา (เบื้องขวา) ของพระพุทธเจ้า ส่วน
รายนามเบื้องต้น เป็นพระมหาเถระนั่งด้านพระปรศ์ซ้าย (เบื้องซ้าย) ของ
พระพุทธเจ้า

การที่พระสาวกนั่งด้านปรักข์ทั้ง ๒ ข้าง ของพระพุทธเจ้า ถือเป็นธรรมเนียมครั้งพุทธกาล โดยมีหลักอยู่ว่าการปลุกเสกอาสนะ ในที่นิมนต์ ให้ปลุกเสกอาสนะของพระพุทธเจ้าไว้ตรงกลาง ปลุกเสกอาสนะ ของพระสาวกไว้ด้านพระปรักข์ขวา ปลุกเสกอาสนะของพระมหาโมคคัลลานะไว้ด้านพระปรักข์ซ้าย แล้วจึงปลุกเสกอาสนะพระสาวกรูปอื่นๆ ต่อจากอาสนะของพระมหาสาวกทั้ง ๒ นั้น

ที่มา : ทอมรดกไทย และ สารานุกรมวิกิพีเดีย

๑. ประวัติ พระอัญญาโกณฑัญญะ

"โลกนี้ มีสิ่งที่สวยงามอยู่มาก
บุคคลผู้มีความคิดเจือด้วยราคะ
เห็นเป็นของสวยงาม จะถูกย่ำยีเป็นแน่
เมื่อใดพิจารณาเห็นได้ ด้วยปัญญา
เมื่อนั้น ความคิดทั้งหลายจึงจะสงบได้
คล้ายสายฝน สยบฝุ่นที่ถูกลมพัดฟุ้ง ฉะนั้น"

พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นพระภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นหนึ่งในปัญจวัคคีย์ และพระอสีติมหาสาวก ผู้เป็นเอตทัคคะในด้านรัตตัญญู คือ เป็นผู้รู้ธรรมก่อนใครในพระพุทธศาสนาและได้บวชก่อนผู้อื่น

พระอัญญาโกณฑัญญะ เมื่อได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว ไม่ได้มีบทบาทสำคัญ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่าใดนัก เนื่องจากท่านทรงอายุพรรษากาลมากแล้ว ในช่วง ๑๒ ปีสุดท้าย ในบั้นปลายของท่าน ท่านได้ไปพักจำพรรษา และได้นิพพานที่สระจันทันต์ ป่าหิมพานต์ ในช่วงต้นพุทธกาล

ชาติกำเนิด

พระอัญญาโกณฑัญญะ เกิดในตระกูลพราหมณ์มหาศาล ในหมู่บ้าน โทณวัตฤ กรุงกบิลพัสดุ์ เดิมชื่อ “โกณฑัญญะ” เมื่อเจริญเติบโตขึ้นได้ศึกษา ศิลปะวิทยาจบไตรเพท และเรียนมนต์ (วิชาการทำนายลักษณะ อย่าง เชี่ยวชาญ)

บุพกรรมในอดีตชาติ

พระอัญญาโกณฑัญญะ ตั้งจิตปรารถนาไว้ ตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้า ปฐมุตตระ ครั้งนั้น ท่านเกิดเป็นบุตรคหบดีมหาศาล ชาวหงสวดี วันหนึ่ง เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพร้อมกับพวกชาวเมือง เพื่อฟังธรรม เห็นพระพุทธเจ้า ทรงตั้งพระสาวกรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ ด้านรัตตัญญู (แปลว่า ผู้รู้ราตรีนาน หมายถึงได้บวชก่อนใครได้รู้ได้ฟังมาก) แล้วเกิดศรัทธาปรารถนา จะได้เป็นเช่นพระสาวกรูปนั้นบ้าง ท่านแสดงศรัทธาให้ปรากฏ ด้วยการถวาย มหาทาน แต่พระพุทธเจ้าและพระสาวก ติดต่อกัน ๗ วัน วันสุดท้าย ได้สั่งให้เปิดเรือนคลังเก็บผ้า นำผ้าเนื้อดีเลิศมาวางถวายไว้แทบยลบาท ของพระพุทธเจ้า และถวายพระสาวก แล้วกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ขอให้ข้าพระองค์ ได้เป็นเหมือนภิกษุรูปที่พระองค์ทรงแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เมื่อ ๗ วันก่อนจากนี้ ด้วยเถิด นั่นคือ ขอให้ได้บวชในศาสนาของพระพุทธเจ้า ในอนาคตแล้ว ได้รู้แจ้งธรรมก่อนใครหมด” พระพุทธเจ้าทรงตรวจดู ความเป็นไปในอนาคตของท่าน ด้วยพระญาณแล้ว ทรงเห็นว่า ความปรารถนาของท่านสำเร็จได้แน่ จึงทรงพยากรณ์ว่า

ในอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัปข้างหน้า พระพุทธเจ้าโคดม จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก เธอจักได้ออกบวชเป็นสาวกของพระองค์ จักได้รู้แจ้งธรรมก่อนใคร และจักได้รับตำแหน่งเอตทัคคะ ด้านรัตตัญญู

ท่านได้ฟังพระพุทธเจ้า ตรัสพยากรณ์แล้ว เกิดปีติโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง ได้ทำบุญอื่นๆ สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ได้เป็นกำลังสำคัญ ในการสร้างกำแพงแก้วล้อมพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ของพระองค์ ครั้นถึงวันประดิษฐานพระเจดีย์ ก็ได้สร้างเรือนแก้ว ไว้ภายในพระเจดีย์อีก จากชาตินั้น บุญส่งผลให้เวียนว่ายตายเกิด ในภพภูมิต่างๆ จนมาถึงพุทธรูปบาทกาลของ

พระพุทธรเจ้าวิปัสสี

ชาติที่พบพระพุทธรเจ้าวิปัสสีนั้น ท่านเกิดเป็นบุตรของกมุทพี่
ชาวเมืองพันธุมดี มีชื่อว่า “มหากาล” มหากาลมีน้องชายชื่อ “จุฬกาล” (ใน
ชาติสุดท้ายคือสุภัททะปริพาชก) ทั้ง ๒ มีอุปนิสัยแตกต่างกัน กล่าวคือ
มหากาล เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้าวิปัสสี แต่จุฬกาล กลับไม่เลื่อมใส ดังนั้น
ทั้ง ๒ จึงมีความเห็นขัดแย้งอยู่ตลอดเวลา เกี่ยวกับการทำบุญ

มหากาลได้แบ่งนาออกเป็น ๒ ส่วน โดยให้ส่วนหนึ่ง เป็นสมบัติของ
ตน และอีกส่วนหนึ่งนั้น เป็นสมบัติของจุฬกาล แล้วได้นำเอาผลผลิต ที่เกิด
จากนาส่วนของตนนั้นมาทำบุญ จนจบสิ้นอายุขัย จากชาตินั้น บุญส่งผล
ให้เวียนว่ายตายเกิดในภูมิต่างๆ

การได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะฝ่ายรัตตัญญู-ผู้รู้ราตรีนาน

เมื่อมาถึงพุทธรูปบาทกาล ของพระพุทธรเจ้าพระองค์ปัจจุบัน ท่านมา
เกิดเป็นบุตรพราหมณ์มหาศาลในหมู่บ้านพราหมณ์โศภนัตถุ ซึ่งอยู่ไม่ไกล
จากเมืองกบิลพัสดุ์ ครั้นออกบวช ก็ได้บรรลุอรหัตผล อาศัยเหตุที่ตั้งจิต
ปรารถนามาแต่อดีตชาติ ประกอบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันชาติ ที่ได้รู้แจ้ง
ธรรม และบวชในพระพุทธรศาสนามาก่อนใคร พระพุทธรเจ้าจึงทรงตั้งท่านไว้
ในตำแหน่งเอตทัคคะด้านรัตตัญญู ดังกล่าวมาแล้ว ฝ่ายพระปัญจวัคคีย์
ที่เหลือ คือ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะและพระอัสสชิ ซึ่งมี
อดีตชาติ ร่วมกับพระอัญญาโกณฑัญญะ ตรงที่ตั้งจิตปรารถนาให้ได้ฟัง
พระพุทธรเจ้าแสดงธรรมก่อนใคร และปรารถนาจะบรรลุอรหัตผลพร้อมกัน
ก็ได้สิ่งที่ปรารถนาไว้คือ ได้ฟังพระพุทธรเจ้าทรงแสดงธรรมก่อนใคร และได้
สำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมกันในที่สุด

ทำนายพระลักษณะพระโพธิสัตว์เจ้าชายสิทธัตถะ

เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ ๕ วัน พระเจ้าสุทโธทนะพระบิดา ได้เชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คน มาเลี้ยงโภชนาหารในพระราชนิเวศน์ เพื่อทำพิธีทำนายพระลักษณะ ตามราชประเพณี ให้คัดเลือกพราหมณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษจาก ๑๐๘ คน เหลือ ๘ คน และมีโกณฑัญญะอยู่ในจำนวน ๘ คน นี้ด้วย

ในบรรดาพราหมณ์ทั้ง ๘ คนนั้น โกณฑัญญะมีอายุน้อยที่สุด จึงทำนายเป็นคนสุดท้ายฝ่ายพราหมณ์ ๗ คนแรก ได้พิจารณาตรวจดูพระลักษณะของสิทธัตถะอย่างละเอียด เห็นถูกต้องตามตำรามหาบุรุษลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ครบทุกประการแล้ว จึงยกนิ้วมือขึ้น ๒ นิ้วเป็นสัญลักษณ์ในการทำนายเป็น ๒ นิ้ว เหมือนกันทั้งหมดว่า “พระราชกุมารนี้ ถ้าดำรงอยู่ในเพศฆราวาส จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ปราบปรามได้รับชัยชนะทั่วปฐพีมณฑล ถ้าออกบวชจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดาเอกในโลก แนะนำสั่งสอนเวไนยสัตว์ โดยไม่มีศาสดาอื่นยิ่งไปกว่า”

ส่วนโกณฑัญญะพราหมณ์ ได้สั่งสมบารมีมาครบถ้วน ตั้งแต่อดีตชาติ และมีความปัญญาภูมิมากกว่า ได้พิจารณาตรวจดูพระลักษณะของพระกุมารโดยละเอียดแล้ว ได้ยกนิ้วขึ้นเพียงนิ้วเดียว เป็นการยืนยันการพยากรณ์อย่างเด็ดเดี่ยว เป็นนัยเดียวเท่านั้นว่า “พระราชกุมาร ผู้บริบูรณ์ด้วยมหาบุรุษลักษณะอย่างนี้ จะไม่อยู่ครองเพศฆราวาสอย่างแน่นอน จักต้องเสด็จออกบรรพชา และได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างมิต้องสงสัย”

ออกบวชติดตามเจ้าชายสิทธัตถะ พระบรมโพธิสัตว์

ครั้นกาลเวลาล่วงเลยมาถึง ๒๙ ปี เจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จออกบรรพชา โยนกัณฺฐะพราหมณ์ทราบข่าวก็ดีใจ เพราะตรงกับคำทำนายของตน จึงรีบไปชวนบุตรของพราหมณ์ทั้ง ๗ คนที่ร่วมทำนายด้วยกันนั้น โดยกล่าวว่า “บัดนี้ เจ้าชายสิทธัตถะราชกุมาร ไอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ เสด็จออกบรรพชาแล้ว พระองค์จักได้ตรัสรู้ เป็นพระสัพพัญญูเจ้าแน่นอน ถ้าบิดาของพวกท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็คงจะออกบวชด้วยกันกับเรา ถ้าวานทั้งหลายปรารถนาจะบวชก็จงบวชตามเสด็จพระมหาบุรุษพร้อมกันเถิด”

บุตรพราหมณ์เหล่านั้น ยอมออกบวชเพียง ๔ คน คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และ อัสสชิ โยนกัณฺฐะ จึงพามาณพทั้ง ๔ คนนั้น พร้อมทั้งตน ด้วยรวมเป็น ๕ ได้นามบัญญัติว่า “ปัญจวัคคีย์” ออกบวช สืบเสาะติดตามถามหาพระมหาบุรุษไปตามสถานที่ต่างๆ จนมาพบพระพุทธองค์ กำลังบำเพ็ญความเพียรอยู่ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ด้วยความมั่นใจว่า พระองค์จะได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณอย่างแน่นอน จึงพากันเข้าไปอยู่เฝ้าทำกิจวัตรอุปัฏฐาก ด้วยการจัดน้ำใช้ น้ำฉัน และปัดกวาดเสนาสนะเป็นต้น ด้วยหวังว่า เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว จะได้แสดงธรรมโปรดพวกตนให้รู้ตามบ้าง

เมื่อพระมหาบุรุษ ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอย่างอุกฤษฏ์ เป็นเวลาถึง ๖ ปี ก็ยังไม่ได้บรรลุพระโพธิญาณ จึงทรงพระดำริว่า “วิธีนี้คงจะไม่ใช้ทางตรัสรู้” จึงทรงเลิกละความเพียร ด้วยวิธีทรมาณกาย หันมาบำเพ็ญเพียรทางจิต เลิกอดพระกระยาหาร กลับมาเสวยตามเดิม เพื่อบำรุงพระวรกายให้แข็งแรง ฝ่ายปัญจวัคคีย์ ผู้มีความเลื่อมใสในการปฏิบัติแบบทรมาณร่างกาย ครั้นเห็นพระโพธิสัตว์ละความเพียรนั้นแล้ว ก็รู้สึกหมดหวัง จึงพากันหลีกหนีทั้งพระโพธิสัตว์ ให้ประทับอยู่ตามลำพังพระองค์เดียว พากันเที่ยว

สัญญาไปพักอาศัยอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี

ครั้นพระโพธิสัตว์ ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ทรงดำริพิจารณาหาบุคคล ผู้สมควรจะรับฟังพระปฐมเทศนา และตรัสรู้ตามได้โดยเร็วในชั้นแรก พระองค์ทรงระลึกถึงอาจารย์ทั้งสอง ที่พระองค์เคยเข้าไปศึกษา คือ อาฬารดาบสกาลามโคตร แต่ได้ทราบวาทานได้ถึงแก่กรรมไปได้ ๗ วัน แล้วและอีกท่านหนึ่ง คือ อุทกดาบสรามบุตร แต่ก็ได้ทราบด้วยพระญาณ ว่า ท่านเพิ่งจะสิ้นชีพไปเมื่อวันวานนี้เอง ต่อจากนั้น พระพุทธองค์ทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ ผู้ซึ่งเคยมีอุปการคุณแก่พระองค์ เมื่อสมัยทำทุกรกิริยา และทรงทราบว่า ขณะนี้ท่านทั้ง ๕ พักอาศัย อยู่ที่ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทรงดำริดังนี้แล้ว จึงได้เสด็จพุทธดำเนินไป สู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ฝ่ายปัญจวัคคีย์ นั่งสนทนากันอยู่ เห็นพระพุทธองค์เสด็จมาแต่ไกล เข้าใจว่า พระองค์เสด็จมา เพื่อแสวงหาผู้อุปัฏฐาก จึงทำทิกากันว่า “พระสมณโคดม นี้ คลายความเพียรแล้ว เวียนมาเพื่อความเป็นคนมักมาก พวกเราไม่ควรไหว้ ไม่ควรลุกขึ้นต้อนรับ ไม่รับบาตรและจีวรของพระองค์เลย เพียงแต่จัดอาสนะไว้ เมื่อพระองค์ปรารภจะประทับนั่ง ก็จงนั่งตามพระอริยาไคยเถิด” ครั้นพระพุทธองค์เสด็จมาถึง ต่างพากันลืมหึกตาคิดทิกากันไว้ กลับทำการต้อนรับเป็นอย่างดี ดังที่เคยทำมา แต่ยังใช้คำทักทายว่า “อาวุโส” และเรียกพระนามว่า “โคดม” อันเป็นถ้อยคำ ที่แสดงความไม่เคารพ ดังนั้น พระพุทธองค์ ทรงห้ามแล้วตรัสว่า “อย่าเลย พวกเธออย่ากล่าวอย่างนั้น บัดนี้ ตถาคตได้บรรลุอมตธรรมเอง โดยชอบแล้ว เธอทั้งหลายจงตั้งใจฟังเถิด เราจะแสดงให้ฟัง เมื่อเธอปฏิบัติตามที่เราสอนแล้ว ไม่นานก็จะบรรลุอมตธรรมนั้น” “อาวุโสโคดม แม้พระองค์บำเพ็ญอย่างอุกฤษฏ์ เห็นปานนั้น ก็ยังไม่บรรลุธรรมพิเศษอันใด บัดนี้ พระองค์คลายความเพียรนั้น แล้วหันมาปฏิบัติเพื่อความเป็นคนมักมาก แล้วจะบรรลุอมต

ธรรมได้อย่างไร?”

พระพุทธองค์ ตรัสเตือนปัญจวัคคีย์ ให้ระลึกถึงความหลังว่า “ท่านทั้งหลายจำได้หรือไม่ว่า วาจาเช่นนี้ เราเคยพูดกับท่านบ้างหรือไม่” ปัญจวัคคีย์ ระลึกขึ้นได้ว่า พระองค์ไม่เคยตรัสมาก่อนเลย จึงยินยอม พร้อมใจกัน ฟังพระธรรมเทศนาโดยเคารพ

ได้รับฟังปฐมเทศนา

พระพุทธองค์ ทรงประกาศพระสัพพัญญุตญาณ แก่เหล่าปัญจวัคคีย์ โดยตรัส **พระธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา** ซึ่งเนื้อความในพระธรรมเทศนานี้ พระพุทธองค์ทรงดำเนินหนทางปฏิบัติอันไร้ประโยชน์ ๒ ทาง ที่บรรพชิตไม่ควรเสพ คือ

๑. กามสุขัลลิกานุโยค การปฏิบัติที่ย่อหย่อนเกินไป แสวงหาแต่กามสุข อันพัวพันหมกมุ่นแต่รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ซึ่งเป็นสิ่งเลวทราม เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน เป็นกิจของคนกิเลสหนา มีใช้ของพระอริยมิใช่ทางตรัสรู้หาประโยชน์มิได้

๒. อตตกิลมณานุโยค การปฏิบัติตนให้ได้รับความลำบาก เคร่งครัดเกินไป กระทำตนให้ได้รับความทุกข์ทรมาน เป็นการกระทำที่เหนื่อยเปล่า ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่ทางแห่งความหลุดพ้น

จากนั้น พระพุทธองค์ ตรัสชี้แนะวิธีปฏิบัติ แบบ **“มัชฌิมาปฏิปทา”** คือ การปฏิบัติแบบกลาง ๆ ไม่ย่อหย่อนเกินไป แบบประเภทที่หนึ่ง และไม่ต้องเกินไป แบบประเภทที่สอง ดำเนินตามทางสายกลาง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกว่า **อริยอัฏฐังคิกมรรค** คือ ทางอันประกอบด้วย **องค์ ๘ ประการ** ได้แก่

๑. **สัมมาทิฐิ** เห็นชอบ (ปัญญาเห็นในอริยสัจ ๔)

๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ (ดำริออกจากกาม เบียดเบียนพยายาม)
๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ (เว้นจากวจีหุจรีต ๔)
๔. สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ (เว้นจากกายหุจรีต ๓)
๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ (เว้นจากเลี้ยงชีพในทางที่ผิด)
๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ (เพียรละความชั่วทำความดี)
๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ (ระลึกในสติปัฏฐาน ๔)
๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตไว้ชอบ (เจริญฌานทั้ง ๔)

เมื่อจบพระธรรมเทศนา ธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรมอันปราศจากธุลีมลทิน เกิดขึ้นแก่โกณฑัญญะว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมดับไปเป็นธรรมดา” พระพุทธองค์ทรงทราบว่ โกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบันบุคคล ในพระพุทธศาสนาแล้ว จึงทรงเปล่งอุทาน ด้วยความพอพระทัยด้วยพระดำรัสว่า

“อัญญาสิ วต โภ โกณฑัญญะ อัญญาสิ วต โภ โกณฑัญญะ”

ซึ่งแปลว่า “โกณฑัญญะ ได้รู้แล้วหนอ โกณฑัญญะ ได้รู้แล้วหนอ”

ด้วยพระพุทธดำรัสนี้ คำว่า “อัญญา” จงเป็นคำนำหน้าชื่อของท่านโกณฑัญญะ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนเป็นที่รู้ทั่วกันว่า พระอัญญาโกณฑัญญะ

เป็นพระสงฆ์รูปแรกในพุทธศาสนา

เมื่อท่านได้บรรลุนิคมเป็นพระโสดาบันแล้ว ท่านได้กราบทูลขออุปสมบท พระพุทธองค์ประทานการอุปสมบทให้ด้วยพระดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” ด้วยพระวาจาเพียงเท่านั้น โกณฑัญญะ ก็สำเร็จเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นพระสงฆ์รูปแรกในโลก และการอุปสมบทด้วยวิธีนี้เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา

วันต่อๆ มา ท่านที่เหลืออีก ๔ คน ก็ได้บรรลุปะเป็นพระโสดาบัน และอุปสมบทด้วยกันทั้งหมด พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่า พระปัจจุวัตคีย์ มีญาณแก่กล้า พอที่จะบรรลุธรรมเบื้องต้นได้แล้ว จึงตรัสพระธรรมเทศนา **“อนัตตลักขณสูตร”** คือสูตรที่แสดงลักษณะแห่งเบญจขันธ์ว่าเป็นอนัตตา ความไม่มีตัวตน โปรดพระปัจจุวัตคีย์ เมื่อจบพระธรรมเทศนา ก็ได้บรรลुพระอรหัตผล เป็นพระอเสชบุคคลด้วยกันทั้งหมด ขณะนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖ องค์ รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วย

ได้รับยกย่องว่าเป็นเอกตคคะด้านรัตตัญญู

พระอัญญาโกณฑัญญะ เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว พระพุทธองค์ทรงส่งออกไปประกาศพระศาสนาพร้อมกับพระสาวกรุ่นแรก จำนวน ๖๐ รูป ท่านได้เดินทางไปยังบ้านเดิมของท่าน ได้นำหลานชายชื่อ ปุณณมันตานี ซึ่งเป็นบุตรของนางมันตานี ผู้เป็นน้องสาวของท่านมาบวช และได้มีชื่อว่า พระปุณณมันตานีบุตรเถระ เพราะความที่ท่านเป็นพระเถระผู้มีอายุพรรษากาลมาก มีประสบการณ์มาก จึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอกตคคะ เป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในทางผู้รัตตัญญู หมายถึงผู้รู้ราตรีนาน

บั้นปลายชีวิต

พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นพระเถระผู้เฒ่า ไม่ชอบคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ชอบปลีกเ็นอยู่ในสถานที่อันสงบวิเวกตามลำพัง ในคัมภีร์มโนรถปુรณี และคัมภีร์ธวัฏทวิลาสิณี กล่าวไว้ตรงกันว่า เป็นเวลา ๑๒ ปี ก่อนที่ท่านจะนิพพาน ท่านได้กราบทูลลาพระบรมศาสดาไปจำพรรษา ณ ป่าหิมพานต์ตามลำพัง นอกจากต้องการความสงบดังกล่าแล้ว ยังมีเหตุผลส่วนตัวของ

ท่าน อีก ๓ ประการคือ

๑. ท่านไม่ประสงค์จะเห็นพระอัครสาวก คือ พระสารีบุตรเถระ และ พระมหาโมคคัลลานเถระ ผู้เป็นกำลังสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระของ พระพุทธองค์ กิจการพระศาสนาต่างๆ ที่ต้องมาแสดงความเคารพ นอบน้อม ต่อพระผู้เฒ่าชราอย่างท่าน ซึ่งสังขารนับวันจะร่วงโรย และใกล้แตกดับเข้าไปทุกขณะ

๒. ท่านได้รับความเหินห่างอย่างมาก ที่ต้องคอยต้อนรับผู้ ไปมาหาสู่ ซึ่งมีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ การอยู่ในเสนาสนะใกล้บ้านจึงไม่เหมาะสมสำหรับพระแก่ชราอย่างท่าน

๓. ท่านเบื่อหน่ายในความดีอัน ของพระสังฆวิหาริกุ่นหลัง ๆ ที่ มักประพฤตินอกกลุ่มนอกทาง ห่างไกลจากการบรรลุมรรคผล

ท่านได้อยู่จำพรรษา ในป่าหิมพานต์ บริเวณใกล้สระฉัททันต์ เป็น เวลานาน ๑๒ ปี วันที่ท่านจะนิพพาน ท่านพิจารณาอายุสังขารแล้ว ได้มาเฝ้า พระพุทธองค์ เพื่อกราบทูลลา นิพพาน ครั้นพระพุทธองค์ประทานอนุญาต แล้ว ท่านเดินทางกลับยังป่าหิมพานต์ และนิพพานในบรรณศาลา ที่พัก ริมสระฉัททันต์นั้น พระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวกจำนวนมาก ได้เสด็จไปทำฌาปนกิจศพให้ท่าน

๒. ประวัติ พระมหาโมคคัลลานเถระ

พระมหาโมคคัลลานะ เป็นบุตรพราหมณ์นายบ้านในหมู่บ้านโกสิตคาม ได้ชื่อว่า “โกสิตะ” ตามชื่อของหมู่บ้าน มารดาชื่อ โมคคัลลี คนทั่วไปจึงเรียกท่านว่า “โมคคัลลานะ” ตามชื่อของมารดา ท่านเป็นสหายที่รักกันมากับอุปลิสสมาณพ เทียวแสวงหาความสุขความสำราญตามประสาวัยรุ่น และพ่อแม่มีฐานะร่ำรวย นอกจากนี้ยังมีอุปนิสัยใจคอเหมือนกัน และยังได้ออกบวชพร้อมกันอีกด้วย (อ่านเพิ่มเติมประวัติพระมหาโมคคัลลานะ จากประวัติของพระสารีบุตรเถระ)

ทรงแสดงอุบายแก้ง่วงแก่พระโมคคัลลานะ

พระมหาโมคคัลลานะ เมื่ออุปสมบทได้ ๗ วัน ได้ไปทำความเพียรอยู่ที่ป่าใกล้บ้านกำลัปี ลาวาลมุตตคาม แขวงมคธ ถูกถิ่นมัทธมธัมม คือ ความง่วงเหงาเข้าครอบงำ ไม่สามารถจะทำความเพียรได้ ขณะนั้น พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ ณ สวนเภสกกาวัน ซึ่งเป็นสถานที่ให้เหยื่อแก่เนื้อ ใกล้เมืองสุมารคิริ อันเป็นเมืองหลวงของแคว้นกาคะ ทรงทราบด้วยพระญาณว่าพระโมคคัลลานะโง่งงอยู่ จึงทรงทำปาฏิหาริย์ให้เห็นปรากฏ ประหนึ่งว่าเสด็จประทับอยู่ตรงหน้า ทรงแสดงอุบายสำหรับระงับความง่วงแก่เธอตามลำดับ ดังนี้:-

๑. โมคคัลลานะ เมื่อเธอมีสัญญาอย่างใดแล้ว เกิดความง่วงขึ้น เธอจงทำไว้ในใจซึ่งสัญญาอย่างนั้นให้มาก จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้
๒. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรตรึกตรองถึงธรรมที่ได้เรียนมาแล้ว ได้ฟังมาแล้วให้มาก จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๓. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรสวดมนต์ธรรมที่ได้เรียนได้ฟังมาแล้วให้มาก จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๔. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรยอนช่วงหูทั้งสองข้าง และลูบตัวด้วยฝ่ามือ จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๕. ถ้ายังละไม่ได้ เธอจงลุกขึ้นแล้วลูบนัยน์ตา ลูบหน้าด้วยน้ำเหลียวดูทิศทั้งหลาย แหงนดูดาว จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๖. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรทำไว้ในใจถึงอาโลกสัญญา ถือ กำหนดความสว่างไว้ในใจเหมือนกัน ทั้งกลางวันและกลางคืน ทำใจให้เปิด ให้สว่าง จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๗. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรเดินจงกรมสำรวมอินทรีย์ มีจิตใจไม่คิดไปภายนอก จะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

๘. ถ้ายังละไม่ได้ เธอควรสำเร็จสี่ทิสยาสน์ นอนตะแคงขวา ซ้อนเท้าให้เสมอกัน มีสติสัมปชัญญะ หมายใจว่าจะลุกขึ้นเป็นนิตย เมื่อตื่นแล้วควรรีบลุกขึ้นด้วยตั้งใจว่า เราจะไม่ประกอบความสุขในการนอนและการเคลิ้มหลับอีกจะเป็นเหตุให้ละความง่วงได้

พระพุทธองค์ ตรัสสอนอุบายเพื่อบรรเทาความง่วงโดยลำดับจนที่สุดถ้ายังไม่หายง่วงก็ให้นอน แต่ให้นอนอย่างมีสติ เมื่อปราบอุบายแก้ง่วงดังนี้แล้วได้ประทานพระโอวาทอีก ๓ ข้อ คือ:-

๑. โมคคัลลานะ เธอจงทำไว้ในใจว่า เราจะไม่ชงววง คือ ความถือตัวว่าเราเป็นนั่น เป็นนี่ เข้าไปสู่สกุล เพราะถ้าภิกษุถือตัวเข้าไปสู่สกุลด้วยคิดว่าเขาจะต้องต้อนรับเราอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าคนในสกุลเขามีการงานมาก ก็จะเกิดอดทนระอาใจ ถ้าเขาไม่ใส่ใจต้อนรับ เขาก็จะเก้อเขินคิดไปในทางต่างๆ เกิดความฟุ้งซ่านไม่สำรวม จิตก็จะห่างจากสมาธิ

๒. โมคคัลลานะ เธอจงทำไว้ในใจว่า เราจักไม่พูดคำอันเป็นเหตุเถียงกันเพราะถ้าเถียงกันก็จะต้องพูดมาก และผิดใจกัน เป็นเหตุให้ฟุ้งซ่านไม่สำรวม และจิตก็จะห่างจากสมาธิ

๓. โมคคัลลานะ ตถาคตไม่สรรเสริฐการคลุกคลีด้วยประการทั้งปวง แต่ก็ไม่ตำหนิ การคลุกคลีไปทุกอย่าง คือ เราไม่สรรเสริฐการคลุกคลีกับหมู่ชน ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต แต่เราสรรเสริฐการคลุกคลีด้วยเสนาสนะ อันสงบสงัดปราศจากเสียงอื้ออึง ควรแก่การหลีกเร้นอยู่ตามสมณวิสัย

ลำดับนั้น พระมหาโมคคัลลานะ ได้กราบทูลถามถึงข้อปฏิบัติอันเป็นธรรมชักนำไปสู่การสิ้นตัณหา เกษมจากโยคะคือกิเลสเครื่องประกอบให้จิตติดอยู่ พระพุทธองค์ตรัสสอนในเรื่องธาตุกรรมฐาน โดยใจความว่า “ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เมื่อได้สดับว่าธรรมทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น ก็ควรกำหนดธรรมเหล่านั้น ในยามเมื่อเสวยเวทนา อันเป็นสุขหรือทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง และให้พิจารณาตั้งปัญญา อันประกอบด้วยความหน่าย ความดับ และความไม่ยึดมั่น จิตก็จะพ้นจากอัสวกิเลส เป็นผู้รู้วาทาตาสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว”

พระมหาโมคคัลลานะ ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านเป็นกำลังสำคัญของพระศาสนา ช่วยแบ่งเบาภารกิจ และยังพุทธดำริต่างๆ ให้สำเร็จด้วยดี เพราะท่านมีฤทธิ์มีอานุภาพยิ่งกว่าพระสาวกรูปอื่นๆ จนได้รับการยกย่องจากพระบรมศาสดาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง พระอัครสาวกเบื้องซ้าย โดยทรงยกย่องให้เป็นอัครสาวกคู่กับพระสารีบุตรว่า:-

“พระสารีบุตรเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา เปรียบเสมือนมารดาผู้ให้กำเนิดบุตร พระโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย เปรียบเสมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกที่เกิดมาแล้ว พระสารีบุตรย่อมแนะนำให้ตั้งอยู่ใน

โศดาปัตติผล พระโมคคัลลานะ ย่อมแนะนำให้ตั้งอยู่ในคุณ เบื้องสูงขึ้นไป”

นอกจากนี้ พระมหาโมคคัลลานะ ยังเป็นผู้มีความสามารถในการ
นวกกรรม คือ งานก่อสร้างพระบรมศาสดาเคยทรงมอบหมายให้ท่าน
รับหน้าที่ นวกัมมาธิฐฐายี คือ ผู้ควบคุมดูแลการก่อสร้างวิหารบุพพาราม
ที่เมืองสาวัตถี ซึ่งนางวิสาขาบริจาคทรัพย์สร้างถวายอีกด้วย

พระเถระมีความสามารถในทางอิทธิปาฏิหาริย์

พระมหาโมคคัลลานะ เมื่อบวชและสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว
ปรากฏว่าท่านมีความสามารถโดดเด่นในทางอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเลิศกว่า
ภิกษุทั้งหลาย ท่านสามารถแสดงฤทธิ์ไปยังภูมิของสัตว์นรก และไปโลก
สวรรค์ชั้นต่างๆ ได้ ท่านได้พบเห็นสัตว์นรกในขุมต่างๆ ที่ได้เสวยความสุข
จากการทำบุญไว้ในเมืองมนุษย์เช่นกัน ท่านได้นำข่าวสารของสัตว์นรกและ
ของเทพบุตรเทพธิดาเหล่านั้น มาแจ้งแก่บรรดาญาติและชนทั้งหลายให้
ทราบ ทำให้บรรดาญาติและชนเหล่านั้นพากันละเว้นกรรมชั่วลามกอันจะพา
ตนไปเสวยผลกรรมในนรก พากันสร้างบุญกุศล อันจะนำตนไปสู่สุคติโลก
สวรรค์ และพร้อมกันนั้นก็พากันทำบุญอุทิศไปให้แก่ญาติของตน เหล่าชน
บางพวกที่ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธานุศาสน์ ก็พากันละทิ้งลัทธิศาสนา
เดิมมาศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธานุศาสน์มากยิ่งขึ้น ทำให้พวกเดียรฉัตร
ทั้งหลายต้องเสื่อมจากลาภสักการะ เป็นอยู่ลำบากอดอยากขึ้นเรื่อยๆ

เรื่องที่พระเถระไปเยี่ยมชมโลกสวรรค์ชั้นต่างๆ นั้นมีเรื่องกล่าวไว้ใน
คัมภีร์ธรรมบท หมวดปิยวรรคและโกธวรรคว่า

วันหนึ่ง พระเถระได้ขึ้นไปยังดาวดึงส์โลกสวรรค์ ด้วยอริยฤทธิ์
ได้เห็นปราสาทหลังหนึ่ง มีแสงแวววาวด้วยแก้วนานาประการ มีขนาดใหญ่
ทั้งกว้าง ทั้งสูง มีนางเทพธิดาอยู่ในปราสาทนั้นจนเนืองแน่น พระเถระจึง

ถามว่า

“แม่เทพธิดา วิมานนี้เป็นของใคร (เกิดขึ้นเพื่อใคร)?”

“ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ วิมานนี้เกิดขึ้นเพื่อนันทียะ ผู้สร้างศาลา ๔ มุข ๔ ห้อง ถวายพระบรมศาสดา พวกดิฉันมาเกิดในที่นี้ก็ด้วยหวังว่าจะได้เป็นบาทจาริกาของนันทียะนั้น แต่จนบัดนี้ก็ยังไม่พบนันทียะ เพราะท่านยังไม่ละอัฐภาพจากโลกมนุษย์เลยขอพระคุณเจ้าได้โปรดนำ ข่าวสารไปบอกแก่นันทียะให้ละอัฐภาพมนุษย์อันเปรียบประดุจถาดดิน มาถือเอาอัฐภาพอันเป็นทิพย์ ซึ่งเปรียบประดุจถาดทองคำล้ำค่าในโลกสวรรค์นี้ด้วยเถิดเจ้าค่ะ”

อันที่จริง วิมานนั้นได้เกิดขึ้นบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์พร้อมกับขณะที่นันทียมาณพ ได้สร้างศาลาจัตุรมุขมี ๔ ห้อง ถวายแด่พระบรมพระศาสดาแล้ว หลังน้ำทักษิโณทก ตกลงบนฝ่าพระหัตถ์ของพระบรมศาสดา

พระเถระได้จาริกท่องเที่ยวไปยังสวรรค์ชั้นอื่นๆ ได้พบเห็นวิมานทองของเหล่าเทพบุตร เทพธิดาทั้งหลายแล้ว ได้ไต่ถามเทพบุตรเทพธิดาเหล่านั้นว่า ทำบุญอะไร ทานด้วยสิ่งใด จึงได้เสวยผลบุญ ได้รับทิพย์สมบัติวิมานแล้ว วิมานทองอันงดงามยิ่งนัก เช่นนี้ เทพบุตรและเทพธิดาเหล่านั้นต่างก็รู้สึกเลาะบายที่จะบอกแก่พระเถระเพราะบุญทานที่ พวกตนกระทำนั้นมีประมาณเพียงเล็กน้อย คือ:-

- บางองค์บอกว่า เพียงรักษาคำสัตย์ จึงได้สมบัติคือวิมานนี้
- บางองค์บอกว่า เพียงห้ามความโกรธ จึงได้วิมานนี้
- บางองค์บอกว่า เพียงถวายอ้อยลำเดียว จึงได้วิมานนี้
- บางองค์บอกว่า เพียงถวายมะพลับ, ลิ้นจี่ ฯลฯ ผลเดียว จึงได้วิมานนี้

พระเถระจาริกไปยังสวรรคตชั้นต่างๆ พอสมควรแก่อภัยภัยแล้วก็กลับมาสู่มนุษยโลก นำข่าวสารที่ได้พบเห็นมาแจ้งแก่หมู่ชนทั้งหลาย ซึ่งต่างก็พากันศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธานุศาสน์ ทำบุญสร้างกุศล เพื่อหวังผลอันเป็นสุขสมบัติในโลก

พระเถระทรมานพญานาค

สมัยหนึ่ง พระพุทธรองค์ทรงพิจารณาเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์ของนักบวชนอกพระพุทธศาสนานามว่า “อัคคิตต” จึงรับสั่งให้พระมหาโมคคัลลานเถระไปอบรมสั่งสอนให้ลดทิฏฐิ มานะ ละการถือลัทธิขึ้นเสีย

พระเถระรับพระพุทธรบัญชาแล้วไปยังสำนักของอัคคิตต นั้น กล่าวขอที่พักอาศัยสักราตรหนึ่ง แต่อัคคิตต ปฏิเสธว่าไม่มีสถานที่ให้พัก พระเถระจึงกล่าวต่อไปว่า “อัคคิตต ถ้าอย่างนั้น เราขอพักที่กองทรายนั้นก็แล้วกัน”

ที่ที่กองทรายนั้นมีพญานาคตัวใหญ่มีพิษร้ายแรงอาศัยอยู่ อัคคิตตเกรงว่าพระเถระจะได้รับอันตรายจึงไม่อนุญาต แต่เมื่อพระเถระรบเร้าหนักขึ้นจนต้องยอมอนุญาต พระเถระจึงเดินไปที่กองทรายนั้น พญานาคเห็นพระเถระเดินมา รู้ว่าไม่ใช่พวกของตน จึงพ่นควันพิษเข้าไปใส่พระเถระ ฝ่ายพระเถระก็เข้าเตโชกสิณบังหวนควันไฟให้กลับไปทำอันตรายแก่พญานาค ทั้งพระเถระและพญานาคต่างก็พ่นควัน พ่นไฟเข้าใส่กันจนเกิดแสงรุ่งโรจน์โชตินาการ พิษควันไฟไม่สามารถทำอันตรายพระเถระได้เลย แต่ทำอันตรายแก่พญานาคฝ่ายเดียว

อัคคิตต กับบริวารมองดูแล้วคิดตรงกันว่า “พระเถระคงจะมอดไหม้ในกองเพลิงเสียแล้ว” พร้อมทั้งคิดว่า “สาสมแล้ว เพราะเราห้ามแล้วก็ไม่ยอมเชื่อฟัง” รุ่งเช้า อัคคิตตกับบริวารเดินมาดู ปรากฏว่าพระเถระนั่งอยู่

บนกองทราย โดยมีพญานาคขดรอบกองทรายแล้วแผ่พังพานอยู่เหนือศีรษะ พระเถระจึงพากันคิดว่า “น้าอัศจรรย์ สมณะนี้มีอำนาจพียงนัก”

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จมาถึง พระมหาโมคคัลลานเถระจึงลงจากกองทรายแล้ว เข้าไปกราบบังคมทูลอาราธนาให้เสด็จประทับนั่งบนกองทรายแล้วกล่าวกับอัคริทัตว่า “พระพุทธรองค์เป็นศาสดาของข้าพเจ้าฯ เป็นสาวกของพระพุทธรองค์”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้อัคริทัต พร้อมทั้งบริวารเลิกละ การเคารพบูชาภูเขา ป่า ต้นไม้ และจอมปลวก เป็นต้น ที่พวกตนพากันเคารพบูชาว่าเป็นที่พึ่งอันเกษมสูงสุด ให้หันมาระลึกถึงพระรัตนตรัยคือ พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ อันเป็นสิ่งประเสริฐสุดนำไปสู่การพ้นทุกข์ทั้งปวง

เมื่อจบพระธรรมเทศนา อัคริทัต และบริวารได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมด แล้วกราบทูลขอบรรพชาในพระพุทธรศาสนา พระบรมศาสดาได้ประทานให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ของพระมหาโมคคัลลานเถระนั้นมีมาก แต่นำมากล่าวไว้ในที่นี้พอเป็นตัวอย่างเพียงเท่านี้

พระเถระมีอธยาศัยใจกว้าง

พระมหาโมคคัลลานเถระ ผู้เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรมและความสามารถในอิทธิปาฏิหาริย์เหนือกว่าพระพุทธรสาวกรูปอื่นๆ แต่ท่านก็เป็นผู้มีอธยาศัย ใจกว้างไม่กีดกัน ไม่เบียดบังความดี ความสามารถของคนอื่น ไม่นฉวยโอกาสชิงความดี ความชอบจากผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากเรื่องต่อไปนี้:-

สมัยหนึ่ง เศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์ อยากจะเห็นพรอรหันต์ที่แท้จริง เพราะในเมืองราชคฤห์นั้นมีเจ้าลัทธิหลายสำนัก ซึ่งต่างก็โอ้อวดว่าตนเป็น

พระอรหันต์ ทั้งๆ ที่การปฏิบัติและหลักคำสอนก็แตกต่างกันเป็นอย่างมาก และหาแก่นสารมิได้ จึงให้บริวารกลิ้งไม้จันทน์แดง ทำเป็นบาตรแล้วผูกติดปลายไม้ไผ่ต่อกันหลายๆ ลำตั้งไว้แล้วประกาศว่า “ใครเป็นพระอรหันต์ ก็จงเหาะมาเอาบาตรใบนี้ไป”

เจ้าลัทธิทั้งหลายปรารถนาจะได้บาตร แต่ไม่สามารถเหาะมาเอาไปได้ จึงมาเกลี้ยกล่อมเศรษฐีให้ยกบาตรให้ตน โดยไม่ต้องเหาะขึ้นไป แต่เศรษฐีก็ยังคงยืนยันว่าต้องเหาะขึ้นไปเอาเองเท่านั้นจึงจะได้

ขณะนั้น พระมหาโมคคัลลานเถระ กับพระปิณโฑลภารทวาชเถระ กำลังยืนห่มจีวรอยู่บนก้อนหินใหญ่ เพื่อเข้าไปบิณฑบาตในเมือง ได้ยินพวกชาวบ้านพูดกันว่า “ในโลกนี้ คงจะไม่มี พระอรหันต์ เพราะวันนี้เป็นวันที่ ๗ แล้วท่านเศรษฐีประกาศให้พระอรหันต์เหาะมาเอาบาตร แม้แต่ครูทั้ง ๖ ที่โอ้อวดนักหนาว่าเป็นพระอรหันต์ ก็ยังไม่สามารถเหาะขึ้นไปเอาบาตรได้เลย เราเพิ่งรู้นี้เองว่าพระอรหันต์ไม่มีในโลก”

พระเถระทั้งสอง ต้องการประกาศให้ประชาชนทั้งหลายรู้ว่าในพระพุทธศาสนามีพระอรหันต์อยู่จริง ดังนั้น พระมหาโมคคัลลานเถระ แม้จะมีฤทธิ์มีอาภัพมากกว่า มีอายุพรรษามากกว่า แต่อาศัยความที่ท่านเป็นผู้มีใจกว้างมีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ต้องการให้คุณของพระเถระรูปอื่นปรากฏบ้าง จึงบอกให้พระปิณโฑลภารทวาชเถระ เหาะขึ้นไปเอาบาตรนั้นลงมา จนเศรษฐีและชาวเมืองพากันแตกตื่นมาดูกันอย่างโกลาหล

อีกเรื่องหนึ่ง คือ เมื่อพระบรมศาสดาทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์แล้ว เสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์เทวโลก มหาชนที่ประชุมกันอยู่ที่นี่ไม่ทราบว่พระพุทธรองค์หายไปไหน จึงพากันเข้าไปถามพระมหาโมคคัลลานเถระ

แม้พระเถระจะทราบเป็นอย่างดี แต่ท่านก็ไม่ตอบโดยตรง กลับบอกให้ไปถามพระอนุรุทธเถระ ทั้งนี้ ก็เพื่อยกย่องคุณความรู้ความสามารถของพระพุทธรูปอื่นๆ ให้ปรากฏบ้างนั่นเอง

พระมหาโมคคัลลานเถระถูกโจรทุบ

วันเวลาผ่านไปตามลำดับ เข้าสู่ปัจฉิมโพธิกาล ขณะที่ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระพักอยู่ที่กาฬศิลา ในมคธชนบทนั้น

พวกเดียรฉัตรทั้งหลาย มีความโกรธแค้นพระมหาโมคคัลลานเถระเป็นอย่างมาก เพราะความที่ท่านมีฤทธาานุภาพมาก สามารถกระทำอิทธิฤทธิ์ไปเยี่ยมชมสวรรค์และนรกได้ แล้วนำข่าวสารมาบอกแก่ญาติมิตรของผู้ไปเกิดในสวรรค์และนรกให้ได้ทราบประชาชนทั้งหลายจึงพากันเลื่อมใสในพระพุทธรศาสนา ทำให้พวกเดียรฉัตรต้องเสื่อมคลายความเคารพนับถือจากประชาชน ลามลักการะก็เสื่อมลง ความเป็นอยู่ก็ลำบากผิดเคือง จึงปรึกษากันแล้วมีความเห็นอันเดียวกันว่า “ต้องกำจัดพระมหาโมคคัลลานะ เพื่อตัดปัญหา”

ตกลงกันแล้ว ก็เรียกริเงินทุนจากบรรดาศิษย์ และอุปัชฌาย์ของตน เมื่อได้เงินมาพอแก่ความต้องการแล้ว ได้ติดต่อจ้างโจรให้ฆ่าพระเถระ พวกโจรใจบาป ได้รับเงินสินบนแล้วพากันไปล้อมจับพระเถระถึงที่พัก แต่พระเถระรู้ตัวและหลบหนีไปได้ถึง ๒ ครั้ง ในครั้งที่ ๓ พระเถระได้พิจารณาเห็นกรรมเก่าที่ตนเคยทำไว้ในอดีตชาติติดตามมา และเห็นว่ากรรมเก่านั้นทำอย่างไรก็หนีไม่พ้น จึงยอมให้พวกโจรจับอย่างง่ายดาย และถูกพวกโจรทุบตีจนกระดูกแตกแหลกเหลวไม่มีชิ้นดี พวกโจรแน่ใจว่าท่านตายแล้ว จึงนำร่างของท่านไปทิ้งในป่าแห่งหนึ่ง แล้วพากันหลบหนีไป

บุพกรรมของพระมหาโมคคัลลานเถระ

ในอดีตชาติ พระมหาโมคคัลลานเถระ เกิดเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเจริญเติบโตขึ้นพ่อแม่ทั้งสองประสบเคราะห์กรรมตาบอดด้วยกันทั้งสองคนเป็นภาระที่ลูกชายคนเดียว ต้องปรนนิบัติเลี้ยงดู การงานทุกอย่างทั้งนอกบ้านในบ้านลูกชายจัดการเป็นที่เรียบร้อย พ่อแม่ทั้งสองมิต้องกังวล

ต่อมา พ่อแม่เห็นลูกชายอยู่ในวัยที่สมควรจะมีครอบครัวได้แล้ว จึงจัดการสู่ขอหญิงสาว ที่มีชาติตระกูลใกล้เคียงกัน ให้มาแต่งงานเป็นคู่ของลูกชายทั้งคู่ ที่ลูกชายมิได้เต็มใจ เพราะตนเองผู้เดียวก็สามารถปฏิบัติเลี้ยงดูบิดามารดาได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อบิดามารดาเป็นภาระจัดการให้แล้วก็ไม่ขัดความประสงค์ของท่าน เมื่อแต่งงานแล้วชีวิตครอบครัวที่มีลูกสะใภ้พ่อแม่แม่ผัวอยู่ร่วมกันมาในระยะแรกๆ ก็ราบรื่นสงบสุขเป็นอย่างดี

เมื่อกาลเวลาผ่านนานๆ ไป ลูกสะใภ้ก็เริ่มรังเกียจพ่อแม่ผัวที่ตาบอดด้วยกันทั้งสองคน จึงหาวิธีกำจัดท่านทั้งสองด้วยการยุแหย่สามีให้เกลียดชังพ่อแม่ คือ เมื่อสามีออกทำงานนอกบ้าน ก็แกล้งทำบ้านเรือนให้สกปรกรกรุงรัง เมื่อสามีกลับมาก็ฟ้องว่าพ่อแม่ทั้งสองเป็นผู้กระทำตนเองไม่สามารถที่จะทนเห็นทนอยู่ผู้เฒ่าตาบอดทั้งสองคนนี้ได้อีกต่อไปแล้ว ระยะแรกๆ สามีก็ไม่ค่อยเชื่อเท่าไรนัก ได้แต่รับฟังแล้วก็นิ่งเฉยแต่เมื่อภรรยาพูดบ่อยๆ และเห็นบ้านเรือนสกปรกมากยิ่งขึ้นจึงเชื่อคำของภรรยา และได้ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรกับคนแก่ตาบอดทั้งสองคนนี้

“เอาท่านใส่เกวียนไปฆ่าทิ้งในป่า” ภรรยาเสนอความคิดเห็น สามีแม่ว่าจะไม่เห็นด้วยกับความคิดนี้ เพราะตนเป็นคนรักและกตัญญูต่อพ่อแม่มาตลอด แต่เมื่อภรรยาบารβαไม่รู้จบสิ้น จึงใจอ่อนยอมทำตามตามที่ภรรยาแนะนำรุ่งเช้าได้จัดหาอาหารเลี้ยงดูพ่อแม่เป็นอย่างดีแล้วกล่าวว่า:-

“ข้าแต่คุณพ่อคุณแม่ ญาติที่หมู่บ้านโน้นต้องการให้คุณพ่อคุณแม่ไปเยี่ยมพวกเราไปกันในวันนี้เถิด”

ลูกชายให้พ่อแม่นั่งบนเกวียนแล้วออกเดินทาง พอมาถึงกลางป่าส่งเชือกบังคับโคให้พ่อถือไว้แล้วพูดหลอกว่า:-

“คุณพ่อจับปลายเชือกนี้ไว้ โคจะลากเกวียนไปตามทางนี้ ทราบว่าในป่านี้มีพวกโจรชุมอยู่ ลูกจะลงเดินตรวจดูโดยรอบ”

เมื่อลงเดินได้สักครู่หนึ่ง ก็เปลี่ยนเสียงร้องตะโกนประหนึ่งว่าเสียงโจรดังชุมอยู่ แล้วเข้ามาทูลตีทำร้ายบิดามารดา ฝ่ายบิดามารดาเชื่อว่าเป็นโจรจริงๆ แม้จะถูกทูลต้อนก็ยังร้องบอกให้ลูกรีบหนีไป พ่อแม่แก่แล้วไม่ต้องเป็นห่วง ลูกจงรักษาชีวิตไว้เถิด ลูกชายพอได้ยินเสียงมารดาบิดาร้องบอกให้รีบหนีไปไม่ต้องเป็นห่วงพ่อแม่ ก็กลับคิดได้ว่า “ตนทำกรรมหนัก พ่อแม่แม้จะถูกเราทูลต้อนอยู่ ก็ยังร้องคร่ำครวญด้วยความรักและห่วงใยให้เรารีบหนีไปโดยมิได้คำนึงถึงชีวิตของตนเอง”

ดังนั้นแล้วจึงเข้ามาบีบนิ้วให้แล้วบอกกับพ่อแม่ว่า “บัดนี้พวกโจรหนีไปหมดแล้ว” จากนั้นก็นำท่านกลับมาปรนนิบัติดูแลที่บ้านเป็นอย่างดี ลูกชายเมื่อตายแล้วต้องชดใช้กรรมในนรกเป็นเวลานาน เมื่อพ้นจากนรกแล้วมาเกิดใหม่ ต้องถูกทูลต้อนเกลียดอีกหลายร้อยชาติ ในชาติสุดท้ายนี้แม้จะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ มีฤทธิ์ สามารถจะดำดินล่องหนหายตัวได้ เหาะเหินเดินอากาศได้ แต่ก็ไม่สามารถจะหนีผลกรรมได้ ท่านจึงยอมให้พวกโจรจับทูลจนร่างแหลกเหลวดังกล่าวนั่นเอง

กราบทูลลาหนีพาน

พระมหาโมคคัลลานเถระ คิดว่า “เราควรไปกราบทูลลาพระผู้มีพระภาคก่อนจึงปริณิพพาน” ดังนั้นแล้ว ก็เรียบเรียงสรีรกายประสานกระดูก

ผูกหมั่นด้วยกำลังมานะ เหาะมาเฝ้าพระบรมศาสดา ถวายบังคมแล้วกราบ
ทูลลาปริณิพพาน พระพุทธองค์ตรัสถามว่า “โมคคัลลานะ เธอจะปริณิพพาน
ที่ไหน เมื่อไร ?”

“ข้าพระองค์ จะนิพพานที่กาฬศิลาในวันนี้ พระเจ้าข้า”

“โมคคัลลานะ ถ้าอย่างนั้น เธอจงแสดงธรรมแก่ตถาคตก่อน ด้วย
ว่าการได้เห็นพระเถระ เช่นเธอนี้จะไม่มีอีกแล้ว”

พระเถระได้รับพระพุทธบัญชาเช่นนั้น จึงทำปาฏิหาริย์เหาะขึ้นไป
บนอากาศแสดงพระธรรมเทศนาแล้วลงมาถวายอภิวาทกราบทูลลาไปยัง
กาฬศิลา และปริณิพพาน ณ ที่นั้น ตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ หลังจาก
พระสารีบุตรนิพพานได้ ๑๕ วัน

พระผู้มีพระภาค เสด็จไปพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ทรงเป็น
องค์ประธานจุดเพลิงฌาปนกิจศพให้ท่าน ขณะนั้น ฝนดอกไม้ทิพย์ตกลงมา
โดยรอบบริเวณ มหาชนพากันประชุมทำสักการะอัชฌาตุตลอด ๗ วัน
พระพุทธองค์โปรดให้สร้างเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ ณ ที่ใกล้ชุมประตู่แห่งพระ
เชตะวันมหาวิหารนั้น

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อพระอัครสาวกทั้งชวาและช้าย
นิพพานหมดแล้ว ก็เปรียบประหนึ่งต้นหว้าแก่ที่กิ่งใหญ่ทั้งสองหักลงแล้ว
คงเหลือแต่พระอานนท์ ผู้เป็นพุทธอุปัฏฐากเพียงองค์เดียว เทียวติดตาม
ประการหนึ่งว่าเงาตามพระองค์ ฉะนั้น

“ภิกษุถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตร ถือการเที่ยว
บิณฑบาตเป็นวัตร มีจิตมั่นคง จะกำจัดเสนาแห่งพระยามัจจุราชเสียได้
คล้ายช้างทำลายเรือนไม้แอ่น”

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระ กระทำอธิการความดีมาควบคู่กับ พระสารีบุตร โดยในอดีตกาล ในที่สุดหนึ่งสงฆ์ ยิงด้วยแสงกับ ในสมัย พระวิปัสสิพุทธเจ้า ท่านพระมหาโมคคัลลანะ บังเกิดในตระกูลคหบดี มหาศาล โดยมีชื่อว่า สิริวัฑฒนกุฎุมภี ท่านพระสารีบุตรบังเกิดในตระกูล พราหมณ์มหาศาลมีชื่อว่า สรทมานพ คนทั้งสองเป็นสหาย เล่นผ่นด้วยกัน เมื่อสรทมานพ ปรารถนาเป็นอัครสาวก ปฐมอัครสาวก สิริวัฑฒนกุฎุมภี ก็ได้ตั้งความปรารถนา ตำแหน่งทุติยอัครสาวกบ้าง ทั้งสองกระทำกุศลตลอด ชั่วอายุ สิริวัฑฒนกุฎุมภี บังเกิดในกามาวจรเทวโลก ส่วนสรทมานพ เจริญพรหมวิหาร ๔ แล้วบังเกิดในพรหมโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธอุปาทกกาลนี้ ท่านพระโมคคัลลานเถระมาบังเกิดเป็นบุตร พราหมณ์ผู้เป็นนายบ้าน ชื่อว่า โกลิตะ มารดาชื่อว่านางโมคคัลลี เดิมท่าน ชื่อว่า โกลิตะ ตามสกุลแห่งบิดา อีกอย่างหนึ่ง เขาเรียกตามความที่เป็นบุตร นางโมคคัลลีสว่า โมคคัลลันะ ท่านเข้ามาบวชในพระพุทธานุศาสนแล้ว พวก ภิกษุสงฆ์เรียกท่านว่า โมคคัลลันะทั้งนั้น

ท่านเกิดในตำบลบ้าน ไม่ห่างไกลจากกรุงราชคฤห์ ได้เป็นสหาย ที่รักใคร่กันกับอุปติสสมาณพ มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เพราะตระกูล ทั้งสองนั้น เป็นสหายติดต่อกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ และเป็นตระกูลที่ มั่งคั่งสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์และบริวารเสมอกัน

ครั้นเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้เล่าเรียนศิลปะด้วยกัน แม้จะไปไหนหรือ ทำอะไร ก็ไปและทำด้วยกัน จนกระทั่งเข้ามาบวชในพระพุทธานุศาสนา ก็บวช พร้อมกัน ต่างกันแต่ได้ดวงตาเห็นธรรม(เป็นโสดาบัน) ครั้งแรก คนละคราว

(อ่านเพิ่มเติมในประวัติของพระสารีบุตรเถระ) ในที่นี้จะกล่าวตั้งแต่
อุปสมบท

พุทธองค์แนะอุบายกำจัดความง่วง ๘ ประการ

จำเดิมแต่ท่านได้อุปสมบทในพระธรรมวินัยได้ ๗ วัน ไปทำความ
เพียร อยู่ที่บ้านกัลลวาลมุตตคาม แขวงมคธ อ่อนใจ นิ่งโง่งงอยู่ พระบรม
ศาสดาเสด็จไปที่นั่น ทรงสั่งสอนและแสดงอุบาย สำหรับระงับความง่วง
มีประการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. โมคคัลลานะ เมื่อท่านมีสัญญาอย่างไร ความง่วงนั้นย่อม
ครอบงำได้ ท่านควรทำในใจถึงสัญญานั้นให้มาก

๒. ท่านควรตรีกตรองพิจารณาถึงธรรมตามที่ได้ฟังแล้ว และได้
เรียนแล้ว ด้วยใจของท่านเอง

๓. ท่านควรสาธยายธรรมตามที่ตัวได้ฟังแล้ว และได้เรียนแล้วโดย
พิสดาร

๔. ท่านควรยอนหูทั้งสองข้าง และลูบด้วยฝ่ามือ

๕. ท่านควรลุกขึ้นยืน ลูบนัยน์ตาด้วยน้ำ เหลียวดูทิศทั้งหลาย
แหงนดูดาวนักษัตรฤกษ์

๖. ท่านควรทำในใจถึงอาโลกสัญญา คือ ความสำคัญในแสงสว่าง
ตั้งความสำคัญว่ากลางวันไว้ใจ ให้เหมือนกันทั้งกลางวันและกลางคืน มี
ใจเปิดเผยจะนี้ ไม่มีอะไรหุ้มท้อ ทำจิตอันมีแสงสว่างให้เกิด

๗. ท่านควรอธิษฐานจงกรม กำหนดหมายว่า จักเดินกลับไปกลับ
มา สำรวมอินทรีย์ มีจิตไม่คิดไปภายนอกๆ

๘. ท่านควรสำเร็จสหัสโยสณ คือ นอนตะแคงข้างเบื้องขวา ซ้อน
เท้าเหลื่อมกัน มีสติสัมปชัญญะ ทำความหมายในอันที่จะลุกขึ้นไว้ใจ พอ
ท่านตื่นแล้ว ควรรีบลุกขึ้น

ครั้นตรัสสอน อุบายสำหรับระงับความง่วงอย่างนี้แล้ว ทรงสั่งสอนให้สำเหนียกในใจอีกต่อไปว่า เราจักไม่ซึ้งงว (คือถืถั่ว) เข้าไปสู่ตระกูล เรา **จักไม่พูดคำ ซึ่งเป็นเหตุให้เสียกัน** เข้าใจผิดต่อกัน และตรัสสอนให้ยินดีด้วยที่นอนที่หนึ่งอันเจียบสัจด์ และควรเป็นที่ยู่ตามลำพังสมณวิสัย

เมื่อตรัสสอนอย่างนี้แล้ว พระโมคคัลลณะกราบทูลถามว่า โดยย่อ “ข้อปฏิบัติเพียงเท่าไร? ภิกษุชื่อว่าน้อมไปแล้วในธรรมที่ล้นต้นหา มีความสำเร็จล่วงส่วนเกษมจากโยคธรรม เป็นพรหมจารีบุคคลยิ่งกว่าผู้อื่น ที่มีสุดดีกว่าผู้อื่น ประเสริฐสุดกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”

พระศาสดาตรัสตอบว่า โมคคัลลณะ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ได้สดับแล้วว่า **ธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น** เธอทราบชัดธรรมทั้งปวง ด้วยปัญญาอันวิเศษ ย่อมกำหนดรู้ธรรมทั้งปวงได้ เธอได้ประสบเวทนา อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นสุขก็ดี เป็นทุกข์ก็ดี มิใช่ทุกข์มิใช่สุขก็ดี เธอพิจารณาเห็นว่าไม่เที่ยง พิจารณาเห็นด้วยปัญญา เป็นเครื่องหน่าย เป็นเครื่องดับ เป็นเครื่องสละคืน ในเวทนาทั้งหลายนั้น เมื่อพิจารณาเห็นดังนั้น ย่อมไม่ถือมั่นสิ่งอะไรๆ ในโลก ไม่สะดุ้งหวาดหวั่น ย่อมดับกิเลสให้สงบ ได้ด้วยตนเอง และทราบชัดว่าชาตินี้สิ้นแล้ว พรหมจรรย์ได้อยู่จบแล้ว กิจที่จำจะต้องทำได้ทำสำเร็จแล้ว กิจอื่นที่จะทำอย่างนี้อีกมิได้มี ว่าโดยย่อ ข้อปฏิบัติเพียงเท่านั้นแล ภิกษุชื่อว่า น้อมไปแล้ว ในธรรมเป็นที่ล้นต้นหา

ท่านพระโมคคัลลณะ ปฏิบัติตามโอวาท ที่พระบรมศาสดาตรัสสั่งสอน ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในวันนั้น

เอตทัคคะในด้านเป็นผู้มีฤทธิ์มาก และเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้าย

ครั้นพระโมคคัลลณะ ได้สำเร็จพระอรหันต์แล้ว ท่านได้เป็นกำลังสำคัญของพระบรมศาสดา ในอันยังกิจที่พระบรมศาสดาทรงดำริไว้ให้สำเร็จ

เพราะท่านเป็นผู้มีฤทธาภาพมาก จึงได้รับยกย่องจากสมเด็จพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในทางเป็นผู้มีฤทธิ์ (อิทธิมนฺตาน)

และทรงยกย่องว่าเป็นคู่กันกับพระสารีบุตร ในอันอุปการะภิกษุผู้เข้ามาบวชในพระธรรมวินัยดังกล่าวแล้ว ในประวัติท่านพระสารีบุตรว่า สารีบุตรเปรียบเหมือนมารดาผู้ยังบุตรให้เกิด โมคคัลลานะเปรียบเหมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกที่เกิดแล้ว กล่าวคือ สารีบุตรยอมแนะนำให้ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล โมคคัลลานะแนะนำให้ตั้งอยู่ในคุณเบื้องบนที่สูงกว่านั้น

ด้วยเหตุนี้ จึงมีคำยกย่องพระสารีบุตรเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา พระโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกฝ่ายซ้าย

พระธรรมเทศนาของพระโมคคัลลานะ ไม่ค่อยจะมีที่เป็นโอวาทให้แก่ภิกษุสงฆ์ ก็มีเพียงแต่อนุমানสูตร ซึ่งว่าด้วยกรรมอันทำให้คนเป็นผู้ว่ายากหรือว่าง่าย

เป็นผู้ชำนาญในการก่อสร้าง

ท่านพระโมคคัลลานะนั้นชำนาญในการนวกกรรม (การก่อสร้าง) ด้วย ดังจะเห็นได้จาก เมื่อนางวิสาขามหาอุบาสิกา สร้างบุพพารามในกรุงสาวัตถี พระบรมศาสดารับสั่งให้ท่านเป็นนวกัมมาธิฐายี คือ ผู้ควบคุมการก่อสร้าง

ดับขันธปรินิพพาน

ท่านพระโมคคัลลานะ ปรินิพพานก่อนพระบรมศาสดา มีเรื่องเล่าว่า ครั้งเมื่อท่านพำนักอยู่ ณ ตำบลกาฬศิลา แคว้นมคธ พวกเดียรธีย์ปริกษากันว่า บรรดาโลกสักการะทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นแก่พระบรมศาสดาในครั้งนั้น ด้วยอาศัยพระโมคคัลลานะ เพราะท่านสามารถไปนำข่าว ในสวรรค์และนรก

มาแจ้งแก่นุษย์ ชักนำไปประชาชนเกิดความเลื่อมใส ถ้าพวกเราจัดพระโมคคัลลานะเสียได้แล้ว ลัทธิของพวกเราก็จะรุ่งเรืองขึ้น

เมื่อปรึกษากันดังนั้นแล้ว จึงจ้างโจรผู้ร้ายให้ลอบฆ่าพระโมคคัลลานะ เมื่อโจรมา ท่านพระโมคคัลลานะทราบ จึงหนีไปเสียสองครั้ง ครั้งที่สามท่านพิจารณาเห็นว่า กรรมตามทันจึงไม่หนี พวกโจรผู้ร้ายทุบตีจนร่างกายท่านแหลก ก็สำคัญว่าตายแล้ว จึงนำร่างกายของท่าน ไปซ่อนไว้ในพุ่มไม้แห่งหนึ่งแล้วพากันหนีไป

ท่านพระโมคคัลลานะยังไม่มรณะ เยียวยาอัตตภาพให้หาย ด้วยกำลังญาณ แล้วเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดา ทูลลากลับมาปรินิพพาน ที่เดิมในวันดับเดือน ๑๒ ภายหลังพระสารีบุตรบิณฑิหนึ่ง (๑๕ วัน) พระศาสดาได้เสด็จไปทำฌาปนกิจ แล้วรับสั่งให้น้ำอัฐิธาตุมาก่อนพระเจดีย์บรรจุไว้ ณ ที่ใกล้ประตูแห่งเวฬุวนาราม.

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุषย์เล่ม ๑๕ หน้า ๒๖๑ และ ๓๕๐-ผู้รวบรวม)

๓. ประวัติ พระวโป

"พระอรียะยอมเห็นทั้งบัณฑิตผู้เห็นอยู่ด้วย
ยอมเห็นทั้งอันธพาลผู้ไม่เห็นอยู่ด้วย
ส่วนปุถุชนยอมมองไม่เห็นทั้งอันธพาลและบัณฑิตนั้น"

พระวโป หรือ **พระวโปเถระ** เป็นพระภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นหนึ่งในปัญจวัคคีย์ และพระอสีติมหาสาวก

พระวโป เมื่อได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว มีบทบาทสำคัญในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงต้นพุทธกาล ท่านดำรงอายุพอสมควรแก่กาล กัดบั้นชบประณีต

ชาติภูมิ

ท่านพระวโป เป็นบุตรพราหมณ์ในเมืองกบิลพัสดุ์ เมื่อคราวพระมหาบุรุษประสูติใหม่ พราหมณ์ผู้บิดาของท่านได้รับเชิญเลี้ยงโภชนาหาร ในพระราชพิธีทำนายพระลักษณะ ได้เห็นพระมหาบุรุษ มีพระลักษณะถูกต้องตามตำราลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ จึงมีความเคารพนับถือในพระองค์เป็นอันมาก แต่ความหมัดหวง ในการที่จะได้เห็น พระองค์ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อตนใกล้จะสิ้นชีวิต จึงได้สั่งสอนบุตรของตนไว้ว่า เมื่อพระมหาบุรุษ เสด็จออกทรงผนวชแล้ว ให้ติดตามเสด็จเมื่อนั้น ครั้นเมื่อพระมหาบุรุษเสด็จออกทรงผนวชแล้ว และกำลังบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ ท่านพระวโป พร้อมด้วยพราหมณ์ ๔ คน มีโกณฑัญญพราหมณ์เป็นหัวหน้า จึงพากันออกบวชเป็นฤาษี ตามเสด็จพระมหาบุรุษ คอยอยู่เฝ้าปฏิบัติทุกเช้าค่ำ ด้วยหวังว่า พระองค์ได้บรรลุธรรมอันใดแล้ว ก็จักได้สั่งสอนให้ตนได้บรรลุ

ธรรมนั้นบ้าง เมื่อเห็นพระองค์ทรงละทุกกรกิริยา ที่ทรงประพฤติมาแล้วเป็นเวลา ๖ ปี จึงมีความเห็นร่วมกันว่า พระองค์คลายความเพียร เวียนมาเพื่อความเป็นผู้มักมากในกามคุณเสียแล้ว และคงจะไม่ได้บรรลุธรรมวิเศษอันใดอันหนึ่งแน่นอน จึงมีความเบื่อกันหาย คลายความเคารพนับถือ พากันหลีกไปอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

บรรลุธรรม

เมื่อพระมหาบุรุษ ทรงบำเพ็ญเพียรทางใจได้ตรัสรู้แล้ว จึงเสด็จไปโปรดแสดงพระธรรมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา ในเมื่อจบเทศนานั้น ท่านหาได้สำเร็จมรรคผลอะไรไม่ วันรุ่งขึ้น ได้ฟังปริณกเทศนา จึงได้ดวงตาเห็นธรรม (ในอรรถกถาตติยสามนต์แก้ว่า การได้ดวงตาเห็นธรรมของท่านทั้งสี่นี้ สืบต่อไป ไม่ได้พร้อมกัน ได้คนละวัน คือ วันปาฏิบท วันคำหนึ่ง ท่านพระวัปปะ ได้ดวงตาเห็นธรรม วันที่สองท่านภัททิยะ วันที่สามท่านมหานามะ วันที่สี่ท่านพระอัสสชิ วันที่ห้า แสดงอนัตตลักษณะสูตรฯ) คือ ได้บรรลุโสดาปัตติผล เป็นพระโสดาบัน จึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท ในพระธรรมวินัยฯ

สำเร็จอรหันต์

พระองค์ทรงอนุญาตให้ท่านเป็นพระภิกษุ ด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” เมื่อมีอินทรีย์แก่กล้าแล้ว ได้ฟังเทศนา อนัตตลักษณะสูตร ก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็น พระอรหันต์ ผู้ชื่อว่า อเสขบุคคล (พระอเสขบุคคล คือ ผู้ที่ไม่ต้องศึกษาอะไรอื่นอีกต่อไป) ท่านได้ช่วยเป็นกำลังพระบรมศาสดา ประกาศพระศาสนาคราวแรกองค์หนึ่ง เมื่อท่านดำรงอายุสังขาร อยู่พอสมควรแก่กาลแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน..

เนื้อหาเพิ่มเติม

จาก หอมรดกไทย www.heritage.thaigov.net

ใจความในวัปปเถระวัตถุนี้ พระสังคีติกาจารย์ กำหนดด้วยบทพระคาถามีเนื้อความว่า ในกาลเมื่อพระศาสนา ของพระปฐมุตตระพุทธเจ้า นั้น พระวัปปเถระ ได้เกิดในเรือนของตระกูลในนครหงสวดี เมื่อเจริญวัย จำความได้แล้ว ก็ได้สดับคำสรรเสริญจากบริษัททั้งหลายว่า พระมหาเถระทั้งหลายชื่อนั้นชื่อนั้น ท่านได้รับอมฤตธรรม ของพระบรมศาสดาก่อนกว่า บริษัททั้งปวง กุลบุตรนั้น จึงเข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคเจ้า ตั้งปณิธานความปรารถนาว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า สืบไปในอนาคตกาล เมื่อบุคคลทั้งหลาย บรรดาที่จะได้เป็นผู้รับอมฤตธรรมเทศนา ของพระบรมศาสดา ณ กาลบัดนี้ ขอให้ข้าพระองค์ ฟังได้เป็นผู้รับพระอมฤตธรรมเทศนา ก่อนกว่า บริษัทคนทั้งปวง คนใดคนหนึ่งเกิด ครั้นตั้งปณิธานดังนี้แล้ว จึงยังบุคคลให้รู้แจ้ง ซึ่งตนว่าเป็นบุคคลตั้งอยู่ในพระไตรสรณคมณ์ ในสำนักของพระบรมศาสดา

กุลบุตรผู้นั้น ครั้นอุตสาห์บำเพ็ญกุศลอยู่ จนกำหนดชนมายุแล้ว เมื่อท่องเที่ยวอยู่ในเทวโลก และมนุษย์โลกสิ้นกาลช้านาน

ครั้นมาในพระพุทธศาสนา ของพระพุทธเจ้าของเราแล้ว ก็ได้เกิดเป็นบุตรของพราหมณ์ อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ มีชื่อว่า วัปปมานพ เมื่อคำพยากรณ์ที่พระกาฬเทวินดาบสทำนาย พระมหาสัตว์เจ้าว่า พระสิทธัตถราชกุมารนี้ จะได้ตรัสเป็นองค์พระสัมพันธัญญะพุทธเจ้า เทียงแต่ดังนี้แล จึงละเสียซึ่งฆราวาส ออกบรรพชาเป็นดาบส กับด้วยบุตรพราหมณ์ทั้งหลาย มีโกณฑัญญะพราหมณ์เป็นประธาน ไปยัง คอยท่าพระมหาสัตว์อยู่ในอุรุเวลประเทศ ด้วยมาดำริว่า ในกาลเมื่อพระมหาสัตว์ ได้บรรลุพระสัมพันธัญญะญาณแล้ว เราจะได้รับพระราชทานฟังพระธรรมเทศนา ในสำนักของพระพุทธองค์แล้ว

เราก็จะได้บรรลुพระอมฤตนิพพาน

เมื่อมาลันนิชฐานดังนี้แล้ว ก็เข้าไปบำรุงบำเรอพระมหาสัตว์เรา ที่ออกกลุ่มหาภิเนษกรรมณ์ กระทำทุกกรกิริยาอยู่สิ้น ๖ พระวัสสนั้นแล้ว ก็พากันเหนื่อยหน่าย เลี้ยงหนีพระมหาสัตว์เจ้า ไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เพราะเหตุด้วยพระมหาสัตว์เจ้านั้น เสวยอาหารอันหยาบ กาลเมื่อพระมหาสัตว์ได้ตรัสรู้สัมโพธิญาณแล้ว และเสด็จยับยั้งอยู่เจ็ดวันเจ็ดวาระแล้ว และเสด็จไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน โปรดประทานพระสังฆธรรมเทศนา พระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ในวันปฏิบัตกรรมหนึ่งค่ำ วัปปกุลบุตรก็ได้ดำรงอยู่ในพระโสดาปัตติผลญาณ ครั้น ณ วันแรมห้าค่ำ วัปปกุลบุตรก็ได้บรรลुพระอรหัต พร้อมด้วยพระปฏิสัมภิทาญาณ กับด้วยพราหมณ์ทั้งหลาย จำนวนมากมีพระอัญญาโกณฑัญญะเถระ เป็นประธาน

เหตุการณ์ดังนั้น พระวัปปเถระ จึงได้กล่าวประกาศแสดงความประพฤติ ในกาลก่อนของท่านไว้โดยนัยพิสดาร ในคัมภีร์พระอุปทาน และเมื่อท่านมีชนมาขุสังขารบริบูรณ์แล้ว ก็ดับขันธเข้าสู่พระปรินิพพาน ด้วยอนุปาติเสส ปรีนิพพานธาตุ ลินชาติ ลินภพ ลินัตถนา อุปาทาน

๔. ประวัติ พระองค์คุณิมาเถระ

"ผู้ใด เคยประมาทมาก่อนแล้วเลิกประมาทเสียได้ภายหลัง

ผู้ใด ทำบาปกรรมไว้แล้ว ละได้ด้วยกุศล (มรรคจิต)

ผู้นั้น ย่อมเป็นเหมือนพระจันทร์ ที่โผล่พ้นเมฆหมอก

คือทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้

ภิกษุใด แม้จะยังหนุ่ม แต่หมั่นปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ภิกษุนั้น ย่อมเป็นเหมือนพระจันทร์ ที่โผล่พ้นเมฆหมอก

คือทำโลกนี้ให้สว่างไสวได้"

ท่านพระองค์คุณิมาเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ผู้เป็นบุโรหิต ของพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ในพระนครสาวัตถี มารดาชื่อนางมันตานีพราหมณี

เกิดในฤกษ์มหาโจร

เมื่อท่านคลอดจากครรภ์มารดา ได้บังเกิดเหตุอัศจรรย์ บรรดาเครื่องศาสตราอาวุธยุทโธปกรณ์ อันมีอยู่ในเรือนนั้นก็ดี เครื่องพระแสงศาสตรวุธ ของพระเจ้าปัสเสนทิโกศลก็ดี ก็บังเกิดรุ่งเรือง เป็นเปลวไฟ รุ่งโรจน์โชตินาการ

ฝ่ายบุโรหิตาผู้เป็นบิดา เมื่อเห็นเหตุนั้นแล้ว จึงออกจากเรือนลี้แลดูฤกษ์บน ฤกษ์นั้นก็ปรากฏในอากาศประหลาดใจหนักหนา ด้วยว่าบุตรนั้นจะเกิดเป็นโจร ครั้นเพลารุ่งเช้าจึงเข้าไปสู่ที่เฝ้า กราบทูลเนื้อความนั้นให้พระเจ้าปัสเสนทิโกศลทรงทราบ

ผลที่สุด ได้กราบทูลให้พระองค์จับกุมประหารชีวิตเสีย แต่พระองค์หาทรงทำไม่ จึงรับสั่งให้บำรุงเลี้ยงรักษาไว้ บุโรหิตาจารย์ ก็อภิบาลบำรุง

รักษากุมารนั้นไว้ และให้นามว่า “เจ้าอหิงสกุมาร” แปลว่า กุมารผู้ไม่เบียดเบียน เพราะถือเอาตามนิमितเหตุ เมื่อคลอดนั้น ครั้นเมื่อเจ้าอหิงสกุมาร เจริญวัยแล้ว มารดาบิดาจึงส่งไปสู่พระนครตักกศิลา เพื่อจะได้ศึกษาเล่าเรียนวิชา และศิลปศาสตร์

ศึกษาศิลปวิทยากับอาจารย์ทศปาโมกษ์

เมื่อเจ้าอหิงสกุมาร ไปถึงพระนครตักกศิลาแล้ว ก็เข้าไปหาอาจารย์ทศปาโมกษ์ ขอศึกษาศิลปวิทยา อุตสาหะกระทำวัตรปรนนิบัติเป็นอันดี และมีปัญญาเล่าเรียนได้ว่องไว แม้จะเล่าเรียนศิลปศาสตร์วิชาการใดๆ ก็รู้จบสิ้นทุกประการ เชี่ยวชาญยิ่งกว่าศิษย์ทั้งปวง จึงเป็นที่โปรดปรานของอาจารย์ทศปาโมกษ์

ฝ่ายมาณพทั้งหลาย อันเป็นเพื่อนเล่าเรียนด้วยกันนั้น ก็บังเกิดความริษยา จึงประชุมปรึกษากัน เพื่อคิดอุบายทำลายเจ้าอหิงสกุมารเสีย

อาจารย์ฤๅญยง จีรวางอุบายกำจัดอหิงสกะด้วย “วิชฌมณต์”

เมื่อเป็นที่ตกลงกันแล้ว ได้ไปยุยงอาจารย์ถึงสองครั้งสอง สามครั้ง (ว่าอหิงสกะ เป็นชู้กับภรรยาของอาจารย์) ในที่สุด อาจารย์ก็ปลงใจเชื่อ คิดหาอุบาย ที่จะกำจัดอหิงสกุมาร เมื่อเห็นอุบายเป็นที่แยบคายแล้ว จึงพูดกะเจ้าอหิงสกุมารว่า ดูกรมณพ เจ้าจงไปฆ่าคน แล้วตัดเอานิ้วมาให้ได้พันทิ้ง แล้วจงนำมา เราจะประกอบศิลปศาสตร์อันชื่อว่า **วิชฌมณต์** ให้แก่เธอ

ในขั้นต้น เจ้าอหิงสกุมาร มีความรังเกียจ ไม่พอใจ เพราะตนเกิดในตระกูลพราหมณ์ ไม่ควรเบียดเบียนฆ่าสัตว์ เป็นการผิดประเพณี วงศ์ตระกูลมารดาบิดา แต่ด้วยอาศัยความอยากสำเร็จศิลปศาสตร์ อันมีชื่อว่า วิชฌมณต์ จึงได้ฝืนใจทำ

เริ่มจับอาวุธ ผูกพันให้มันกับตัวแล้ว ก็ลาอาจารย์เข้าสู่ราวป่า เทียว

พิฆาตฆ่ามนุษย์ อันเดินไปมาในสถานที่นั้นๆ ครั้นฆ่าแล้ว มิได้กำหนดนับ เป็นคะแนนไว้ ประการหนึ่งจิตก็มีได้คิดว่า จะกระทำความบาปหยาบช้า เหตุดังนี้ จึงมิได้กำหนดคนที่ตนฆ่าตาย ก็บังเกิดลบเลื่อนสงสัย

ฆ่าตัดนิ้วทำเป็นพวงมาลัย

ตั้งแต่นั้นมาเมื่อฆ่าคนตายแล้ว ก็ตัดเอานิ้วมือมาร้อยเป็นพวงไว้ ดูกดงพวงมาลัยนับได้ถึง ๙๙ นิ้ว เพราะเหตุฉะนั้น อหิงสกุมารจึงมีนาม ปรากฏว่า **“องคุลิมาลโจร”** แปลว่าโจรผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลา

ข่าวคราวเรื่องนี้ ระบือกระฉ่อนไปตามนิคมชนบทต่างๆ มหาชนมีความสะดุ้ง ตกใจกลัว ก็พร้อมกันไปเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อกราบทูลให้พระองค์กำจัดเสีย เมื่อพระองค์ทรงทราบแล้ว จึงรับสั่งให้ตระเตรียมกำลังพล เพื่อจะไปจับองคุลิมาลโจร ฆ่าเสีย

บุโรหิตอาจารย์ ผู้เป็นบิดาทราบว่าอันตรายจะมีแก่บุตร จึงปรึกษากับนางพราหมณี ให้นางพราหมณีรีบออกไปก่อน เพื่อบอกเหตุนั้นให้บุตรทราบ

พระพุทธองค์เสด็จห้ามการทำมาตุฆาต

ในกาลครั้งนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งพระอรหันต์ผลขององคุลิมาลโจร ถ้าพระองค์ไม่ทรงเป็นพระภิกษุ ก็จะกระทำความมาตุฆาต (ฆ่ามารดา) เสีย จักเป็นเหตุเสื่อมเสียจากมรรคผล

จึงรีบเสด็จไปแต่เช้าตรู่ เมื่อพบเช้าแล้ว องคุลิมาลโจรก็ตรงเข้าไล่ทันที่ หมายถึงพิฆาตฆ่าเอานิ้วพระหัตถ์ แม่ไล่เท่าไรก็ไม่ทัน จนเกิดกายเหนื่อยเมื่อยล้า จึงร้องตะโกนให้พระบรมศาสดาหยุด พระองค์จึงตรัสบอกว่า พระองค์ได้หยุดแล้ว แต่เขายังไล่ตามไม่ทัน จึงหาว่าพระองค์ตรัส

มุสาวาท พระองค์ก็ตรัสบอกว่า เราหยุดจากการทำอกุศล อันให้ผลเป็นทุกข์มานานแล้ว ส่วนท่านยังไม่หยุด

มหาโจรกลับใจ

พระสຸຣະເສີຍນັ້ນ ทำให้องค์คุลิมาลโจรรู้สึกสำนึกโทษของตน จึงเปลี่ยนเครื่องศาสตราวุธ และมาลัยนี้ว่ามีออกจากกาย หิ้งไว้ในชอกฏูเขาแล้วเข้าไปเผ่าทูลขอบรรพชาอุปสมบท พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้อุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา แล้วทรงนำพาเข้าไปในพระเชตวันมหาวิหาร

ครั้นเวลารุ่งเช้า ท่านเข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี ชาวพระนครได้เห็นท่านแล้ว เกิดความตกใจกลัว พากันวิ่งหนีเป็นอลหม่าน พากันวิ่งเข้าไปในกำแพง พระราชวังปิดประตูพระนครเสีย และพูดจากันต่างๆ นานา บางคนพูดว่า ท่านพระองค์คุลิมาลปลอมเป็นสมณะ เพื่อหลบหนีราชภัย บางคนพูดว่า เพื่อหวังจะประทุษร้ายคนภายในพระนคร

ท่านเที่ยวบิณฑบาตไปถึงไหน ก็มีเสียงโจษจันซึ่งแซ่ไปถึงนั้น ไม่มีใครถวายบิณฑบาตเลยแม้แต่เพียงทัพพีเดียว ภิกษุรูปใดไปกับท่าน ภิกษุรูปนั้นก็พลอยอดไปด้วย

ทำนํ้ามนต์ให้หญิงมีครรภ์

แต่ก็เป็นโชคของท่านอย่างหนึ่ง ที่ท่านทำนํ้ามนต์ ให้หญิงมีครรภ์คลอดง่ายที่สุด คือ ครั้งหนึ่ง ท่านทำนํ้ามนต์ให้หญิงมีครรภ์คนหนึ่ง หญิงคนนั้นก็คลอดบุตรง่ายเหมือนเทน้ำออกจากกระออม ตั้งแต่นั้นมา ก็มีคนนิยมนับถือท่านจนกระทั่งว่า แทนที่ท่านนั่งคนเอนน้ำไปรด แล้วใช้เป็นนํ้ามนต์ ก็ให้ผลสมความประสงค์เช่นเดียวกัน

กาลที่ท่านทำนํ้ามนต์นั้นนิยมกัน ได้แก่ “ยโตหํ ภคินี อริยาย ชาติยา ชาโต นาภิขานามิ สญฺจิจุจ ปาถํ ชีวิตา โวโรเปตา เตน สจฺเจน โสถติ เต

โหด โสทธิ คพภสฺส” ดังนี้ แปลว่า “ดูกรน้องหญิง ตั้งแต่ฉันเกิดมาแล้ว โดยอริยชาติ ยังไม่รู้ลึกได้ว่า ได้แก่งปลงชีวิตสัตว์เลย ด้วยอำนาจลัจจวาจานั้น ขอความสุขสวัสดี จงมีแก่หล่อน และกรรมของหล่อนเกิด”

บรรลุมรรค

ท่านพระองคุลิมาลนั้น เป็นผู้ไม่ประมาท ตั้งใจเจริญสมณธรรม แต่จิตฟุ้งซ่าน ไม่เป็นสมาธิได้ เพราะคนที่มาประจูดังว่ามาปรากฏอยู่ตรงหน้า

พระบรมศาสดาทรงทราบ จึงเสด็จมาแนะนำสั่งสอน **ไม่ให้ระลึกถึงสิ่งที่ล่วงมาแล้ว** แลสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ให้พิจารณาธรรม ที่บังเกิดขึ้นเฉพาะหน้าอย่างเดียว ท่านประพฤติตาม ไม่ช้าก็สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอริยสาวก นับเข้าในจำนวนอัสติมหาสาวกองค์หนึ่ง เมื่อท่านดำรงชนมายุสังขารอยู่โดยสมควรแก่กาลแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๓๐๗ และ ๔๕๗-ผู้รวบรวม)

๕. ประวัติ พระภททियะ

ชาติภูมิ

ท่านพระภททियะ มีชาติภูมิอยู่ในเมืองกิลพัสดุ์ เป็นบุตรพราหมณ์คนหนึ่ง ในจำนวนพราหมณ์ ๑๐๘ คน ที่ได้รับเชิญเลี้ยงโภชนาหาร ในการทำนวยพระลักษณะพระมหาบุรุษฯ

เหตุการณ์ก่อนออกบวช

ท่านได้ยินบิดาบอกเล่าให้ฟังว่า พระมหาบุรุษมีพระลักษณะถูกต้องตามมหาบุรุษลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ จึงมีความเคารพนับถือในพระองค์เป็นอันมาก เมื่อพระมหาบุรุษเสด็จออกทรงผนวช ท่านพร้อมด้วยพราหมณ์ ๔ คน มีโกณฑัญญะเป็นหัวหน้า มีความเห็นร่วมกันว่า บรรพชาของพระมหาบุรุษ จักไม่เลวทราหมณ์เสื่อมเสีย จากประโยชน์ คงจะอำนวยการประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย ครั้นดำริอย่างนั้นแล้ว จึงพากันออกบวชเป็นฤาษี ติดตามเสด็จคอยเฝ้าปฏิบัติอยู่ทุกเช้าค่ำ ด้วยหวังว่า ถ้าพระองค์ได้บรรลुธรรมพิเศษแล้ว จักสั่งสอนตนให้บรรลุตามบ้าง ครั้นเห็นพระองค์ทรงละทุกกรกิริยา ที่ประพฤติดมาเป็นเวลา ๖ ปี จึงมีความเบื่อหน่าย ในการที่จะปฏิบัติต่อไป ด้วยเข้าใจว่า พระองค์กลายเป็นผู้มักมากในกามคุณ คลายความเพียรเสียแล้ว เห็นจะไม่ได้บรรลุธรรมพิเศษอันใดอันหนึ่งเป็นแน่ จึงพากันละพระองค์ไปเสีย ไปอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี เมื่อพระมหาบุรุษได้ตรัสรู้แล้ว ได้เสด็จไปโปรดแสดงธรรมเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา แต่ทำได้สำเร็จมรรคผลอะไร เพราะเทศนานั้นไม่ วันต่อมาหลังจากท่านบวชบรรลุเป็นพระโสดาบันแล้ว ได้ฟังปกรณกเทศนาที่พระองค์ตรัสสอน ท่านได้บรรลุโสดาปัตติผล จึงได้ทูลของบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัย

อุปสมบท

พระองค์ทรงรับให้เป็นภิกษุด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” เมื่ออินทรีแก่กล้าแล้ว ได้ฟังพระธรรมเทศนาอนัตตลักษณะสูตร ในสำนักของพระองค์ ในวันที่พระอรธกถาจารย์กำหนดว่าแรม ๕ ค่ำ แห่งเดือนสวณะ (เดือน ๘) ในเวลาจบเทศนา **จิตของท่านก็หลุดพ้นจากกิเลส ไม่ถื้อมันด้วยอุปาทาน** ได้เป็นพระอรหันต์ขีณาสพ ประพฤติจบพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัยนี้ ท่านได้ช่วยเป็นกำลังพระบรมศาสดา ประกาศพระศาสนาคราวแรกองค์หนึ่ง เมื่อดำรงอายุสังขารอยู่พอสมควรแก่กาลแล้วก็ดับขันธปรินิพพานฯ

๒. ประวัติ พระวักกเถระ

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์จักแผ่ปิติและสุข
ให้ซาบซ่านไปทั่วร่างกาย
แล้วปิติและสุขนั้นจักข่มความหิวให้ระงับลงได้
ข้าพระองค์ ก็จักสามารถอยู่ในป่าใหญ่ที่แห้งแล้งเช่นนี้ได้"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระวักกเถระ ครั้งพระปทุมุตตรพุทธเจ้า ไปวิหารยืนฟังธรรม
ท้ายบริษัท เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเป็นยอด
ของเหล่าภิกษุ ผู้น้อมใจไปด้วยศรัทธา จึงคิดว่า แม้เราก็ควรเป็นเช่นนี้
ในอนาคต

จึงนิมนต์พระศาสดา ถวายทานเป็นเวลา ๗ วัน ถวายบังคมพระ
ทศพลแล้ว กระทำความปรารถนาว่า พระเจ้าข้า ด้วยกุศลกรรมอันนี้ ขอข้า
พระองค์ พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้น้อมใจไปด้วยศรัทธา ในศาสนาของ
พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต เหมือนภิกษุที่พระองค์ทรงสถาปนาไว้
ในตำแหน่งเอตทัคคะของเหล่าภิกษุ ผู้น้อมใจไปด้วยศรัทธา

พระศาสดาทรงเห็นว่า ความปรารถนาไม่มีอันตราย จึงทรงพยากรณ์
แล้วเสด็จกลับไป ฝ่ายท่านกระทำกุศลตลอดชีพแล้ว เวียนว่ายอยู่ในเทวโลก
และมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระวักกเถระ มาบังเกิดในตระกูล
พราหมณ์ตระกูลหนึ่ง ในพระนครสาวัตถี ชื่อว่าวักกเถระ เมื่อเจริญวัย
แล้ว ได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาตามลัทธิของพราหมณ์จนจบไตรเพท

บวชเพราะอยากเห็นพระพุทธรองค์ตลอดเวลา

ครั้นเที่ยวไปในนครสาวัตถี วัคคลิมาณพ ได้เห็นพระองค์ ก็บังเกิดความเลื่อมใส ในพระรูปพระโฉมของพระองค์ ไม่อ้อม ไม่เบื่อหน่ายในการดูอยากจะดูทุกเมื่อ จึงคิดว่า ถ้าเราได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จักได้เห็นพระองค์อยู่เป็นนิตย์

ครั้นคิดอย่างนั้น จึงได้ออกบวชในพระพุทธศาสนา ครั้นบวชแล้ว แทนที่จะท่องบ่นส่ายยาธรรม และบำเพ็ญเพียรในกรรมฐาน แต่ก็ทำได้ทำเช่นนั้นไม่ มัวเมาแต่เที่ยวดู พระรูปโฉมของพระบรมศาสดาอยู่เท่านั้น พระองค์ก็มิได้ตรัสว่าอะไรๆ กะท่าน ท่านก็เที่ยวตามชมเชยอยู่เช่นนั้น

ถูกพระพุทธรองค์ขับจากสำนัก

ครั้นต่อมาพระบรมศาสดาตรัสสอนว่า “ดูก่อนวัคคลิ เธอต้องการดูกาย ที่เปื่อยเน่านี้ เพื่อประโยชน์อะไร ดูก่อนวัคคลิ ผู้ใดแลเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่า เห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม”

แม้พระองค์ทรงตรัสสอนอย่างนี้แล้ว ท่านพระวัคคลิก็ยังไม่ละ ซึ่งอันดูพระองค์ หลีกหนีไปในที่อื่นเสีย พระบรมศาสดาจึงทรงดำริว่า ภิกษุนี้ ถ้าไม่ได้รับความสนใจเสียบ้างแล้ว ก็จะไม่ได้อบรมมรรคผลอะไร ครั้นทรงดำริในพระทัยอย่างนี้แล้ว เมื่อจวนจะถึงวันเข้าพรรษา พระองค์จึงเสด็จไปสู่กรุงราชคฤห์มหานคร ในวันเข้าพรรษา

พระองค์จึงมีพระพุทธรูฏีกา ประณามขับไล่พระวัคคลิเสียจากสำนักของพระองค์ว่า “อเปหิ วกฺกสิ” ดูก่อนวัคคลิภิกษุ เธอจงหลีกไปให้พ้นจากสำนักของเราเถิด

น้อยใจจึงคิดฆ่าตัวตาย

ท่านพระวัคคลิเกิดความน้อยใจว่า พระบรมศาสดา จะไม่ทักทาย

ปราศรัยกะเราอีกแล้ว เราก็ไม่อาจจะอยู่ในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ ตลอดไตรมาส มีความเสียใจที่จะไม่ได้เห็นพระองค์ จึงหลีกออกจากพุทธสำนัก แล้วคิดว่า เรามีชีวิตอยู่ จะมีประโยชน์อะไร เราจะกระโดดภูเขาตายเสีย ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงขึ้นไปสู่ยอดเขาชิลมภูฏ

พระบรมศาสดา ทรงทราบซึ่งความลำบากของท่าน จึงแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ในที่เฉพาะหน้า เพื่อจะให้พระวักกสิเถระ เกิดปีติโสมนัสแรงขึ้น เหมือนหลังกระแสน้ำลงในสระที่แห้ง จึงตรัสพระคาถาในพระธรรมบทว่า ภิกษุผู้มากด้วยความปราโมทย์ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จะพึงบรรลุปห อัสสภที่ระงับสังขาร เป็นความสุข

บรรลुพระอรหันต์พร้อมปฏิสัมภทา

ท่านเกิดปีติและปราโมทย์อย่างแรงกล้า มาเฝ้าพระบรมศาสดาโดยทางอากาศ นึกถึงพระโอวาทที่พระบรมศาสดาตรัสสอน ช่มปีติ บนอากาศเสียได้แล้ว ได้บรรลุพระอรหันต์ พร้อมด้วยปฏิสัมภทา ลงมาถวายบังคมพระบรมศาสดาที่เฉพาะพระพักตร์

เอตทัคคะในทางศรัทธาวิมุตติ

ต่อมาภายหลัง พระบรมศาสดาประทับทั้งท่ามกลางหมู่พระอริยะ ทรงสถาปนาท่านพระวักกสิไว้ในตำแหน่งผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้น้อมใจไปด้วยศรัทธา (สัทธาธิมุตตาน).

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๔๒๔-ผู้รวบรวม)

๗. ประวัติ พระมหานามเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระมหานามเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในกบิลพัสดุ์นคร ได้ยินพราหมณ์ผู้เป็นบิดาเล่าให้ฟังว่า เจ้าชายสิทธัตถะ มีลักษณะถูกต้องตามตำราลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ เพราะได้เคยเห็นพระองค์ ในเมื่อครั้งได้รับเชิญเลี้ยงโภชนาหาร ในพระราชพิธีทำนวยพระลักษณะ จึงได้มีความเคารพนับถือ และเชื่อในพระองค์เป็นอันมาก จึงพร้อมด้วยพราหมณ์อีก ๔ คน มีโกณฑัญญะพราหมณ์ เป็นหัวหน้าพากันออกบวชเป็นฤาษี ตามเสด็จ คอยปฏิบัติพระองค์อยู่

ต่อมาเมื่อพระเจ้าชายสิทธัตถะ ทรงเลิกการบำเพ็ญทุกกรกิริยา (ทรมานตน) หันมาบำเพ็ญเพียรในทางใจใหม่ พากันเข้าใจว่า จะไม่ได้บรรลุธรรมพิเศษเสียแล้ว จึงเกิดความผิดหวัง พากันหลีกหนีพระองค์ไปอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

บรรลุธรรม

ครั้นพระเจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จไปแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรโปรดเป็นครั้งแรก และทรงแสดงปริณกเทศนาในวันเป็นลำดับไป ท่านได้สดับเทศนาทั้งสองนั้น แต่ยังไม่ได้สำเร็จมรรคผลอันใด ต่อเมื่อได้สดับปริณกเทศนาในวาระที่สาม ท่านได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน

อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ท่านได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” ภายหลังได้ฟังเทศนา

อนัตตลักขณสูตร ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ผล เป็นพระอรหันต์ผู้ชื่อว่า
อเสขบุคคล(ผู้ไม่ต้องศึกษา)

ประกาศศาสนา

ครั้นเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา
ในตอนปฐมโพธิกาล ท่านองค์หนึ่งอยู่ในจำนวนนั้น ได้ช่วยเป็นกำลัง
ประกาศพระศาสนาในที่ต่างๆ สั่งสอนกุลบุตรให้เกิดความเชื่อและความ
เลื่อมใส ให้ได้รับผลตามสมควรแก่อุปนิสัย.

๘. ประวัติ พระกาฬท้ายเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระกาฬท้าย เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดในเรือนสกุล ณ กรุงหงสาวดี กำลังฟังธรรมเทศนาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของภิกษุสาวก ผู้ทำสกุลให้เสื่อมใส จึงกระทำกุศลกรรม ให้ยิ่งยวดขึ้นไปปรารธนาตำแหน่งนั้น ท่านทำกุศลกรรมตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในภพภูมิของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระกาฬท้าย มาเกิดเป็นบุตรมหาอำมาตย์ ในกรุงกบิลพัสดุ์ **เป็นสหชาติ** คือ เกิดพร้อมกันกับพระมหาบุรุษ (ผู้ที่เกิดพร้อมในวันเดียวกัน กับพระมหาบุรุษ เรียกว่า**สหชาติมี ๗** คือ ไม่มหาโพธิ ๑ พระนางยโสธรา (พิมพา) มารดาพระราहुล ๑ ชุมทองทั้งสี่ ๑ ข้างพระที่นั่ง ๑ ม้ากัณฐกอัครราช ๑ นายฉันทอำมาตย์ ๑ กาฬท้ายอำมาตย์ ๑ ทั้ง ๗ นี้ เกิดพร้อมกัน กับพระมหาบุรุษเจ้า) เดิมชื่อว่าอุทายี เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระมหาบุรุษเจ้า เป็นผู้สนทนากลั่นเคยกับพระมหาบุรุษมาก

พระเจ้าสุทโธทนะส่งอำมาตย์ไปทูลเชิญเสด็จสมเด็จพระบรมศาสดา

ครั้นเมื่อพระมหาบุรุษ เสด็จออกทรงผนวช ได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เสด็จเทศนาสั่งสอนแก่เวไนยสรรพสัตว์ เมื่อเวลาพระองค์เสด็จประทับอยู่ ในกรุงราชคฤห์มหานคร พระเจ้าสุทโธทนะ ผู้เป็น

พระพุทธบิดาทรงทราบ มีพระราชประสงค์ ใครจะทอดพระเนตรพระราชโอรส จึงมีพระราชโองการดำรัสใช้อำมาตย์คนหนึ่ง พร้อมกับบริวารพันหนึ่ง ให้ไปทูลเชิญเสด็จสมเด็จพระบรมศาสดา

อำมาตย์รับพระราชโองการแล้ว พาบริวารไปเฝ้าพระบรมศาสดา ได้ฟังพระธรรมเทศนา บรรลุพระอรหัตต์แล้ว พร้อมด้วยบริวาร ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย ครั้นได้อุปสมบทแล้ว ไม่ได้ทูลเชิญเสด็จพระบรมศาสดา และทั้งไม่ได้ส่งข่าวให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงทราบ

ส่วนพระเจ้าสุทโธทนะพุทธบิดา เมื่อไม่เห็นพระโอรสเสด็จมา และทั้งไม่ได้ทราบข่าวด้วย จึงใช้อำมาตย์พร้อมด้วยบริวารพันหนึ่งไปอีก อำมาตย์ก็ไปวชเสีย ไม่ส่งข่าวให้ทราบโดยนัยก่อน ถึงแก่คนแล้ว

ครั้นครั้งที่สิบ จึงตรัสสั่งให้กาฬุทายีอำมาตย์ ซึ่งเป็นคนคุ้นเคย และเป็นคนที่โปรดปรานของพระบรมศาสดา ให้ไปทูลเชิญเสด็จ กาฬุทายีอำมาตย์ทูลลาบวชด้วย

อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ครั้นได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว พาบริวารพันหนึ่ง ไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่พระเวฬุวัน ได้ฟังพระธรรมเทศนาบรรลุพระอรหัตผลแล้ว พร้อมด้วยบริวารทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา (พระพุทธเจ้าบวชให้)

ครั้นกาฬุทายีอำมาตย์ ได้อุปสมบทแล้ว เมื่อถึงฤดูหนาว ท่านเห็นเป็นช่วงสมควร ที่จะทูลเชิญเสด็จพระบรมศาสดา จึงกราบทูลพรรณนาหนทาง ที่จะเชิญเสด็จพระบรมศาสดา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นพุทธบริวาร เสด็จไปกรุงกบิลพัสดุ์

แจ้งข่าวพระศาสดาจะเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์

เมื่อท่านกาฬุทายี ทราบว่าพระบรมศาสดา จะเสด็จกลับคืนพระนคร กบิลพัสดุ์ จึงล่วงหน้าไปก่อน แจ้งข้อความนั้น แก่พระเจ้าสุทโธทนะให้ทรงทราบ พระมหากษัตริย์พร้อมด้วยพระประยูรญาติ และประชาชนเกิดความเลื่อมใส ได้ถวายอาหารบิณฑบาตแก่ท่านทุกๆ วันที่มาแจ้งข่าว

ส่วนพระบรมศาสดาพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์สองหมื่น เป็นพุทธบริวาร เสด็จออกจากกรุงราชคฤห์ มาตามหนทางวันละโยชน์ กำหนดหกสิบวัน จึงถึงกรุงกบิลพัสดุ์ เสด็จประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เมื่อกำลังเสด็จมาตามหนทางอยู่นั้น ท่านพระกาฬุทายีได้มาสู่สำนักของพระเจ้าสุทโธทนะ แจ้งระยะทางให้ทรงทราบ พระมหากษัตริย์ได้ถวายอาหารบิณฑบาตแก่ท่านแล้ว ท่านก็ให้นำไปถวายแด่สมเด็จพระบรมศาสดาทุกๆ วัน

เอตทัคคะในทางผู้นำตระกูลให้เลื่อมใส

ท่านกาฬุทายีเถระ ทำราชนิเวศน์ของพระเจ้าสุทโธทนะมหาราช ผู้ยังไม่พบพระพุทธเจ้าให้เลื่อมใส ด้วยความสามารถของท่าน ในเรื่องนี้ ท่านจึงได้รับยกย่องจากสมเด็จพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลืกกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ยังสกุลที่ยังไม่เลื่อมใส ให้เลื่อมใส (กุลุปปสาทกาน).

๙. ประวัติ พระอัสสชิ

"ธรรมเหล่าใด เกิดแต่เหตุ
พระตถาคต กล่าวเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น
และความดับ ของธรรมเหล่านั้น
พระมหาสมณะ มีวาทย่างนี้"

ชาติภูมิ

ท่านพระอัสสชิ เป็นบุตรพราหมณ์มหาศาลในเมืองกิลพัศคฺคฺนคร พราหมณ์ผู้เป็นบิดา ได้เห็นพระมหาบุรุษ มีพระลักษณะ ถูกต้องตามตำรา ลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ ในคราวที่ได้รับเชิญเลี้ยงโภชนาหารในพระราชพิธี ทำนายพระลักษณะของพระองค์ จึงได้มาบอกเล่าให้ท่านฟัง และสั่งไว้ว่า บิดาก็แก่เฒ่าชราแล้ว เห็นจะไม่ทันเห็นพระองค์ ถ้าพระมหาบุรุษเสด็จออก ทรงผนวชเมื่อใด ให้ออกบวชตามเสด็จเมื่อนั้น ตั้งแต่นั้นมาท่านมีความเคารพนับถือ และเชื่อในพระองค์เป็นอันมาก เมื่อพระมหาบุรุษเสด็จออก ทรงผนวชแล้ว และกำลังบำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ ท่านได้ทราบข่าวจึงพร้อม ด้วยพราหมณ์ ๔ คน มีโกณฑัญญะพราหมณ์เป็นหัวหน้า พากันออกบวช ตามเสด็จ คอยเฝ้าปฏิบัติพระองค์อยู่ทุกเช้าค่ำ ตลอดเวลาที่พระองค์ทรง บำเพ็ญทุกรกิริยาอยู่ถึง ๖ ปี ยังไม่ได้บรรลุธรรมพิเศษอันใด ทรงทราบแน่ ในพระทัยว่า ไม่ใช่ทางแห่งการตรัสรู้ จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยานั้นเสีย ตั้งพระทัยบำเพ็ญเพียรในทางใจสืบต่อไปฯ ทว่าท่านเข้าใจว่า พระองค์คลาย ความเพียร เวียนมาเพื่อความเป็นผู้มักมาก ในกิเลสตามคุณเสียแล้ว เห็นจะ ไม่ได้บรรลุธรรมพิเศษ อันใดอันหนึ่งเป็นแน่นอน จึงเกิดความเบื่อหน่าย พากันละทิ้งพระองค์เสีย แล้วหลีกไปอยู่ป่าอธิปตนมฤคทายวัน แขวงเมือง

พาราณสีฯ ครั้นพระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญเพียรในทางใจได้ตรัสรู้แล้ว จึงเสด็จไปตรัสเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดเป็นปฐมเทศนา และวันต่อมา ตรัสปริณกเทศนา ท่านได้สดับเทศนานั้น พอเป็นเครื่องปลุกความเชื่อแลเลื่อมใส แต่หาได้สำเร็จมรรคผลอันใดไม่ ครั้นได้สดับปริณกเทศนาที่พระองค์ตรัสในวาระที่สี่ ท่านได้ดวงตาเห็นธรรมฯ

อุปสมบท

ท่านได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ทรงรับให้เป็นภิกษุด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” ครั้นกาลต่อมาได้ฟังเทศนาอนัตตลักขณสูตร ที่พระองค์ทรงแสดงในลำดับปริณกเทศนานั้น ท่านพร้อมด้วยภิกษุ ๔ รูป คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ ได้บรรลुพระอรหัตผลเป็นพระอเสขบุคคล ก่อนกว่าพระอริยสาวกทั้งหมดฯ

การบำเพ็ญประโยชน์ (ประกาศพระศาสนา)

ครั้นเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนาในตอนปฐมโพธิกาล ท่านองค์หนึ่งซึ่งอยู่ในจำนวนนั้น ได้ช่วยเป็นกำลังประกาศพระศาสนาในนานาชนบท ปรากฏว่าท่านเป็นผู้เฉลียวฉลาด รู้จักประมาณตน ไม่โอ้อวด หรือเย่อหยิ่ง กิริยามารยาท ก็เป็นที่น่าเลื่อมใส

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาประทับอยู่ ณ ประเวฬุวัน ในกรุงราชคฤห์ วันหนึ่งท่านเข้าไปบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ **อุปติสสปริพพาชก** เดินทางแต่สำนักของปริพพาชก ได้เห็นท่านเข้าเกิดความเลื่อมใส จึงขอให้ท่านแสดงธรรมให้ฟัง ท่านกล่าวว่า ผู้มีอายุ เราเป็นคนใหม่บวชไม่นาน เพิ่งมายังพระธรรมวินัยนี้ ไม่อาจแสดงธรรมแก่ท่านโดยกว้างขวาง เราจักกล่าวแก่ท่านโดยย่อพอรู้ความ แล้วท่านก็แสดงธรรมแก่อุปติสสปริพพาชก พอเป็นเลาๆ ความว่า...

เย ธมฺมา เหตุปฺปภาว เตสํ เหตุ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรธो จ เอวံ วาที มหาสมฺโณ

“ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุของธรรมนั้น
และความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสั่งสอนอย่างนี้”

อุปติสสปริพพาชก ได้ฟังก็ได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วท่านก็ได้ชักนำ
ให้ไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดา ภายหลังปรากฏว่า อุปติสสปริพพาชก ได้
บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา มีนามว่า สารีบุตร เป็นอัครสาวกฝ่าย
ขวา จัดว่าท่านพระอัสสชิ ได้ศิษย์สำคัญองค์หนึ่ง ท่านดำรงอายุสังขารอยู่
พอสมควรแก่กาลแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพานฯ

๑๐. ประวัติ พระมหาอุทายีเถระ

พระมหาอุทายีเถระ เป็นพระเถระผู้ใหญ่องค์หนึ่ง (ในกลุ่มมอสีติมหาสาวก) เป็นบุตรพราหมณ์ในเมืองกบิลพัสดุ์ เกิดความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า เมื่อคราวที่พระองค์เสด็จไปโปรดพระญาติ จึงออกบวช และได้สำเร็จอหัตตผล ท่านเป็นพระธรรมกถึกองค์หนึ่ง

มีเรื่องเกี่ยวกับการที่ท่านแสดงธรรมบ้าง สอนนาธรรมบ้าง ปรากฏในพระไตรปิฎกหลายแห่ง คราวหนึ่งพระอานนท์เห็นท่านนั่งแสดงธรรมอยู่ มีคฤหัสถ์ล้อมฟังอยู่เป็นชุมนุมใหญ่ จึงได้กราบทูลเล่าถวายพระพุทธเจ้า เป็นข้อปรารภให้พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศกธรรม หรือองค์คุณของธรรมกถึก ๕ ประการ คือ

๑. แสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดลัดให้ขาดความ
๒. อ่างเหตุผลให้ผู้ฟังเข้าใจ
๓. มีจิตเมตตาปรารภนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
๔. ไม่แสดงธรรม เพราะเห็นแก่ลาภ
๕. ไม่แสดงธรรม กระทบตนและผู้อื่น

๑๑. ประวัติ พระนาลกเถระ

หลานของพระกาลเทวิลดาบส

ดังได้สดับมา พระนาลกเถระ ท่านบำเพ็ญนาลกปฏิบัติ ในพระพุทธานุชาของพระพุทธเจ้าของเรา ท่านเป็นหลานของพระกาลเทวิลดาบส ในวันที่พระโพธิสัตว์เสด็จประสูติจากพระครรภ์ ของพระนางสิริมหามายา ผู้เป็นพระพุทธรูปมารดานั้น บรรดาเทพยดา ก็มีความยินดีปรีดา พากันเล่นการมหรสพเอิกเกริก พระกาลเทวิลดาบส ท่านไปอยู่ในที่สบายกลางวันในดาวดึงส์ ได้ยินเสียงอื้ออึง จึงไต่ถามได้ความว่า พระมหาบุรุษประสูติจากมาตุคัพโพทธร พระมหาฤๅษีจึงมายังพระราชฐาน ถวายพระพรพระเจ้าสุทโธทนะ ถวายถึงพระบรมปิโยรส พระเจ้าสุทโธทนะ ก็ให้อัญเชิญพระมหาบุรุษราชนั้นมา เพื่อจะให้นมัสการพระกาลเทวิล

ขณะนั้นควรแก่จะอัศจรรย์ พระบรมยุคลบาทของพระมหาบุรุษราชก็ขึ้นไปประดิษฐานอยู่เบื้องบนชฎาของพระมหาฤๅษี ๆ ก็ถวายนมัสการพระบรมบาทของพระมหาบุรุษราช แล้วจึงพิจารณาด้วยอนาคตังสญาณ ก็เห็นแจ้งชัดว่า พระมหาบุรุษราช จะได้ตรัสเป็นพระสัมพันธัญญะพุทธเจ้าเป็นเทียงแท้ จึงพิจารณาต่อไปด้วยญาณจักขุ อันมีอานุภาพประดุจทิพจักขุ ก็รู้แจ้งว่าตนนั้น มีอายุน้อยจะสิ้นเสียก่อน จะหาทันได้เห็นพระพุทธรองค์ไม่นาลกผู้เป็นหลานของตน จะได้เห็นพระพุทธรองค์

เมื่อรู้ดังนั้นแล้ว พระมหาฤๅษี จึงไปสู่เรือนของน้องสาว ให้หานาลกผู้เป็นหลานมาแล้ว ว่าแก่นาลกว่า บัดนี้ พระโอรสพระเจ้าสุทโธทนะ ประสูติแล้ว พระองค์เป็นหน่อพุทธางกูร เมื่อพระองค์เจริญวัยได้ ๓๕ พระวัสสา จะได้ตรัสรู้บรมสมันตญาณ เป็นพระพุทธรเจ้าพระองค์หนึ่ง เจ้าจงบวชในวันนี้เถิด

บวชอุทิศตนแด่มหาบุรุษ

นาลกนี้ เกิดในตระกูลอันมีทรัพย์บริบูรณ์ เมื่อลุงจะให้บรรพชา กับถ้อยคำถ้อยมั่น จะได้มีอภิลักขณ์ด้วยทรัพย์มิได้ ปลงผมและหนวด ห่มผ้า กาสาวพัตร์ ยกอัญชลีประนมมือ อธิษฐานว่า บรรพชาของข้าพระองค์นี้ เฉพาะพระมหาบุรุษ ผู้เป็นเอกอัครบุคคล อันประเสริฐในอิโลก อธิษฐาน แล้ว ก็ถวายนมัสการด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ทนหน้าสู่พระบรมโพธิสัตว์ เข้าสู่ป่าหิมพานต์บำเพ็ญสมณธรรม

เมื่อพระมหาบุรุษ ได้ตรัสแก่พระปรมาภิเชก สัมโพธิญาณมาสู่ พุทธภูมิ พร้อมด้วยอัครจริยอัทรภูตธรรม ตามพระสัพพัญญูพุทธวิสัย เหมือนด้วยพระพุทธรเจ้าแต่กาลก่อนนั้น พระนาลก ได้เข้าไปสู่สำนักของ พระพุทธรองค์ ถวายนมัสการแล้ว จึงทูลถามข้อโมเนยปฏิบัติ พระผู้มีพระ ภาคเจ้า ก็ตรัสเทศนาโมเนยปฏิบัติ แก่พระนาลกนั้น ด้วยบาทพระคาถาว่า

"ภิกษุผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร ตถาคตจะแสดงโมเนยปฏิบัติแก่เธอ เธอจงมนสิการเกิด โมเนยปฏิบัตินี้ ยากที่บุคคลจะกระทำได้ ยากที่จะปฏิบัติ ให้ตลอดได้ เธอจงทรงไว้ให้มันคงเกิด ภิกษุผู้ประพฤติโมเนยปฏิบัตินั้น **พึงกระทำจิตให้เสมอ ในสัตว์ ในบุคคลทั้งปวง อย่าเลือกที่รักมักที่ชัง ใน โศรคามที่เธอเที่ยวไปบิณฑบาตนั้น** ใครจะด่าว่าตัดพ้อ เปรียบเทียบเสียบ แหวงเธอ **ก็อย่าซึ่งโกรธ** อย่าพึงโทมนัสขัดเคือง อย่าเดียดฉันท์ ใครไหว่นบ เคารพ ยำเกรงเธอ **เธออย่ารักอย่าใคร่** เธอจงกระทำไว้ในใจเสมอ เธอพึง รักษาใจ ให้ปราศจากโทษ อย่าได้มีมานะ จะเที่ยวไปในที่ใด จงกระทำใจ ให้ปราศจากมานะ อย่ายกย่องพองตน กิริยาที่เย่อหยิ่ง ยกย่องพองตนนั้น จงขจัดเสียจากขันธสันดาน"

พระผู้มีพระภาคเจ้า ยังพระสัทธรรมเทศนาโมเนยปฏิบัติ ให้สำเร็จ ด้วยยอดคือ พระอรหัต

บรรลุลอรหัตตผล

เมื่อจบพระสังฆกรรมเทศนา นาลกปฏิบัตินั้น พระนาลกเถระ ก็ชื่นชมโสมนัส ถวายอภิวาทนมัสการ พระผู้มีพระภาคเจ้า เข้าไปสู่ป่า **ปฏิบัติ** **มักน้อยเป็นอุกฤษฏ์** โดยกำหนดที่สุด แม้แต่จะคิดว่า เราจะหยุดยั้ง จะสละ ละวางความเพียรเสียก่อน จะไปเฝ้าพระพุทธองค์ ให้ได้เห็นพระพุทธองค์สักครั้งหนึ่งก่อน จึงจะกลับมากระทำเพียรต่อไป จะไปฟังพระสังฆกรรมเทศนาสักครั้งหนึ่งก่อน จึงจะกลับมากระทำเพียรต่อไป จะกลับไปถามโมเนยปฏิบัติสักครั้งหนึ่งก่อน จึงกลับมากระทำเพียรต่อไป จะได้คิดโลเลอย่างนี้แต่สักครั้งหนึ่งก็หาไม่ได้ **มักน้อยในการฟัง มักน้อยในการถาม** มีความมักน้อยทั้งสาม ท่านเข้าไปสู่เชิงภูเขา กระทำเพียรครั้งนี้ **ที่อยู่และที่บิณฑบาตเปลี่ยนไปทุกวัน** ปฏิบัติสมควรแก่โมเนยปฏิบัติ ก็ตั้งอยู่ในพระอรหัต

บำเพ็ญโมเนยปฏิบัติ อย่างอุกฤษฏ์

พระสาวกผู้ปฏิบัติเช่นนี้ การปฏิบัติเป็นอุกฤษฏ์ ก็คงมีชีวิตอยู่เจ็ดเดือน ถ้าปฏิบัติเป็นมัชฌิม ก็คงมีชีวิตอยู่เจ็ดปี ถ้าปฏิบัติเป็นมฤค ก็คงมีชีวิตอยู่สิบหกปี พระสาวกผู้บำเพ็ญโมเนยปฏิบัติมีไม่มาก พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งก็มีพระสาวกบำเพ็ญโมเนยปฏิบัติองค์หนึ่ง พระนาลกเถระบำเพ็ญโมเนยปฏิบัติ เป็นอุกฤษฏ์ ท่านจนมีพระชนมชีพอยู่เจ็ดเดือน แล้วท่านก็ยืนอยู่แทบภูเขาทอง ยกอัญชลีกรประนมเฉพาะต่อพระพุทธองค์แล้ว ท่านก็ยื่นประนมมือเข้าสู่พระปรินิพพาน ด้วยอนุภาทิสเสนิพพานธาตุ มีกรรมชรูป และวิบากขันธ อันดับสูญมิได้เหลือเศษ

เข้าสู่พระนิพพาน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรู้ว่า พระนาลกเถระนิพพานแล้ว ก็เสด็จไปกับพระภิกษุสงฆ์ไปสู่ประเทศ ที่พระนาลกเถระเข้าสู่พระนิพพาน กระทำสรีริกปลงศพพระเถระแล้ว ก็เก็บพระธาตุของพระเถระ ประดิษฐานไว้ในพระเจดีย์ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ก่อในประเทศนั้น

๑๒. ประวัติ พระปิลินทวัจฉเถระ

"การที่ได้มาเฝ้าพระพุทธเจ้า เป็นการมาดีแล้ว
การที่คิดว่า จักฟังธรรมในสำนักของพระพุทธเจ้าแล้วบวช
มิใช่ความคิดที่เลว เพราะเมื่อพระพุทธเจ้าทรงจำแนกธรรมทั้งหลายอยู่นั้น
เราก็ได้บรรลุโลกุตตรธรรมอันประเสริฐ"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระปิลินทวัจฉเถระ เมื่อครั้งพระปทุมุตตระพุทธเจ้า เกิดใน
ครอบครัวของผู้มีโภคทรัพย์มาก ในกรุงหงสวดี พังงมเทศนาของพระ
ศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเป็นที่รัก
เป็นที่ชอบใจของเทวดาทั้งหลาย ประราณาดำแหน่งนั้น กระทำกุศลตลอด
ชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระปิลินทวัจฉเถระ บังเกิดในตระกูล
พราหมณ์ วัจฉโคตร ท่านชื่อว่า "ปิลินทะ" เรียกชื่อรวมเข้ากับโคตรด้วยว่า
ปิลินทวัจฉะ เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ฟังธรรมเทศนาของพระศาสดา บังเกิด
ศรัทธาแก่กล้า ได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ครั้นได้อุปสมบทเป็นภิกษุแล้ว ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญเพียร
ในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคล
(บุคคลที่ไม่ต้องศึกษา) ในพระพุทธศาสนา

ครั้นเมื่อพระบรมศาสดา เสด็จประทับอยู่ในพระเวฬุวันมหาวิหาร
อันเป็นกลันทกนิวาปสถาน (สถานที่ให้เหยื่อแก่กระแต) ในกรุงราชคฤห์

ชอบเรียกคนอื่นว่าเป็นคนถ้อย

ท่านปิลินทวัจฉะ เมื่อพูดกับคฤหัสถ์ก็ดี ภิกษุก็ดี ใช้โวหารว่า “วสล” ซึ่งแปลว่า “เป็นคนถ้อย” อันเป็นคำหยาบคายทุกคำไป เช่น “มาซิเจ้าถ้อย, ไปซิเจ้าถ้อย, นำไปซิเจ้าถ้อย, ถือเอาซิเจ้าถ้อย” พวกภิกษุทั้งหลาย เป็นอันมาก จึงพากันเข้ากราบทูลเนื้อความนั้นแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า

พระองค์ทรงรับสั่งให้ภิกษุรูปหนึ่ง ไปเรียกตัวเข้ามาเฝ้า ครั้นพระปิลินทวัจฉะ เข้ามาเฝ้าแล้ว ทรงรับสั่งถาม ดูกร ปิลินทวัจฉะ ได้ทราบข่าวว่า เธอร้องเรียกพวกภิกษุ ด้วยวาตะว่า “วสล” จริงหรือ? จึงกราบทูลว่า จริงอย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า

แม่ในอดีตชาติก็เป็นคนพูดคำหยาบ

พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงนึกถึงบุพเพสันนิวาส(อดีตชาติ) ของท่านพระปิลินทวัจฉะแล้ว ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกล่าวเช่นนั้น แห่งบุตรของเรา จนเคยชินในปัจจุบันเท่านั้น หามิได้ แต่ในอดีตกาล บุตรของเรานี้ บังเกิดในครอบครัวแห่งพราหมณ์ ผู้มักกล่าวว่า ถ้อยถึงห้าร้อยชาติ ดังนั้น บุตรของเรานี้ จึงกล่าวเพราะความเคยชิน มิได้กล่าวด้วยเจตนาหยาบ จริงอยู่ โวหารแห่งพระอริยะทั้งหลาย แม้จะหยาบอยู่บ้าง ก็ชื่อว่าบริสุทธิ์แท้ เพราะไม่หยาบ ไม่เป็นบาป แม้มีประมาณเล็กน้อย เพราะการกล่าวนี้

เป็นผู้มีวาจาสิทธิ์

พระปิลินทวัจฉเถระ มีวาจาสิทธิ์รูปหนึ่ง เช่น วันหนึ่งท่านเข้าไปบิณฑบาต ในกรุงราชคฤห์ พบชายผู้หนึ่งถือดีปรีดีเต็มภาค กำลังเดินเข้ามาในกรุง จึงถามว่า เจ้าถ้อย ในภาชนะของท่านมีอะไร ชายผู้นั้นคิดว่า สมณะ

รูปนี้กล่าวคำหยาบกับเราแต่เช้าเทียว เราควรกล่าว คำที่เหมาะสมแก่สมณรูปนี้เหมือนกัน จึงตอบว่า ในภพของฉันทมีข้าหนูของท่าน พระเถระพูดว่า เจ้าถ่อย มันจักต้องเป็นอย่างงั้น เมื่อพระเถระคล้อยหลังไป ดิปลีกก็กลายเป็นข้าหนูไปหมด และก็เป็นที่เลื่อมเกวียนที่บรรพทุกดิปลีมา เขาจะต้องแก้วจาสิทธิ์ของท่าน โดยการแนะนำของเพื่อน ด้วยการถือดิปลีเต็มภพชณะ ไปยื่นข้างหน้าท่าน เมื่อพระเถระกล่าวว่า นั่นอะไรละ เจ้าถ่อย ชายผู้นั้นก็ตอบว่า ดิปลีขอรับท่าน พระเถระกล่าวว่า จักเป็นอย่างนั้น เจ้าถ่อยมันก็กลายเป็นดิปลีทั้งหมด

เอตทัคคะในทางผู้เป็นที่รักใคร่ของเทพยดา

ครั้นกาลต่อมา ท่านพระปิลินทวัจฉะ นั้นได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นที่รักใคร่เจริญใจของเทพยดา

โดยมีความเป็นมาว่า เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติ พระเถระนี้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ทรงให้มหาชนรักษาศีลห้า ได้ทรงทรงกระทำกุศล ที่มุ่งสู่สวรรค์ เหล่าเทวดาที่บังเกิดในภพามาวจรสวรรค์ ๖ ชั้น ได้โอวาทของพระองค์นั้นแหละ แล้วตรวจดูสมบัติของตน ในสถานที่ที่บังเกิดแล้ว นี้ก็อยู่ว่า เราได้สมบัติเพราะอาศัยพระเถระ จึงมานมัสการพระเถระ ทั้งเวลาเช้าเวลาเย็น.

๑๓. ประวัติ พระยสะ

"ทั้งๆ ที่เนื้อตัว ยังหอมกรุ่นด้วยเครื่องลูบไล้
ทั้งๆ ที่ร่างกาย ยังงามพร้อมด้วยเครื่องประดับ
เราก็ได้บรรลุวิชา ๓, เราทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้แล้ว"

พระยสะ นั้น เป็นบุตรเศรษฐีในเมืองพาราณสี เป็นผู้บริบูรณ์ มี
เรือน ๓ หลังเป็นที่อยู่ใน ๓ ฤดู ครึ่งหนึ่ง เป็นฤดูฝน ยสกุลบุตรอยู่ใน
ปราสาท เป็นที่อยู่ในฤดูฝน บำเรอด้วยดนตรีล้วนแต่สตรี ค่ำวันหนึ่ง ยสกุล
บุตรนอนหลับก่อนบริวาร แสงไฟตามสว่างอยู่ ยสกุลบุตรตื่นขึ้น เห็นหมู่
บริวารนอนหลับ มีอาการพิกลต่างๆ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความยินดีเหมือน
ก่อนๆ ปรากฏแก่ยสกุลบุตร ดูซากศพที่ทั้งอยู่ในป่าช้า ยสกุลบุตรเกิด
ความสลดใจ คิดเบื่อหน่าย ออกอุทานว่า **ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ**

ยสกุลบุตร จึงสวมรองเท้า เดินออกจากประตูเรือนไปแล้ว ออก
ประตูเมืองตรงไป ในทางที่จะไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เวลานั้น จวนใกล้รุ่ง
พระศาสดาเสด็จจกรมอยู่ในที่แจ้ง ทรงได้ยินเสียงยสกุลบุตร ออกอุทาน
นั้น เดินมาอยู่ที่ใกล้ จึงตรัสเรียกว่า ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง ท่านมาที่นี่
เกิด นั่งลงเกิด เราจักแสดงธรรมแก่ท่าน

ยสกุลบุตร ได้ยินอย่างนั้นแล้ว จึงถอดรองเท้าเข้าไปใกล้ ไหว้แล้ว
นั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง **พระศาสดาตรัสเทศนานุปุพพิกถา** คือ ถ้อยคำที่
กล่าวโดยลำดับ พรรณนาทานการให้ก่อนแล้ว พรรณนาศีล ความรักษากาย
วาจาเรียบร้อย พรรณนาสวรรค์ คือ กามคุณ ที่บุคคลจะพึงได้พึงถึง ด้วย
กรรมอันดี คือ ทานและศีล **พรรณนาโทษแห่งกามอันได้ชื่อว่าสวรรค์นั้น**
พรรณนาอนิสังส์ แห่งความออกไปจากกาม ฟอกจิตยสกุลบุตร ให้ห่างไกล

จากความยินดีในกาม ให้เกิดธรรมจักขุ เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทิน ควร
รับน้ำย้อมได้นั้น แล้วจึงทรงประกาศพระธรรมเทศนา ที่พระองค์ยกขึ้น
แสดงเอง คือ **อริยสัจ ๔** อย่าง คือ ทุกข์ เหตุให้ทุกข์เกิด เหตุให้ทุกข์ดับ และ
ข้อปฏิบัติเป็นทางให้ถึงความดับทุกข์ ยสกลบุตรได้เห็นธรรมพิเศษ ณ ที่นั้น
แล้ว ภายหลังพิจารณาภูมิธรรมที่ตนได้เห็นแล้ว **จิตพ้นจากอาสวะ ไม่ได้**
มั่นด้วยอุปาทาน

ฝ่ายมารดาของยสกลบุตร เวลาเช้าขึ้นไปบนเรือน ไม่เห็นลูก จึง
บอกแก่เศรษฐีผู้สามีให้ทราบ เศรษฐีให้คนไปตามหาใน ๔ ทิศ ส่วนตนออก
เที่ยวหาด้วย เผลอเดินไปในทางที่ไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ได้เห็นร่องเท้า
ของลูกตั้งอยู่ ณ ที่นั้นแล้ว ตามเข้าไปถึงพระศาสดาประทับอยู่กับยสกลบุตร
พระศาสดาตรัสเทศนา**อนุปฺพุทฺธิกา และอริยสัจ ๔** ให้เศรษฐีเห็นธรรมแล้ว
เศรษฐีทูลสรรเสริญพระธรรมเทศนา แล้วแสดงตนเป็นอุบาสก ถึงพระพุท
ธองค์กับพระธรรม และพระภิกษุสงฆ์เป็นที่ระลึก ขอพระพุทธร่องค์ทรงจำ
ข้าพเจ้าว่า เป็นอุบาสก ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้
เป็นต้นไป เศรษฐีนั้น ได้เป็นอุบาสก อังพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
ครบทั้ง ๓ เป็นสรณะก่อนกว่าชนทั้งปวงในโลก.

เศรษฐีผู้บิดา ยังไม่ทราบว่ายสกลบุตรมีอาสวะสิ้นแล้ว จึงบอก
ความว่า พ่อยสะ มารดาของเจ้าเศรษฐีโคก พิโรธพันนัง เจ้าจงให้ชีวิตแก่
มารดาของเจ้าเถิด ยสกลบุตรแลดูพระศาสดาๆ ตรัสแก่เศรษฐีว่า คฤหบดี
ท่านจะสำคัญความนั้นเป็นไฉน แต่ก่อนยสะ ได้เห็นธรรม ด้วยปัญญาอันรู้
เห็นเป็นของเสขบุคคล เหมือนกับท่าน ภายหลังยสะพิจารณาภูมิธรรมที่ตน
ได้เห็นแล้ว **จิตก็พ้นจากอาสวะ มิได้ถึมั่นด้วยอุปาทาน** ควรหรือยสะจะ
กลับคือไปบริโภคกามคุณ เหมือนแต่ก่อน

เศรษฐีผู้บิดาจึงกราบทูลว่า เป็นลาภของพ่อยะแล้ว ความเป็นมนุษย์ พ่อยะได้ดีแล้ว ขอพระองค์กับพ่อยะเป็นสมณะตามเสด็จ จงทรงรับบิณฑบาตของข้าพเจ้าในวันนี้เถิด พระศาสดาทรงรับด้วยความนิงอยู่ เศรษฐีทราบว่ายะรับแล้ว ลุกจากที่นั่งแล้วถวายอภิวาทแล้ว ทำประทักษิณแล้วหลีกไป เมื่อเศรษฐีไปแล้ว ไม่ช้า ยสกุลบบุตรทูลขออุปสมบท พระศาสดาทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยพระวาจาว่า มาเถิดภิกษุ ธรรมเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เถิด ในที่นี้ไม่ตรัสว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ เพราะพระยสะได้ถึงที่สุดทุกข์แล้ว สมัยนั้น มีพระอรหันต์ขึ้นในโลก เป็นเจ็ดทั้งพระยสะ

ในเวลาเช้าวันนั้น พระศาสดากับพระยสะตามเสด็จฯ ไปถึงเรือนเศรษฐีนั้นแล้ว ทรงนั่ง ณ อาสนะที่แต่งไว้ถวาย มารดาและภริยาเก่าของยสะเข้าไปเฝ้า พระองค์ทรงแสดงอนุปพุทธานุภาพ และอริยสัจสี่ ให้สตรีทั้งสองนั้นเห็นธรรมแล้ว สตรีทั้งสองนั้น ทูลสรรเสริญพระธรรมเทศนาแล้ว แสดงตนเป็นอุบาสิกา ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะสตรีทั้งสองนั้น ได้เป็นอุบาสิกาขึ้นในโลกก่อนกว่าหญิงอื่น ครั้นถึงเวลา มารดาบิดา และภริยาเก่า แห่งพระยสะ ก็อังกาสพระศาสดา และพระยสะด้วยของเคี้ยวของฉัน อันประณีต โดยเคารพ ด้วยมือของตน ครั้นฉันเสร็จแล้ว พระศาสดาตรัสพระธรรมเทศนาสั่งสอนชนทั้งสามให้เห็น ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้รื่นเริงแล้ว เสด็จกลับไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ฝ่าย สหายของพระยสะ ๔ คน ชื่อ วมละ สุพาหุ ปุณณชิ คัมปติ เป็นบุตรแห่งเศรษฐีสืบๆ มาในเมืองพาราณสี ได้ทราบข่าวว่า ยสกุลบบุตร ออกบวชแล้ว จึงคิดว่า ธรรมวินัยที่ยสกุลบตรออกบวชนั้น จักไม่เลวทรามแน่แล้ว คงเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว พร้อมกันทั้งสี่คน ไปหาพระยสะๆ ก็พาสหายสี่คนนั้นไปเฝ้าพระศาสดา ทูลขอให้ทรง

สั่งสอน พระองค์ทรงสั่งสอน ให้กุลบุตรทั้งสี่นั้น เห็นธรรมแล้ว ประทาน
อุปสมบท อนุญาตให้เป็นภิกษุแล้ว ทรงสั่งสอนให้บรรลุพระอรหัตตผล
ครั้งนั้น มีพระอรหันต์ขึ้นในโลก ๑๑ องค์

ฝ่ายสหายของพระยสะอีก ๕๐ คน เป็นชาวชนบท ได้ทราบข่าวนั้น
แล้ว คิดเหมือนหนหลัง พวกเขามาบวชตามแล้ว ได้สำเร็จพระอรหัตตผลด้วย
กันสิ้น โดยนัยก่อน เป็นพระอรหันต์ ๖๑ พระองค์

พระยสะและพระสหายเหล่านี้ พระศาสดาทรงส่งไป ประกาศ
พระพุทธศาสนา ในคราวแรก พร้อมด้วยพระปัญจวัคคีย์ ตั้งแต่นั้นมาไม่
ปรากฏอีก ไม่มีนามในจำพวกพระมหาสาวก อันพระศาสดาทรงยกย่องในที่
เอตทัคคะ ชะรอยจะนิพพานสาบสูญเสีย ในคราวไปประกาศพระศาสนา
นั่นเอง.

๑๔. ประวัติ พระโสภิตเถระ

"เราผู้เป็นภิกษุ มีสติและปัญญา บรรณาความเพียรเป็นกำลัง
จึงระลึกชาติก่อนๆ ถึง ๕๐๐ กัป ได้อย่างรวดเร็ว
เหมือนนึกถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในคืนเดียว
เพราะเจริญ สติปัญญา ๔ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมรรค ๘
เราระลึกชาติก่อนๆ ถึง ๕๐๐ กัป ได้อย่างรวดเร็ว
เหมือนนึกถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในคืนเดียว"

ชาติภูมิ

ท่านพระโสภิตเถระ เกิดในตระกูลพราหมณ์ ในนครสาวัตถี มีชื่อว่า
โสภิตมาณพ เมื่อเจริญวัย ได้ไปศึกษาอักษรสมัย ในลัทธิของพราหมณ์

อุปสมบท

วันหนึ่ง ได้ไปสู่สำนักของพระบรมศาสดา ได้ฟังธรรมีกถาที่พระองค์
ทรงแสดง บังเกิดศรัทธาเลื่อมใสออกบรรพชาอุปสมบท ในพระธรรมวินัย
ครั้งนี้ได้อุปสมบทเป็นภิกษุแล้ว ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญสมณธรรม เจริญ
วิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา
ญาณทั้งสี่

เป็นผู้มีปกติสังขารวสี ๕

เป็นพระมหาชีณาสพอันประเสริฐ และเป็นผู้มีปกติสังขารวสี ๕
ชำนาญคล่องแคล่วในบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ญาณเป็นเครื่องระลึกชาติ
ในหนหลัง วสี - ความคล่องแคล่ว, ความชำนาญ มี ๕ อย่าง คือ

๑. อาวัชชนวลี   ความชำนาญคล่องแคล่วในการนึก
ตรวจองค์ฌานที่ตนได้ออกมาแล้ว
๒. สมาปัชชนวลี   ความชำนาญคล่องแคล่วในการที่เข้าฌาน
ได้รวดเร็วทันที่
๓. อธิษฐานวลี   ความชำนาญคล่องแคล่วในการที่จะรักษาไว้
มิให้ฌานจิตนั้นตกถว้างค์
๔. วุฏฐานวลี   ความชำนาญคล่องแคล่วในการจะออกจาก
ฌานเมื่อใดก็ได้ตามต้องการ
๕. ปัจจเวกชนวลี   ความชำนาญคล่องแคล่ว ในการพิจารณา
ทบทวนองค์ฌาน

เอตทัคคะในทางระลึกบุพเพนิวาสานุสสติญาณ

อาศัยคุณสมบัตินี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงสถาปนาพระเถระไว้ใน
ตำแหน่งเอตทัคคะเป็นยอดของภิกษุ สาวกผู้ระลึก ซึ่งบุพเพสันนิวาส (บุพ
เพนิวาส์ อนุสสรนฺตานํ)

ได้รับยกย่องในทางระลึกบุพเพนิวาสานุสสติ

ด้วยความชำนาญคล่องแคล่ว ดังกล่าวนี ครึ่งหนึ่ง ท่านนั่งพิจารณา
การระลึกชาติในอดีตของท่านเองได้มากมายหลายแสนชาติ แล้วเกิดปีติ
โสมนัส ขึ้นว่า “เราเป็นผู้มีสติปัญญาระลึกชาติในอดีตได้ถึง ๕๐๐ ก็อย่าง
รวดเร็ว เหมือนนึกถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในคืนเดียว ทั้งนี้ก็เพราะเราเจริญสติ
ปัฏฐาน ๔ โพชฌงค์ ๗ และมรรคมีองค์ ๘ นั้นเอง”

นับว่าท่านเป็นพระชินาสพบุประเสริฐ เลิศด้วยความรู้ความสามารถ
พระบรมศาสดาจึงทรงยกย่องท่านว่า เป็นผู้มีความสามารถในการระลึกชาติ

ได้เสมอกับพระองค์ และทรงแต่งตั้งท่านในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในทางระลึกปุพเพนิวาสานุสสติญาณ

ท่านดำรงอายุสังขาร ช่วยกิจการพระพุทธศาสนาสมควรแก่กาลเวลาแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน

๑๕. ประวัติ พระวิมล

"ธรรมที่ชุ่มชื้นด้วยน้ำฝน
ลมพัดกิ่งไม้ไหว สายฟ้าแลบแปลบปลาบ
แต่จิตของเราลึมนั่นคง วิตกต่างๆ สงบ"

ชาติภูมิ - เหตุที่ออกบวช

พระวิมล เป็นบุตรของเศรษฐี ในพระนครพาราณสี เป็นสหายที่สนิท และชอบพอของพระยสะ เมื่อพระยสะผู้เป็นสหาย ออกบวชแล้ว ท่านได้ทราบข่าว จึงคิดว่าพระธรรมวินัย ที่ยสกุลบุตรออกบวชนั้น จักไม่เลวทรามเป็นแน่ คงจะเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ อำนวยประโยชน์สุข ให้แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงไปชักชวนสหายอีก ๓ คน คือ สุพาหุ ปุณณชิ ความปติ พวกกันเข้าไปหาพระยสะ บอกความประสงค์ ในการมาของพวกตนให้ท่านทราบ

พระยสะจึงพาท่านวิมล พร้อมด้วยสหายสามคน ไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดา ทูลขอให้พระองค์ทรงสั่งสอน พระองค์ทรงสั่งสอนให้ได้บรรลุธรรมพิเศษแล้ว และทรงประทานอุปสมบท อนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” แล้วทรงสั่งสอนให้บรรลुพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคละ

ช่วยประกาศศาสนา - ดับขันธปรินิพพาน

คราวเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา ในตอนปฐมโพธิกาล ท่านก็ช่วยไปประกาศพระศาสนาในนานาชนบท สั่งสอนกุลบุตรให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส ให้ได้รับผลตามควร แก่อุปนิสัย ท่านดำรงอยู่ถึงกาลกำหนดอายุขัยแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน

๑๖. ประวัติ พระกุมารกัสสปเถระ

"น้าอัศจรรย์จริง พระพุทธเจ้า

น้าอัศจรรย์จริง พระธรรม

น้าอัศจรรย์จริง พระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า

ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นแหล่งที่พระสาวกได้อาศัยประพาสปรหมจรรย์
จนทำให้รู้แจ้งซึ่งธรรม"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระกุมารกัสสปะ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ถือปฏิสนธิในเรือนสกุล ในกรุงหงสวดี เจริญวัย กำลังฟังธรรมกถาของพระทศพล เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้กล่าวธรรมได้อย่างวิจิตร

จึงกระทำการกุศลกรรม ให้ยิ่งยวดขึ้นไป พิจารณาตำแหน่งนี้ เวียนว่ายอยู่ในภพภูมิของเทวดาและมนุษย์ ครั้งศาสนาของพระกัสสปพุทธเจ้าเสื่อมลง เป็นภิกษุรูปหนึ่งในหมู่ภิกษุ ๗ รูป กระทำสมณธรรม บนยอดเขามีสลไม์เสื่อม จุตติจากภพนั้นแล้ว ไปบังเกิดในเทวโลก เสวยสมบัติอยู่พุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระกุมารกัสสปเถระ บังเกิดเป็นบุตรของธิดาเศรษฐี ในพระนครราชคฤห์ เดิมชื่อว่า กัสสปะ ภายหลัง ชนทั้งหลายเรียกว่า กุมารกัสสปะ เพราะเจริญขึ้น ด้วยเครื่องบำรุงเลี้ยงอย่างราชกุมาร หรือเพราะพระศาสดาเคยตรัสเรียกเช่นนั้น เพื่อให้แตกต่างจากกัสสปะองค์อื่นๆ

มารดาตั้งครรภ์ขณะบวชเป็นภิกษุณี

มารดาของท่าน มีความปรารถนาอยากจะบวช ตั้งแต่แรกนุ่งยังสาว ได้อ้อนวอน ขออนุญาตจากบิดาอยู่บ่อยๆ มารดาบิดาไม่ยอมอนุญาต ต่อมา นางมีสามี ตั้งครรภ์ขึ้นยังไม่ทันรู้ตัว นางอุทิศสำหรับปฏิบัติสามี ให้มีความยินดีแล้ว ก็อ้อนวอนขอบรรพชา

ครั้นเมื่อสามีอนุญาตแล้ว ได้ไปบวชอยู่ในสำนักของนางภิกษุณี ซึ่งเป็นฝ่ายของพระเทวทัตต์ ภายหลัง นางมีครรภ์แก่ปรากฏขึ้น พวกนางภิกษุณี ได้เห็น เกิดความรังเกียจ จึงได้นำนางไปหาพระเทวทัตต์ ให้ตัดสินชำระอธิกรณ์

พระเทวทัตต์ตัดสินว่า ภิกษุณีนี้ ไม่เป็นสมณะ ให้สึกเสีย นางได้ฟังคำพระเทวทัตต์แล้ว เกิดความเสียใจ จึงพูดว่า พวกท่าน อย่าให้ดิฉันฉิบหายเสียเลย ดิฉันไม่ได้บวช มุ่งหมายพระเทวทัตต์ ขอพวกท่าน จงพาดิฉันไปสู่สำนักพระบรมศาสดา ที่พระเชตวันมหาวิหารเถิด

พระอุบาลีชำระอธิกรณ์

พวกนางภิกษุณี จึงได้พานางไปสู่สำนักของพระบรมศาสดา กราบทูลเนื้อความนั้น ให้ทรงทราบ พระบรมศาสดาทรงทราบ ว่า นางภิกษุณี ตั้งครรภ์แต่เมื่อยังไม่บวช แต่เพื่อจะปลดเปลื้องความสงสัยของชนเหล่าอื่น จึงรับสั่งให้พระอุบาลี ชำระอธิกรณ์เรื่องนี้ และให้ไปเชิญตระกูลใหญ่ๆ ในพระนครสาวตถิ มีนางวิสาขา และ อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น มาพร้อมกัน แล้วร่วมกันพิสูจน์ ก็รู้ชัดว่า นางมีครรภ์ ตั้งแต่ครั้งยังไม่ได้บวช จึงได้ตัดสินในท่ามกลางบริษัทแล้วว่า นางภิกษุณีนี้ ยังมีศีลบริสุทธิ์อยู่ พระบรมศาสดาตรัสอนุโมทนาสาธุการว่า อุบาลีตัดสินอธิกรณ์ถูกต้องแล้ว

พระเจ้าปเสนทิโกศลรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม

ครั้นกาลต่อมา เมื่อนางภิกษุณีนั้น มีครรภ์ครบกำหนดแล้ว ก็คลอดบุตรออกมาเป็นชาย เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลทราบ ได้ทรงรับเอาไปเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม และให้นามว่า “กัสสปะ”

ทารกนั้น เจริญวัยขึ้นด้วยเครื่องบำรุงเลี้ยง อย่างราชกุมาร ชนทั้งหลายจึงได้เรียกว่า “**กุมารกัสสปะ**”

วันหนึ่ง กุมารกัสสปะ ลงไปเล่นกับพวกเด็ก ๆ ด้วยกันที่สนาม ได้ตีเด็กที่เล่นด้วยกัน ถูกเขาตำเออว่า เด็กไม่มีพ่อแม่ ตีเอาพวกเราเข้าแล้ว กุมารกัสสปะ ได้ฟังดังนั้น จึงเข้าไปกราบทูลพระราชา ชั้นแรก พระองค์ตรัสบอกว่า แม่ผมเป็นมารดา เขาไม่เชื่อ อ้อนวอนถามอยู่บ่อยๆ พระองค์จึงตรัสบอกความจริง

ขอบวชในสำนักพระพุทธเจ้า

กุมารกัสสปะเกิดความสลดใจ จึงขอพระบรมราชานุญาตออกบวช พระองค์ก็ทรงอนุญาต ได้พาไปบวชในสำนักของพระบรมศาสดา

ครั้นเมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ตามวินัยนิยมแล้ว ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ ในพระพุทธศาสนา อุตส่าห์เรียนเอาพระกรรมฐาน ในสำนักพระบรมศาสดา เข้าไปสู่ป่า เพียรพยายาม ก็ไม่ได้บรรลุคุณวิเศษ จึงกลับมาเรียนพระกรรมฐานเพิ่มเติม แล้วไปอยู่ที่อันธวัณวิหาร

สหายเก่าผูกปณฺหาให้แก่ ๑๕ ข้อ

ครั้งนั้น สหายของท่าน ซึ่งเป็นภิกษุเคยบำเพ็ญสมณธรรมร่วมกัน ในพระศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้บรรลุอนุคามิผล ตายแล้ว ไปบังเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาส ได้ลงมาหาท่าน แล้วผูกปณฺหาให้ ๑๕ ข้อ บอกว่า คนอื่นนอกจากพระบรมศาสดา ไม่มีใครสามารถจะ

แก้ปัญหานี้ได้ ท่านจึงไปสู่สำนักของพระบรมศาสดา เรียนเอาเนื้อความแห่งปัญหาเหล่านี้เกิด

ท่านพระกุมารกัสสปะ ก็ไปทำเหมือนอย่างนั้น ครั้นได้ฟังปัญหาพยากรณ์ ๑๕ ข้อแล้ว ในที่สุดแห่งการพยากรณ์ ก็ได้บรรลุพระอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา

เอตทัคคะในทางผู้แสดงธรรมอันวิจิตร

ท่านมีความสามารถแสดงธรรม แก่บริษัทได้อย่างวิจิตรพิสดาร มีข้ออุปมาอุปไมย พร้อมทั้งเหตุผล ให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย ฉลาดในอุบาย สั่งสอนบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อท่านแสดงสูตร ประดับด้วยปัญหา ๑๕ ข้อ แก่พระเจ้าปายาสี จนสามารถทำลายมิจฉาทิฏฐิของพระองค์ได้สำเร็จ

อาศัยคุณสมบัติเช่นนี้ ท่านจึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในจิตรกถา คือ แสดงธรรมเทศนา ได้อย่างวิจิตรในพระศาสนานี้ (จิตตกถิกาน)

๑๗. ประวัติ พระสุพาหุเถระ

"ฝนตกอยู่ไม่ขาดสาย ฟังคล้ายเพลงขับอันไพเราะ
ภูมิของเรางมไ้มิดชิด ประตุน้ำต่างปิดสนิทแสนสบาย
ใจของเราหรือก็มันคง
ถ้าปรารถนา ฝนตกลงมาเถิดฝนเอ๋ย"

ชาติภูมิ - เหตุที่ออกบวช

พระสุพาหุเถระ ท่านเป็นบุตรของเศรษฐีในเมืองพาราณสี เป็นสหายกันกับท่านพระยสะ ได้ทราบข่าวว่า ยสกุลบุตรออกบวชแล้ว จึงคิดว่า ธรรมวินัยที่ยสกุลบุตรออกบวชนั้น จักไม่เลวทรามเป็นแน่แท้ คงเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ อำนวยประโยชน์สุข ให้แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงพร้อมด้วยสหายอีกสามคน คือ วิมล ปุณณชิ คัมปติพากันเข้าไปหาท่านพระยสะ กราบไหว้แล้วนั่งอยู่ ณ ที่สมควรแห่งหนึ่ง

ครั้งนั้นท่านพระยสะจึงพาสหายเหล่านั้น เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทูลขอให้พระองค์ตรัสสั่งสอน พระองค์ก็ตรัสสอนด้วย เทศนาอนุปพพิกขา และจตุราริยสัง ท่านก็ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ทรงรับให้เป็นภิกษุด้วยวิธี **"เอหิภิกขุอุปสัมปทา"**

บรรลุลหัตถผล - ประกาศศาสนา - นิพพาน

ลำดับนั้น ทรงสั่งสอนด้วยปกิณกเทศนาให้บรรลुพระอรหัตผลเป็นพระอเสขบุคคล ท่านได้ช่วยเป็นกำลัง ในการประกาศพระศาสนา ตอนปฐมโพธิกาล เมื่อดำรงอยู่ถึงกาลอายุขัยแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน..

๑๘. ประวัติ พระวิสุทธิपालเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระวิสุทธิपालเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านได้บังเกิดในตระกูลคฤหบดีมหาศาล ในพระนครหังสวดี ก่อนหน้าที่พระพุทธเจ้านั้นทรงอุบัติ พอเจริญวัยแล้ว บิดาล่วงลับดับชีวิตไป ตนเองก็ดำรงเพศเป็นฆราวาสครองเรือน ได้เห็นทรัพย์สมบัติ ที่มีอยู่ในตระกูลวงศ์ อันหาประมาณมิได้ ตามที่คนผู้รักษาเรือนคลังรตนะมาแสดงให้ทราบแล้ว จึงคิดว่า ปู่ย่า ตายาย เป็นต้นของเรา ไม่อาจเพื่อจะถือเอา กองทรัพย์สมบัติ มากมายขนาดนี้ ไปกับตนได้เลย แต่เราควรที่จะถือเอาไปด้วยให้ได้ จึงได้ให้ มหาทาน แก่หมู่คนทั้งหลาย มีคนกำพร้า เป็นต้น

ท่านได้บำรุงพระดาบส ผู้ได้อภิญญารูปหนึ่ง บุญนั้น จึงส่งให้ท่าน เป็นใหญ่ในเทวโลก ท่านบำเพ็ญบุญทั้งหลายจนตลอดชีวิตแล้ว จุตติจาก อตภาพนั้น ได้ไปเกิดเป็นเทวดาครองเทวราชสมบัติในเทวโลกนั้น ดำรงอยู่ จนตลอดอายุ จุตติจากอตภาพนั้นแล้ว

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระวิสุทธิपाल เป็นบุตรของวิสุทธิपालเศรษฐี ผู้เป็นหัวหน้าในหมู่ชน ชาวอุลลโกฏฐิตนิคม แคว้นกुरू

สมัยหนึ่ง พระบรมศาสดา เสด็จจาริกไปในแคว้นกुरू พร้อมด้วย ภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ บรรลุถึงอุลลโกฏฐิตนิคม ชาวนิคมได้ทราบข่าวว่า พระบรมศาสดาเสด็จมา จึงพากันมาเข้าไปเฝ้า บางพวกถวายบังคม บางพวกเป็นแต่ พุดจาปราศรัย บางพวกเป็นแต่ประนมมือ บางพวกร้องประกาศชื่อ และ โคตรของตน บางพวกนั่งอยู่ ทุกหมู่เหล่านั้น พากันนั่งอยู่ ณ ที่อันสมควร แห่งหนึ่ง

อดอาหารประท้วงเพื่อต้องการบวช

พระบรมศาสดา ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ให้เกิดความเลื่อมใสแล้ว คนเหล่านั้นก็ทูลลากลับไป ส่วนรัฐपालะ ครั้นได้ฟังธรรมเทศนาแล้วเกิดความเลื่อมใส ใคร่จะบวช พอพวกชาวนิคมนั้นกลับไปแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลขอบรรพชา

ครั้นได้ทราบว่พระบรมศาสดา ไม่ทรงบวชกุลบุตร ที่มารดาบิดา ไม่อนุญาต รัฐपालะ ก็พูดอ้อนวอนเป็นหลายครั้ง มารดาบิดาไม่ยอม รัฐपालะเสียใจ ลงนอนไม่ลุกขึ้น อดอาหารเสียไม่กิน คิดว่าจักตายในที่นี้ หรือจักบวชเท่านั้น

มารดาบิดา ปลอบให้ลุกขึ้นกินอาหาร รัฐपालะก็นิ่งเสีย มารดาบิดา จึงไปหาสหายรัฐपालะ ขอให้ช่วยห้ามปราม สหายเหล่านั้นก็ไปช่วยห้ามปราม เมื่อเห็นว่ารัฐपालะไม่ยอม จึงคิดว่า ถ้ารัฐपालะไม่บวชจักตายแล้ว หากเกิดคุณอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ ถ้ารัฐपालะได้บวช มารดาบิดาและเรจักได้เห็นรัฐपालะ ตามเวลาที่สมควร อนึ่ง เมื่อรัฐपालะบวชแล้ว หากเบื่อหน่าย ในการประพฤติเช่นนั้น ก็จักกลับมาที่นี้อีก ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงเข้าไปหามารดาบิดาของรัฐपालะ ชี้แจงเหตุผลให้ฟัง

มารดาบิดาของรัฐपालะ เห็นด้วยแล้ว ก็ยอมตาม แต่ว่าบวชแล้วขอให้กลับมาเยี่ยมบ้าง สหายเหล่านั้นก็กลับไปบอกความนั้นแก่รัฐपालะๆ ทราบว่า มารดาบิดาอนุญาตแล้ว ดีใจลุกขึ้นเช็ดตัว แล้วอยู่บริโภคาหารพอร่างกาย มีกำลังไม่กี่ปวันแล้ว ไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลว่าบิดามารดาอนุญาตแล้ว พระองค์ก็โปรดให้บวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา

บรรลุลหัตตผล

ครั้นพระรัฐपालะ บวชแล้วไม่นาน ประมาณกึ่งเดือน พระบรมศาสดาเสด็จจากถุลลโกฏฐิตนิคม ไปประทับอยู่ที่กรุงสาวัตถี ส่วนพระรัฐ

ปาละ ตามเสด็จไปด้วย ท่านตั้งอยู่ในความไม่ประมาท บำเพ็ญสมณธรรม เจริญวิปัสสนา ได้สำเร็จพระอรหัตผล ถึงที่สุดของพรหมจรรย์แล้ว ถวายบังคมลาออกจากสาวตถิ เทียวจาริกไปถึงถุลลโกฏฐิตนิคม พักอยู่ที่มคิจิวัน พระราชอุทยานของพระเจ้าไกรพยะ ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินกुरु

ในเวลาเช้า ท่านเข้าไปบิณฑบาตในนิคมนั้น จนถึงที่ใกล้เรือนของท่าน นางทาสีเห็นท่านแล้วก็จำได้ จึงบอกเนื้อความนั้น ให้แก่มารดาบิดาของท่านทราบ มารดาบิดาของท่าน จึงได้นิมนต์ท่านไปฉันในเรือน ในวันรุ่งขึ้นแล้วอ่อนนอน ให้ท่านกลับมาครอบครองสมบัติอีก ท่านก็ไม่สมประสงค์ เมื่อท่านรัฐपालะ ฉันเสร็จแล้วก็กล่าวคาถาอนุโมทนา พอเป็นทางให้เกิดสังเวชในร่างกาย แล้วจึงกลับมคิจิวัน

ความเลื่อมมี ๔ อย่าง ทำให้คนออกบวช

ส่วนพระเจ้าไกรพยะ เสด็จไปประพาสพระราชอุทยาน ทอดพระเนตรเห็นรัฐपालะ ทรงจำได้ เพราะทรงรู้จักแต่เดิมมา เสด็จเข้าไปใกล้ ตรัสปราศรัยและประทับ ณ ราชอาสน์ ตรัสถามว่า “รัฐपालะผู้เจริญ ความเลื่อมมี ๔ อย่าง ที่คนบางจำพวก ต้องประสบเข้าแล้ว จึงออกบวช คือ แก่ชรา, เจ็บ, สิ้นโภคทรัพย์, สิ้นญาติ ความเลื่อม ๔ อย่างนี้ ไม่มีแก่ท่าน ท่านรู้เห็น หรือได้ฟังอย่างไร? จึงได้ออกบวช”

ธรรมทูต ๔ ประการ

ท่านทูลว่า มหาบพิตร มีอยู่ ธรรมทูต (ธรรมที่แสดงขึ้นเป็นหัวข้อสี่ข้อ) ที่พระบรมศาสดา ซึ่งเป็นผู้รู้เห็น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ทรงแสดงขึ้นแล้วจึงออกบวช **ธรรมทูต ๔ ข้อ** นั้น คือ

ข้อที่หนึ่ง ว่า โลกคือหมูลัสต์ว์ อันชราเป็นตัวนำเข้าไปใกล้ความตาย ไม่ยั่งยืน

ข้อที่สอง ว่า โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

ข้อที่สาม ว่า โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของๆ ตน จำต้องละทิ้ง
สิ่งทั้งปวงไป

ข้อที่สี่ ว่า โลกคือหมุ่สัตว์พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นหาส
แห่งตัณหา

ครั้นท่านพระภุชชปาละ พูลเหตุที่ตนออกบวช แก่พระเจ้าโกธัพพะ
อย่างนี้แล้ว พระมหากษัตริย์ก็ทรงเลื่อมใส ตรัสอนุโมทนาธรรมมีกถา
แล้วเสด็จกลับไป ส่วนท่านพระภุชชปาละ เมื่อพำนักอาศัยอยู่ในนิคมนั้น
พอสมควรแล้ว ก็กลับมาอยู่ในสำนักของพระบรมศาสดา

เอตทัคคะในทางผู้บวชด้วยศรัทธา

อาศัยคุณที่ท่าน เป็นผู้บวชด้วยศรัทธามาแต่เดิม และกว่าจะบวชได้
ก็แสนยากลำบากนัก พระบรมศาสดาจึงทรงยกย่องว่า เป็นเลิศกว่าภิกษุ
ทั้งหลาย ผู้บวชด้วยศรัทธา (สหุชาปพุพพิตาน).

๑๙. ประวัติ พระปณณชิเถระ

ชาติภูมิ - เหตุที่ออกบวช

ท่านปณณชิ เป็นบุตรของเศรษฐีในเมืองพาราณสี เป็นสหายกันกับท่านพระยสะ เมื่อได้ทราบข่าวว่า ยสกุบุตรผู้เป็นสหาย ออกบวชแล้ว คิดว่า ธรรมวินัยที่ยสกุบุตรออกบวชนั้น จักไม่เลวทรามเป็นแน่แท้ คงเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงพร้อมด้วยสหายพระยสะอีกสามคน คือ วิมลละ สุพาหุ ควัมปติ พากันเข้าไปหาพระยสะ

พระยสะจึงพาท่านพร้อมทั้งสหาย ไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทูลขอให้พระองค์ทรงสั่งสอนด้วย เทศนาอนุปปกัฏฐา และอริยสัจ ๔ ในเวลาจบเทศนา ท่านได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขออุปสมบทกับพระบรมศาสดา พระองค์ก็ทรงประทานอนุญาตให้เป็นภิกษุโดยวิธี **“เอหิภิกขุอุปสัมปทา”**

บรรลุลหิตผล - ประกาศศาสนา - นิพพาน

เมื่อท่านได้อุปสมบทแล้ว ได้ฟังเทศนาปริกคณกถาเพิ่มเติมอีก ก็ได้สำเร็จพระอรหันตผลฯ ท่านก็เป็นองค์หนึ่ง ซึ่งได้รับอนมัตติจากสมเด็จพระบรมศาสดา ให้ไปประกาศพระศาสนาในนานาชนบท ได้ช่วยทำกิจตามหน้าที่ที่ท่านสามารถจะทำได้ เมื่อดำรงอายุอยู่พอสมควรแก่กาลแล้ว ก็ปรินิพพานฯ

๒๐. ประวัติ พระวังคีส์เถระ

"พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นมากเพื่อช่วยเหลือ
ผู้ที่พร้อมทำตามคำสอนของพระองค์ไม่ว่าหญิงหรือชาย
การที่เราได้มาเฝ้าพระองค์จนถึงสำนัก
นับว่าเป็นการมาดี เพราะทำให้ได้บรรลุธรรมอันประเสริฐ"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระวังคีส์เถระ ครั้งพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตตระ ถือ
ปฏิสนธิในครอบครัว ที่มีโภคสมบัติมาก ในกรุงหังสวดี ไปฟังธรรมอยู่ท้าย
บริษัท เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่งไว้ ในตำแหน่งเป็นยอดของ
เหล่าภิกษุผู้มีปฏิภาณ จึงกระทำกุศลกรรมแต่พระศาสดา กระทำความ
ปรารถนาว่า ในอนาคตกาล แม้ข้าพระองค์พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มี
ปฏิภาณ เป็นผู้นับพระศาสดาทรงพยากรณ์แล้ว กระทำกุศล จนตลอดชีพ
เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระวังคีสะ มาบังเกิดในตระกูลพราหมณ์
ในพระนครสาวตถิ เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ศึกษาเล่าเรียน ตามคัมภีร์ในลัทธิ
ของพราหมณ์ จนจบไตรเพท และได้เรียนมนต์พิเศษ อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีชื่อ
เรียกว่า จวสีสมนต์ เป็นมนต์สำหรับพิสูจน์ กะโหลกซากศพ แม้ตายแล้ว
ตั้งสามปี สามารถรู้ว่า ไปเกิดเป็นอะไร ณ ที่ไหน

และวังคีสพราหมณ์ ได้อำคัยมนต์นั้นเป็นเครื่องเลี้ยงชีพ คือ ใน
ขั้นต้น ได้แสดงคิลปะนั้น ให้ปรากฏโดยความจริงแก่พวกชนในพระนครนั้น

อาศัยจวีสมนต์เลี้ยงชีพ

พวกพราหมณ์ทั้งหลาย ได้เห็นแล้วคิดกันว่า พวกเราอาศัยวัจคีสพราหมณ์นั้นเลี้ยงชีพได้ จึงได้พาเที่ยวไปสู่ชนบทน้อยใหญ่ ประกาศแก่หมู่มนุษย์ทั้งหลายว่า วัจคีสพราหมณ์นี้ รัฐมนตรีพิเศษ คือ ร่ายมนต์แล้ว เอาเล็บเคาะที่ศีรษะแห่งสัตว์ที่ตายแล้ว ย่อมรู้ได้ว่า ผู้นี้ไปบังเกิดในนรก ผู้นี้ไปบังเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ผู้นี้ไปเกิดในเปรตวิสัย ผู้นี้ไปเกิดในเทวโลก

พวกมนุษย์ทั้งหลาย ได้ยินประกาศดังนี้ ก็มีความประสงค์ อยากจะถามถึงพิกฎาติของตนๆ บ้าง จึงให้ทรัพย์ตามกำลังของตน มากบ้างน้อยบ้าง แล้วถามถึงที่เกิดของพิกฎาติของตนๆ

พวกพราหมณ์เหล่านั้น พาวัจคีสพราหมณ์เที่ยวไปในนิคมชนบทอย่างนี้ แล้วกลับมาถึงพระนครสาวัตถี พักอยู่ใกล้พระเชตวันมหาวิหาร

พระพุทธองค์ทดสอบมนต์

วันหนึ่งในเวลาเช้า พวกพราหมณ์เหล่านั้น ได้เห็นพวกมนุษย์เป็นอันมาก ถือดอกไม้ธูปเทียน ไปเพื่อจะฟังเทศน์ในเชตวันมหาวิหาร จึงถามว่า พวกท่านจะไปไหนกัน พวกมนุษย์ตอบว่า ไปฟังเทศน์ ที่พระเชตวันมหาวิหาร พวกท่านจะไปที่นั่นทำไม ก็คนที่จะตีพิเศษ เช่นกับด้วยวัจคีสพราหมณ์ของพวกเรา หาไม่ได้อีกแล้ว เธอรู้มนต์มาก พวกมนุษย์ก็เถียงว่า วัจคีสพราหมณ์ จะรู้อะไร คนที่จะเหมือนกับพระบรมศาสดา ของพวกเรา ก็หาไม่ได้เหมือนกัน เมื่อต่างพวก ต่างเถียงไม่ตกลงกัน จึงได้พร้อมกันไปสู่พระเชตวันมหาวิหาร

พระบรมศาสดาทรงทราบ ว่า พวกวัจคีสพราหมณ์มาสู่ที่เฝ้า พระองค์ รับสั่งให้นำกะโหลกคนตายมา ๕ กะโหลก คือ กะโหลกของสัตว์เกิดในนรก กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน มนุษย์โลก เทวโลก สี่กะโหลก พระชีณาสพกะโหลกหนึ่ง ตั้งเรียงไว้ โดยลำดับกัน

เมื่อวังคีสพราหมณ์เข้ามาเฝ้าแล้ว พระองค์ตรัสถามว่า ฉันได้ทราบ
ว่า ท่านร้ายมนต์ แล้วเคาะกะโหลกมนุษย์ ที่ตายแล้ว ย่อมรู้ที่เกิดของเขา
หรือ?

พระพุทเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้ารู้ พระบรมศาสดาจึงตรัสถาม
กะโหลกของสัตว์ สี่กะโหลก ที่เกิดในที่ทั้งสี่ วังคีสพราหมณ์ก็ทูลถูกต้อง
ทั้งหมด

พระองค์จึงตรัสให้สาธุการว่า “ดีละ ๆ ถูกต้องละ ลำดับนั้น พระองค์
จึงตรัสถามกะโหลกที่ห้าว่า ผู้นี้ไปเกิดที่ไหน?” วังคีสพราหมณ์ ร้ายมนต์แล้ว
เคาะกะโหลก ก็ไม่รู้จักที่เกิด เพราะเป็นกะโหลกพระอรหันต์ จึงนิ่งเฉยอยู่
พระบรมศาสดาตรัสถามว่า เธอไม่รู้หรือวังคีสะ?

วังคีสะ : พระพุทเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าไม่รู้

พระพุทเจ้า : ฉันทรู้

วังคีสะ : พระองค์รู้ด้วยอะไร?

พระพุทเจ้า : รู้ด้วยกำลังมนต์ของฉัน

บวชเพื่อหวังเรียนมนต์วิเศษ

ครั้งนั้น วังคีสพราหมณ์ จึงกราบทูลขอเรียนมนต์นั้น พระองค์ตรัส
ว่า คนที่ไม่บวช ฉันให้เรียนไม่ได้ วังคีสพราหมณ์นั้น จึงคิดว่า ถ้าเราเรียน
มนต์นี้ได้แล้ว เราจักเป็นใหญ่ในชมพูทวีปทั้งสิ้น ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว จึงส่ง
พราหมณ์เหล่านั้นไป และสั่งว่า พวกท่านจงรอเราอยู่นั้นแหละ ลักสองสาม
วัน เราจักบวชในสำนักของพระบรมศาสดา

ครั้นวังคีสพราหมณ์ ได้อุปสมบทแล้ว พระบรมศาสดาทรงประทาน
กรรมฐาน มีอาการสามสิบสอง เป็นอารมณ์ ตรัสสั่ง ให้ท่องบ่น บริกรรมซึ่ง
มนต์นั้น ครั้นท่านสาธยายมนต์นั้นอยู่อย่างนี้ พวกพราหมณ์ ก็คอยมาถาม

อยู่ว่า เรียนหนังสือได้แล้วหรือยัง? ท่านตอบว่า รอก่อนกำลังเรียนอยู่
ล่องไปสองสามวันเท่านั้น ท่านพระวังคีสะ ได้บรรลุพระอรหัตผล
เป็นพระอริยบุคคล ในพระพุทธศาสนา

เอตทัคคะในทางผู้มีปฏิภาณ

ครั้นท่านได้บรรลุพระอรหัตต์แล้ว ไปเฝ้าพระบรมศาสดาในที่ใด
เวลาใด ย่อมกล่าวคาถาสรรเสริญพระคุณของพระองค์บทหนึ่ง ๆ ก่อนเสมอ
ด้วยเหตุนี้ พระบรมศาสดาประทับนั่ง ณ ท่ามกลางสงฆ์ ทรง
สถาปนาท่านไว้ ในตำแหน่งเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มีปฏิภาณ (ปฏิภาณวนุ
ตาน์) .

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๔๕๔-ผู้รวบรวม)

๒๑. ประวัติ พระควัมปติเถระ

ชาติภูมิ - เหตุที่ออกบวช

พระควัมปติ เป็นบุตรของเศรษฐีในพระนครพาราณสี เป็นสหายที่รักใคร่กับท่านพระยสะ เมื่อয়สกุลบุตรออกบวชแล้ว ท่านได้ทราบข่าวจึงคิดว่า ธรรมวินัยที่ยสกุลบุตรสหายของตนออกบวชนั้น จักไม่เลวทรามต่ำช้าแน่นอน คงจะเป็นธรรมวินัยอันดี ควรที่เราจะเข้าไปหา แล้วบวชเช่นนั้นบ้าง เมื่อคิดอย่างนั้นแล้ว จึงพร้อมด้วยสหายอีกสามคน คือ **วิมลละสุพาหุ ปุณณชิ** พากันเข้าไปหาท่านพระยสะ

พระยสะก็พาท่านพร้อมด้วยสหายเหล่านั้น เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทูลขอให้พระองค์ตรัสสั่งสอน พระองค์ตรัสสอนด้วย เทศนาอนุปูปพิกขา และ อริยสัจ ๔ ในเวลาที่จบเทศนา ธรรมจักขุ ดวงตาคือปัญญาอันเห็นพระธรรมได้เกิดขึ้นแก่ท่านว่า **“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา”**

เมื่อท่านได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว จึงทูลขอบรรพชาอุปสมบท ในพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า **“ข้าพระพุทธเจ้าพึงได้บรรพชาอุปสมบท ในสำนักของพระองค์เถิด”** พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธี **“เอหิภิกขุอุปสัมปทา”**

บรรลุนิพพาน - ประกาศศาสนา - นิพพาน

เมื่อมีอินทรียกเกล้า ได้ฟังธรรมภิกขาที่พระองค์ตรัสสอนในภายหลัง **จิตก็หลุดพ้นจากอาสวะ ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน** ท่านได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ที่นับเข้าในจำพวกสาวกผู้ใหญ่ ในคราวที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา ท่านก็ได้ไปประกาศพระศาสนา ในนานา

ชนบท ช่วยสั่งสอนให้กุลบุตรกุลธิดาเกิดความเลื่อมใส เมื่อดำรงอยู่ถึงกาลกำหนดอายุขัยแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพานฯ

ข้อมูลเพิ่มเติม

อนุพุพพิกา คือ ถ้อยคำที่กล่าวโดยลำดับ แจกออกโดยประเภท เป็น ๕ คือ

๑. **ทานกถา** พรรณนาทาน คือ การให้ก่อน
๒. **สีลกถา** พรรณนาศีล คือ การรักษา กาย วาจาให้เรียบร้อยเป็นลำดับแห่งทาน
๓. **ลักคกถา** พรรณนาสวรรค์ คือ กามคุณที่บุคคลใคร่ ซึ่งจะพึงได้พึงถึงด้วยกรรมอันดีคือ ทานและศีลเป็นลำดับแห่งศีล
๔. **กามาทีนวกถา** พรรณนาโทษแห่งกามคือ ความเป็นของไม่ยั่งยืนและประกอบด้วยความคับแค้นแห่งกามอันได้ชื่อว่าสวรรค์นั้นเป็นลำดับแห่งสวรรค์
๕. **เนกขัมมานิสังสกถา** พรรณนาอันสงฆ์แห่งการหลีกออกจากกามเป็นลำดับแห่งกามาทีนพ

อริยสัจ ของจริงแห่งพระอริยะ หรือ **ความจริงอันประเสริฐ** แจกโดยประเภทเป็น ๔ คือ

๑. **ทุกข์** ความทนได้ยาก ได้แก่ สภาวะทุกข์และเจตสิกทุกข์
๒. **สมุทัย** เหตุเกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิวาทตัณหา
๓. **นิโรธ** ความดับทุกข์ ได้แก่ ความสิ้นไปแห่งตัณหา
๔. **มรรค** ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรค มีองค์ ๘ มีสัมมาทิฐิ เป็นต้น มีสัมมาสมาธิเป็นที่สุดฯ

๒๒. ประวัติ พระสภียเถระ

"การงานที่ทำหลายหลาย วัตรปฏิบัติที่ไม่น่าเลื่อมใส
และพรหมจรรย์ที่ระลึกรู้ถึงความน่ารังเกียจ ทั้ง ๓ นี้ไม่มีผลมาก
ผู้ใด ไม่มีความเคารพในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย
ผู้นั้น ย่อมห่างไกลจากพระสัทธรรม เหมือนฟ้ากับดินห่างไกลกัน"

ชาติภูมิ

ท่านพระสภียเถระ มีชาติภูมิอยู่ที่ไหน เป็นบุตรของใคร ไม่ปรากฏ
ในตำนาน ปรากฏแต่ที่ท่านเป็นปริพาชก ชื่อว่า สภียะ

เวทดาผูกปัญหาให้แก่

สมัยเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จประทับอยู่ที่พระเวฬุวันมหา
วิหาร อันเป็นกลันทกนิวาสนสถาน ในกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น **เวทดาที่เคยเป็น
ญาติ สายโลหิตกันมาแต่ชาติก่อน** ได้ผูกปัญหา ให้แก่สภียปริพาชก แล้วสั่ง
ความว่า ดูก่อนสภียะ สมณพราหมณ์ผู้ใด แก้ปัญหาที่ท่านถามนี้ได้แล้ว
ท่านพึงประพจน์พรหมจรรย์ ในสำนักของสมณพราหมณ์ผู้นั้น

สภียปริพาชก เรียนเอาปัญหาในสำนักของเวทดานั้น จำได้แล้ว
เที่ยวถามสมณพราหมณ์ ผู้เป็นคณาจารย์ใหญ่ มียศปรากฏ ชื่อเสียงในครั้ง
นั้น **มีครูทั้งหก คือ ปุณณกัสสปะ, มักขลิโคศล, อชิตเกสกะมพล, ปกุธกัจ
จายนะ, สัณชัยเวฬุณฐบุตร และนิกันถนาฏบุตร** เป็นต้น

ครูเหล่านั้น ก็พากันแก้ไม่ได้ แม้สักคนเดียว ชำยกลับพูดเยาะเย้ย
สภียปริพาชก มีประการต่างๆ เสียอีก

ตัดสินใจถามปัญหากับพระพุทธองค์

ครั้งนั้น สกียปริพาชก เมื่อถูกครูทั้งหลาย เยาะเย้ยแล้ว ก็เกิดความท้อใจ คิดจะกลับไปเป็นคนเลว บริโภคคามคุณ ครั้นมาหวนคิดถึงพระสมณโคดมขึ้นได้ จึงตกลงใจจะไปเฝ้า แต่ยังมีความสงสัยในใจว่า พวกสมณพราหมณ์ มีครูทั้งหกเป็นต้น ก็เป็นคนผู้เฒ่าผู้แก่ บวชมาเป็นเวลานาน เป็นคณาจารย์สั่งสอน แก่หมู่ศิษย์มาก ยิ่งแก้ปัญหานี้ไม่ได้ แล้วไหนพระสมณโคดม ยังเป็นเด็กอยู่ ทั้งบวชใหม่ด้วย จะแก้ปัญหานี้ได้เที่ยวหรือ

และได้บรรเทาความสงสัย ด้วยตนเองว่า ถึงแม้พระสมณโคดม จะยังเด็กเล็กอยู่ก็จริง แต่พระองค์เป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอำนาจใหญ่ จึงได้เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ที่เวฬุวันมหาวิหาร ในกรุงราชคฤห์ กราบทูลขอโอกาสถามปัญหา

อยู่ติดตริปริวาส ก่อนบวชในพระพุทธศาสนา

เมื่อพระองค์ทรงอนุญาตแล้ว ได้ทูลถามปัญหาหลายหมวด หลายตอน ในที่สุดแห่งการพยากรณ์ปัญหา สกียปริพาชก เกิดความเลื่อมใส แล้วทูลขอบรรพชาอุปสมบท ในพระธรรมวินัย

พระองค์ รับสั่งให้อยู่**ติดตริปริวาส** (วิธียุกรรม สำหรับเดียรถีย์ ที่ขอบวชในพระพุทธศาสนา) **ครบกำหนด ๔ เดือนแล้ว** ก็ได้อุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา หลีกอยู่ผู้เดียว ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญเพียร ไม่นานก็ได้บรรลุพระอรหัตผล เป็นพระอริยบุคคล นับเข้าในพระสาวกผู้ใหญ่รูปหนึ่ง

๒๓. ประวัติ พระอรุณเวลกัสสปะ

"...เมื่อก่อน เรายินดีการบูชาด้วย ห้อมล้อมด้วยกามารมณ์
ภายหลังจึงถอนราคะ โทสะ และโมหะ ได้แล้ว
บัดนี้ เราละลืกลาได้ มีตาทิพย์ มีฤทธิ์ รู้ความคิดของผู้อื่น และมีหูทิพย์
...กิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวงเราก็จะได้สิ้นแล้ว"

พระอรุณเวลกัสสปะ เป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
ได้รับการยกย่องเป็นพระอสีติมหาสาวก ผู้เป็นเอตทัคคะในด้านผู้มีบริวารมาก

ชาติกำเนิด

พระอรุณเวลกัสสปะ เกิดในตระกูลพราหมณ์กัสสปโคตร มีน้องชาย
๒ คน ชื่อ กัสสปะ เหมือนกัน เมื่อเจริญวัยขึ้นมา ได้ศึกษาจบไตรเพท คือ
พระเวท ๓ อย่าง ซึ่งเป็นคัมภีร์ คัดดีลึทธิสูงสุดของพราหมณ์ ได้แก่

๑. **ฤคเวท** (อรุณเพท) ประมวลบทสวดสรรเสริญเทพเจ้า
๒. **ยชุรเวท** (ยชุเพท) บทสวดอันอ่อนในพิธีบูชาต่าง ๆ
๓. **สามเวท** ประมวลบทเพลงขับสำหรับสวดหรือร้องเป็นทำนองใน
พิธีบูชา

กัสสปะพี่ชายคนโตนั้น มีบริวาร ๕๐๐ คน กัสสปะ คนกลาง มี
บริวาร ๓๐๐ คน และกัสสปะ คนเล็กสุดท้าย มีบริวาร ๒๐๐ คน ต่อมาทั้ง
สามพี่น้อง มีความเห็นตรงกันว่า "ลัทธิที่พวกตนนับถืออยู่นั้นไม่มีแก่นสาร"
จึงพากันออกบวชเป็นฤๅษีขฤิณ เกล้าผมเชิง บำเพ็ญพรตบูชาไฟ ตั้งอาศรม
อยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตามลำดับกัน พี่ชายคนโตตั้งอาศรมอยู่ที่ค้ำน้ำ
ตอนเหนือ ณ ตำบลอรุเวลา จึงได้ชื่อว่า "อรุณเวลกัสสปะ" น้องชายคนกลาง

ตั้งอาศรมอยู่ที่ค้ำน้ำถัดไป ณ ตำบลนที จึงได้ชื่อว่า “นทีกัศปะ” ส่วนน้องชายคนเล็ก ตั้งอาศรมอยู่ที่ค้ำน้ำ ณ ตำบลคยา จึงได้ชื่อว่า “คยากัศปะ”

บุพกรรมในอดีตชาติ

ในอดีตกาลพระอรุเวลกัศปะเถระ บังเกิดขึ้นในเรือนของผู้มีตระกูล ในเมืองหงสาวดี พอเติบโตขึ้นแล้ว ได้ไปฟังพระธรรมเทศนา ของพระปทุมุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เห็นพระองค์ ทรงตั้งพระเถระรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งอันเลิศที่สุด กว่าพระสาวกทั้งหลายฝ่าย “มีบริวารมาก” จึงคิดว่าเราจะได้เป็นเช่นพระเถระนั้นบ้างในอนาคต

กุลบุตร (อรุเวลกัศปะ) เมื่อคิดดังนี้แล้ว จึงจัดการถวายมทาน แต่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีพระปทุมุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นประธาน การถวายมทาน กระทำอยู่ทั้งหมด ๗ วัน และในวันสุดท้ายได้ถวายผ้าไตรจีวร แล้วตั้งความปรารถนาว่า ขอให้ข้าพระองค์ได้รับตำแหน่งอันเลิศที่สุดด้านมีบริวารมาก ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ด้วยผลของบุญกุศลนี้ ในอนาคตกาลนั้นเถิด พระเจ้าข้า

พระปทุมมุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพิจารณาเป็นถึง ความเป็นไปในอนาคตกาลของกุลบุตรนั้น ไม่มีเหตุขัดข้องแต่ประการใด จึงทรงพยากรณ์ว่า เธอจะได้เป็นผู้เลิศ ฝ่ายมีบริวารมากสมตามความปรารถนา ในศาสนาของพระสมณโคดมพุทธเจ้า โดยจะเสด็จขึ้นในหนึ่งแสนกับปั้งห้าหมื่น

กุลบุตรนั้น ฟังคำพุทธพยากรณ์แล้ว เกิดความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ราวกับว่า ความปรารถนาจะสำเร็จในวันพรุ่งนี้ หรือมะรืนนี้ แล้วสร้างกัลยาณกรรมต่อมา จนตลอดชีวิต เมื่อนับถอยหลังจากกันไปอีก ๔๒ กับชาติหนึ่ง ท่านกลับมาเกิดเป็น พระอนุชาต่างพระมารดากับพระผู้มีภาคเจ้า ผู้ทรงพระนามว่า พระบุสสสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระราชาบิดานามว่า พระ

มหินทราชา และมีพระอนุชาอีก ๒ พระองค์ รวมเป็น ๓ พระองค์ และแต่ละองค์มียศฐานบรรดาศักดิ์ต่างๆ กัน

ครั้งหนึ่ง ที่ปลายเขตแดนของพระมหินทราชา เกิดมีข้าศึกศัตรูมารุกราน พระราชาจึงเรียกพระโอรสทั้ง ๓ พระองค์ไปปราบข้าศึก และทรงสามารถปราบข้าศึกศัตรู จนราบคาบ ระหว่างทางกลับ จึงปรึกษากันว่า เราทำงานได้สำเร็จ เมื่อพระราชบิดาพระราชทานพรแก่ตนแล้ว จะเลือกรับพรอะไรดี แล้วมีดำริตรงกันว่า ไม่ว่าจะเป็นพระราชสมบัติใดๆ ก็ตาม ที่องค์สมเด็จพระราชบิดาจะพระประทาน ไม่มีอะไรจะสำคัญเท่ากับการได้ปฏิบัติบำรุงพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นพระเชษฐาธิราชนั้นเลย เนื่องจากพระราชบิดานั้น คิดว่าพระพุทธรูป เป็นของพระองค์คนเดียว จึงทรงถวายทาน และไม่ให้ผู้อื่นร่วมทำบุญด้วย

ครั้นเมื่อพระราชโอรสทั้งสามพระองค์ มาถึงพระนคร ก็กราบทูลขยัญชนะให้ทรงทราบ และขอพระราชทานพรดังที่ปรึกษากันอันนั้น เมื่อได้รับพรแล้ว ก็ทำการสมทานศีล ๑๐ ประการ **แต่งตั้งบุรุษ ๓ คน** ให้เป็นผู้ดูแลโรงงาน คอยตกแต่งไทยธรรม ถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า โดยให้บุรุษผู้หนึ่งจัดหาธัญญาหาร บุรุษผู้หนึ่ง เป็นพนักงานตรวจนับ และบุรุษอีกผู้หนึ่ง เป็นพนักงานตกแต่งไทยธรรม พนักงานทั้งสามท่านนั้นใน ครั้นมาถึงในชาติปัจจุบัน ผู้เป็นพนักงานจัดหาธัญญาหาร **กลับมาเกิดเป็นพระเจ้าพิมพิสาร** ผู้เป็นพนักงานจัดหาธัญญาหาร **กลับมาเกิดเป็นนางวิสาขาอุบลิกา** และผู้เป็นพนักงานตกแต่งไทยธรรม **กลับมาเกิดเป็นพระรัฐบาลเถระ**

พระราชโอรสทั้งสามพระองค์ เสด็จพากันไปทรงสมทานศีล ๑๐ ประการ อยู่จนตลอดไตรมาส (๓ เดือน) เพื่อยึดหลักแห่งการบูชาสูงสุด ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งสอน แม้ว่าจะมีการปฏิบัติ ด้วยการบริจาคตบัสัจจ บำรุงแล้วก็ตาม

พอออกพรรษาแล้ว พระราชาโอรสทั้ง ๓ พระองค์ทรงจัดการถวายไทยธรรม ด้วยพระองค์เอง ทั้งยังทรงกระทำความบุญอยู่จนตลอดพระชนม์ชีพ ครั้นมาถึง ชาติสุดท้ายนี้ **พระราชาโอรสทั้ง ๓ พระองค์ กลับมาเกิดในตระกูลพราหมณ์ กัสสปโคตร** ก่อนพระพุทธเจ้า และมีชื่อเหมือนกันหมดทั้งสามคน คือ กัสสปะ แต่มีคำนำหน้าชื่อ ที่ต่างกันออกไปตามที่อยู่ เช่นองค์ที่อยู่ ที่ ตำบล อูรุเวลา มีชื่อว่า อูรุเวลกัสสปะ องค์ที่อยู่ ที่ริมฝั่งแม่น้ำมहाคานที จึงถูก เรียกว่า นทีกัสสปะ และคนสุดท้ายมีชื่อว่า คยากัสสปะ เพราะอาศัยอยู่ ที่ตำบลคยาสิยะ

การได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในด้านผู้มีบิรารมาก

พระอูรุเวลกัสสปะได้รับยกย่องในทางผู้มีบิรารมาก (ที่เป็นพระ อรหันต์ ๑,๐๐๒ องค์) เนื่องจากท่านเป็นผู้ประกอบด้วยพรหมวิหารธรรม อันเป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ใช้ปกครองดูแลบิรารให้มีความสุข ซึ่งประกอบ ด้วย

๑. **เมตตา** ความรักใคร่ ปราบปรามให้ผู้อื่นเป็นสุข
๒. **กรุณา** ความสงสาร ปราบปรามจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
๓. **มุทิตา** ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
๔. **อุเบกขา** ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

ด้วยคุณธรรมเหล่านี้ และอีกทั้งรู้จักบำรุงจิตใจบิราร ด้วยการ สงเคราะห์ ด้วยวัตถุสิ่งของและหลักธรรม จึงทำให้ท่านสามารถยึดเหนี่ยว จิตใจบิรารไว้ได้ เป็นที่รักเคารพของบิราร และก็เป็นพุทธสาวกรูปเดียว ที่มีบิรารมากที่สุด พระพุทธองค์จึงทรงยกย่องท่าน ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าพระสาวกทั้งปวง ในฝ่ายผู้มีบิรารมาก

ความสำคัญในพระพุทธศาสนา

เมื่อพระพุทธองค์ ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว และจำพรรษาแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในพรรษานั้นมีพระสงฆ์สาวก ผู้สำเร็จพระอรหันต์ จำนวน ๖๐ รูป เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว พระบรมศาสดาได้ส่งพระสาวกทั้ง ๖๐ รูปนั้น ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังถิ่นต่าง ๆ ส่วนพระองค์เองเสด็จไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

ในระหว่างทาง เสด็จเข้าไปประทับพักผ่อน ภายใตร่มไม้ริมทางในไร่ฝ้าย ขณะนั้นมีพระราชกุมาร ๓๐ พระองค์ ผู้ได้นามว่า “ภัททวคคีย์” ได้พาภรรยาไปเที่ยวหาความสุขสำราญ ในราชอุทยาน ราชกุมารองค์หนึ่ง ไม่มีภรรยา จึงพาหญิงโสเภณีไปเป็นคู่เที่ยว เมื่อพวกราชกุมาร กำลังเพลิดเพลินสนุกสนานกันอยู่นั้น หญิงโสเภณีได้ขโมยของมีค่าหนีไป พวกราชกุมารออกติดตามมา ได้พบพระผู้มีพระภาคที่ไร่ฝ้าย จึงเข้าไปเฝ้า แล้วกราบทูลถามว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาค พระองค์เห็นหญิงคนหนึ่ง ผ่านมาทางนี้บ้างหรือไม่ พระเจ้าข้า ?”

“พวกท่านเห็นว่า การแสวงหาหญิง กับ การแสวงหาสิ่งประเสริฐในตน สิ่งไหนจะดีกว่ากัน ?”

“แสวงหาสิ่งประเสริฐในตน ดีกว่า พระเจ้าข้า”

“ถ้าเช่นนั้น ท่านทั้งหลาย จงนั่งลง ตถาคตจะแสดงธรรมให้ฟัง”

พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้ฟัง จนทั้งหมดได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคล ตั้งแต่ชั้นพระโสดาบัน ถึงชั้นพระสกทาคามี และพระอนาคามีทุกพระองค์ จากนั้น พระพุทธองค์ประทานการอุปสมบทให้แล้วส่งไปประกาศพระพุทธศาสนา

พระบรมศาสดา เสด็จต่อไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เสด็จเข้าไปยังสำนักของอุรุเวลกัสสปะ ตรัสขอพักอาศัยสักหนึ่งราตรี แต่อุรุเวลกัสสปะ

เห็นว่าเป็นนักบวชต่างลัทธิ จึงบ้ายเบี่ยงว่า ไม่มีสถานที่ให้พัก พระบรมศาสดาจึงตรัสว่า “ธรรมดว่าโค ย่อมเข้าไปสู่ฝูงโค นักบวช ก็ย่อมเข้าไปสู่สำนักของนักบวช ถ้าท่านไม่มีความหนักใจ ตถาคตจะขอพักอาศัยอยู่ในโรงไฟ ซึ่งเป็นที่บูชาญญของท่านนั้น” “ดูก่อนมหาสมณะ เราได้หนักใจ ถ้าท่านจะพักในที่นั้น แต่ว่ามีพญานาคดุร้ายและมีพิษมาก อยู่ในโรงไฟนั้นเกรงว่าท่านจะได้รับอันตรายถึงชีวิตก็ได้”

เมื่ออรุเวลกัสสปะไม่ขัดข้อง พระพุทธรองค์จึงเสด็จเข้าไปในโรงไฟ ทรงพิจารณาตรวจดู สถานที่อันสมควรแล้ว ประทับนั่งสมาธิเจริญกรรมฐาน ฝ่ายพญานาค เห็นผู้แปลกหน้าผิดกลืน เข้ามาในโรงไฟของตน ก็โกรธ จึงพ่นพิษออกมาเป็นควันไฟ อบอวลทั่วทั้งโรงไฟ หวังจะทำอันตรายให้สิ้นชีวิต แต่พระพุทธรองค์ทรงแสดงพุทธานุภาพ ให้ปรากฏด้วยการบันดาลให้ควันไฟกลับไปสัมผัสเนื้อ หนัง เอ็น และกระดูกของพญานาค ทำให้ฤทธิ์เดชของพญานาคเหือดหายไป บังเกิดความเจ็ดปวดขึ้นมาแทน

อรุเวลกัสสปะ ละลัทธิเดิม

ในราตรีนั้น พระพุทธรองค์ทรงทราบพญานาค ด้วยวิธีต่างๆ ทรงเข้าเตโชกลินสมาบัติบันดาลให้เปลวไฟรุ่งโรจน์โชตินาการทั่วโรงไฟ เหล่าชฎิลทั้งหลายต่างมองดูด้วยความดีใจว่า “พระสมณะ คงจะวอดวาย ในกองเพลิงด้วยพิษของพญานาค อย่างแน่นอน” ในที่สุด พระพุทธรองค์ก็ทรงปราบพญานาค จนสิ้นฤทธิ์โดยสิ้นเชิงแล้วจับเอาลงไปขุดไว้ในบาตรรุ่งเข้าอรุเวลกัสสปะ พาคิษย์ชฎิลมาตรวจดู เมื่อเป็นเหตุการณ์เช่นนั้นจึงคิดว่า “พระสมณะนี้ มีอานุภาพมาก สามารถปราบพญานาคให้พ่ายแพ้ได้ แต่ถึงกระนั้น ก็ยังมีได้เป็นพระอรหันต์เหมือนเรา” คิดดังนี้แล้ว จงยังมียอมรับนับถือ แต่ก็รู้สึกเลื่อมใสในอิทธิปาฏิหาริย์ และนิมนต์ให้พักอยู่ต่อไปได้ โดยพวกตนจะเป็นผู้นำอาหารมาถวายทุกวัน

วันต่อมา พระพุทธรองค์เสด็จเข้าไปประทับที่ชายป่าใกล้ๆ อาศรมของอุรุเวลกัสสปะนั้น ในยามราตรีของแต่ละคืน ได้มีทวยเทพเทวาทั้งแต่ชั้นจาตุมหาราชทั้ง ๔ ท้าว โกสิยเทวราช และท้าวสหัมบดีพรหม ต่างก็มาเข้าเฝ้าเพื่อฟังพระธรรมเทศนา ได้เปล่งรัศมีแสงสว่างทั่วทั้งไพรสณฑ์ ยิ่งความฉงนสนเท่ห์ให้เกิดแก่อุรุเวลกัสสปะ และบริวารเป็นอย่างมาก ครั้นรุ่งเช้า ได้กราบทูลถามเหตุที่มาของแสงสว่างนั้น ครั้นได้ทราบความตลอดแล้วรู้สึกศรัทธาเลื่อมใสและดำริอยู่ในใจว่า “อานุภาพของพระสมณโคดมนี้ยิ่งใหญ่หาผู้เปรียบมิได้ แม้แต่เทพยดาทุกชั้นฟ้า ยังมาเข้าเฝ้าเพื่อขอฟังธรรมแต่ถึงจะยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม ก็ยังมีได้เป็นพระอรหันต์เหมือนเช่นเรา” พระบรมศาสดา ทรงพักอยู่ในสำนักของอุรุเวลกัสสปะ เป็นเวลา ๒ เดือน ทรงแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทรมานอุรุเวลกัสสปชฎิล หลายประการ แต่อุรุเวลกัสสปะ ผู้มีสันดานกระด้าง มีทิฐิแรงกล้ายังถือตนเองว่าเป็นพระอรหันต์อยู่เช่นเดิม

พระพุทธรองค์ทรงดำริว่า “ตถาคต จะยังโมฆบุรุษชฎิลนี้ ให้เกิดความสลดสังเวช” ดังนี้แล้วจึงตรัสว่า “ดูก่อนกัสสปะ ตัวท่านมิได้เป็นพระอรหันต์ ทางปฏิบัติของท่านยังห่างไกลต่อการสำเร็จเป็นพระอรหันต์ มิใช่ทางมรรคผลอันใดเลย ไฉนท่านจึงถือตนว่าเป็นพระอรหันต์ ท่านหลงตนเองแล้วยังหลงคนอื่น ถ้าท่านรู้สึกสำนึกตัว และปฏิบัติตามคำสอนของเรา ท่านจะได้เป็นพระอรหันต์ที่แท้จริงในไม่ช้า” อุรุเวลกัสสปะ ได้ฟังพระดำรัสนั้นแล้วก็รู้สึกสลดใจ กัมมศีระลงแทบพระบาทกราบทูลขออุปสมบท พระบรมศาสดา จึงตรัสแก่เธอว่า “กัสสปะ ท่านเป็นอาจารย์เจ้าสำนักที่ยิ่งใหญ่ มีบริวารมากกว่า ๕๐๐ คน ท่านจงบอกให้บริวารของท่านทราบทั่วกันก่อน ตถาคตจึงจะอุปสมบท ให้ท่าน”

อุรุเวลกัสสปะ จึงประกาศชักชวนชฎิลบริวารของตนทั้งหมด พาขึ้น

ลอยบริหารดาบส มีเครื่องแต่งผมเป็นชฎา และเครื่องบูชาเพลิง เป็นต้น ลงในแม่น้ำแล้วทูลขออุปสมบท พระบรมศาสดา ประทานการอุปสมบทด้วย วิธียุติกาอุปสมบทพร้อมกันทั้งหมดฝ่าย นทีสัสสะ และคยาภัสสะ น้องชายทั้งสองคน ซึ่งตั้งอาศรมอยู่ที่ค้ำน้ำตอนใต้ลงไปตามลำดัด เห็นบริหารของพี่ชายลอยมาตามน้ำ ทำให้คิดว่า “อันตรายคงจะเกิดมีแก่พี่ชายของตน” จึงพร้อมด้วยบริวารรีบมาที่สำนักของพี่ชาย เห็นพี่ชายอยู่ในเพศพระภิกษุ จึงสอบถามไต่ความว่า “พรหมจรรย์นี้ประเสริฐยิ่งนัก” จึงพากันลอยบริหารลงในแม่น้ำแล้วขออุปสมบทด้วยกัน ทั้งหมด

พระพุทธเจ้าทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตร

คยาสิสสะ (หรือเขาพรหมโยนีตามตำนานของฮินดู) สถานที่พระพุทธองค์ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่หมู่ภิกษุชฎิล ๑,๐๐๓ รูปจนสำเร็จ พระอรหันต์ทั้งหมด พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม พอสมควรแก่พระอภัยาคัยแล้ว จึงเสด็จพร้อมด้วยหมู่ภิกษุชฎิลเหล่านั้นจำนวน ๑,๐๐๓ รูป ไปยัง ตำบลคยาสิสสะ และประทับอยู่ ณ ที่นั้น ทรงพิจารณาเห็นอินทรีย์ของภิกษุใหม่แก่กล้าแล้ว จึงตรัสเรียกท่านเหล่านั้นมาประชุมพร้อมกันแล้วตรัสพระธรรมเทศนา “อาทิตตปริยายสูตร” ทรงเปรียบเทียบสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อนดุจเดียวกับไฟ เพื่อให้เหมาะสมกับอภัยาคัยของพวกเขา ที่เคยบูชาไฟมาก่อน

ทรงแสดงถึงอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ เป็นของร้อน และความรู้สึกว่าเป็นสุขเป็นทุกข์ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เพราะตาเห็นรูป หรือหูได้ยิน เป็นต้น ก็เป็นของร้อนใจความโดยสรุปก็คือ เมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายได้สัมผัส และใจกระทบอารมณ์ แล้วทำให้เกิดความเวรร้อน ร้อนเพราะระคะ โทสะ และโมหะ เป็นต้น ผู้ได้

สดับและรู้เท่าทันกิเลสเหล่านี้แล้ว ย่อมเบื่อหน่ายในสิ่งทั้งปวง เมื่อเบื่อหน่าย
ย่อมคลายกำหนด เมื่อคลายกำหนดแล้ว จิตก็**ไม่ยึดมั่นไม่ถือมั่น** (อนุปาทา
โนปปริณิพายติฯ เมื่อไม่อุปาทานไม่ยึดติด ย่อมอ่อนนิพพาน-เวสาลีสูตร-ผู้รวบรวม)
สิ่งเหล่านั้น

ขณะที่พระบรมศาสดา ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่นั้น ภิกษุชฎิล
ทั้ง ๑,๐๐๓ รูป ส่งกระแสจิตไปตามวาระแห่งพระธรรมเทศนา จิตของ
พวกเขาก็หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งปวง สำเร็จเป็นพระอรหันต์ชีณาสพด้วย
กันทั้งหมด

ตามเสด็จโปรดพระเจ้าพิมพิสารและช่วยประกาศศาสนา

พระอรุณเวลกัสสปะ เมื่อได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ได้ช่วยกิจการ
พระพุทธานุศาสน์ และช่วยแบ่งเบาภาระของพระบรมศาสดา ได้เป็นอย่างมาก
โดยเฉพาะเมื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์ใหม่ๆ ได้ติดตามเสด็จพระบรมศาสดา
ไปสู่เมืองราชคฤห์ พระพุทธรองค์ประทับ ณ ลัฏฐิวันสวนตาลหนุ่ม พระเจ้า
พิมพิสารทรงทราบ จึงพร้อมด้วยพราหมณ์ และคฤหบดีชาวเมืองมคธ
จำนวน ๑๒ นหุต (๑๒ หมื่น) เสด็จเข้ามาเฝ้า กราบถวายบังคมพระบรม
ศาสดาแล้วประทับนั่ง ณ ที่อันสมควรแก่พระองค์ ส่วนบริวารที่ติดตามมา
เหล่านั้น ต่างก็แสดงกิริยาอาการต่างๆ กัน คือ บางพวกก็ถวายบังคม บาง
พวกก็กราบทูลสนทนา บางพวกก็ประกาศชื่อและตระกูลของตน บางพวกก็
นั่งเฉยๆ เป็นต้น

ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะคนเหล่านั้นยังไม่แน่ใจว่า ระหว่างพระบรม
ศาสดากับอรุณเวลกัสสปะ นั้นใครเป็นศิษย์ใครเป็นอาจารย์กันแน่ เพราะ
อรุณเวลกัสสปะ ก็เป็นผู้มีอำนาจใหญ่ มีคนเคารพนับถือมากมาย และได้รับ
ยกย่องว่าเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งพระพุทธรองค์ทรงทราบวาระจิตความคิด

ของคนเหล่านั้นเป็นอย่างดี เพื่อปลดเปลื้องความสงสัยของคนเหล่านั้น จึงตรัสถามพระอรุเวลกัสสปะ ว่า “กัสสปะ เธออยู่ในอรุเวลาเสนาณิคมมานาน เป็นอาจารย์สั่งสอนขุทฺธิให้บำเพ็ญพรตจนชুবผอม เธอเห็นโทษอะไรหรือ จึงเลิกละการบวชนั้นเสีย?”

พระอรุเวลกัสสปะ เมื่อได้ฟังพุทธดำรัสแล้ว ก็ทราบถึงพุทธประสงค์ดี จึงน้อมน้อมสการกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาค การบวชขุทฺธิทั้งหลาย ล้วนแต่มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งกามคุณ มีรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าพอใจ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นของร้อน บัดนี้ ข้าพระองค์ ได้รู้ชัดแล้วว่า ความรักใคร่ พอใจในกามคุณเหล่านั้น เป็นมลทิน ทำให้ใจให้เศร้าหมอง ก่อให้เกิดกิเลส และความทุกข์ จึงละทิ้งการบวชไปนั้นเสีย บัดนี้ ข้าพระองค์ ได้เห็นธรรมอันสงบระงับแล้ว” พระเจ้าข้า ครั้นแล้ว พระเถระได้ชบศิระสลงแทบพระบาทของพระพุทธองค์ แล้วประกาศว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์เป็นศาสดาของข้าพระพุทธเจ้าๆ เป็นสาวกของพระองค์”

จากกิริยาอาการและถ้อยคำของพระเถระนั้น ทำให้บริวารของพระเจ้าพิมพิสารทั้งหมดเหล่านั้นหายสงสัย น้อมจิตลงที่จะฟังพระธรรมเทศนา ดังนั้น พระบรมศาสดา จึงทรงแสดง “อนุปฺพทิกถา” และ “อริยสัจ ๔” ให้ฟัง เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวาร ๑๑ นหุตะ ได้บรรลुโสดาปัตติผล ส่วนอีก ๑ นหุตะ ดำรงอยู่ในไตรสรณคมน์ ประกาศตนเป็นพุทธมามกะ

บั้นปลายชีวิต

ท่านดำรงอายุสังขารสมควรแก่กาลเวลาแล้ว ก็ดับขันธปรินิพพาน (รายละเอียดไม่มีกล่าวไว้)

๒๔. ประวัติ พระเสลเถระ

"ข้าแต่พระผู้เป็นดวงตาของโลก พระองค์เป็นพระพุทธรเจ้า
คือตื่นจากหลับด้วยอำนาจกิเลสเองแล้ว ยังปลุกผู้อื่นให้ตื่นตามด้วย
พระองค์เป็นพระศาสดา คือ สอนทั้งเทวดาและมนุษย์
พระองค์เป็นพระมุนีผู้มีอำนาจเหนือมาร
ทรงตัดกิเลสที่นอนเนื่องในพระทัยมานานแสนนานได้แล้ว
ทรงข้ามพ้นการเวียนว่ายตายเกิดได้ด้วยพระองค์เอง
แล้วยังช่วยส่งหมู่สัตว์ให้ข้ามพ้นตามด้วย
พระองค์เป็นเหมือนพญาราชสีห์ เพราะไม่ทรงกลัวภัยอันใด
ทรงทำลายอาสวะ ละความยึดมั่นได้หมด"

ชาติภูมิ

ท่านพระเสลเถระ มีชาติภูมิอยู่ที่ไหน เป็นบุตรของใคร ก็ไม่ปรากฏ
ในตำนาน มีความชำนาญชำนาญ เป็นคณาจารย์บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์
ประมาณ ๓๐๐ คน

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ๑๒๕๐ องค์
ผู้เป็นบริวาร เสด็จจาริกไปยังอุทตราภคชนบท บรรลุถึงอาปณนิคม เสด็จ
ประทับอยู่ ณ นิคมนั้น

เกณียชฎิลทูลขอเพื่อถวายทาน

เกณียชฎิล ได้ยินกิตติศัพท์ว่า พระสมณโคดมคักยบุตร เสด็จออก
ทรงผนวช จากศากยตระกูล ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดา
เอกในโลก เสด็จมา มีความประสงค์อยากจะได้เห็นพระองค์ จึงเข้าไปเฝ้า

ครั้นได้ฟังธรรมีกถาของพระองค์แล้ว เกิดความเลื่อมใส ได้นิมนต์

พระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เพื่อเสวยในวันรุ่งขึ้น

พระองค์ทรงรับสั่งว่า ดูกรเกณียะ ภิกษุสงฆ์ ที่เป็นบิณฑบาตมาถึง ๑,๒๕๐ องค์ และท่านก็ยิ่งเลื่อมใสในลัทธิของพราหมณ์ด้วย เกณียชฎิล ทูลอ้อนวอนนิมนต์อย่างนั้นถึง ๕ ครั้ง พระองค์จึงทรงรับ ด้วยอาการนิ่งอยู่

เมื่อเกณียชฎิลทราบบว่า พระองค์ทรงรับแล้ว จึงถวายบังคมลา กลับมาบอกแก่มิตรสหาย และญาติสายโลหิต ให้ช่วยกันจัดถวายพระ ในวันรุ่งขึ้น พวกชนเหล่านั้น ต่างคนต่างช่วยกันจัดแจงตามสมควร ส่วนเกณียชฎิล จัดแจงโรงฉันด้วยตนเอง

เสลพราหมณ์ใคร่เห็นมหาปुरुสลักษณะ

สมัยนั้น เสลพราหมณ์ ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสของเกณียชฎิล พร้อมด้วยมาณพผู้เป็นศิษย์ ๒๐๐ คน เทียวเดินเล่น ผ่านไปทางอาศรมของเกณียชฎิล เห็นเขาจัดแจงโรงฉัน จึงเฝ้าถามทราบบว่า นิมนต์พระพุทธรเจ้าพร้อมทั้งภิกษุสงฆ์มาฉัน

ครั้นได้ทราบอย่างนั้นแล้ว มีความประสงค์ อยากจะใคร่เห็นพระองค์ ด้วยคิดว่า จะสมบุรณ์ด้วยมหาปुरुสลักษณะจริงหรือไม่ จึงถามเกณียชฎิลอีกว่า พระสมณโคตมเสด็จประทับอยู่ ณ ที่ไหน เกณียชฎิล ก็ชี้ทางให้ไป จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา สันทนาปราศรัยไปพลาง ตรวจดูมหาปुरुสลักษณะไปพลาง เห็นมีครบบริบูรณ์ทุกอย่าง จึงเปล่งวาจาชมเชยด้วยความเลื่อมใสแล้ว พร้อมด้วยบริษัท พากันทูลขอบรรพชาอุปสมบท

บรรลुพระอรหัตผลพร้อมบริวาร

เวลารุ่งเช้า พระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จไปในที่นิมนต์ เสวยเสร็จแล้วทรงอนุโมทนา ส่วนท่านพระเสลพร้อมด้วยบริษัท พากันหลีกออกจากหมู่ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญสมณธรรม เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล.

๒๕. ประวัติ พระนทีกัศสปะ

“...ความลุ่มหลงทั้งปวงเราละได้แล้ว ความอยากเกิดเราก็อำลายได้แล้ว
ความเวียนว่ายตายเกิดของเราสิ้นแล้ว
บัดนี้ ไม่มีภพใหม่(การเกิดอีก) สำหรับเรา”

บุพกรรมในอดีตชาติ

ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านได้บังเกิดในเรือนอันมีสกุล บรรลุนิติภาวะแล้ว วันหนึ่งได้มองเห็นพระศาสดาเสด็จไปบิณฑบาตแล้ว มีใจเลื่อมใส ได้น้อมถวายผลมะม่วงผลหนึ่ง มีสีดุดมโนศิลา ซึ่งบังเกิดผลครั้งแรก ของต้นมะม่วงที่ตนเองปลูกไว้ ด้วยบุญกรรมอันนั้น เขาจึงท่องเที่ยวไปในเทวโลก และมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระนทีกัศสปะเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ กัสสปโคตร มีพี่ชายคนหนึ่ง ชื่อว่า อุรุเวลกัสสปะ มีน้องชายคนหนึ่ง ชื่อว่า คยากัสสปะ เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้เรียนจบไตรเพทด้วยกันทั้งสามคน ท่านมีเด็กหนุ่มเป็นบริวาร ๓๐๐ คน ครั้นพิจารณาเห็นลัทธิของตนไม่เป็นแก่นสาร จึงได้พากันออกบวชเป็นชฎิล บำเพ็ญพรตด้วยการบูชาเพลิง พร้อมกันทั้งสามคน กับบริวาร ตั้งอาศรมเรียงอยู่ตามฝั่งแม่น้ำโดยลำดับกัน ส่วนท่านเองตั้งอาศรมอยู่ที่ลำน้ำอ้อม หรือคู้งแห่งแม่น้ำคงคา ถัดอาศรมของพี่ชายลงไปทางใต้ ณ ตำบลนที จึงได้นามฉายาว่า “**นทีกัศสปะ**”

ครั้นเมื่อพระอุรุเวลกัสสปะผู้เป็นพี่ชาย พร้อมด้วยบริวาร อันพระบรมศาสดาทรงทรมานให้เลื่อมหาย คลายจากลัทธินั้นแล้ว จึงพากัน

ลอบบริหารแห่งชฎิลเสีย ในแม่น้ำ แล้วพากันอุปสมบท ท่านได้เห็นบริหารชฎิลลอยมาตามกระแสน้ำ สำคัญว่าเกิดอันตรายแก่พี่ชายของตน จึงพร้อมด้วยบริวารรีบไป ได้เห็นพระอรุณเวลกัสสปะ ผู้พี่ชายถือเพศเป็นภิกษุแล้วถามทราบความว่า พรหมจรรย์นี้ประเสริฐ จึงพากันลอบบริหารชฎิลเสียในแม่น้ำ พร้อมด้วยบริวารพากันออกไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลขออุปสมบท

พระองค์ก็ทรงประทานอุปสมบท แก่ชฎิลทั้งหลายเหล่านี้ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา เหมือนอย่างท่านพระอรุณเวลกัสสปะ ผู้เป็นพี่ชาย เมื่อท่านมีอินทรีแก่กล้าแล้ว ได้ฟังเทศนา อาทิตตปริยายสูตร ซึ่งพระบรมศาสดาทรงแสดงในเมื่อครั้งประทับอยู่ ณ ตำบลคยาสีสะ ก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคล พร้อมกับบริวาร ๓๐๐ คน.

ปรีนิพพาน

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่ระบุว่าท่านดับขันธปรีนิพพานที่ใด แต่ท่านคงดำรงขันธ์อยู่พอสมควรแก่กาลจึงปรีนิพพาน

๒๖. ประวัติ พระอุปัชฌายะ

"พระศาสดาของอาตมานั้น

บรรดาทวยเทพที่ควรบูชา พระองค์ได้รับการบูชามากกว่า

บรรดาอิสรชนที่ควรสักการะ พระองค์ได้รับการสักการะมากกว่า

บรรดาพระชีนาสพที่ควรนอบน้อม พระองค์ได้รับการนอบน้อมมากกว่า"

ชาติภูมิ

ท่านพระอุปัชฌายะ มีชาติภูมิเป็นมาอย่างไร เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ในสำนักของใคร ณ ที่ไหน ยังไม่ได้พบที่มาแห่งประวัติของท่านเรื่องราวของท่าน ที่มาในภพภพนั้น ๆ ก็กล่าวถึงแต่เรื่อง ที่ท่านได้อุปสมบทแล้ว เช่นเรื่องที่มาในสังยุตตนิกาย มหาวรรค มีข้อความ ว่าด้วยเรื่องท่านนั่งสนทนากับพระสารีบุตร กล่าวถึงโพชฌงค์ ๗ ประการ

สนทนากับพระสารีบุตร ถึงโพชฌงค์ ๗ ประการ

เนื้อความในเรื่องนั้นว่า "ครั้งนั้น ท่านพระอุปัชฌายะ และท่านพระสารีบุตร พำนักอาศัยอยู่ที่โฆสิตาราม ในพระนครโกสัมพี ขณะนั้น เป็นเวลาเย็น ท่านพระสารีบุตร เทียวเดินตากอากาศเล่น แล้วไปหาพระอุปัชฌายะ นั่งสนทนาปราศรัยกัน พอเป็นเครื่องร่าเริงใจแล้ว ท่านพระสารีบุตร ได้กล่าวถามพระอุปัชฌายะว่า ดูกรอาวุโส อุปัชฌายะ ท่านรู้ไหมว่า โพชฌงค์ ๗ ประการ ที่บุคคลตั้งใจอบรมไว้ดีแล้ว ย่อมอำนวยผล ให้อยู่เป็นสุข ท่านพระอุปัชฌายะตอบว่ากระผมรู้ ท่านพระสารีบุตร จึงกล่าวต่อไปอีกว่า ดูกรอาวุโสอุปัชฌายะ เมื่อบุคคลมาปรารภโพชฌงค์ ๗ ประการ มีสติสัมโพชฌงค์เป็นต้น แต่ละอย่างๆ ย่อมรู้ว่า จิตของเราพ้นดีแล้ว เราถอนถีนมัทธา ได้ขาดแล้ว เรายะรับ

อุทธรณ์จกูกจะ ได้ดีด้วย เราตั้งใจทำความเพียร ทำใจไม่ให้หวั่นไหวได้แล้ว
อย่างนี้ จึงชื่อว่า อำนวยผลให้อยู่เป็นสุขา”

เคยเป็นผู้อุปัฏฐากพระบรมศาสดา

หลังจากนั้น ท่านก็ได้บรรลุอรหัต และท่านพระอุปัฏฐากนี้ได้เคย
เป็นผู้อุปัฏฐากพระบรมศาสดา ซึ่งมีปรากฏในตอนใกล้เวลาพระบรมศาสดา
จะนิพพาน คือ ในครั้งนั้น ท่านพระอุปัฏฐาก ยืนถวายงานพัดอยู่ ณ ที่เฉพาะ
พระพักตร์พระบรมศาสดา ถูกพระองค์รุกราน ให้ถอยไปด้วยพระดำรัสว่า
“อเปหิ ภิกขุ” ดูก่อนภิกษุ เธอจงหลีกไปอย่ายืนอยู่ข้างหน้าเรา

ท่านพระอานนท์ ได้เห็นแล้วจึงดำริว่า ท่านพระอุปัฏฐาก องค์นี้ เป็น
ผู้อุปัฏฐาก ใกล้เคียงพระองค์มานานแล้ว เหตุไรหนอ พระองค์จึงทรงรุกราน
ให้หลีกออกไปเสีย เมื่อได้โอกาสแล้วเข้าไปกราบทูลถาม

จึงได้ทราบเนื้อความนั้นว่า เพราะเทพยดาทั้งหลาย ในหมื่นโลกธาตุ
มาเพื่อจะเห็นพระศาสดา แต่พระอุปัฏฐากยืนบังเสีย พวกเทพยดา จึงพากัน
ติเตียน พระองค์จึงทรงให้เธอหลีกออกไปเสีย แสดงว่าท่านพระอุปัฏฐาก
ก็เคยเป็นพุทธอุปัฏฐากองค์หนึ่ง

(โพฆณฺค์ ๗ ธรรมที่เป็นองค์ตรัสรู้ ๗ ประการ ได้แก่ ๑) **สติ** ความระลึกได้
๒) **ธรรมวิจย** ความสอดคล้องเห็นธรรม ๓) **วิริยะ** ความเพียร ๔) **ปิติ** ความอิมใจ ๕) **ปัสสัทธิ**
ความสงบเย็นกาย-ใจ ๖) **สมาธิ** ความมีจิตตั้งมั่น ๗) **อุเบกขา** ความมีใจท่ามกลางวาง
เฉยสุญญตา - ผู้รวบรวม)

๒๗. ประวัติ พระคยาภิสังสยะ

"...เราได้ลงสู่กระแสน้ำ คือ มรรคมรรค ๘ แล้วลอยบาป ได้หมด เราได้บรรลุวิชา ๓ และได้ทำกิจในพระพุทธศาสนา เสร็จสิ้นแล้ว"

บุพกรรมในอดีตชาติ

ท่านคยาภิสังสยะ ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า สิขี ท่านได้บังเกิดในเรือนอันมีสกุล บรรลุนิติแล้ว เพราะความที่ตนเอง มี อดิเรกที่จะออกจากทุกข์ จึงละเพศฆราวาส ออกบวชเป็นพระดาบส สร้าง อาศรมอยู่ในป่า มีมูลผลาหารในป่าเป็นอาหาร พระผู้มีพระภาคเจ้าได้เสด็จ ไปใกล้อาศรมของดาบสนั้น ดาบสนั้น พอได้เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็มี ใจเลื่อมใส เข้าไปใกล้แล้ว ถวายบังคมยืนอยู่ ณ ที่อันสมควรด้านหนึ่ง คอย เวลาอยู่จึงน้อมเอาผลพุทรา อันเป็นที่น่าจับใจเข้าไปถวายแด่พระศาสดา ด้วยบุญกรรมอันนั้น ท่านจึงได้ท่องเที่ยวไปในเทวโลก และมนุษยโลก

สมัยพุทธกาล ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านพระคยาภิสังสยะเถระ เกิดใน สกุลพราหมณ์กัสสปโคตร เดิมชื่อว่า “กัสสปะ” ตามโคตร มีพี่ชาย ๒ คนคือ อรุณกัสสปะ และ นทีกัสสปะ

เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้วได้เรียนจบไตรเพท ตามลัทธิของพวกพราหมณ์ จนมีความชำนาญ มีเกียรติยศชื่อเสียง มีบริวารถึง ๒๐๐ คน ครั้นต่อมา พิจารณาเห็นลัทธิของตน ไม่เป็นแก่นสาร จึงพร้อมด้วยพี่ชายทั้งสอง และ บริวารออกบวชเป็นชฎิล บำเพ็ญพรตด้วยการบูชาไฟ ตั้งอาศรมเรียงอยู่ ตามฝั่งแม่น้ำโดยลำดับกัน โดยท่านตั้งอาศรมอยู่ ณ ตำบลคยาสิสะ ถัดอาศรมของพี่ชายที่ ๒ ลงไปทางใต้ จึงได้ฉายาตามสถานที่อยู่เดิมเข้าข้าง หน้าเป็น “คยาภิสังสยะ”

เมื่อพี่ชายทั้ง ๒ พร้อมด้วยบริวาร ลอยบริวารชฎิลในแม่น้ำ แล้วพากันอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ท่านได้เห็นบริวารชฎิลลอยตามกระแสน้ำสำคัญว่าเกิดอันตราย แก่พี่ชายทั้งสองของตน จึงพร้อมด้วยบริวารรีบพากันมา ก็ได้เห็นพี่ชายทั้งสองของตน พร้อมกับบริวารถือเพศเป็นภิกษุแล้ว ถามทราบว่าเป็นเหตุอันประเสริฐแล้ว จึงลอยบริวารของตน ในแม่น้ำพร้อมด้วยบริวารบ้าง แล้วเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดาทูลขออุปสมบท

พระองค์ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา เช่นเดียวกับพี่ชาย เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จประทับอยู่ ณ ตำบลคยาสิละ ได้ตรัสเทศนา**อาทิตตปริยายสูตร** (พระสูตรที่ทรงกล่าวแสดงสภาวะธรรมว่าเป็นของร้อน) ในเวลาจบเทศนาท่านพร้อมด้วยพี่ชายทั้ง ๒ และบริวารรวมเป็น ๑,๐๐๓ องค์ ได้บรรลुพระอรหัตผลด้วยกันทั้งหมด.

ปรีณิพพาน

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่ระบุว่าท่านดับขันธปรีณิพพานที่ใด แต่ท่านคงดำรงขันธ์อยู่พอสมควรแก่กาลจึงปรีณิพพาน

๒๘. ประวัติ พระเมฆิยะเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระเมฆิยะเถระ หาหลักฐานในด้านชาติภูมียังไม่พบ มีหลักฐานแต่ในช่วงที่ท่านได้อุปสมบทแล้ว ซึ่งท่านได้เคยเป็นผู้อุปัชฌาภิกขุ พระบรมศาสดาทรงทักท้วง ซึ่งมีในเรื่องอุทาน มีความว่า

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ จาลิกบรรพต ในกรุงจาลิกา ที่ท่านพระเมฆิยะเป็นอุปัชฌาภิกขุ วันหนึ่ง ท่านพระเมฆิยะ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบทูลลาพระองค์ เข้าไปบิณฑบาตในชนตคาม เมื่อได้รับพระพุทธานุญาตแล้ว เพลิดเพลิน ได้เข้าไปบิณฑบาตในบ้านนั้น เมื่อเวลากลับจากบิณฑบาต เดินมาตามริมฝั่งแม่น้ำกัมภีร ได้เห็นสวนมะม่วงมีอากาศร่มเย็น เป็นที่น่านั่งรมย์ใจ ใครจะกลับมาทำความเพียร ที่สวนนั้น

อุกวิตก ๓ ประการครอบงำ

ครั้นกลับมาแล้ว จึงเข้าไปกราบทูลลาพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ตรัสห้ามว่า ดูก่อนเมฆิยะ เธอจงรอก่อน ดังนี้ถึง ๓ ครั้ง ท่านพระเมฆิยะไม่เชื่อฟัง กราบทูลลา แล้วลุกขึ้นจากอาสนะ ถวายบังคมพระองค์ แล้วหลีกไปบำเพ็ญเพียร อยู่ในสวนมะม่วงนั้น แต่ทำได้สำเร็จมรรคผลอันใด สมตามความประสงค์ไม่ เพราะถูกวิตกสาม(กามวิตก, พยาบาทวิตก, วิหิงสาวิตก) เข้าครอบงำ จึงกลับมาเฝ้ากราบทูลเนื้อความนั้นให้พระองค์ทรงทราบ

วิธีระงับวิตก ๓ ประการ

พระองค์จึงตรัสสอน วิธีระงับวิตกสามประการนั้น โดยชั้นต้น ตรัสสอนให้ตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการคือ ๑. เป็นผู้มีกัลยาณมิตร ๒. เป็นผู้มึศีล

ล้ารมในพระปาฏิโมกข์ ๓. เป็นผู้พูดวาจาเป็นสุภาสิต (วาจาที่ขัดเกลา คือ พูดแล้วไม่นำมาซึ่งโทษ มีแต่จะนำมาซึ่งประโยชน์โดยส่วนเดียว) ๔. เป็นผู้มีความเพียรบากบั่น ๕. เป็นผู้มึปัญญา และตรัสให้เจริญธรรมอีก ๔ อย่าง คือ อสุกะ เพื่อจะได้ละซึ่งราคะ, เมตตา เพื่อจะได้ละพยาบาท, อานาปานสติ เพื่อจะได้ตัดเสียซึ่งวิตก และอนิจจสัญญา เพื่อจะได้ถอนขึ้นเสียซึ่งอัสมิมานะ

บรรลุประอรหัตผล

ท่านพระเมฆิยะ ตั้งอยู่ในโอวาทที่พระบรมศาสดา ทรงตรัสสั่งสอน ไม่ประมาท อุทิศบำเพ็ญเพียร ก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอริยบุคคล นับเข้าในพระสาวกผู้ใหญ่รูปหนึ่ง.

๒๙. ประวัติ พระสารีบุตรเถระ

"ผู้ใดสมบูรณ์ด้วยศีล สงบระงับ มีสติ คิดชอบ
เพ่งพินิจธรรมอยู่เป็นนิตย์ ไม่ประมาท
ยืนติดอยู่กับการเจริญกรรมฐานในภายในตัวเอง
มีใจมั่นคงอย่างยิ่ง อยู่ผู้เดียว ยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้
นักปราชญ์ทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า ภิกษุ"

พระสารีบุตร (สันสกฤต: Sariputra) หรือพระสารีบุตรต์ (บาลี: Sari-putta) เป็นชื่อของพระภิกษุรูปหนึ่งในพุทธศาสนา มีชีวิตอยู่ในพุทธกาล โดยเป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเลิศกว่าพระสงฆ์ทั้งปวงในด้านสติปัญญา นอกจากนี้ พระสารีบุตรยังมีคุณธรรมในด้านความกตัญญู และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาอีกด้วย จึงมีคำยกย่องภิกษุรูปนี้ว่าเป็น **"ธรรมเสนาบดี"** คู่กับพระพุทธเจ้าที่เป็น **"ธรรมราชา"**

พระสารีบุตรเกิดเมื่อใดไม่ปรากฏ แต่นักพยานเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนกฤตติก (เดือนสิบสอง) ก่อนพระพุทธเจ้า พระสารีบุตร เป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา คู่กับพระมหาโมคคัลลานะ ผู้เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย

ประวัติ

พระสารีบุตรเมื่อแรกเกิดมีชื่อว่า **"อุปติสสะ"** เป็นบุตรของนางพราหมณี ชื่อ "สารี" และนายพราหมณ์ ผู้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านอุปติสคามแห่งตำบลตำบลนาลกะ หรือตำบลนาลันทา ชื่อ **"วังคันตะ"** คำว่า **"อุปติสสะ"** หมายความว่า ชาวบ้านอุปติสคาม อุปติสสะนั้นมีน้องชายสามคน คือ

พระจุนทะ พระอุปเสน พระเรวัตตะ และมีน้องสาวอีกสามคน คือ นางจาลา อุปจาลา และลีสุปจาลา ในวันเดียวกับที่นางพราหมณ์สารีให้กำเนิดอุปติสสะ นั้น ยังเป็นวันที่ครอบครัวข้างเคียงให้กำเนิดบุตรชื่อว่า **"โกลิตะ"** หรือต่อมาคือพระมหาโมคคัลลานะ อีกด้วย

ครอบครัวของนางพราหมณ์สารีนั้นมีความมั่งคั่งสมบูรณ์พร้อมมูลพอๆ กับครอบครัวของโกลิตะ นิสัยใจคอของทั้งอุปติสสะและโกลิตะ ก็คล้ายคลึงกัน ท่านทั้งสองได้คบหาและเล่าเรียนด้วยกันมาแต่เล็กๆ จนเติบโตใหญ่ นอกจากนี้ ครอบครัวของทั้งสองก็ยังคบหาสมาคมกันมาแต่ชั่วบรรพบุรุษ ทั้งสองจึงเป็นเพื่อนรักกันอย่างยิ่ง

การออกจากเพศฆราวาส

วันหนึ่ง อุปติสสะและโกลิตะไปเที่ยวเล่นในงานรื่นเริงประจำปีในกรุงราชคฤห์ ขณะชมมหรสพอยู่นั้นก็เกิดความสนใจขึ้นมาอย่างเดียวกันว่า กิจกรรมเหล่านี้ช่างไร้สาระสิ้นดี หาประโยชน์แก่นสารมิได้เลย ควรจะหาสิ่งใดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและหลุดพ้นจากบ่วงเช่นนี้ อีกสองวันจึงพากันไปบวชในสำนักของสัณฺฑชัยปริพาชก ณ กรุงราชคฤห์นั่นเอง และสำเร็จการศึกษาในสำนักนั้นโดยใช้เวลาเพียงสองสามวัน เมื่อจบแล้วก็ออกจากสำนักแต่ยังไม่พึงพอใจเพราะเห็นว่าความรู้จากสำนักนั้นหาใช่ที่ตนค้นหาไม่ จึงตกลงแยกกันไปตามหาครูผู้สามารถสอนความจริงของโลกให้ประจักษ์ได้อย่างแท้จริง และสัญญากันว่าถ้าใครเจอครูเช่นว่าแล้วก็จะมาบอกกันมิได้อำพราง

บรรลู่โสดาบันและบวชในพระพุทธศาสนา

นาลันทา บ้านเกิดของพระสารีบุตร ต่อมากลายเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งแรกของโลก พระอัสสชิอันเป็นหนึ่งในพระปัญจวัคคีย์ หลังจากได้

ฟังธรรมจาก พระพุทธรองค์ จนบรรลอรหัตต์แล้ว วันหนึ่งท่านถือบาตรและจีวร ไปสู่กรุงราชคฤห์เพื่อบิณฑบาตแต่เช้าตรู่ อุปติสสะได้พบพระอัสสชิเถระ ประทับใจในอิริยาบถน่าเลื่อมใส สำนวนดี ของท่านพระอัสสชิเถระ ผู้มีอินทรีย์ฝึกดีแล้ว จึงเกิดความคิดว่า ท่านผู้นี้จักเป็นพระอรหันต์ จึงได้ตามท่านพระอัสสชิเถระไปข้างหลัง รอคอยโอกาสอยู่ แล้วสอบถาม

พระอัสสชิเถระ ได้แสดงความลึกซึ้งในคำสอน ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า

**เย ธมฺมา เหตุปฺปภาว เตสํ เหตุ ตถาคโต
เตสญจ โย นิโรธो จ เอวํวาทิ มหาสมโณฯ**

“ธรรมเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด (เกิดแต่เหตุ) พระตถาคตเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะ ตรัสอย่างนี้”

อุปติสสะ เพียงได้ฟังหัวข้อธรรมนี้จากพระเถระท่านนั้นก็สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เกิด ธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรมว่า:- “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา”

หลังจากนั้น อุปติสสะกราบลาพระอัสสชิเถระ แล้วนำธรรมะที่ได้รับฟังมา ไปบอกเพื่อนสนิทคือโกลิตะ จนได้บรรลุโสดาบัน เช่นเดียวกัน ทั้งสองได้ไปชวนสัญญาชัยปริพาชก ให้ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่สัญญาชัยปริพาชก ปฏิเสธ ทั้งสองจึงได้พาปริพาชก ๒๕๐ คน ไปฟังธรรมจากพระพุทธองค์ หลังจากฟังธรรมครั้งนั้น ปริพาชก ๒๕๐ คนบรรลุอรหัตผล แต่อุปติสสะและโกลิตะ ยังคงบรรลุเพียงโสดาบันเช่นเดิม พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ทั้งหมดด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ภายหลังบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านอุปติสสะมีชื่อเรียกใหม่ว่า **สารีบุตร**

บรรลุลอรหัตต์

เวลาผ่านไปครึ่งเดือน (หลังจากที่พระสารีบุตรบวชในพระพุทธศาสนา) ที่ถ้ำสุกรขาตา ซึ่งเขาคิชฌกูฏ นครราชคฤห์ พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระสารีบุตร ที่ถนนบริพาชกผู้เป็นหลาน พระสารีบุตร (ลุง) เข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทูลถามปัญหา พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเกี่ยวกับ ทิฏฐิ และเวทนา ที่মনจะได้บรรลุโสดาบัน ส่วนพระสารีบุตรนั้น ท่านกำลังถวายนงานพัดพระพุทธองค์ ท่านได้ยิณธรรมเหล่านั้นอยู่ด้วย ก็บรรลุลอรหัตผล

วันนั้นเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะ ซึ่งเหตุการณ์ถัดไป พระพุทธองค์ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ให้กับพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป (รวมพระสารีบุตรผู้เพิ่งบรรลุเป็นพระอรหันต์ ในวันนั้นด้วย)

เป็นผู้เลิศทางปัญญา

หลังจากพระพุทธองค์ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ จำพรรษาและแสดงอภิธรรม ณ ดาวดึงส์ เสด็จลงมา ณ ประตูเมืองสังกัสสะ พระสารีบุตรพร้อมทั้งภิกษุ ภิกษุณี และสาธุชนจำนวนมาก มาเฝ้าารับเสด็จ พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสถามปัญหา ในวิสัยของปุถุชน เป็นต้น พวกปุถุชนแก้ปัญหาได้ ในวิสัยของตนเท่านั้น ไม่สามารถจะแก้ปัญหา ในวิสัยของพระโสดาบันได้ พระอริยบุคคลทั้งหลาย มีพระโสดาบันเป็นต้นก็เหมือนกัน ไม่สามารถจะแก้ปัญหา ในวิสัยของพระอริยบุคคลทั้งหลาย มีพระสกทาคามีเป็นต้น พระมหาสาวกที่เหลือ ไม่สามารถจะแก้ปัญหา ในวิสัยของพระมหาโมคคัลลานะ พระมหาโมคคัลลานะ ไม่สามารถจะแก้ปัญหา ในวิสัยของพระสารีบุตรเถระได้ แม้พระสารีบุตรเถระ ก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาในวิสัยของพระพุทธเจ้าได้เหมือนกัน ในครั้งนั้น มหาชนจึงได้รู้จักพระสารีบุตร ว่า เป็นผู้เลิศทางปัญญา

คุณความดีของพระสารีบุตร

พระสารีบุตรท่านมีคุณความดีที่พระพุทธรองค์ทรงยกย่องไว้มากมาย ขอยกมาเฉพาะบางเรื่องที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

๑. พระพุทธรองค์ทรงยกย่องพระสารีบุตรว่า เป็นผู้ที่มีปัญญาอนุเคราะห์เพื่อนบรรพชิตด้วยกัน ตัวอย่างครั้งหนึ่งที่กรุงเทวทหะ ภิกษุพากันเข้าไปเฝ้าพระพุทธรองค์ ทูลลาจะไปปัจฉาภุมิชนบท พระองค์ตรัสให้ไปลาพระสารีบุตร เพื่อท่านสารีบุตร จะได้แนะนำสั่งสอน ในการไปของพวกเธอ จะได้ไม่เกิดความเสียหาย

๒. ทรงยกย่องพระสารีบุตรว่า เป็นคู่กับพระมหาโมคคัลลานะ เช่น ทรงตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายคบกับสารีบุตรและโมคคัลลานะเถิด ... สารีบุตร เปรียบเหมือนมารดาผู้ให้กำเนิด โมคคัลลานะเปรียบเหมือนนางนม ผู้เลี้ยงทารกที่เกิดแล้วนั้น สารีบุตรย่อมแนะนำให้ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล โมคคัลลานะแนะนำให้ตั้งอยู่ในคุณ เบื้องบนสูงกว่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีคำยกย่องว่า พระสารีบุตรเป็นอัครสาวกฝ่ายขวา และพระโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกฝ่ายซ้าย

๓. มีคำเรียกยกย่องพระสารีบุตร อีกอย่างหนึ่งว่า **พระธรรมเสนาบดี** ซึ่งเป็นคู่กับพระบรมศาสดาว่า **พระธรรมราชา** พระสารีบุตรเป็นผู้มีปฏิภาณในการแสดงพระธรรมเทศนา คือ ชี้แจงแสดงให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจน

๔. ท่านเป็นผู้มีความกตัญญูทวดที่ ฟังเห็นตัวอย่างได้จาก เมื่อท่านได้ฟังธรรมเทศนาที่พระอัสสชิแสดง ได้ธรรมจักขุแล้วมาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมาท่านก็นับถือพระอัสสชิว่า เป็นอาจารย์ทำการเคารพอยู่เสมอ แม้ได้ยินข่าวว่าพระอัสสชิอยู่ในทิศใด เมื่อท่านจะนอน ท่านจะนมัสการไปทางทิศนั้นก่อน แล้วนอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น อีกตัวอย่าง

หนึ่ง ท่านพระสารีบุตรยังราธพราหมณ์ให้อุปสมบท เพราะระลึกถึงคุณที่ราธพราหมณ์ ได้ถวายบิณฑบาตแก่ท่านเพียงทัพพีเดียว

ปริณิพพาน

ก่อนที่ท่านจะนิพพาน ท่านพระสารีบุตรพิจารณาเห็นว่าอายุสังขาร จวนจะสิ้นแล้ว ประารถนาจะไปโปรดมารดา (คือ นางสารี) ที่ยังเป็นมิชฌาภิภุญอยู่ เมื่อท่านไปถึงบ้านเดิมแล้ว ได้เกิดปฏิกันธิกาพารขึ้นในคิณั้น ในเวลาที่พระสารีบุตรกำลังอาพาธอยู่นั้น ท่านได้เทศนาโปรดมารดา จนนางสารีได้บรรลุโสดาบัน คิณั้นเป็นวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระสารีบุตรก็ปริณิพพานในห้องที่ท่านเกิด รุ่งขึ้นพระจุนทะ (ผู้เป็นน้อง) ได้ทำฌาปนกิจ สรีระพระเถระเจ้า เสร็จแล้วเก็บอัฐิธาตุ นำไปถวายพระบรมศาสดา ณ พระเชตวันมหาวิหาร กรุงสาวัตถี พระพุทธองค์โปรดให้ก่อกเจดีย์ บรรจุอัฐิธาตุของพระสารีบุตร ไว้ ณ ที่นั้น การที่บุตรได้ชักนำบุพการี ให้นับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จนได้มรรคผล นับเป็นการตอบแทนคุณอย่างยอดเยี่ยม

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๔๕๔ - ผู้รวบรวม)

๓๐. ประวัติ พระสาครเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระสาครเถระ เกิดในตระกูลพราหมณ์ ในพระนครสาวัตถี มารดาให้ชื่อว่า “**สาครมาณพ**”

ชำนานในมานสมบัติแปดประการ

ครั้นเจริญวัยแล้ว ได้ฟังพระธรรมเทศนา ในสำนักของพระบรมศาสดา เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงได้ออกบรรพชาอุปสมบท ถีพอเป็นบรรพชิต ยังฉานสมบัติแปดประการ ให้บังเกิดขึ้น มีความชำนาญในองค์ฉานนั้น

ต่อมาสมเด็จพระบรมศาสดา เสด็จจาริกไปตามชนบท บรรลุถึงภัททวตีกาตม ในพระนครโกสัมพี พระองค์ได้ประทับอยู่ในบ้านนั้น ท่านพระสาครเถระ ได้ตามเสด็จไป

ทรมานอัมพติภูฐานาค

ตามตำนานท่านกล่าวว่า ที่ทำ ชื่อว่าอัมพะ มีพญานาค มีฤทธิ์เดชกล้า ชื่อว่าอัมพติภูฐานาค ท่านพระสาครเถระได้ทรมานพญานาคนั้น ให้เลื่อมใสฤทธิ์เดช แล้วได้กลับไปยังสำนักพระบรมศาสดา ที่ภัททวตีกาตม

เมื่อเสด็จประทับอยู่ในบ้านนั้น ตามสมควรแก่พุทธอัธยาศัยแล้ว ชาวบ้าน ได้ทำการต้อนรับเสด็จพระองค์ ตามสมควร

ชาวบ้านจัดสุราถวายพระสาครเถระ

ชาวบ้านเมื่อได้ทราบว่า พระผู้เป็นเจ้าของสาครเถระ ได้สู้กับพญานาคซึ่งอยู่ ณ ทำชื่อว่าอัมพะ มีชัยชนะ พวกเขามีความปีติยินดี มีความประสงค์จะหา

ของอย่างดี เป็นที่พอใจถวาย จึงเข้าไปหาท่านพระสาเกตะไว้แล้ว ยืนอยู่ ณ ที่สมควรแห่งหนึ่ง จึงกล่าวถามว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ผู้เจริญ อะไรเป็นของหายาก และชอบใจยิ่งของพระผู้เป็นเจ้า

พวกภิกษุผู้พิศมัย จึงบอกแก่อุบาสกเหล่านั้นว่า สุราอ่อนใสสีแดง ดังแท่นกพิราบ เป็นของหายาก และเป็นของชอบใจยิ่ง ของภิกษุทั้งหลาย ด้วย ท่านทั้งหลาย จงจัดสุราเหล่านั้นไว้ถวายเถิด

อุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นจึงจัดสุรานั้นไว้ทุกๆ เรือน เมื่อเห็นพระสาเกตเถระ เทียบวิณฑาทจึงนิมนต์ท่านว่า ขอพระผู้เป็นเจ้า จงดื่มสุราอ่อนอันแดงใส ดังแท่นกพิราบก่อน พระสาเกตะก็ได้ดื่มสุรานั้นทุกๆ เรือน ด้วยอำนาจสุรา ทำให้ท่านมีเมามลิมสติ เมื่อออกจากพระนคร ก็ล้มลงที่ประตูนคร

ต้นเหตุบัญญัติห้ามภิกษุดื่มสุรา

พระบรมศาสดาทรงทราบ จึงรับสั่งให้พวกภิกษุ พยงเธอไปสู่วิหาร แล้วทรงดำหนิติเตียน มีประการต่างๆ ในท่ามกลางสงฆ์ แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามภิกษุไม่ให้ดื่มสุราเมรัยอีกต่อไปว่า “สุราเมรัยปาเน ปาจิตฺติย” แปลความว่า “เป็นอาบัติปาจิตฺติยเพราะดื่มสุราและเมรัย”

ครั้นรุ่งขึ้นพระสาเกตะ สร้างเมาได้สติแล้ว กราบทูลขอขมา ให้พระบรมศาสดาทรงยกโทษแล้ว ก็บังเกิดความสังเวชสลดใจ ในการกระทำเช่นนั้น ตั้งแต่นั้นมา ท่านก็อุตสาห์เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคลในพระพุทธศาสนา

เอตทัคคะในทางผู้ชำนาญเตโชสมบัติ

ต่อมาภายหลัง เมื่อพระบรมศาสดา เสด็จประทับอยู่ที่พระเชตะวันมหาวิหาร ได้ทรงตั้งท่านพระสาเกตะ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้ฉลาดเข้าเตโชธาตุ (เตโชธาตุกุศลान).

๓๑. ประวัติ พระมหากัสสปเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระมหากัสสปะ ได้ทำบุญญานิกการไว้ในพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ สัมมัญญสมมาร อันเป็นอุปนิสัยแห่งพระนิพพานไว้ ในภพนั้นๆ ตัวอย่าง เช่น ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคพระนามว่าปทุมุตตระ ได้เป็นกุกุมพี มีทรัพย์ ๘๐ โกฏิ มีนามว่า เวทะยะ อยู่ในนครทังสวดี เป็นอุบาสกนับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นของเรา

ในวันอุบาสกวันหนึ่ง บริโภคอาหารแต่เช้าตรู่ อธิษฐานองค์อุบาสกแล้ว ถือน้ำหอมและดอกไม้ ไปวิหาร บูชาพระศาสดา นมัสการนั่งอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง เห็นพระศาสดา ทรงตั้งพระสาวกที่สามนามว่า มหานิสกเถระ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า ตุก่อนนิกะทั้งหลาย นิสกเถระนี้เป็นเลิศแห่งนิกะทั้งหลายของเรา ผู้ทรงจุดธูปและกล่าวสอนจุดธูป

ได้ฟังแล้วก็เกิดความเลื่อมใส ในเวลาจบธรรมกถา เมื่อมหาชนลูกไปแล้ว จึงถวายบังคมพระศาสดา แล้วทูลนิมนต์พระศาสดากับนิกะสงฆ์ประมาณหกล้านแปดแสนรูป รับประทานอาหาร เป็นเวลา ๗ วัน

ในวันที่ ๗ ถวายไตรจีวรแก่นิกะสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน แล้วมอบลงแทบพระบาท ของพระศาสดา กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อข้าพระองค์ถวายทานอยู่ตลอด ๗ วัน เข้าไปตั้งเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรมอันใด ด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรมนี้ ข้าพระองค์ไม่ปรารถนาสมบัติอย่างอื่นจะเป็นเทวสมบัติ หรือลักกสมบัติ มารสมบัติ และพรหมสมบัติก็ตาม ก็กรรมของข้าพระองค์นี้ จงเป็นอธิการความดี แก่ความเป็นเลิศแห่งนิกะทั้งหลาย ผู้ทรงจุดธูป ๑๓ เหมือนอย่างนี้ พระมหานิสกเถระถึงแล้ว ในสำนัก

ของพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งในอนาคตกาล

พระศาสดาทรงตรัสดูว่า อุบาสกนี้ปรารถนาตำแหน่งใหญ่หลวง จักสำเร็จหรือไม่หนอ ทรงเห็นว่าสำเร็จ จึงตรัสพยากรณ์ว่า ท่านปรารถนา ตำแหน่งอันเป็นที่ชื่นใจ ในอนาคตกาล ในที่สุดแสนกับ พระพุทธเจ้า พระนามว่าโคดมจักอุบัติขึ้น ท่านจักเป็นสาวกที่สาม ของพระพุทธเจ้านั้น จักเป็นผู้ชื่อว่า **มหากัสสปเถระ**

อุบาสกได้ฟังดังนั้น คิดว่า ธรรมดาพระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่มีพระ ดำรัสเป็นสอง ได้สำคัญสมบัตินั้น ประหนึ่งจะพึงได้ในวันรุ่งขึ้น จึงได้ให้ทาน สมาทานศีล ตลอดชั่วอายุ กระทำบุญกรรมมีประการต่างๆ สิ้นชีวิตแล้วไป บังเกิดในสวรรค์

ในกาลของพระพุทธเจ้าพระนามว่า วิปัสสี ท่านเกิดเป็นพราหมณ์ นามว่า เอกสาฎกพราหมณ์ เป็นผู้ยากจนเข็ญใจมาก โดยพราหมณ์มีผ้า สาฎกสำหรับนุ่งผืนเดียว นางพราหมณ์ผู้ภรรยาก็มีผ้าสาฎกสำหรับนุ่งผืน เดียว แต่คนทั้งสองมีผ้าห่มผืนเดียวเท่านั้น จะไปไหนมาไหนนอกบ้านต้อง ผลัดกันไป แต่ในที่สุดพราหมณ์ได้ไปฟังธรรมของพระศาสดา และได้ถวาย ผ้านุ่งผืนเดียวนั้น แด่พระศาสดา ส่งผลให้ได้รับอานิสงส์ ได้รับพระราชทาน ผ้าถึง ๓๒ คู่จากพระราชา และเมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ท่านและภรรยาก็ได้ไป เกิดในเทวโลก ท่านเวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก อยู่นานหลาย พุทธันดร

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระมหากัสสปเถระ มาบังเกิดเป็นบุตร กปิลพราหมณ์ กัสสปโคตร ในบ้านมหาติฏฐะ แคว้นมคธรัฐ มีชื่อว่า **ปิปผลิ** อีกอย่างหนึ่ง เรียกตามสกุลว่า **กัสสปะ** เมื่ออายุ ๒๐ ปี ได้ทำการอวทมก

(ฝ่ายหญิงมาอยู่กับฝ่ายชาย) กับนางภัททกาปิลาณี ผู้มีอายุได้ ๑๖ ปี เป็น บุตรีพราหมณ์โกสิยโคตร เมืองสาครละ แคว้นมคธรัฐ

เรื่องเดิมมีอยู่ว่า เมื่อปีปผลิมาณพ อายุได้ ๒๐ ปีแล้ว กบิลพราหมณ์ ผู้เป็นบิดา พร้อมกับนางพราหมณ์ผู้มารดา ก็ปรึกษากันหาภรรยาให้แก่บุตร ของตน จึงมอบสิ่งของมีเงินและทองเป็นต้น ให้แก่พราหมณ์แปดคน แล้วส่ง ไปเพื่อให้แสวงหาหญิงที่มีลักษณะดีงาม มีฐานะเสมอกันกับสกุลของตน

พราหมณ์แปดคน รับสิ่งของทองหมั้นแล้ว ก็เที่ยวหาไป จนได้ไป ถึงสาครนคร ในพระนครนั้น มีธิดาของพราหมณ์โกสิยโคตรคนหนึ่ง ชื่อว่า ภัททกาปิลาณี อายุ ๑๖ ปี รูปร่างงดงามสมกับเป็นผู้มีบุญ พราหมณ์เหล่านั้น ครั้นได้เห็นแล้ว จึงเข้าไปสู่ขอกับบิดามารดาของนาง เมื่อตกลงกันแล้ว จึง มอบสิ่งของทองหมั้น กำหนดวันอาวหมงคล และส่งข่าวให้กบิลพราหมณ์ได้ ทราบ

ส่วนปีปผลิมาณพ เมื่อได้ทราบดังนั้น ไม่ได้มีความประสงค์ที่จะ แต่งงานเลย จึงเข้าไปในห้อง เขียนจดหมายบอกความประสงค์ของตนให้แก่ นางทราบ ว่า “นางผู้เจริญ จงได้สามี ที่มีชาติและโคตร โภคสมบัติเสมอกับ นาง อยู่ครองครองเรือนเป็นสุขเถิด ฉันจักออกบวช ต่อไปภายหลังนางจะได้ ไม่ต้องเดือดร้อน”

ครั้นเขียนเสร็จแล้ว มอบให้คนใช้นำไปส่งให้ แม่นางภัททกาปิลาณี ก็มีความประสงค์เช่นเดียวกัน จึงได้เขียนจดหมายความเดียวกันนั้น ให้ คนใช้นำมา คนถือจดหมายทั้งสอง มาพบกันระหว่างทาง ต่างไถ่ถาม ความ ประสงค์ของกันและกันแล้ว จึงฉีกจดหมายออกอ่าน แล้วทั้งสองจดหมายฉบับ นั้นเสียในป่า เขียนจดหมายมีเนื้อความ แสดงความรักใคร่ซึ่งกันและกันขึ้น ใหม่ แล้วนำไปให้แก่คนทั้งสอง

ครั้นกาลต่อมา การอวตารของพระศาสดาเป็นการสำเร็จเรียบร้อยแล้ว โดยคนทั้งสองไม่ได้มีความประสงค์ ลักแต่จะอยู่ร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้ถูกต้องกันเลย แม้แต่ขึ้นสู่เตียงนอน ก็ไม่ได้ขึ้นทางเดียวกัน ปีปผลิมาณพขึ้นข้างขวา นางภัททกาปิลาณขึ้นข้างซ้าย เมื่อเวลานอน ตั้งพวงดอกไม้สองพวงไว้กลางที่นอน เพราะกลัวร่างกายจะถูกต้องกัน ถึงกลางวันที่ไม่ได้มีการหัวเราะ ยิ้ม หัวต่อกันเลย เพราะฉะนั้นจึงไม่มีบุตรหรือธิดา

ชักชวนกันออกบวช

สกุลของสามีภรรยาคู่นี้ มั่งมีมาก มีการงานเป็นบ่อเกิดแห่งทรัพย์ก็มาก มีคนงานและพาหนะ สำหรับใช้งานก็มาก ครั้นต่อมา บิดามารดาเสียชีวิตแล้ว ปีปผลิมาณพได้ครองสมบัติ ดูแลการงานนั้น สืบทอดจากบิดามารดา และสามีภรรยา ต่างมีความเห็นร่วมกันว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาปเพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี จึงมีใจเบื่อหน่าย พร้อมใจกันจะออกบวช ได้แสวงหาผ้ากาสาฬพัศตร์ ถือบทเป็นบรรพชิต ออกบวชมุ่งหมายเป็นพระอรหันต์ในโลก สะพายบาตรลงจากปราสาทลงไป ปีปผลิเดินหน้านางภัททกาปิลาณเดินไปตามหลัง พอไปถึงทางแยกแห่งหนึ่ง จึงแยกจากกัน ปีปผลิเดินไปทางขวา

นางภัททกาปิลาณ เดินไปทางซ้าย จนบรรลู่ถึงสำนักของนางภิกษุณี ภายหลังได้บวชเป็นนางภิกษุณี และได้บรรลู่พระอรหันตผล

ส่วนปีปผลิ เดินทางไปพบสมเด็จพระบรมศาสดา ประทับอยู่ที่ร่มไทร ซึ่งเรียกว่า พุทฺตตกนิโครธ ในระหว่างกรุงราชคฤห์และเมืองนาลันทาต่อกัน มีความเลื่อมใสเปล่งวาจาประกาศว่า พระศาสดาเป็นพระศาสดาของตน ตนเป็นสาวกของพระศาสดา

พุทธองค์ประทานโอวาท ๓ ข้อ

พระศาสดาทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ด้วย
ประทานโอวาท ๓ ข้อว่า

๑. กัสสปะ ท่านพึงศึกษาว่า เราจักเข้าไปตั้งความละอาย และความ
เกรงใจ ไว้ในภิกษุที่เป็นผู้เฒ่าและปานกลาง อย่างดีที่สุด

๒. เราจักฟังธรรมซึ่งประกอบด้วยกุศล เราจักตั้งใจฟังธรรมนั้น
แล้วพิจารณาเนื้อความ

๓. เราจักไม่ละสติที่เป็นไปในกาย คือ พิจารณาเอาร่างกายเป็น
อารมณ์

ครั้นประทานโอวาทแก่พระมหากัสสปะอย่างนี้แล้ว เสด็จหลีกไป
ท่านได้ฟังพุทธโอวาทที่นั่นแล้ว ก็เริ่มบำเพ็ญเพียรในวันที่ ๘ นับจากวัน
อุปสมบทมา ก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล

เอตทัคคะในทางผู้ทรงอุดมคติ

ตามปกติท่านพระมหากัสสปะนั้น ถืออุดมคติ ๓ อย่าง คือ

๑. ถือทรงผ้าบังสุกุลจีวรเป็นวัตร

๒. ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร

๓. ถืออยู่ป่าเป็นวัตร

ด้วยเหตุนี้พระบรมศาสดา จึงทรงสถาปนาพระเถระไว้ในตำแหน่ง
เอตทัคคะด้วยพระดำรัสว่า มหากัสสปะเป็นยอดของภิกษุทั้งหลายผู้ถือ
อุดมคติและสอนเรื่องอุดมคติ ในศาสนาของเรา (อุทวาทาน ยทิท มหากัสสป)

คุณความดีของพระมหากัสสปเถระ

นอกจากนี้ท่านยังมีคุณความดีที่พระบรมศาสดาทรงยกย่องหลาย
สถาน เช่น

๑. ทรงรับผ้าสังฆาฏิของท่านไปทรงประทานผ้าสังฆาฏิของพระองค์ให้แก่ท่าน ตรัสว่ามีธรรมเป็นเครื่องอยู่เสมอด้วยพระองค์ และทรงสรรเสริญว่าเป็นผู้มักน้อยสันโดษ ตรัสสอนภิกษุทั้งหลายให้ถือเอาเป็นตัวอย่าง

๒. กัสสปะเข้าไปในตระกูล ชักกายและใจห่าง ประพัตติตนเหมือนเป็นคนใหม่ ไม่คุ่นเคย ไม่คะนองกายวาจาใจในตระกูลเป็นนิตย จิตไม่ข้องอยู่ในตระกูลเหล่านั้น เพิกเฉยแล้วตั้งจิตเป็นกลางว่า ผู้ใคร่ลามกจึงได้ลาม ผู้ใคร่บุญก็จึงได้บุญ ตนได้ลามแล้วมีใจฉนใด ผู้อื่นก็มีใจฉนนั้น

๓. กัสสปะมีจิตประกอบไปด้วยเมตตากฎา ในเวลาแสดงธรรมแก่ผู้อื่น

๔. ทรงสั่งสอนภิกษุให้ประพัตติชอบ โดยยกเอาท่านพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่าง

ท่านพระมหากัสสปะนั้นดีแต่ในการปฏิบัติ หาพอใจในการสั่งสอน ภิกษุสหธรรมิกไม่ ธรรมเทศนาอันเป็นอนุสาสนีของท่านจึงไม่มี คงมีแต่ธรรมภาสิตเนื่องมาจากการสนทนาในเรื่องธรรมะ กับเพื่อนสาวกบ้าง กล่าวอธิบายพระพุทธานุภาพบ้าง

เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ในการทำสังคายนาครั้งที่หนึ่ง

เมื่อตอนพระบรมศาสดายังทรงพระชนม์อยู่ ดูท่านไม่เป็นพระแนวหน้านัก เป็นเพียงมหาสาวกผู้ใหญ่รูปหนึ่งเท่านั้น มาปรากฏเป็นพระสาวกองค์สำคัญ เมื่อพระบรมศาสดาทรงปรินิพพานแล้ว

คือ ในเวลานั้น ท่านเป็นพระเถระทั้งหลาย พอลงวายพระเพลิง พระพุทธรูปแล้วได้ ๗ วัน ได้ประชุมสงฆ์เล่าถึงการที่ภิกษุชื่อว่า สุภัททะ ผู้บวชเมื่อตอนแก่ กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย ในคราวเมื่อเดินทางจาก ปาวานคร ปรีกษาหาหรือ ในทางที่จะทำสังคายนา รวบรวมพระธรรมวินัย

ตั้งไว้เป็นแบบฉบับ พระสงฆ์ก็ยินยอมเห็นพร้อมด้วย ท่านจึงเลือกภิกษุผู้
ทำสังคายนาได้ ๕๐๐ องค์ การทำสังคายนาในครั้งนั้น ทำที่ถ้ำสัตตบรรณ
คูหา แห่งเวภารบรรพต กรุงราชคฤห์

พระมหากัสสปะเป็นประธาน ได้พระอุบาลีเป็นกำลังในการวิสันนา
พระวินัย และพระอาณนทีในการวิสันนาพระธรรม ได้พระเจ้าอชาตศัตรูเป็น
ศาสนูปถัมภก ทำอยู่ ๘ เดือนจึงสำเร็จ เรียกว่า ปฐมสังคายนา

ดัชนีธนปริณิพพาน

พระมหากัสสปเถระ เมื่อท่านทำสังคายนาเรียบร้อยแล้ว ได้อยู่ที่
พระเวฬุวนาราม ในกรุงราชคฤห์ ไม่ประมาณ ปฏิบัติธรรมเป็นนิตย ดำรง
ชนมายุสังขารประมาณได้ ๑๒๐ ปี ท่านก็ดัชนีธนปริณิพพาน ณ ระหว่าง
กลางกุกกุฏลัมปาทบรรพตทั้ง ๓ ลูก ในกรุงราชคฤห์.

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ เรื่องที่ ๑๑ หน้า ๒๑๑ - ผู้รวบรวม)

๓๒. ประวัติ พระนาคิตเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระนาคิตะ มีชาติภูมิเป็นมาอย่างไร เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ในสำนักของใคร ณ ที่ไหน ยังไม่ได้พบที่มาแห่งประวัติของท่าน เรื่องราวของท่าน ที่มีมาในคัมภีร์นั้นๆ ก็กล่าวถึงเรื่อง ตอนที่ท่านได้อุปสมบทแล้ว และปรากฏว่า ท่านเคยเป็นผู้อุปัฏฐากพระศาสดาองค์หนึ่ง

พระพุทธเจ้าเสด็จโปรดชาวอิจฉานังคละ

พระศาสดา เสด็จเที่ยวจาริกไปในโกศลชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ บรรลุถึงบ้านพราหมณ์ ชื่อว่าอิจฉานังคละ ประทับอยู่ ณ ที่นั้น พวกพราหมณ์ และคฤหบดีชาวอิจฉานังคละ ได้ทราบข่าวว่า พระองค์เสด็จมาจึงพากันจัดแจงของถวาย มีของขบเคี้ยวของฉันเป็นต้น แล้วพร้อมกันเข้าไปเฝ้า ส่งเสียงดังก้องคะนึง อยู่นอกซุ้มประตู

ทรงแสดงอานิสงส์แห่งความมักน้อย การอยู่ป่า

และยินดีในเสนาสนะอันสงัด

ครั้งนั้น ท่านพระนาคิตะ เป็นผู้อุปัฏฐากพระองค์ เมื่อพระองค์ได้ทรงสดับเสียงนั้นแล้ว รับสั่งถามท่านพระนาคิตะว่า ดูกรนาคิตะ ชนพวกไหนนั้น พากันส่งเสียงดังก้องคะนึงอยู่ เหมือนพวกชาวประมงแย่งปลากัน

ท่านขอไปดูแล้ว กลับมาทูลว่า พวกพราหมณ์และคฤหบดีชาวอิจฉานังคละ พากันถือขาทึบะโกชนียะ(ของขบเคี้ยวและของฉัน)มา เพื่ออุทิศถวายพระองค์ พร้อมทั้งภิกษุสงฆ์ด้วย

จึงรับสั่งว่า นาคิตะ ตถาคตไม่ต้องการสมาคมด้วย ต้องการแต่

ความสงสัยความวิเวก ท่านพระนาคิตะ กราบทูลว่า ขอพระองค์จงรับเถิด บัดนี้ เป็นโอกาสอันสมควร ที่พระองค์จะทรงรับแล้ว แต่พระองค์ตรัสห้ามเสีย แล้วทรงแสดงอานิสงส์ ของภิกษุผู้มีความมักน้อย เทียวไปอยู่ในป่า ยินดีเสนาสนะอันเจียมบงัด

ท่านพระนาคิตะนั้น นับเข้าในจำนวนพระมหาสาวกรูปหนึ่ง แต่ท่าน จะได้สำเร็จมรรคผลในครั้งไหน ไม่ปรากฏ แม้ในเรื่องที่กล่าวมานี้ ก็ไม่ได้พูดถึง แต่พึงเข้าใจว่า ท่านได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นอเสขบุคคลใน พระพุทธศาสนา.

๓๓. ประวัติ พระมหากัจจายนเถระ

บุพกรรมในอดีตชาติ

ท่านพระมหากัจจายนเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในสกุลคฤหบดี เจริญวัยแล้ว วันหนึ่งไปวิหาร ยืนฟังธรรมอยู่ท้ายบริษัท เห็นภิกษุรูปหนึ่ง ที่พระศาสดาทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้จำแนกอรทธแห่งพระดำรัส ที่พระองค์ตรัสโดยย่อให้พิสดาร จึงคิดว่า ภิกษุซึ่งพระศาสดาทรงชมเชยอย่างนี้ เป็นใหญ่หนอ แม้ในอนาคตกาล เราก็ควรเป็นอย่างภิกษุนี้ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งบ้าง

จึงนิมนต์พระศาสดา ถวายมหาทาน ๗ วัน ครั้นแล้วหมอบลงแทบบาทมูลของพระศาสดา กระทำความปรารถนาว่า พระเจ้าข้า ด้วยผลแห่งสักการะนี้ ข้าพระองค์ไม่ปรารถนาสมบัติอื่น แต่ในอนาคตกาล ขอข้าพระองค์พึงได้ตำแหน่งนั้น ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง เหมือนภิกษุที่พระองค์ ทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่ง ในวันสุดท้าย ๗ วันนับแต่วันนี้

พระศาสดา ทรงตรวจดูอนาคตกาล ทรงเห็นว่า ความปรารถนาของกุลบุตรนี้ จักสำเร็จ จึงทรงพยากรณ์ว่า กุลบุตรผู้เจริญ ในที่สุดแห่งแสนกัป ในอนาคต พระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม จักทรงอุบัติขึ้น ท่านจักเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้จำแนกอรทธแห่งคำ ที่ตรัสโดยสังเขปให้พิสดาร ในศาสนาของพระองค์ ทรงกระทำอนุโมทนาแล้วเสด็จกลับไป

ท่านบำเพ็ญกุศลตลอดชีพ แล้วเวียนว่ายในเทวโลก และมนุษยโลก ทั้งหลายแสนกัป ครั้งพระกัสสปพุทธเจ้า ก็มาถือปฏิสนธิในครอบครัวหนึ่งในกรุงพาราณสี เมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ก็ไปยังสถานที่สร้างเจดีย์

ทอง จึงเอาอิฐทอง มีค่าแสนหนึ่งบูชา ตั้งความปรารถนาว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า สรรพของข้าพระองค์ จงมีวรรณะเพียงดังทอง ในที่ที่เกิดแล้วๆ เกิด ต่อแต่นั้น ก็กระทำการกุศลกรรมตราบเท่าชีวิต เวียนว่ายในเทวโลก และมนุษยโลกสิ้นพุทธานตรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบาทกาลนี้ ท่านพระมหากัจจายนเถระ มาบังเกิดเป็นบุตรพรหมณ์ชื่อว่า กัจจายนโคตร หรือ กัจจายนโคตร บุโรหิตของพระเจ้าจันทรปัชโชต ในกรุงอุชเชนี เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้เรียนจบไตรเพท เมื่อบิดาเสียชีวิตแล้วได้รับตำแหน่งเป็นบุโรหิตแทนบิดา

ครั้นกาลต่อมาพระเจ้าจันทรปัชโชต ได้ทรงทราบว่า สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้แล้ว เสด็จโปรดสั่งสอนประชาชนอยู่ ธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนนั้น เป็นธรรมที่แท้จริง ยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม

มีพระราชประสงค์ จะใคร่เชิญสมเด็จพระบรมศาสดา ไปประกาศพระศาสนาที่กรุงอุชเชนี จึงตรัสสั่งกัจจายนบุโรหิต ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ เรียนจบไตรเพท ไปทูลเชิญเสด็จ กัจจายนบุโรหิตทูลลาจะบวชด้วย ครั้นได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงออกจากกรุงอุชเชนีพร้อมด้วยบริวารเจ็ดคน

ครั้นมาถึงที่ประทับพระบรมศาสดาแล้ว พวกเข้เข้าไปเฝ้า พระองค์ตรัสเทศนาสั่งสอน ในเวลาจบเทศนาได้บรรลุพระอรหันต์พร้อมกันทั้ง ๘ คน แล้วจึงทูลขออุปสมบท

พระบรมศาสดา ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ครั้นได้อุปสมบทแล้ว จึงทูลเชิญอาราธนาพระองค์เสด็จไปกรุงอุชเชนี ตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าจันทรปัชโชต พระบรมศาสดารับสั่งว่า ท่านไปเองเถิด เมื่อท่านไปแล้ว พระเจ้าจันทรปัชโชตจักทรงเลื่อมใส ท่านจึงพร้อมด้วยบริวารเจ็ดองค์ กราบถวายบังคมลาสมเด็จพระบรมศาสดา

กลับไปสู่กรุงอุชเชนี ประกาศพระพุทธานุญาตให้พระเจ้าจันทรปัชโชและชาวพระนครล้อมใส่แล้ว กลับมาสู่สำนักของพระบรมศาสดาอีก

ท่านเป็นผู้ฉลาดในการอธิบายความแห่งคำย่อให้พิสดาร เช่น ในครั้งหนึ่ง สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดง**ภัทเทรทัตตสูตร** (ที่ได้ชื่อเช่นนั้นเพราะกล่าวถึงบุคคลผู้มีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืนอยู่ด้วยความไม่ประมาทว่า **ผู้มีราตรีเดียวเจริญ**) โดยย่อแล้ว เสด็จลุกเข้าไปสู่วิหารที่ประทับ

ภิกษุทั้งหลาย ไม่ได้โอกาสที่จะทูลถามเนื้อความ ที่พระองค์ตรัสโดยย่อ ให้เข้าใจกว้างขวาง เห็นความสามารถของท่านพระมหากัจจายนะ จึงได้อารานาขอให้ท่านอธิบายให้ฟัง ท่านก็อธิบายให้ฟังโดยพิสดาร แล้วจึงกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ เราเข้าใจเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงแสดงแล้วโดยย่อตามความพิสดารอย่างนี้ ถ้าท่านทั้งหลายประสงค์ ก็จงเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดากราบทูลถามเนื้อความนั้นเถิด พระองค์ทรงแก้อย่างไร ก็จงจำไว้อย่างนั้น

ภิกษุเหล่านั้น ลาท่านพระมหากัจจายนะกลับมา แล้วเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา กราบทูลเนื้อความนั้นให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสสรรเสริญพระมหากัจจายนะว่า ภิกษุทั้งหลาย กัจจายนะเป็นคนมีปัญญา ถ้าพวกเธอถามเนื้อความนั้นกะเรา แม้เราก็คงแก้ เหมือนอย่างที่กำลังจะแก้แล้วอย่างนั้น เนื้อความแห่งธรรม ที่เราแสดงแล้วโดยย่อนั้น เป็นอย่างนั้นแหละ เธอทั้งหลายจงจำไว้เถิด ด้วยเหตุนี้

เอตทัคคะในทางผู้อธิบายความย่อให้พิสดาร

ต่อมาภายหลัง พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ ณ เขตวันมหาวิหาร ทรงกระทำพระสูตร ๓ สูตร คือ มรุตติกสูตร กัจจายนเปยยาลสูตร ปราชนสูตร ให้เป็นอุปัฏฐิติเหตุ แล้วทรงสถาปนาพระเถระ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ

เป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้จำแนกวรรณะแห่งพระดำรัส ที่ทรงตรัสโดยย่อให้
พิสดาร (วิตุถาเรน อตุถั วิฆนฺตนาถ)

ทูลขอแก้ไขพระพุทธานุญาต

ท่านมหากัจจายนะ ท่านได้ทูลขอให้พระองค์ทรงแก้ไขพระพุทธานุญาตบางข้อ ซึ่งขัดข้องต่อภูมิประเทศ เช่น เมื่อครั้งท่านพำนักอยู่ ณ ภูเขา
ชื่อว่า ปวตตะ แขวงเมืองกุรุขระ ในวันดีทักขิณาปถชนบท

อุบาสก ผู้เป็นอุปัฏฐากของท่านคนหนึ่ง ชื่อว่า โสณกุฎิกัณณะ มีความประสงค์จะบวชในพระธรรมวินัย แต่ก็ได้เพียงบรรพชาเท่านั้น ต้องใช้
เวลารอคอยสามปีแล้วจึงได้อุปสมบท เพราะในวันดีทักขิณาปถชนบท หา
ภิกษุสงฆ์เป็นคณะปุรกะ (ให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ๑๐ รูปขึ้นไป) ไม่ได้ เมื่อโสณกุฎิกัณณะได้อุปสมบทแล้ว มีความปรารถนาจะไปเฝ้าพระบรม
ศาสดา จึงไปลาท่านพระมหากัจจายนะ ผู้เป็นอุปัชฌายะ ท่านก็อนุญาต และ
สั่งให้ไปถวายบังคมทูล ให้พระองค์ทรงแก้ไขพระพุทธานุญาต ซึ่งขัดต่อ
วันดีทักขิณาปถชนบท ๕ ข้อ คือ

๑. ในวันดีทักขิณาปถชนบท มีภิกษุน้อย ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า
พึงทรงอนุญาตการอุปสมบทด้วยภิกษุน้อยกว่า ๑๐ รูป ในข้อนี้มีพระพุทธานุญาตว่า “ดูกรภิกษุ เราอนุญาตการอุปสมบทในปัจจุบันชนบทด้วยสงฆ์มี
พระวินัยธรเป็นที่ห้า” (ด้วยสงฆ์ ๕ รูป)

๒. ในวันดีทักขิณาปถชนบท มีพื้นที่ขรุขระไม่สม่ำเสมอ ขอพระผู้มี
พระภาคเจ้า พึงทรงอนุญาตรองเท้าเป็นชั้นๆ ในข้อนี้มีพระพุทธานุญาตว่า
“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตรองเท้าเป็นชั้นๆ ในปัจจุบันชนบท”

๓. ในวันดีทักขิณาปถชนบท พวกมนุษย์ต้องอาบน้ำทุกวัน
ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าพึงทรงอนุญาตการอาบน้ำเป็นนิตย ในข้อนี้มีพระ

พุทธาณุญาตว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการอาบน้ำได้เป็นนิตย ในปัจฉิมชนบท” (ในมัชฌิมประเทศ คือในเมือง ๑๕ วันภิกษุอาบน้ำได้ครั้งหนึ่ง)

๔. ในวันตักขิณาทถชนบท มีเครื่องลาด (ที่ปูนั่ง) ที่ทำด้วยหนังสัตว์ มีหนังแพะ หนังแกะ เป็นต้น บริบูรณ์ดีเหมือนมัชฌิมชนบท ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า พึงทรงอนุญาตเครื่องลาดทำด้วยหนังสัตว์ มีหนังแพะ หนังแกะ เป็นต้น ในข้อนี้มีพระพุทธานุญาตว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ มีหนังแพะหนังแกะ เป็นต้น”

๕. ในวันตักขิณาทถชนบท มีภิกษุน้อย พวกมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมถวายจีวร แก่ภิกษุผู้จาริกไปภายนอกสีมา ด้วยคำว่า “พวกข้าพเจ้าถวายจีวรผืนนี้ แก่ภิกษุชื่อนี้” เมื่อพวกเธอเหล่านั้นกลับมาแล้ว พวกภิกษุในวัดแจ้งความให้พวกเธอทราบ พวกเธอรังเกียจ ไม่ยินดีรับ ด้วยเข้าใจเสียว่าผ้านั้นเป็นนิสัลลคิยะ (ผิดวินัยจำต้องสละเพราะล่วง ๑๐ ราชตรีแล้ว) ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงตรัสบอก การปฏิบัติในจีวรเช่นนั้น ในข้อนี้มีพระพุทธานุญาตว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อให้ภิกษุยินดี รับจีวรที่ทายกถวายลับหลังนั้นได้ ผ้ายังไม่ถึงมือภิกษุทราบใด จะนับว่าเธอเป็นผู้มีสิทธิในผ้านั้น เติมที่ยังไม่ได้ทราบนั้น”

มีรูปงาม มีเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น

ท่านมหาจักรายนเถระนั้น เป็นผู้ที่มีรูปงาม มีผิวเหลืองดุจทอง มีเรื่องเล่าว่า บุตรเศรษฐีมีชื่อว่า โสเรยยะ ในโสเรยยนคร เห็นท่านเข้าแล้วนึกในใจว่า ถ้าเราได้ภรรยาที่มีรูปร่างงดงามอย่างท่านนี้ หรือมีภรรยาผิวพรรณงามอย่างท่านนี้ จักเป็นที่พอใจยิ่งนัก ด้วยอำนาจกุศลจิตเพียงเท่านั้น เพศชายแห่งโสเรยเศรษฐีบุตรนั้น กลับเป็นเพศสตรี ได้ความอัปยศเป็นอย่างยิ่ง

จึงหนีไปอยู่นครตักกิลิลาจนกระทั่งได้สามีมีบุตรด้วยกันสองคน ภายหลังได้ไปขอขมาให้ท่านงคโทษแล้ว เพศจึงกลับเป็นบุรุษตามเดิม

เนื้อความในมธุรสสูตร

มธุรสสูตร มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากัจจายนเถระ ที่ได้ชื่อเช่นนั้น เพราะกล่าวถึง พระเจ้ามธุราชอวันตีบุตร มีใจความว่า ครั้งหนึ่ง พระมหากัจจายนเถระ อยู่ที่คันทวัน แขวงมธุราชธานี พระเจ้ามธุราชอวันตีบุตร เสด็จไปหา ตรัสว่า พวกพราหมณ์ถือว่า พวกเขาเป็นผู้ประเสริฐบริสุทธิ์ที่เกิดจากพรหม ท่านเข้าใจว่าอย่างไร? พระมหากัจจายนเถระตอบว่า นั่นเป็นแต่คำกล่าวของเขา ท่านซักคุหาเหตุผลมาแสดงเป็นข้อๆ ที่วรรณะ ๔ เหล่านั้น ไม่ต่างอะไรกัน ดังนี้

๑. ในวรรณะ ๔ เหล่านี้ วรรณะเหล่าใดเป็นผู้มั่งคั่ง วรรณะเดียวกัน และวรรณะอื่น ย่อมเข้าเป็นสาวกของวรรณะนั้น

๒. วรรณะใดประพฤติกุศลกรรมบถ เบื้องหน้าแต่วรรณะ วรรณะนั้นย่อมเข้าสู่บทยเสมอกันหมด ไม่มีพิเศษ

๓. วรรณะใดประพฤติกุศลกรรมบถ เบื้องหน้าแต่วรรณะ วรรณะนั้นย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เหมือนกันหมด

๔. วรรณะใดทำโจรกรรม ปรทาริกรรม วรรณะนั้นต้องรับอาญาเหมือนกันหมด ไม่มียกเว้น

๕. วรรณะใดออกบวช ตั้งอยู่ในศีลในธรรม วรรณะนั้นย่อมได้รับความนับถือ และได้รับบำรุงและได้รับคุ้มครองรักษาเสมอกันหมด.

ปรินิพพาน

ในมธุรสสูตรระบุว่า ท่านอยู่มาถึงภายหลังพุทธปรินิพพาน โดยได้แสดงหลักฐานว่า เมื่อพระมหากัจจายนเถระอยู่ที่คันทวัน แขวงมธุราชธานี

พระเจ้ามคฺชราชชวนตีบุตรเสด็จไปหา แล้วตรัสว่า ข้าแต่ท่านพระกัจจายนะ ผู้เจริญ พวกพรหมณ์ถือว่า พวกเขาเป็นผู้ประเสริฐบริสุทธิ์เกิดจากพรหม ท่านเข้าใจว่าอย่างไร?

ท่านพระมหากัจจายนะทูลตอบแล้ว แสดงวรรณะสี่เหล่าว่าไม่ต่างกัน ครั้นพระเจ้ามคฺชราชได้สดับแล้วก็เกิดความเลื่อมใส แสดงพระองค์เป็นอุบาสก ถึงพระเถระเจ้ากับพระธรรมพระสงฆ์เป็นสรณะ พระเถระเจ้าทูลห้ามว่า อย่าถึงท่านเป็นสรณะเลย จงถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นสรณะของอาตมภาพ เป็นสรณะเถิด พระเจ้ามคฺชราชตรัสถามว่า เดียวนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ที่ไหน?

ท่านทูลว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานเสียแล้ว พระเจ้ามคฺชราชตรัสว่า ถ้าพระองค์ได้ทรงสดับว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในที่ใด แม้ไกลไกลเท่าใด พระองค์คงจักเสด็จไปเฝ้าให้จงได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานเสียแล้ว ข้าพระองค์ขอถึงผู้มีพระภาคเจ้าแม้ปรินิพพานแล้ว กับพระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึง

จากหลักฐานนี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่าท่านพระมหากัจจายนะ อยู่มาถึงภายหลังแต่พุทธปรินิพพาน ท่านดำรงชนมายุสังขารอยู่โดยสมควรแก่กาล แล้วก็ปรินิพพาน

(อ่านเรื่องโลภะยุบุตรเศรษฐี ในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ พระโลภะยุเถระ หน้า ๑๒๖)

๓๔. ประวัติ พระลกุณฏกภัททิยเถระ

"คนที่หมิ่นเราเรื่องรูปร่าง กับคนที่หลงใหลในเสียงของเรา
มีสภาพไม่ต่างกัน คือตกอยู่ในอำนาจฉันทราคะ
พวกเขาไม่รู้จักเราจริง"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระลกุณฏกภัททิยเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในตระกูล ที่มีโภคทรัพย์มาก ในกรุงหังสวดี ไปวิหารฟังธรรมของ พระศาสดา เห็นพระภิกษุผู้มีเสียงไพเราะรูปหนึ่ง ที่พระศาสดาทรงสถาปนา ไว้ ในตำแหน่งเอตทัคคะ เกิดความคิดว่า อัศจรรย์หนอ ต่ไปในอนาคต เราพึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีเสียงไพเราะในศาสนาของพระพุทธเจ้า พระองค์หนึ่ง เหมือนภิกษุนี้

จึงนิมนต์พระศาสดา ถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมุข ๗ วัน แล้วหมอบลงแทบพระบาทของพระศาสดา ตั้งความปรารถนา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ด้วยผลแห่งทานนี้ ข้าพระองค์มิได้หวังสมบัติอื่น แต่ในอนาคต ข้าพระองค์ พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีเสียงไพเราะ ในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งเถิด

พระศาสดา ทรงตรวจดูอนาคต ก็ทรงเห็นความสำเร็จ จึงพยากรณ์ ว่า กรรมของท่านนี้ จักสำเร็จในที่สุด แห่งแสนกัปนี้ พระพุทธเจ้าพระนามว่า โคดม จักอุบัติขึ้น ท่านจักเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีเสียงไพเราะ ในศาสนา ของพระองค์ ดังนี้ เสด็จกลับวิหาร

ท่านเมื่อได้รับการพยากรณ์นั้นแล้ว การทำกรรมดีงามตลอดชีวิต เมื่อสิ้นชีวิตจากอภัพนั้นแล้ว เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี บังเกิดเป็นนกดูเหว่า มีชนปีกอันสวยงาม อยู่ในเขมมิกทายวัน

วันหนึ่ง ไปยังป่าหิมวันตประเทศ เอาปากคาบผลมะม่วงหวานมา เห็นพระคาสดา มีภิกษุสงฆ์แวดล้อม ถวายบังคมแล้วคิดว่า ในวันอื่นๆ เรามีตัวเปล่าพบพระคาสดา แต่วันนี้ เรานำมะม่วงสุกผลนี้มา เพื่อฝากบุตรของเรา แต่สำหรับบุตรนั้น เราไปเอาผลไม้อื่นมาให้ก็ได้ แต่ผลนี้ เราควรถวายพระคาสดา จึงคงบินอยู่ในอากาศ

พระคาสดาทรงทราบใจของนก จึงแลดูพระอุปัฏฐากนามว่า อโสกเถระ พระเถระ จึงนำบาตรถวายพระคาสดา นกดูเหว่าจึงเอาผลมะม่วงสุกวางไว้ในบาตรของพระคาสดา พระคาสดาประทับนั่ง เสวยในที่นั้นนั้นแหละ นกดูเหว่า มีจิตในเลื่อมใส นึกถึงพระคุณของพระคาสดาเนื่องๆ ถวายบังคมพระคาสดา แล้วไปรังของตน ต่อมด่าในสุขปีติอยู่ ๗ วัน ในพาพชาตินั้น ท่านได้ทำกัลยาณกรรมไว้เช่นนี้ ด้วยกรรมนี้ท่านจึงมีเสียงไพเราะ

แต่ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ เมื่อชนทั้งหลาย ประารถที่จะสร้างเจดีย์ ต่างพูดกันว่า เราจะสร้างขนาดเท่าไร เราสร้างขนาด ๗ โยชน์ ก็จะใหญ่เกินไป ถ้าอย่างนั้นก็สร้าง ๖ โยชน์ แม้ ๖ โยชน์ก็ใหญ่เกินไป เราจะสร้าง ๕ โยชน์ เราจะสร้าง ๔ โยชน์ ... ๒ โยชน์ ... ท่านภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้น เป็นนายช่างใหญ่พูดว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย การสร้าง ควรนึกถึงการบำรุงได้ง่ายในอนาคตบ้าง แล้วกล่าวว่า มุขแต่ละมุข ขนาดคาจฐหนึ่ง เจดีย์ส่วนกลม โยชน์หนึ่ง ส่วนสูงโยชน์หนึ่ง ชนเหล่านั้นก็เชื่อ ท่านได้กระทำแต่พอประมาณ แต่พระพุทธเจ้า ผู้หาประมาณมิได้ ด้วยกรรมนั้นดังกล่าว จึงเป็นผู้เตี้ยต่ำกว่าชนเหล่านั้นในที่ที่ตนเกิดแล้วๆ (๔ กรีส = ๑ คาจฐ ๔ คาจฐ = ๑ โยชน์ หรือ ๑๖ (กิโลเมตร)

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระลูกคุณภักทียเถระ เกิดในตระกูลมั่งคั่ง ในพระนครสาวัตถี ชื่อของท่านภักทียะ มีความหมายว่า ผู้เป็นคนดี

ครั้งหนึ่ง ท่านพร้อมด้วยอุบาสกชาวนครเป็นอันมาก ไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่เชตวันมหาวิหาร ได้ฟังธรรมเทศนาของพระองค์แล้ว เกิดศรัทธาเลื่อมใสอยากจะบวชในพระธรรมวินัย

ครั้นได้บวชสมความประสงค์แล้ว อุตส่าห์เล่าเรียนพระกรรมฐานในสำนักของพระบรมศาสดา บำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้บรรลुพระโสดาปัตติผล ท่านยังเป็นเสขบุคคลอยู่

สนทนารธรรมกับพระสารีบุตร และได้บรรลुพระอรหัตตผล

ครั้นกาลต่อมา ท่านได้เข้าหาพระสารีบุตร ได้นั่งสนทนาธรรมิกถากับท่าน โดยอเนกปริยาย เมื่อนั่งสนทนาอยู่ จิตของท่านก็หลุดพ้นจากอาสวะ ไม่ถือนั่นด้วยอุปาทาน ท่านได้บรรลुพระอรหัตตผล เป็นพระอเสขบุคคลในพระศาสนา

โดนพวกภิกษุพาลุชน ล้อเลียนว่าเป็นสามเณร

ท่านพระลูกคุณภักทียะนั้น ปรากฏว่าเป็นคนมีรูปร่างเล็กและต่ำเตี้ย (เพราะวิบากกรรม เคยคัดค้านการสร้างเจดีย์ มิให้มีความสูงเกินไป เพราะจะทำให้ยากแก่การบูรณะปฏิสังขรณ์ในอนาคต) ถ้าใครไม่เคยรู้จักและไม่เคยเห็นท่านมาก่อน HARU ไม่ว่าเป็นพระ ลำคัญเป็นสามเณรไป

ดังมีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่ง ท่านมาเฝ้าพระบรมศาสดาแล้วหลีกไปในเวลานั้น ภิกษุผู้อยู่ในป่าประมาณ ๓๐ รูป เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ได้เห็นท่านหลีกไปเหมือนกัน พระบรมศาสดาตรัสถามภิกษุเหล่านั้นว่า พวกเธอเห็นพระเถระรูปหนึ่งเดินไปจากที่นี้บ้างไหม พวกภิกษุทราบกราบทูลว่า ไม่เห็นพระพุทเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : เห็นมิใช่หรือ

ภิกษุ : เห็นแต่สามเณรรูปหนึ่งพระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : นั่นแหละพระเถระ ไม่ใช่สามเณร

ภิกษุ : เล็กเหลือเกิน พระพุทธเจ้าข้า

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงถูกภิกษุหนุ่มและสามเณรเป็นต้น ที่เป็นปุถุชน ล้อเลียน ดังมีเรื่องเล่าว่า ครึ่งหนึ่ง ภิกษุหนุ่มและสามเณรเป็นต้น ที่เป็นปุถุชน เห็นท่านแล้ว จับศีรษะท่านข้าง ที่หูข้าง ที่จมูกข้าง แล้วพูดว่า “อายัง ไม่อยากสึกบ้างหรือ” แต่ท่านหาได้โกรธเคือง ในภิกษุหนุ่มและสามเณรเหล่านั้นไม่ เพราะท่านเป็นพระชินาสพ

เอตทัคคะในทางผู้พูดเสียงไพเราะ

ท่านพระลูกนกกระทาขี้ขี้ นี้ ปรากฏว่า เป็นผู้พูดไพเราะเสนาะโสต แก่ผู้ฟัง (เพราะในอดีตชาติ ครั้งพระวิปัสสีพุทธเจ้า บังเกิดเป็นนกดูเหว่า คาบเอาผลมะม่วงหวานมาถวายพระศตพล) เหตุดังนั้น พระบรมศาสดา จึงทรงยกย่องสรรเสริญท่านว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายข้างมีเสียงไพเราะ (มณฑุสสุรณ)

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๑๔๘, ๓๗๓, ๓๘๖ - ผู้รวบรวม)

๓๕. ประวัติ พระมหาโกฏิฐิตเถระ

บุพกรรมในอดีต

พระมหาโกฏิฐิตเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในตระกูล ที่มีโภคสมบัติมาก ในกรุงหังสวดี สมัยต่อๆ มา กำลังฟังธรรมกถาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้บรรลุปฏิสัมภีฯ จึงกระทำกุศลกรรม ให้ยิ่งยงยวดยิ่งขึ้นไป ปราศจากตำแหน่งนั้น กระทำกุศลจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ พระมหาโกฏิฐิตเถระ มาบังเกิดเป็น บุตรของอัสสลายนมหาพราหมณ์ กับนางจันทวดีพราหมณี ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญเติบโตแล้ว ได้ศึกษาศิลปวิทยาตามลัทธิของพราหมณ์ จนจบไตรเพท

เมื่อพระศาสดาเสด็จจาริกประกาศพระศาสนาตามทีต่างๆ ได้ทรงสั่งสอนอัสสลายนมหาพราหมณ์ ผู้เป็นบิดาของท่านให้ละทิ้งมานะ ยอมตนเป็นอุบาสกแล้ว โกฏิฐิตมาณพ ผู้เป็นบุตรเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

ขออุปสมบทในพุทธศาสนา

วันหนึ่ง ได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระศาสดา เกิดศรัทธาเลื่อมใส ใคร่จะบรรพชาอุปสมบทในพระธรรมวินัย จึงได้ออกบวชในพระพุทธศาสนา มีท่านพระสารีบุตรเป็นพระอุปัชฌาย์ พระมหาโมคคัลลานะเป็นพระอาจารย์

บรรลुพระอรหันต์ขณะผลัดเปลี่ยนผ้าสาฎก

ตามประวัติท่าน กล่าวว่า เมื่อเวลาปลงผม ท่านได้พิจารณาใน วิปัสสนากรรมฐาน พอผลัดผ้าสาฎก สำหรับนุ่งห่มของคฤหัสถ์ออก ก็ได้ บรรลุพระอรหันต์ผล พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาญาณ ๔ วิชชา ๘ และวิโมกข์ ๓

เอตทัคคะในทางผู้แตกฉานในปฏิสัมภิทา ๔

พระมหาโกฏิฐิตะนั้น เป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา ไม่ว่าจะเข้าไปหาพระ เถระผู้ใหญ่ เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา มักถามปัญหาในปฏิสัมภิทาทั้ง ๔ เป็นประจำ เพราะท่านชำนาญในเรื่องนี้มาก ต่อมาพระศาสดาทรงทำ มหา เวทัลลสูตร ให้เป็นต้นเหตุ แล้วทรงตั้งท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็น ผู้เลอกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้แตกฉานในปฏิสัมภิทาทั้ง ๔ (ปฏิสัมภิทปตฺตาน)

๓๖. ประวัติ พระปิ่นโตถวาทวาทเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระปิ่นโตถวาทวาทเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดเป็นสีหะ ณ เชิงบรรพต พระศาสดาตรวจดูโลก ทรงเห็นอุปนิสัยสมบัติของท่าน จึงเสด็จไปบิณฑบาตในกรุงสาวัตถี ภายหลังเสวยภัตตาหารแล้ว ในเวลาใกล้รุ่ง เมื่อสีหะออกไปหาเหยื่อ จึงทรงเข้าไปในถ้ำ ที่อยู่ของสีหะนั้น ประทับนั่งขัดสมาธิในอากาศ เข้านิโรธสมาบัติ

พระยาสีหะ ได้เหยื่อแล้ว กลับมาหยุดอยู่ที่ประตูถ้ำ ดำริว่า ไม่มีสัตว์อื่น ที่ชื่อว่าสามารถจะมานั่งที่อยู่ของเรา บุรุษนี้ ใหญ่แน่แท้หนอ มานั่งขัดสมาธิภายในถ้ำได้ แม้รัศมีสีระของท่าน ก็แผ่ไปโดยรอบ เราไม่เคยเห็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ถึงเพียงนี้ บุรุษนี้ จักเป็นยอดของปุชนิยบุคคลในโลกนี้ แม้เราควรกระทำสักการะ ตามสติกำลังถวายพระองค์

จึงนำดอกไม้ต่างๆ ทั้งที่เกิดในน้ำ ทั้งที่เกิดบนบก มาลาดเป็นอาสนะดอกไม้ ตั้งแต่พื้นจนถึงที่นั่งขัดสมาธิ ยืนนมัสการพระตถาคต ในที่ตรงพระพักตร์ ตลอดคืนยังรุ่ง รุ่งขึ้นวันใหม่ นำดอกไม้เก่าออก เอาดอกไม้ใหม่ลาดอาสนะ แบบเดียวกัน เทียวตากแต่งปูพาสะจนถึง ๗ วัน บังเกิดปิติโสমনัสอย่างแรง ยืนเฝ้าอยู่ที่ประตูถ้ำ

ในวันที่ ๗ พระศาสดา ออกจากนิโรธสมาบัติ ประทับยืนที่ประตูถ้ำ พระยาสีหะราชาแห่งมฤค กระทำประทักษิณพระตถาคต ๓ ครั้ง ให้อาหารที่ทั้ง ๔ แล้วถอยออกไปยืนอยู่ พระศาสดาทรงดำริว่า เหนือจักพอเป็นอุปนิสัยแก่เธอ เหาะกลับไปพระวิหารตามเดิม

ฝ่ายพระยาสีหะนั้น เป็นทุกข์เพราะพลัดพรากพระพุทธองค์ กระทำกาละแล้ว ถือปฏิสนธิในตระกูลมหาศาลในกรุงหงสวดี เจริญวัยแล้ว

วันหนึ่ง ไปพระวิหารกับชาวกรุง ฟังพระธรรมเทศนา บำเพ็ญมหาทาน ๗ วัน
กระทำกาละ ในภพชาตินั้นแล้ว เวียนว่ายในทวนโลกและมนุษย์โลกทั้งหลาย

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระปิณฑิลการทวาชเถระ เป็นบุตร
พราหมณ์มหาศาล การทวาชโคตร ในกรุงราชคฤห์ มีชื่อตามสกุลว่า การทว
ชมาณพ เป็นคณาจารย์บอกศิลปวิทยา เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้ศึกษาเล่า
เรียนจบไตรเพท ตามลัทธิของพราหมณ์ มีความชำนาญชาญ ได้เป็น
คณาจารย์บอกศิลปวิทยาแก่มาณพประมาณ ๕๐๐ คน

การทวาชมาณพนั้น มีความโลภในอาหาร **เที่ยวไปแสวงหาอาหาร**
กับพวกมาณพผู้เป็นศิษย์ในที่ต่างๆ คือ ในที่ตนควรได้บ้างไม่ควรได้บ้าง
เหตุ ดังนั้น จึงมีนามปรากฏว่า **“ปิณฑิลการทวาชมาณพ”**

ครั้นเมื่อพระบรมศาสดา ประกาศพระศาสนาโดยลำดับ จนบรรลุ
ถึงพระนครราชคฤห์ ปิณฑิลการทวาชมาณพ ได้ทราบข่าว จึงเข้าไปเฝ้า ได้
ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว เกิดความเลื่อมใส ทูลขออุปสมบทในพระธรรม
วินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้บวชเป็นภิกษุ ในพระพุทธานุสาสนา

เป็นผู้สมบุรณ์ด้วย อินทรีย์ ๓ ประการ

ครั้นพระปิณฑิลการทวาช ได้อุปสมบทแล้ว เป็นผู้ไม่ประมาท
อุตสาหะเจริญสมณธรรมในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่ช้าไม่นาน ก็ได้สำเร็จ
พระอรหัตผล ท่านเป็นผู้สมบุรณ์ด้วย อินทรีย์ ๓ ประการ คือ สตินทรีย์
สมาธิทรีย์ และปัญญินทรีย์

เอตทัคคะในทางผู้บันลือสีหนาท

ในวันที่ท่านได้บรรลุอรหัตผลนั้น ท่านถือเอาอาสนะเครื่องลาด ไปสู่

บริเวณวิหาร ปลูกแล้ว เทียบบันลือออกซึ่งลีลา ท้ายวาจาอันองอาจว่า
ผู้ใดมีความสงสัยมรรคหรือผล ผู้นั้นจงถามเราเถิด ไม่ว่าจะไปในที่ไหน แม้
ในที่เฉพาะพระพักตร์ของพระศาสดา ท่านก็บันลือลีลาว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ กิจที่ควรกระทำในพระศาสนานี้ถึงที่สุดแล้ว

อาศัยเหตุนี้ พระบรมศาสดาจึงทรงยกย่องว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุ
ทั้งหลาย ผู้บันลือลีลา (ลีลาทิกาน).

๓๗. ประวัติ พระมหากัปปินเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านมหากัปปินเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดในครอบครัวในกรุงหงสวดี ต่อมา กำลังฟังธรรมกถาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้โอวาทภิกษุ ท่านทำกุศลกรรมให้ยิ่งยวดขึ้นไป จึงปรารถนาตำแหน่งนั้น ท่านทำกุศลจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ ถือปฏิสนธิในครอบครัว ในกรุงพาราณสี เป็นหัวหน้าคณะบุรุษ ๑,๐๐๐ คน สร้างบริเวณใหญ่ ประดับด้วยห้อง ๑,๐๐๐ ห้อง คนทั้งหมดนั้น กระทำกุศลจนตลอดชีวิต ยกัปปินอุบาสก ให้เป็นหัวหน้า พร้อมด้วยบุตรภรรยา บังเกิดในเทวโลก เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก ตลอดพุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ครั้งนั้น ก่อนพระศาสดาของเราบังเกิด ท่านกัปปินะ ถือปฏิสนธิในราชนิเวศน์ เป็นพระราชโอรสกษัตริย์ ในพระนครกุกกุฏาดี เมื่อพระราชบิดาทิวงคตแล้ว ได้เสวยราชสมบัติ สืบราชสันตติวงศ์ต่อมา มีพระอัคมเหลืทรงพระนามว่าอโนชาเทวี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของกษัตริย์ในสาครนคร แคว้นมัททลัญ

แสวงหาข่าวพระรัตนตรัย

พระเจ้ามหากัปปินะนั้น มีม้าพระราชพาหนะห้าตัว คือ ม้าชื่อว่าพละ, พลวหนะ, ปุปพะ, ปุปผวหนะ และ สุปัตตะ เมื่อพระองค์ทรงม้าตัวใด

แล้ว ก็พระราชทานม้าสี่ตัวนอกนั้น ให้แก่พวกอำมาตย์ เพื่อไปเที่ยวสืบข่าวเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

ต่อมาวันหนึ่งพระองค์ทรงม้า ชื่อว่า สุปัตตะ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และอำมาตย์ราชบริพาร เสด็จไปประพาสพระราชอุทยาน ได้พบพ่อค้าประมาณ ๕๐๐ ซึ่งมาจากนครสาวัตถี ตรัสถามทราบความว่า พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า บังเกิดขึ้นแล้วในโลก

พระองค์ทรงมีความปีติโสมนัส บังเกิดศรัทธาแก่กล้า จนกระทั่งถึงลิ้มพระองค์ไปชั่วขณะ และได้ทรงพระราชทานรางวัลให้แก่พวกพ่อค้าเหล่านั้น ประมาณสามแสนกหาปณะ รับสั่งให้ไปรับเอาทรัพย์กับพระอัครมเหลือีก และพระองค์ได้ทรงพระราชอักษร มอบราชสมบัติให้แก่พระอัครมเหลื ผากไปด้วย

อานภาพแห่งคุณพระรัตนตรัย

แล้วพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และอำมาตย์ราชบริพาร ประมาณพันหนึ่ง เสด็จไปเฝ้าพระบรมศาสดา ในระหว่างทางเสด็จไปพบแม่น้ำ ๓ แห่ง คือ แม่น้ำชื่ออรวปัจจัยา แม่น้ำนีลวาหนา และแม่น้ำจันทกาคา ตามลำดับ

ในแม่น้ำเหล่านั้น หาเรือแพที่บุคคลจะขี่ข้ามไปไม่ได้ ด้วยเหตุนี้เมื่อพระเจ้ามหากัปปิยะพบแม่น้ำสายที่ ๑ ได้ทรงระลึกถึงพระพุทธคุณ แม่น้ำสายที่ ๒ ระลึกถึงพระธรรมคุณ แม่น้ำสายที่ ๓ ระลึกถึงพระสังฆคุณ ด้วยเดชะคุณพระรัตนตรัย แม่น้ำบังเกิดเป็นน้ำแข็ง ม้าเดินไปได้โดยสะดวก

พุทธองค์เสด็จต้อนรับ

ส่วนพระบรมศาสดา ทรงทราบว่าพระเจ้ากัปปิยะ ทรงสละราชสมบัติพร้อมด้วยบริวาร เสด็จมา มีพระราชประสงค์จะออกบรพพา

อุปสมบท มุ่งเฉพาะพระองค์ จึงได้เสด็จออกไปรับ ลิ่นหนทางประมาณ ๑๒๐ โยชน์ ประทับอยู่ได้ร่มไทร ใกล้ฝั่งแม่น้ำจันทรา ทรงแปรวัติให้ปรากฏ

พระเจ้ามหากัปปิยะพร้อมด้วยบริวารเสด็จถึงที่นั่นแล้ว เสด็จลงจากหลังม้าพระที่นั่ง ทรงดำเนินเข้าไปเฝ้าตามแสงรัศมี ถวายบังคมพระบรมศาสดา แล้วประทับนั่งอยู่ ณ ที่สมควรแห่งหนึ่ง

พระบรมศาสดาทรงแสดงอนุพุทฺธิกา(ทานกา, ลีลกา, สัตตกา, กามทีนวกา, เนกขัมมานิสังสกา)

บรรลุลหกรรมและขออุปสมบท

ในที่สุดเทศนา พระเจ้ามหากัปปิยะพร้อมด้วยบริวาร ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบรรพชาอุปสมบท พระองค์ก็ทรงอนุญาต ให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ส่วนนางอโนชาเทวี ผู้เป็นอัครมเหสี ได้ทราบเนื้อความพระราชสาส์นจากพ่อค้า และทรงทราบเรื่องราวแล้ว ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงประทานรางวัลให้แก่พวกพ่อค้า อีกประมาณ ๔ แสนหาปณะ จึงรวมเป็น ๑๒ แสนหาปณะ แล้วสละราชสมบัติ พร้อมด้วยบริวารเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ดุจนัยนหลัง

พระองค์ก็ทรงแสดงอนุพุทฺธิกา ในที่สุดเทศนา พระนางอโนชาเทวีพร้อมบริวาร ได้บรรลุโสดาปัตติผล แล้วทูลขอบรรพชาอุปสมบท ภายหลังได้บรรพชาอุปสมบทในสำนักของนางภิกษุณี ได้บรรลुพระอรหัตผลพร้อมกันกับทั้งบริวาร

บรรลुพระอรหันต์

ส่วนท่านพระมหากัปปินะ พร้อมทั้งบริวาร ได้สดับพระธรรมเทศนาที่พระองค์ทรงแสดงแก่ราชเทวีนั้น ครั้นสงัดจิตไปตามพระธรรมเทศนา ก็ได้บรรลुพระอรหัตผล พร้อมทั้งปฏิสัมภิทา พระศาสดาทรงพาทิภิกษุพันรูปนั้นเสด็จกลับพระเชตวัน

เที่ยวเปล่งอุทานว่า สุขหนอ ๆ

ท่านพระมหากัปปินะ ครั้นได้สำเร็จพระอรหันต์แล้ว มักเที่ยวเปล่งอุทานว่า **อโห สุข อโห สุข** แปลว่า สุขหนอ สุขหนอ เสมอ พวกภิกษุได้ยินแล้ว ลำคัญว่าท่านเปล่งอุทานเช่นนั้นเพราะยังนึกถึงความสุขในราชสมบัติของตน จึงกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระศาสดา

พระองค์รับสั่งให้เฝ้า ตรัสถามทราบตามความเป็นจริงแล้วจึงตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระมหากัปปินะบุตรของเรามีได้เปล่งอุทานปรารภความสุข หรือรัชสุข เธอเกิดความปิติในธรรม เปล่งอุทานปรารภ อมตมหานิพพาน แล้วตรัสพระคาถา ในพระธรรมบทว่า

“บัณฑิตมีใจผ่องแผ้วแล้วมีปิติในธรรม ย่อมอยู่เป็นสุข ยินดีในธรรม ที่พระอริยะประกาศแล้วทุกเมื่อ”

ส่วนท่านมหากัปปินะไม่ประมาณ อุตส่าห์เจริญสมณธรรมบำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล

เอตทัคคะในทางผู้ให้อาพาภิษุ

คราวแรกท่านไม่กล้าจะทรงสั่งสอนใคร เพราะยังมิได้รับพระบรมพุทธานุญาต ภายหลังท่านได้รับพระบรมพุทธานุญาต ให้เป็นผู้สั่งสอนบริวารของท่านพันรูปให้ได้สำเร็จพระอรหัตผล

ต่อมา พระศาสดาประทับท่ามกลางสงฆ์ ทรงปรารภความสามารถของท่าน ในเรื่องนี้ให้เป็นต้นเหตุ จึงได้ทรงยกย่องท่านในตำแหน่ง เอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวกผู้โอวาทภิกษุ (ภิกษุโอวาทกาน) เพราะท่านสามารถแสดงธรรมแก่พระภิกษุพันรูป ให้บรรลุพระอรหัตต์ได้หมดทุกรูป ในคราวเดียวกัน

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๑๘๖ - ผู้รวบรวม)

๓๘. ประวัติ พระมหาปันถกเถระ

"ครั้งนั้น เราตั้งจิตปรารถนาไว้ว่า
ถ้ายังถอนลูกศรคือตัณหา ออกไม่ได้ เราจะไม่นอนนิ่ง แม้เพียงครู่เดียว
แล้วสิ้นราตรีนั่นเอง พอพระอาทิตย์อุทัย
เราก็ถอนลูกศร คือตัณหาได้หมดสิ้น"

บุพกรรมในอดีต

พระมหาปันถกเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ เป็นภุมมฟีนสองพี่น้อง ในวันหนึ่ง ท่านเห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุ ผู้ฉลาดในปัญญาวិวิญญะ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ ก็กระทำบุญกุศลเหมือนอย่างนั้น กระทำปรารถนาแล้ว แม้พระศาสดา ก็ทรงพยากรณ์แล้ว ทั้งสองพี่น้อง เมื่อพระศาสดาดำรงพระชนม์อยู่ กระทำกุศลกรรมแล้ว เมื่อเวลาพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ได้บูชาด้วยทองคำ ที่พระเจดีย์บรรจุพระสรีระ จูติจากภพนั้นแล้วไปบังเกิดในเทวโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ พระมหาปันถกเถระ มาบังเกิดเป็นลูกชายของธิดาของธนเศรษฐี ในเมืองราชคฤห์ มีน้องชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งพี่น้องทั้งสองคนนี้ เดิมชื่อว่า “ปันถกเถระ” เหมือนกัน แต่เพราะท่านเป็นคนพี่จึงได้นามว่า “มหาปันถกเถระ” ส่วนคนน้องได้นามว่า “จุลปันถกเถระ”

อยู่ในวรรณะจันทรกาล เพราะพ่อเป็นวรรณะศูทร แม่เป็นวรรณะแพศย์ ทั้งสองพี่น้อง ถือว่าอยู่ในวรรณะจันทรกาล เพราะพ่อแม่ต่างวรรณะกัน โดยพ่อเป็นวรรณะศูทร ส่วนแม่เป็นวรรณะแพศย์ มารดาของท่านนั้น เป็น

ธิดาของรณเศรษฐี ในเมืองราชคฤห์ เมื่อเจริญเติบโตอย่างเข้าสู่วัยสาว เป็นผู้มีความงามเป็นเลิศ บิดามารดาจึงห่วง และห่วงเป็นนักหนา ได้ป้องกันรักษาให้อยู่บนปราสาทชั้นสูงสุด มิให้คบหากับบุคคลภายนอก จึงเป็นเหตุให้นางมีความใกล้ชิดกับคนรับใช้ ซึ่งเป็นชายหนุ่มในเรือนของตน จนได้เลิยเป็นสามีภรรยากัน

ต่อมาทั้งสอง กลัวว่าบิดามารดา และคนอื่นจะล่วงรู้ การกระทำของตน จึงพากันหนีออกจากบ้าน ไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอื่น ที่ไม่มีคนรู้จัก อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา จนภรรยาตั้งครรภ์ เมื่อภรรยาตั้งครรภ์ใกล้คลอด ได้ปรึกษากับสามีว่า ถึงอย่างไร พ่อแม่ก็คงไม่ทำอันตราย ลูกของตนได้ ดังนั้นขอให้ท่านช่วยพาดิฉันกลับไป คลอดที่บ้านเดิมด้วยเถิด การคลอดในที่ห่างไกลพ่อแม่ นั้น ไม่ค่อยจะปลอดภัย

คลอดบุตรกลางทาง

ฝ่ายสามี เกรงว่าบิดามารดาของภรรยา จะลงโทษจึงไม่กล้าพาไป และได้พยายามพูดบายเบี่ยง ผัดวันประกันพรุ่ง ออกไปเรื่อย ๆ จนภรรยาเห็นทำไม่ได้การ เมื่อสามีออกไปทำงานข้างนอก จึงหนีออกจากบ้าน เดินทางมุ่งหน้า สู่บ้านเกิดของตนเอง แต่ครรภ์ของนาง ได้รับการกระทบกระเทือน จึงคลอดบุตรในระหว่างทาง

เมื่อสามีตามไปทัน และได้พบว่าภรรยาคลอดบุตร ระหว่างทางเรียบร้อยแล้ว และแม่ลูกทั้งสอง ก็แข็งแรงปลอดภัยดี กิจที่จะไปคลอดลูกยังบ้านเกิดของตน นั้นก็เสร็จสิ้นลงแล้ว จึงพากันกลับสู่บ้านของตน และได้ตั้งชื่อกุมารนั้นว่า “**ปันถก**” เพราะว่าเกิดในระหว่างหนทาง

ครั้นต่อมา นางได้ตั้งครรภ์เป็นครั้งที่สอง และเหตุการณ์ ก็เป็นเหมือนครั้งแรก นางได้คลอดลูกระหว่างทางอีก และตั้งชื่อให้ว่า “**ปันถก**”

เหมือนคนแรก แต่เพิ่มคำว่า มหา ให้คนพี่ เรียกว่า **“มหาบัณฑิต”** และเพิ่มคำว่า จุล ให้คนน้องเรียกว่า **“จุลบัณฑิต”**

ส่งลูกทั้งสองให้เศรษฐีผู้เป็นตาเลี้ยง

สองสามีภรรยา นั้น ได้ช่วยกันเลี้ยงดูลูกทั้งสอง อยู่ครองรักกันมานาน จนกระทั่งลูกเจริญเติบโตขึ้น ได้วิ่งเล่นกับเด็กเพื่อนๆ กัน ได้ฟังเด็กคนอื่นๆ เรียกญาติผู้ใหญ่ว่า ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ส่วนของตน ไม่มีคนเหล่านั้น ให้เรียกเลย จึงซักไต่ถามจากบิดามารดาอยู่บ่อยๆ จนทราบว่า ญาติผู้ใหญ่ของตนนั้น อยู่ที่เมืองราชคฤห์ จึงรีบเร่งให้บิดามารดาไปพบท่านเหล่านั้น

จนในที่สุดบิดามารดา อดทนต่อการรบเร้าไม่ไหว จึงตัดสินใจพาลูกทั้งสองไปพบ ตา ยาย ที่เมืองราชคฤห์ เมื่อเดินทางมาถึงเมืองราชคฤห์แล้ว ได้พักอยู่ที่ศาลาหน้าประตูเมือง ไม่กล้าที่จะเข้าไปหาบิดามารดาในทันที เมื่อพบคนรู้จัก จึงสั่งความให้ไปบอกแก่เศรษฐีว่า ขณะนี้ลูกสาวของท่านพาลานชายสองคนมาเยี่ยม

ฝ่ายเศรษฐี ยังมีความแค้นเคืองอยู่ จึงบอกแก่คนที่มาส่งข่าวว่า สองผัวเมีย นั้น อย่ามาให้เห็นหน้าเลย ถ้าอยากได้ทรัพย์สินเงินทอง ก็จงเอาไปเลี้ยงชีพเถิด แต่ขอให้ส่งหลานชายทั้งสองคนมาให้ก็แล้วกัน

สองสามีภรรยา นั้น รับทรัพย์สินเงินทองไปเลี้ยงชีวิตแล้ว ส่งลูกชายทั้งสองคน ให้มาอยู่กับเศรษฐีผู้เป็นตา ฝ่ายเศรษฐี ก็เลี้ยงดูหลานๆ ด้วยความรักใคร่ พาไปฟังพระธรรมเทศนา จากพระบรมศาสดาที่วัดเวฬุวันเป็นประจำ

เศรษฐกิจอนุญาตให้บวชเพราะอายุ

แต่ถึงอย่างไร หลานทั้งสอง ก็สร้างความลำบากใจแก่เศรษฐกิจผู้เป็นตาอยู่ไม่น้อย เพราะเมื่อมีคนถามว่า หลานชายทั้งสองคนนี้เป็นบุตรของลูกสาวคนไหนของท่าน ก็รู้สึกอายที่จะตอบ เป็นบุตรของลูกสาวคนที่หนีตามชายหนุ่มไป

ดังนั้น เมื่อต่อมา มหาปันถกะ หลานคนโต เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา กล่าวขออนุญาต เพื่อบรรพชาเป็นสามเณร คุณตาผู้เศรษฐกิจจึงรับอนุญาตด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง พาไปบวชเป็นสามเณร

บรรลุประอรหันต์ผล

ท่านเป็นสามเณรจนอายุครบ ๒๐ ปี จึงได้อุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านพยายามบำเพ็ญเพียรเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ลีนอาสวกิเลสทั้งปวง

รับหน้าที่เป็นภัตตทูตเทศก์

พระมหาปันถก เมื่อได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว ได้ช่วยกิจการพระศาสนา เป็นกำลังช่วยงานพระบรมศาสดา ตามกำลังความสามารถ พระบรมศาสดา ได้ทรงมอบหมายให้ท่านรับหน้าที่ “ภัตตทูตเทศก์” ผู้แจกจ่ายภัตตาหารและกิจนิมนต์ ตามบ้านทายกทายิกา และอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย เพื่อให้ภิกษุสงฆ์ ได้รับความสักการะโดยทั่วถึงกัน

ชักชวนน้องชายจุลปันถกะบวช

ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยยุติธรรม จนเป็นที่พอใจของบรรดาเพื่อนสหธรรมิก และทายกทายิกากุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย ท่านได้รับความสุข จากการหลุดพ้นลีนกิเลสอาสวะทั้งปวงแล้ว ท่านได้ระลึกถึง

น้องชายของท่าน ต้องการที่จะให้น้องชาย ได้รับความสุขเช่นเดียวกับตนบ้าง จึงไปขออนุญาตจากคุณตา แล้วพาจุลปันถกะ ผู้เป็นน้องชายมาบวช เป็น ศาสนทายาทอีกคนหนึ่ง

เอตทัคคะในทางผู้เจริญวิปัสสนา

พระมหาปันถกะ เป็นผู้มีความชำนาญในการเจริญวิปัสสนา จึงได้ รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในปัญญาวิริยฐานะ

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุสยเล่ม ๑๕ หน้า ๔๔๑ - ผู้รวบรวม)

๓๙. ประวัติ พระมหาจุนทเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระจุนทะ เป็นบุตรของวงศ์ันตพราหมณ์ มารดาชื่อว่านางสารีพราหมณ์ ในตำบลบ้านชื่อว่านาลันทา แคว้นมคธ เดิมชื่อว่า จุนทะ เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว ภิกษุทั้งหลายมักเรียกท่านว่า **“มหาจุนทะ”**

ท่านเป็นน้องชายของท่านพระสารีบุตร และได้เป็นพุทธอุปัฏฐากองค์หนึ่ง เมื่อครั้งพระบรมศาสดาเสด็จไปปรินิพพานที่กรุงกุสินารา ท่านก็เป็นอุปัฏฐาก ติดตามเสด็จไปด้วย เมื่อพิจารณาตามเรื่องราวของท่านแล้วสันนิษฐานได้ว่า คงเป็นพระธรรมกถึกองค์หนึ่ง

ประวัติพระมหาจุนทเถระ ในลัทธิเลขสูตร

เช่น ลัทธิเลขสูตร ในมัชฌิมนิกายมี ความย่อว่า เมื่อพระบรมศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ในพระนครสาวัตถี ท่านเข้าไปกราบทูลถามถึงทิลุ ที่ประกอบด้วยคำของตน และถ้อยคำโลกว่า ภิกษุจะพึงทำอย่างไรดี จึงจะละทิลุเหล่านั้นได้เด็ดขาด

พระบรมศาสดา ทรงแสดงวิธีขจัดเกลากิเลสให้ท่านฟัง ท่านพระมหาจุนทะ มีความปลาบปลื้มใจอนุโมทนาภาสิตของพระองค์

สั่งสอนไม่ให้ภิกษุถือข้างถือฝ่าย

เรื่องที่ท่านให้อาพาแก่ภิกษุโดยตรงก็มี เช่น ที่มาในฉกกนิบาตอังคุตตรนิกาย โดยความก็คือ สั่งสอนไม่ให้ภิกษุถือพวก ถือเหล้ากัน ยกภิกษุสองพวกนี้ ขึ้นเป็นตัวอย่าง คือ พวกภิกษุผู้เรียนคันถธุระฝ่ายหนึ่ง พวกภิกษุผู้เรียนวิปัสสนาธุระฝ่ายหนึ่ง ตามปกติธรรมดา ภิกษุย่อมจะสรรเสริญ

แต่ฝ่ายข้างตน ตีเตียนอีกฝ่ายหนึ่ง

ท่านสอนไม่ให้ทำเช่นนั้น สอนให้สำเหนียกศึกษาว่า ตนจะอยู่ฝ่ายไหนก็ตาม ก็ให้พอใจในอีกฝ่ายหนึ่ง สรรเสริญคุณความดีของกันและกัน ทั้งสองฝ่าย

ท่านพระมหาจุณทะนั้น เมื่อครั้งพระสารีบุตรเถระผู้พี่ชายไปนิพพานที่บ้านเดิม เพื่อโปรดมารดา ท่านได้ติดตามไปด้วย และได้รวบรวมบาตรและจีวร พร้อมทั้งอัฐิธาตุของท่านพระสารีบุตร นำมาถวายพระบรมศาสดาด้วย.

๔๐. ประวัติ พระจุฬินทรเถระ

"พระดำรัสของพระพุทธเจ้า ทำให้ผมยินดีอยู่ในศาสนา
บำเพ็ญสมาธิให้เกิดขึ้น เพื่อบรรลุประโยชน์อันสูงสุด
แล้วผมก็ได้บรรลุวิชา ๓ ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้หมดสิ้น"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระจุลปันถะ ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่า
ปทุมุตตระ เกิดเป็นกฏุมพีสองพี่น้อง ในเมืองหังสวดี เสื่อมใสในพระศาสนา
ไปฟังธรรมในสำนักพระศาสดาเนื่องนิตย์

ในกฏุมพี ๒ พี่น้องนั้น วันหนึ่ง น้องชายเห็นพระศาสดา สถาปนา
ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ประกอบด้วยองค์ ๒ ไว้ ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า ภิกษุรูปนี้
เป็นยอดของบเหล่าภิกษุ ผู้มีมิตกายมโนมัย และเป็นผู้ฉลาดในเจโตวิวัฏฐ
ในพระศาสนาของเรา จึงคิดว่า น่าอัศจรรย์จริงหนอ ภิกษุนี้ เป็นคนเดียวทำ
๒ องค์ ให้บริบูรณ์ แม้เรา ก็ควรเป็นผู้บำเพ็ญมืองค์ ๒ ในศาสนาของ
พระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ในอนาคตบ้าง

ท่านจึงนิมนต์พระศาสดา ถวายมหาทาน แล้วทูลว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ภิกษุที่พระองค์สถาปนาไว้ ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นยอดใน
ศาสนาของพระองค์ ด้วยองค์มโนมัย และด้วยความเป็นผู้ฉลาด ในเจโต
วิวัฏฐ แม้ข้าพระองค์ ก็พึงเป็นผู้บำเพ็ญองค์ ๒ บริบูรณ์ เหมือนภิกษุนั้น ด้วย
ผลแห่งกรรม อันเป็นอธิการนั้น

พระศาสดาทรงตรวจดูอนาคต ก็ทรงเห็นว่า ความปรารถนาท่าน
จะสำเร็จโดยหาอันตรายมิได้ ทรงพยากรณ์ว่า โคตมะ จักอุบัติขึ้น พระองค์
จักสถาปนาเธอไว้ ในฐานะ ๒ นี้ ทรงอนุโมทนาแล้ว เสด็จกลับไป

ท่านกับพี่ชาย คือ ท่านมหาปันถกะ เมื่อพระศาสดา ยังทรงพระชน
 อยู่แน่นอน กระทำกุศลกรรมแล้ว เมื่อเวลาพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ได้บูชา
 ด้วยทอง ที่พระเจดีย์บรรจุพระสรีระ จูติจากภพนั้นแล้ว ไปบังเกิดในเทวโลก
 ท่านกับพี่ชาย เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก ถึงแสนกับ

ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า พระนามว่ากัสสปะ ท่านจุฟปันถกะ
 ออกบวช เจริญโอภาตกลิน ล่วงไป ๒๐,๐๐๐ ปี ไปบังเกิดในสวรรค์

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระจุฟปันถก บังเกิดเป็นบุตรของธิดา
 แห่งเศรษฐี ในเมืองราชคฤห์ เดิมชื่อว่า ปันถก เพราะเกิดในระหว่างทาง มี
 พี่ชายชื่อ ปันถก เพราะเกิดในระหว่างทางเหมือนกัน ท่านเป็นน้อง มีคำว่า
 จุฟข้างหน้า จึงเป็น **จุฟปันถก** ส่วนผู้เป็นพี่ชาย เดิมคำว่า มหาข้างหน้า จึง
 เป็น **มหาปันถก**

ธิดาเศรษฐีได้เสียกับคนใช้

มีเรื่องเล่าว่า ในเมืองราชคฤห์ มีธิดาของเศรษฐีคนหนึ่ง เมื่อเจริญวัย
 เป็นสาวแล้ว บิดามารดาป้องกันรักษาอย่างเข้มงวด ให้อยู่บนปราสาทชั้นที่
 เจ็ด แต่ธิดานั้น เป็นคนโลเล มีนิสัยไม่แน่นอนในผู้ชาย จึงได้เสียกับคนรับ
 ใช้ของตน

ต่อมา กลัวคนอื่นจะรู้ จึงชวนกันหนีออกจากปราสาท ไปอาศัยอยู่
 ในหมู่บ้านอื่น ที่คนไม่รู้จักตน ภายหลังภรรยาตั้งครรภ์ เมื่อครรภ์แก่ใกล้จะ
 คลอด จึงตกลงกับสามีว่า จะไปคลอดที่บ้านเดิม ส่วนสามีกลัวบิดามารดา
 ลงโทษ แต่ขัดภรรยาไม่ได้ จึงอาสาว่าจะพาไป แต่แก้มือทำเป็นผัดวันประกัน
 พรุ่งว่า พรุ่งนี้ก่อนค่อยไป จนล่วงไปหลายวัน ภรรยาเห็นเช่นนั้น จึงรู้ถึง
 ความประสงค์ของสามี

คลอตอบตรกลางทาง

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อสามีออกไปทำงานนอกบ้าน จึงส่งคนผู้คุ้นเคยกัน
อยู่ในบ้านใกล้เคียงกัน ให้บอกเรื่องที่ตนไม่อยู่ แก่สามี หนีออกจากเรือน
เดินไปตามหนทาง พอถึงระหว่างทาง ก็คลอตอบตรเป็นชาย ส่วนสามี เมื่อ
กลับบ้านไม่เห็น ภรรยาสืบถามทราบว่ามีกลับไปบ้านเดิม จึงออกติดตาม
ไปทันในระหว่างทาง แล้วพากันกลับมาอยู่ที่บ้านนั้นอีก และได้ตั้งชื่อทารก
นั้นว่า ปันถก กาลต่อมาก็คลอตอบตรโดยทำนองนั้นอีก จึงตั้งชื่อว่า จูฬปันถก
เพราะเกิดทีหลัง ตั้งชื่อบุตรคนแรกว่า มหาปันถก เพราะเกิดก่อน

เมื่อมหาปันถกเติบโตแล้ว ไปเล่นกับเด็กเพื่อนบ้านด้วยกัน ได้ยิน
เด็กพวกนั้นเรียก ปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนตนไม่มีคนเช่นนั้นจะเรียก จึงไปถาม
มารดาว่า แม่ครับ เด็ก ๆ พวกอื่นเรียกคนสูงอายุว่า ตาบ้าง ยายบ้าง ก็ญาติ
ของเรา ในที่นี้ไม่มีบ้างหรือ ?

มารดาของท่านตอบว่า ลูกเอ๋ย ญาติของเจ้าในที่นี้ ไม่มีหรอก แต่ตา
ของลูกชื่อว่า ธนเศรษฐี อยู่ในเมืองราชคฤห์ ในที่นั้น ญาติของเรามีมากมาย
ท่านจึงถามต่อไปว่า ก็แล้วทำไม แม่ไม่ไปอยู่ในเมืองราชคฤห์นั้น

ฝ่ายมารดา ไม่บอกความจริงแก่ลูก ลูกจึงรีบเร่ง ถามอยู่บ่อย ๆ จน
เกิดความรำคาญ ปรึกษากับสามีว่า พวกลูกของเราบเร้าเหลือเกิน ขึ้นชื่อว่า
บิดามารดา เห็นลูกแล้ว จะฆ่าจะแกงเชียวหรือ อย่างกระนั้นเลย เราจะพาลูก
ทั้งสองไปเมืองราชคฤห์ เมื่อถึงแล้ว พักอาศัยที่ศาลาหนึ่งหนึ่ง ใกล้ประตู
เมือง ให้คนไปบอกธนเศรษฐีผู้เป็นบิดา

พอบิดารู้ว่าลูกสาว พาหลานชายสองคนมาเยี่ยม ธนเศรษฐีมี ความ
แค้นยังไม่หาย จึงบอกกับคนที่มาส่งข่าวว่า สองผัวเมีย อย่างมาให้ฉันเห็น
หน้าเลย ถ้าต้องการอะไร ก็จงถือเอาไปเลี้ยงชีวิตเถิด แต่จงส่งหลานทั้งสอง
มาให้ฉัน ฉันจะเลี้ยงดูเอง

สองสามีภรรยา ก็ถือเอาทรัพย์พอแก่ความต้องการแล้ว ก็กลับไป
อยู่ที่เดิม ส่วนเด็กทั้งสอง ก็อยู่ที่บ้านของชนเศรษฐีผู้เป็นตา จนเจริญวัยขึ้น

มหาปันถกออกบวช

มหาปันถก เมื่อเจริญวัย ได้ไปฟังเทศน์กับตาในสำนักของพระ
ศาสดา ที่พระเวฬุวันมหาวิหารเป็นประจำ ครั้นได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว
เกิดศรัทธา เลื่อมใใคร่จะบวชจึงบอกตา ตาก็อนุญาตให้บวช พระศาสดา จึง
ตรัสรับสั่งภิกษุรูปหนึ่ง ให้จัดการบรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออายุครบ ๒๐ ปี
แล้ว ก็อุปสมบทเป็นภิกษุ เล่าเรียนพระพุทธรวจนะได้มาก เป็นผู้ไม่ประมาท
บำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์

มหาปันถกผู้เป็นพี่ ชักชวนให้บวช

เมื่อพระท่านมหาปันถก ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว เสวยวิมุตติ
สุขอยู่ ใครจะให้ความสุขเช่นนั้น เกิดแก่จุฬปันถกบ้าง จึงไปขออนุญาตจาก
ตา เพื่อขอให้จุฬปันถกบวช ตาก็อนุญาตให้ตามความประสงค์ พระมหาปัน
ถกจึงให้จุฬปันถกบวช

เป็นคนโง่ และหัวทึบ

ครั้นจุฬปันถกบวชแล้ว เป็นคนหัวทึบมาก พระมหาปันถก สอนให้
เรียนคาถา พรรณนาพระพุทธรูปล เพียงคาถาเดียว เรียนอยู่ถึงสี่เดือน ก็ยัง
จำไม่ได้ คาถานั้นว่า

ปทุม ยถา โกกนุท สุนนํ

ปาโต ลียา ผลุลมวีตคณํ

องคิรสํ ปสฺส วิโรจมานํ

ตปนฺตมาทิจจมีวนฺตลิกฺเข ฯ

แปลว่า “เธอจงดูพระลักษมณ์นี้อังคีสร ผู้มีพระรัศมีแผ่ซ่าน ออกจากพระวรกาย มีพระวรพักตร์อันเบิกบาน ปานหนึ่งว่า ดอกบัวชื่อ โกกนุทมีกลิ่นหอม ย่อมขยายกลีบแล้วบานในตอนเช้า มีกลิ่นธนูไม่จางหาย ท่านย่อมรู้เรื่องไฟโรจน์ ดุจดวงอาทิตย์อันส่องสว่าง แผลดแสงอยู่กลางท้องฟ้า ฉะนั้น”

ถูกมหาปณิกผู้เป็นพี่ชายขับไล่

ท่านพระมหาปณิก ทราบว่าท่านจูฬปณิกโง่เขลามาก จึงประณามขับไล่ออกจากสำนักของท่าน ในขณะที่ท่านเป็นภิกษุเทศก์ หมอชีวกโกมารภัจจ์ มานิมนต์ภิกษุไปฉันในวันรุ่งขึ้น ท่านก็ไม่นับพระจูฬปณิกเข้าด้วย

พระจูฬปณิก เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ คิดจะไปลี้ภัย จึงออกไปแต่เช้าตรู่ ได้พบพระศาสดา เสด็จจรงกรมอยู่ที่ซุ้มประตู พระองค์จึงตรัสถามว่า จูฬปณิก เธอจะไปไหนในเวลานี้ พระจูฬปณิกกราบทูลว่า ข้าพระองค์จะไปลี้ภัย เพราะพี่ชายขับไล่ข้าพระองค์

พระบรมศาสดาประทานผ้าขาว ให้ทำบิณฑบาต

พระศาสดาจึงตรัสเตือนสติท่านว่า จูฬปณิก เธอวช เพื่อพี่ชายเมื่อไรเล่า เพื่อเราต่างหาก เมื่อพี่ชายขับไล่ ทำไมไม่มาหาเรา มาเถิด ประโยชน์อะไร ด้วยฆราวาสมาอยู่กับเรามากกว่า พระจูฬปณิก เข้าไปเฝ้าแล้ว พระองค์ทรงลูบศีรษะ ด้วยฝ่าพระหัตถ์ แล้วพาไป ใ้หนึ่งที่หน้ามุขพระคันธกุฎี ประทานผ้าขาวอันบริสุทธิ์ ใ้หนึ่งลูบคลำทำบิณฑบาตว่า **โรหิธรณโรหิธรณ** (ผ้าเช็ดธุลี ๆ) เมื่อท่านลูบคลำ ทำบิณฑบาตไม่นาน ผ้านั้น ก็เศร้าหมอง เหมือนผ้าเช็ดมือ จึงคิดว่า “ผ้านี้เป็นของชาวบริสุทธิ์ อย่างเหลือเกิน พอมายุ่งกายนี้ จึงจะภาวะเดิมเสีย กลายเป็นผ้าที่เศร้าหมองไป สังขารทั้งหลาย ไม่เที่ยงหนอ” แล้วได้เจริญวิปัสสนา

บรรลुพระอรหัตตผล

พระศาสดา ทรงทราบจึงตรัสสั่งสอนด้วยพระคาถา ในเวลาจบพระคาถา พระจุฬปันถก ได้บรรลุพระอรหัตตผล ขณะลูบคลำผ้าบริการมอยุ่นั้น

พระศาสดา พร้อมด้วยภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จไปยังบ้านของหมอชิว ครั้นพอเขาเข้าไปถวายภัตตาหาร พระองค์ทรงปิดบาตรเสีย พร้อมกับตรัสว่า ภิกษุยังมาไม่หมด ยังเหลืออยู่ที่วิหารอีก ๑ รูป หมอชิว จึงใช้ให้คนไปตาม

พระจุฬปันถกเนรมิตพระภิกษุจนเต็มวิหาร

ในเวลานั้น พระจุฬปันถกเนรมิต พระภิกษุหนึ่งพันรูป จนเต็มวิหาร เมื่อคนใช้ไปถึง เห็นมีพระมากมายถึงพันรูปจึงรีบกลับไปบอกหมอชิวโกมารภัจ

ลำดับนั้นพระศาสดา ได้ตรัสกะคนไปตามนั้นว่า เจ้าจงไปแล้ว บอกว่า พระศาสดา ตรัสเรียกพระจุฬปันถก คนไปตามนั้น ก็กลับไปวิหารอีกแล้ว บอกตามคำสั่ง ภิกษุทั้งหมดพูดขึ้นว่า ฉันทชื่อจุฬปันถก คนไปตามนั้น ก็กลับมาอีก กราบทูลว่า ภิกษุเหล่านั้น ชื่อจุฬปันถกทั้งนั้น พระเจ้าข้า

พระศาสดาตรัสว่า ภิกษุรูปใด พูดขึ้นก่อน จงจับมือภิกษุรูปนั้นไว้ ภิกษุรูปที่เหลือจักอันตรธานหายไป คนไปตามนั้น ไปถึงวิหารแล้วทำอย่างนั้น จึงได้พาพระจุฬปันถก ไปสู่ที่นิมนต์ ในที่สุดแห่งภักติ จันทพระจุฬปันถกได้ทำภักตานุโมทนา

เอตทัคคะในทางผู้ชำนาญในมนโหมยิทธิ

ต่อมา พระศาสดา ทรงสถาปนาพระจุฬปันถกเถระ ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้ชำนาญในมนโหมยิทธิและในเจโตวิภูษะ เพราะได้รู้ปาวจรมาน ๔

(อ่านเพิ่มเติมเรื่องพระจุฬปันถกเถระในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๙๙ - ผู้รวบรวม)

๔๑. ประวัติ พระอนุรุทธเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระอนุรุทธเถระ ก็ได้กระทำบุญญานิกการไว้ ในพระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนทั้งหลาย ก่อสร้างบุญทั้งหลาย อันเป็นอุปนิสัยแก่พระนิพพาน ไว้ในภพนั้นๆ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดในตระกูลพรหมณ์ อันสมบุรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ พอเจริญวัยแล้ว วันหนึ่งไปวิหารฟังธรรม ในสำนักของพระศาสดา เห็นพระภิกษุรูปหนึ่ง ที่พระศาสดาทรงแต่งตั้งไว้ ในตำแหน่งเลิศแห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้มีจักขุทิพย์ แม้นตนเองก็ปรารถนาตำแหน่งนั้น จึงให้มหาทานให้เป็นไป ๗ วัน แต่พระผู้มีพระภาค ซึ่งมีภิกษุบริวารแสนหนึ่ง ในวันที่ ๗ ได้ถวายผ้าชั้นสูงสุด แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์ แล้วได้ทำความปรารถนาไว้

ฝ่ายพระศาสดา ก็ได้ทรงเห็นความสำเร็จของเขา โดยไม่มีอันตราย จึงพยากรณ์ว่า จักเป็นผู้เลิศ แห่งผู้มีทิพยจักขุทั้งหลาย ในศาสนาของพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า ในอนาคตกาล เขาเองก็กระทำบุญทั้งหลาย ในพระศาสนานั้น เมื่อพระศาสดาปรินิพพานแล้ว ได้ทำการบูชาด้วยประทีปอันโอฬาร ที่สถูปทองขนาด ๗ โยชน์ และประทีปกระเบื้อง กับถาดสำริดเป็นอันมาก ด้วยอธิษฐานว่า จงเป็นอุปนิสัย แก่ทิพยจักขุญาณ เขาทำบุญทั้งหลาย อยู่ตลอดชีวิต ท่องเที่ยวอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

ในกาลแห่งพระพุทธเจ้า พระนามว่ากัสสปะ เมื่อพระศาสดาปรินิพพาน เมื่อสถูปทองขนาด ๑ โยชน์สำเร็จแล้ว จึงเอาถาดสำริดจำนวนมาก มาบรรจุให้เต็มด้วยเนยใส อันใสแจ่ว และให้วางก้อนน้ำอ้อยบ ก้อนหนึ่งๆ ไว้ตรงกลาง ให้ขอบปากกับขอบปากจรดกัน แล้วให้ตั้งล้อมพระเจดีย์ ให้เอาถาดสำริด ที่ตมถือนบรรจุด้วยเนยใส อันใสแจ่วให้เต็ม จุดไฟพันไส้

แล้ววางไว้บนศิรชะ เดินเวียนพระเจดีย์อยู่ตลอดคืน ได้กระทำกุศล จนตลอดชีวิต แล้วบังเกิดในเทวโลก ดำรงอยู่ในเทวโลกตลอดชั่วอายุ

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาบาทกาลนี้ ท่านบังเกิด เป็นพระราชโอรสของเจ้าอมิตทมะ ซึ่งเป็นพระอนุชาของพระเจ้าสุทโธทนะ ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ ประสูติร่วมพระมารดาเดียวกันสามพระองค์ คือ พระเชษฐา (พี่ชาย) พระนามว่า มหานาม พระกนิษฐภคินี (น้องสาว) พระนามว่า โรหิณี รวมเป็นสามกับอนุรุธกุมาร ถ้านับตามลำดับพระวงศ์ เป็นพระอนุชาของสมเด็จพระบรมศาสดา

อนุรุธกุมาร เป็นกษัตริย์อันสุขุมลชาติ มีปราสาทสามหลังเป็นที่อยู่ ในฤดูทั้งสาม สมบูรณ์ด้วยทรัพย์ศฤงคาร (ทรัพย์ที่ทำให้คนได้รับเกิดความรัก ความชอบใจ) และบริวารยศ แม้ที่สุดคำว่า “ไม่มี” ก็ไม่รู้จักและไม่เคยได้สดับเลย

สาเหตุการออกบวช

พระบรมศาสดาเสด็จประทับอยู่ที่อนุปิยนิคม ของมัลลกษัตริย์ ในเวลานั้นศากยกุมาร ซึ่งเป็นผู้มีชื่อเสียง มีคนรู้จักมาก ออกบวชตามพระบรมศาสดา

วันหนึ่ง เจ้ามahanามะ ผู้เป็นพระเชษฐา มาปรารภถึงเรื่องนี้แล้ว จึงปรึกษากับอนุรุธะผู้น้องว่า พ่ออนุรุธะ ในตระกูลของเราไม่มีใครๆ ออกบวชตามพระบรมศาสดาเลย เจ้าหรือพี่ คนใดคนหนึ่งควรจะออกบวชด้วย อนุรุธะตอบว่า น้องเป็นคนเคยตั้งอยู่ในความสุข ไม่สามารถจะออกบวชได้ พี่บวชเองเถิด

เจ้ามahanามะจึงกล่าวขึ้นว่า ถ้าอย่างนั้นเจ้าจงเรียนให้รู้จักการงานของผู้ครองเรือนเสียก่อน พี่จะสอนเจ้าจตั้งใจฟังครั้นกล่าวดังนั้นแล้ว

เจ้ามหานามจึงสอนการงาน ของผู้ครองเรือน ยกการทำนา เป็นต้น ขึ้นสอน เมื่ออนุรุทธะได้ฟังแล้ว ก็เห็นว่าการทำงานไม่มีที่สิ้นสุด ที่สุดของการงานไม่มีปรากฏ จึงคิดเบื่อง่ายในการงาน พูดกับพี่ชายว่า ถ้าอย่างนั้นพี่อยู่ครองเรือนเถิด น้องจักบวชละ

ครั้นอนุรุทธะกล่าวอย่างนั้นแล้ว จึงเข้าไปหาพระมารดา ทูลว่า แม่ หม่อมฉันอยากบวช ขอพระแม่เจ้าจงอนุญาตให้หม่อมฉันบวชเถิด พระมารดาตรัสห้ามไม่ยอมให้บวช อนุรุทธะก็อ่อนน้อมขอให้อนุญาตให้บวช เป็นหลายครั้ง พระมารดาเห็นดังนั้น จึงคิดอุบายที่จะไม่ให้อนุรุทธะบวช ดำริถึงพระเจ้าภัททิยะ ผู้เป็นสหายของอนุรุทธะ ท่านคงจะไม่ออกบวชเป็นแน่ จึงพูดว่า พ่ออนุรุทธะ ถ้าพระเจ้าภัททิยะบวชด้วย จงบวชเถิด อนุรุทธะ ได้ฟังอย่างนั้นแล้ว ไปเฝ้าพระเจ้าภัททิยะ ทูลตามโอวาทของผู้คุ้นเคยกันว่า เพื่อนเอ๋ย บรรพชาของเราเนื่องด้วยบรรพชาของท่าน

ในชั้นต้น พระเจ้าภัททิยะทรงปฏิเสธ ไม่ยอมบวช แต่ทนอ่อนน้อมไม่ได้ ผลที่สุดตกลงใจยินยอมบวชด้วย อนุรุทธะ จึงชักชวนศากยกุมารอื่นได้อีก คือ อานันทะ, ภค, กิมพิละ, โกสิยกุมาร อีกหนึ่งคือ เทวทัตต์ เป็นเจ็ดกับทั้งอุบาลี ซึ่งเป็นภุชามาลา พร้อมใจกันออกบวช เมื่อไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่อนุปิยนิกม ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย

ตริกตรองถึงมหาปฐวิตถ ๗ ประการ

อนุรุทธะ เมื่อได้อุปสมบทแล้ว เรียนพระกรรมฐานในสำนักพระธรรมเสนาบดีสารีบุตรแล้ว เข้าไปอยู่ราวป่าปาจิณวังสมฤคทายวัน เมื่อเจริญสมณธรรมอยู่ ได้ตริกตรองถึงมหาปฐวิตถ ๗ ประการว่า

๑. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้มีความปรารถนาล้น ไม่ใช่วรรณะผู้มีความมักมาก
๒. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้สันโดษยินดีด้วยของที่มีอยู่ ไม่ใช่วรรณะผู้สันโดษ

๓. ธรรมนี้เป็นของผู้สัจแล้ว ไม่ใช่ของผู้ยินดีในหมู่คณะ
๔. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้ปรารถนาความเพียร ไม่ใช่ของผู้เกียจคร้าน
๕. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้มีสติมั่นคง ไม่ใช่ของผู้มีสติหลง
๖. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้มีใจมั่นคง ไม่ใช่ของผู้มีใจไม่มั่นคง
๗. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้มีปัญญา ไม่ใช่ของผู้มีปัญญาทึบ

บรรลุลุทธิผล

เมื่อพระอนุรุทธะตรีกอยู่อย่างนี้ พระบรมศาสดาเสด็จมาถึงทรงทราบว่าเป็นพระอนุรุทธะตรีกอยู่อย่างนั้น ทรงอนุโมทนาว่าชอบละฯ อนุรุทธะท่านตรีกตรองธรรมที่พระมหาบุรุษตรีกตรอง ถ้าอย่างนั้น ท่านจงตรีกธรรมที่พระมหาบุรุษตรีกเป็นที่เปิดเผย

๘. ธรรมนี้เป็นธรรมของผู้ยินดีในธรรมที่ไม่ให้เน้นซ้ำ ไม่ใช่ของผู้ยินดีในธรรมให้เน้นซ้ำ

ครั้นตรัสสอนพระอนุรุทธะอย่างนี้แล้ว เสด็จกลับมาที่ประทับ ส่วนพระอนุรุทธะบำเพ็ญเพียรไปก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล

เอตทัคคะในทางผู้มีทิพยจักขุญาณ

ตั้งแต่นั้นมาท่านก็เล็งแลดูสัตว์โลกด้วยทิพยจักขุเสมอ เล่ากันว่า ยกเว้นแต่เวลานั้นเท่านั้น เวลาที่เหลือท่านเจริญอาโลกสิณตรวจดูเหล่าสัตว์ด้วยทิพยจักขุ

ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหาร ทรงสถาปนาท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า อนุรุทธะเป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้มีทิพยจักขุในศาสนาของเรา

(อ่านเกสตรประวัติชาติจากหนังสือมนุญย์เล่ม ๑๕ หน้า ๗๒ เรื่องพระเวททัต และหน้า ๓๔๒ เรื่องเจ้าหญิงโรหิณี - ผู้รวบรวม)

๔๒. ประวัติ พระพากุลเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพากุลเถระ (หรือพักกุลเถระ) บังเกิดในสกุลพราหมณ์ ก่อนแต่พระพุทธเจ้าพระนามว่าอโนมทัสสี จะอุบัติ ปลายอสงไขยแสนกัป นับแต่กัปนี้ เจริญวัย ก็เรียนพระเวท มองไม่เห็นสาระ ในคัมภีร์ไตรเพท จึงบวชเป็นฤาษี ได้อภิญญา ๕ และสมาบัติ ๘ ทำเวลาว่างไป ด้วยการเล่นฉาน

เมื่อพระอโนมทัสสีพุทธเจ้า บรรลุพระสัพพัญญุตญาณแล้ว มีหมู่พระอริยะแวดล้อมแล้ว เสด็จจาริกไป ดาบสฟังว่าพระรัตนสามเกิดขึ้นแล้ว จึงไปสำนักพระคาสดา พังชรรม จบเทศนา ก็ตั้งอยู่ในสภาวะ แต่ไม่สละเพศเดิม ออกบวชได้ ท่านไปเฝ้าพระคาสดา และพังชรรมเป็นครั้งคราว

ต่อมาคราวหนึ่ง พระตถาคต เกิดโรคลมในพระอุทร ดาบสเมื่อเฝ้าพระคาสดา ทราบว่าประจวบ จึงถามพระสงฆ์ว่า ท่านเจ้าข้า พระคาสดา ประจวบ เป็นโรคอะไร เมื่อทราบว่าเป็นโรคลมในพระอุทร จึงคิดว่า นี่เป็นเวลาทำบุญของเรา จึงไปยังเชิงเขา รวบรวมยาชนิดต่างๆ แล้วถวายพระเถระผู้ปฏิบัติภาวนา กล่าวว่า โปรดน้อมถวายยานี้ แต่พระคาสดา และโรคลมในพระอุทรก็สงบ พร้อมกับการใช้ยา

ดาบสนั้น ไปเฝ้าในเวลา que พระคาสดา ทรงหายจากโรคแล้ว ทูลว่า ความผาสุก เกิดแก่พระตถาคต เพราะยาของข้าพระองค์นี้ อันใด ด้วยผลแห่งการถวายยา ของข้าพระองค์นั้น ขอความเจ็บไข้ทางร่างกาย แม้แต่เพียงถอนผม ก็จงอย่ามี ในภพที่ข้าพระองค์เกิดแล้วเกิดเล่า ท่านจตุตจากภพนั้น บังเกิดในพรหมโลก เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลกสิ้นอสงไขยหนึ่ง

ครั้งพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตตระ ถือบปฏิสนธิในครอบครัวยุคกรุงหงสวดี เห็นพระคาสดา ทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่งไว้ ในตำแหน่ง

เอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้มีอาพาธน้อย กระทำกุศลกรรม ยิ่งยวดขึ้นไป ก็ปรารถนาตำแหน่งนั้น ท่านกระทำความดีจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก บังเกิดในครอบครัวพราหมณ์ ณ กรุงพันธุมวดี ก่อนพระทศพลพระนามว่าวิปัสสีบังเกิด บวชเป็นฤาษี เป็นผู้ได้ฌาน อาศัยอยู่เชิงเขา

พระวิปัสสีพุทธเจ้า บรรลุพระสัพพัญญุตญาณ มีภิกษุหกล้านแปดแสน เป็นบริวาร ทรงอาศัยกรุงพันธุมวดี ทรงทำการสงเคราะห์ พระมหाराชเจ้าผู้พุทธบิดา แล้วประทับนั่ง ณ มิคทายวัน อันเกษม เมื่อดาบสนั้น ทราบว่า พระทศพลบังเกิดในโลก จึงมาฟังธรรมกถาของพระศาสดา ตั้งอยู่ในสโรจนะ ไม่อาจละบรรพชาของตน แต่ก็มาอุปัฏฐากพระศาสดาเป็นครั้งคราว

คราวหนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เว้นพระศาสดาและพระอัครสาวก เกิดโรคที่ศีรษะ เพราะถูกลมของต้นไม้มีพิษ ที่ออกดอกสะพรั่งในป่าหิมพานต์ ดาบสมาเฝ้าพระศาสดา พบภิกษุหนึ่งคลุ้มศีรษะ จึงถามว่า ท่านเจ้าข้า ภิกษุสงฆ์เป็นอะไร ภิกษุทั้งหลายตอบว่า ผู้มีอายุ เหล่าภิกษุ เป็นโรคดอกไม้พิษ ดาบสคิดว่า นี่เป็นเวลาที่ จะทำการชวนช่วยทางกายแก่ภิกษุสงฆ์ ให้บุญบังเกิดแก่เรา

จึงเก็บยาชนิดต่างๆ ด้วยสติปัญญาของตน แล้วเอามาประกอบเป็นยาถวายเป็นโรคของภิกษุทุกรูป ก็ส่งไปทันที ดาบสนั้น ดำรงอยู่ชั่วอายุ ก็บังเกิดในพรหมโลก เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก แก่สิบเอ็ดกับ

ครึ่งพระพุทเจ้า พระนามว่ากัสสปะ บังเกิดในกรุงพาราณสี ครองเรือนอยู่คิดว่า เรือนของเราทรุดโทรม จำจะต้องไปขายแดน นำไม้และอุปกรณ์ต่างๆ มาสร้างเรือน จึงไปกับพวกช่างไม้ พบวิหารใหญ่คร่ำคร่า ในระหว่างทาง ก็คิดว่า การสร้างเรือนของเรา ขอพักไว้ก่อน การสร้างเรือนนั้น จักไม่ไปกับเราในเวลาตายได้ แต่การสร้างสาธารณกุศล ในพระศาสดา จะไปกับเราในเวลาสิ้นชีวิตได้

เขาให้พวกช่างไม้เหล่านั้น นำไม้และอุปกรณ์ต่างๆ มาแล้ว ให้สร้าง โรงอุโบสถในวิหารนั้น ให้สร้างโรงฉัน โรงไฟ(ที่จักรม) เรือนไฟ กับปียกฐิ (โรงเก็บของสงฆ์) ที่พักกลางคืน และที่พักกลางวัน วัจจุกฐิ(ส้วม) จัดตั้งยา ไข้ และฉันสำหรับภิกษุสงฆ์ไว้ทุกอย่าง เขาทำกุศลจนตลอดชีวิต เวียนว่าย ในเทวโลกและมนุษยโลก ลี้พ้นุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านพระพากุลเถระ เป็นบุตรมหาเศรษฐี ใน พระนครโกสัมพี ท่านมีนามว่า “พากุละ” ด้วยเหตุที่ท่าน ได้รับการเลี้ยงดูอยู่ ในตระกูลเศรษฐีทั้งสอง หรืออีกนัยหนึ่งว่า เป็นผู้อันตระกูลแห่งเศรษฐีทั้งสอง ชุบเลี้ยง

ถูกปลาตัวใหญ่กลืนกิน

ในตำนานกล่าวว่า เมื่อท่านเกิดได้ ๕ วัน มารดาบิดา พร้อมด้วย ประยูรญาติ จัดแจงทำการมงคล โขนผมไฟ และขนานนามท่าน พี่เลี้ยงนาง นม ได้พาท่านไปอาบน้ำชำระเกล้า ที่แม่น้ำคงคา

ในขณะนั้นมีปลาใหญ่ตัวหนึ่ง แหวกว่ายมาตามกระแสน้ำ มาเห็น ทารกนั้นเข้า ลำคึกว่า เป็นอาหาร จึงได้สูบทารกนั้น กลืนเข้าไปในท้อง

แต่ทารกนั้น เป็นผู้ที่มีบุญญาธิการมาก เมื่ออยู่ในท้องปลา ไม่ได้รับ อันตรายใด ๆ แม้ความลำบากเพียงเล็กน้อย ก็ไม่มี นอนสบาย เหมือนคน นอนบนที่นอนตามธรรมดา เพราะบุญญาธิการของทารก บันดาลให้ปลานั้น บังเกิดความร่ำร้อน กระวนกระวาย เทียวกระเลื่อกระสน แหวกว่ายไป ตามกระแสน้ำ เผอิญไปติดข่ายของชาวประมงชาวพระนครพาราณสี

เมื่อชาวประมงนั้นปลดปลาออกจากข่าย ปลานั้นก็ถึงแก่ความตาย เขาจึงเอาปลานั้นไปเทียวเรขาย ตีราคาถึงพันกหาปณะ

ในพระนครนั้น มีเศรษฐีคนหนึ่งมีทรัพย์มาก แต่เป็นคนไร้บุตรและธิดา พร้อมด้วยภรรยา ได้ซื้อปลานั้นราคาพันกหาปณะ และได้แล่ปลานั้นออก จึงได้เห็นทารก นอนอยู่ในท้องปลา ครั้นได้แลเห็นทารกนั้นแล้ว ก็เกิดความรักใคร่ราวกะบุตร ได้แปลงอุทนามาจขึ้น ด้วยเสียงอันดังว่า “เราได้อยู่ในท้องปลา”

สองตระกูลเศรษฐีอ้างสิทธิ์เลี้ยงดู

เศรษฐีและภรรยา ได้เลี้ยงดูทารกนั้นไว้เป็นอย่างดี มิได้มีความรังเกียจเลย ครั้นกาลต่อมา เศรษฐีผู้เป็นบิดาและมารดา ทราบเรื่องราวนั้นเข้า จึงได้ไปสู่สำนักของพราหมณ์เศรษฐี พอแลเห็นทารกนั้น จำได้ว่าเป็นบุตรของตน จึงขอทารกนั้นคืน แสดงเหตุผลและหลักฐาน ให้พราหมณ์เศรษฐีนั้นทราบ

พราหมณ์เศรษฐีไม่ยอม เศรษฐีผู้เป็นบิดา เมื่อเห็นว่าจะไม่เป็นการตกลงกัน จึงได้ทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระเจ้าพราหมณ์ เพื่อให้พระองค์ทรงวินิจฉัยชี้ขาด พระองค์ได้ทรงวินิจฉัย ให้ตระกูลทั้งสองช่วยกันอภิบาลรักษา ชุบเลี้ยงทารกนั้น

เศรษฐีทั้งสองนั้น ได้ผลัดเปลี่ยนกัน รับทารกไปบำรุงเลี้ยงดู ในตระกูลของตน ๆ มีกำหนดเวลาคนละ ๔ เดือน อาศัยเหตุตามเรื่องราว ที่กล่าวมานี้ ทารกนั้นจึงมีนามปรากฏว่า “พากุละ”

จำเดิมแต่กาลนั้นมา พากุลกุมาร ได้รับการอภิบาลเลี้ยงดูจากตระกูลเศรษฐีทั้งสองเป็นอย่างดี จนเจริญวัยขึ้น ท่านครองสมรवासอยู่ ๘๐ ปีเต็ม

ขอพบ และได้บรรลุพระอรหัตตผล

ครั้นเมื่อพระศาสดา เสด็จเที่ยวไปประกาศพระศาสนา ในพระนครพราหมณ์ พากุลกุมาร พร้อมด้วยบริวารพากันเข้าไปเฝ้า เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระองค์แล้ว ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส มีความปรารถนาจะบรรพชา

อุปสมบทในพระธรรมวินัย จึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท

เมื่อได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ได้ฟังพระโอวาทที่พระองค์ทรงสั่งสอน ในทางวิปัสสนากรรมฐาน ท่านไม่ประมาท อุตส่าห์พยายาม ทำความเพียร เจริญสมณธรรม บำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน เพียง ๗ วัน ก็ได้บรรลุพระอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา

เอตทัคคะในทางผู้ไม่มีโรคภัย

ตั้งแต่นั้นมา ท่านอุตส่าห์ประกอบกิจในพระพุทธศาสนา ปรากฏว่า ตั้งแต่บวชมาในพระพุทธศาสนา ประมาณได้ ๖๐ ปี ท่านไม่เคยจำพรรษาในบ้านเลย และเป็นผู้ไม่มีโรคภัย เบียดเบียน ไม่ต้องทำการพยาบาลรักษา ร่างกายด้วยเภสัชเลย โดยที่สุด ผลสมอแม้นั้นหนึ่ง ท่านก็ไม่เคยฉัน ตามตำนานท่านกล่าวว่า การที่ท่านเป็นผู้มีโรคพาลน้อยนั้น เป็นผลของบุญกุศลที่ท่านสร้างเวกกุฎี และให้ยาบำบัดโรคเป็นทาน

เพราะฉะนั้น พระบรมศาสดาจึงทรงตั้งท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายข้างผู้มีโรคพาลน้อย (อุปปาพชาน)

กิจสำคัญ ที่ท่านได้ทำไว้ในพุทธศาสนา มีปรากฏในตำนานว่า ท่านได้ทำให้อเจลกัสสปปริพาชก ผู้เป็นสหายเก่าเกิดศรัทธาเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา เข้ามาอุปสมบท จนกระทั่งได้บรรลุพระอรหันต์ ด้วยการกล่าวแก้ปัญหา

ดัชนีธนปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ

พระพากุลเถระ ดำรงชนอายุสังขารอยู่ โดยสมควรแก่กาลแล้ว ก็ดัชนีธนปรินิพพาน ด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ก่อนแต่จะนิพพาน ท่านเข้าเตโชสมาบัติ นั่งนิพพาน ณ ท่ามกลางระหว่างภิกษุสงฆ์ เมื่อท่านนิพพานแล้ว เตโชธาตุ ก็บังเกิดเป็นไฟไหม้สรีระร่างกายของท่าน ให้หมดไป ณ ที่นั้น.

๔๓. ประวัติ พระกัณหาเวตเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระกัณหาเวตเถระ เป็นคนมีศรัทธาในพระศาสนา เนื่องจากได้สั่งสมบารมีไว้แต่อดีตชาติ คือ ย้อนหลังไปตั้งแต่ เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ พระเถระไปวิหารกับมหาชน ยืนฟังธรรมอยู่ท้ายบริษัท เห็นพระศาสดา ทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้ยินดีในฌาน จึงคิดว่าอยากเป็นอย่างนั้นในอนาคตบ้าง

จบเทศนาจึงนิมนต์พระศาสดา ถวายเครื่องสักการะใหญ่ ๗ วัน กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระเจ้าข้า ข้าพระองค์มิได้ปรารถนาสมบัติอื่น ด้วยกรรม คือการกระทำกุศลอันยิ่งนี้ แต่ว่าข้าพระองค์พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้ได้ฌานในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ในอนาคตเหมือนอย่างภิกษุ ที่พระองค์ทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้ได้ฌาน

พระศาสดาทรงตรวดูอนาคต ทรงเห็นความสำเร็จจึงพยากรณ์ว่า ในอนาคต ในที่สุดแห่งแสนกัป พระพุทธเจ้าพระนามว่า โคตมะ จักอุบัติ ท่านจักเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้ได้ฌาน ในศาสนาของพระองค์ ดังนี้แล้วเสด็จกลับ

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระเวตตะ มาเกิดในตระกูลที่มีสมบัติมาก ในกรุงสาวัตถี ชื่อว่า **เวตตะ**

วันหนึ่ง ช่วงหลังจากรับประทานอาหารแล้ว ประชาชนชวนกันไปสู่วัดพระเชตวัน เพื่อจะฟังพระธรรมเทศนา เรวตะนั้น ก็ได้ไปกับประชาชนเหล่านั้นด้วย ครั้นถึงแล้ว ได้นั่งอยู่ท้ายสุดของพุทธบริษัท

ฟังอนุพพิกขา เกิดศรัทธาและขอบวช

เมื่อพระบรมศาสดาตรัสเทศนาอนุพพิกขา พรรณนาถึง ๑. ทานกขา กล่าวถึงการให้ ๒. สีลกขา กล่าวถึงความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม ๓. สัจจกขา กล่าวถึงสวรรค์ ๔. กามาทีนวกขา กล่าวถึงโทษแห่งกาม ๕. เนกขัมมานิสังสกขา กล่าวถึงอันสงส์ของความออกจากกาม

เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้า และขออุปสมบทในพระธรรมวินัย ครั้นได้อุปสมบทเป็นภิกษุตั้งความประสงค์แล้ว ท่านอุตส่าห์เรียนพระกรรมฐานในสำนักของพระศาสดา

ท่านไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญเพียร ในกรรมฐานได้สำเร็จโลกียฌาน กระทำฌานที่ตนได้แล้วนั้น ให้เป็นพื้นฐาน เจริญวิปัสสนากรรมฐานสืบไป จนได้สำเร็จพระอรหัตผล

มักมีความสงสัยในกัมปิยวัตถุ

ท่านพระเรวตะนั้น มักบังเกิดความสงสัยในกัมปิยวัตถุ คือ สิ่งของที่ถูกต้องตามพระพุทธรบัญญัติ ว่าเป็นของควรแก่บรรพชิต ฟังบริโภคใช้สอยหรือไม่ เมื่อท่านได้กัมปิยวัตถุอันใดมาแล้ว ก็ให้คิดสงสัยอยู่ตลอดเวลา ต่อเมื่อพิจารณาเห็นว่า เป็นกัมปิยวัตถุโดยถ่องแท้แล้ว จึงบริโภคใช้สอยกับกัมปิยวัตถุนั้น ด้วยเหตุนี้คำว่า “กังขา” ซึ่งแปลว่า “ความสงสัย” จึงได้นำหน้าชื่อของท่านเป็น “**กังขารวตะ**”

เอตทัคคะในทางผู้ฟังด้วยฌาน

พระกังขาเรวตะนี้ เป็นผู้ชำนาญในฌานสมาบัติอันเป็นโลกียะและโลกุตตระ เข้าสู่ฌานสมาบัติอันเป็นพุทธวิสัยได้เกือบทั้งหมด ทั้งกลางวัน ทั้งกลางคืน ฌานสมาบัติอันเป็นพุทธวิสัยที่ท่านละเว้นไม่ได้เข้า ฌานสมาบัติ นั้นมีน้อยมาก

ด้วยเหตุนี้พระบรมศาสดาจึงทรงยกย่องสรรเสริญท่านว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ได้ฌาน (ฌายิน).

๔๔. ประวัติ พระโกณฑธานเถระ

"ภิกษุที่พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า ข้ามโอชะ (หัวน้ำคือกิเลส) ได้นั้น
ต้องล่วงพ้นกิเลสเครื่องทำให้ข้องติด ๕ อย่าง คือ
ราคะ โทสะ โมหะ มานะ และทิฏฐิ"

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระโกณฑธานะ ในกาลของพระพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านเกิดในเรือนสกุล ในพระนครหังสวดี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ฟังธรรมอยู่ เห็นภิกษุรูปหนึ่ง อันพระศาสดาทรงแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งภิกษุผู้เลิศแห่งภิกษุ ผู้จับสลากได้ก่อน

ปรารถนาตำแหน่งนั้น กระทำบุญสมควรแก่ฐานันดรนั้น ท่องเที่ยวไปแล้ว ครั้นวันหนึ่ง ได้น้อมถวายเครื่องกล้วยใหญ่สี่เหลี่ยมเหมือนจุนแห่งมโนศิลา แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ผู้ออกจากนิโรธสมบัติแล้ว ประทับนั่ง พระผู้มีพระภาคทรงรับเครื่องกล้วยนั้นเสวย

ด้วยบุญกรรมนั้น ท่านเสวยราชสมบัติ ในชมพูทวีป ๑๑ ครั้ง ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๔ ครั้ง กระทำบุญบ่อยๆ อย่างนี้ แล้วท่องเที่ยวอยู่ในภพภูมิ ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เกิดเป็นภุมมเทวดา ในกาลของพระพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า กัสสปะ ได้ก่อการทำอกุศลกรรมร้ายแรง โดยสร้างความแตกแยก ให้เกิดขึ้นแก่พระภิกษุสองรูป ด้วยการแปลงรูปเป็นหญิง ทำทีว่ามีสัมพันธ์ทางเพศกับภิกษุรูปหนึ่ง เพื่อให้ภิกษุอีกรูปหนึ่งเข้าใจผิด ท่านต้องหมกหม้อยู่ในอบายภูมิ ถึงพุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบาทกาลนี้ ท่านพระโกณฑธานะ (ท่านธนะผู้ลามก ผู้ชั่วช้า ธาโน โกณฑโท ชาโต) มาบังเกิดเกิดในตระกูลพราหมณ์ ในพระนคร สávatthi ชื่อว่า ธาณมาณพ เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ศึกษาศิลปวิทยาของ พราหมณ์จบไตรเพท

มีหญิงสาวเที่ยวติดตามทุกอย่างก้าว

ภายหลัง ได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่วันที่ได้ อุปสมบท ปรากฏมีรูปหญิงรูปหนึ่ง เที่ยวติดตาม ไปข้างหลังของท่าน แต่ ท่านไม่เห็นรูปนั้น มีแต่คนอื่นเห็น เพราะอกุศลกรรมเก่า ที่เคยทำไว้เมื่อครั้ง พระกัสสปพุทธเจ้า

ครั้นท่านเข้าไปบิณฑบาตในบ้าน พวกมนุษย์ได้ถวายภิกษาแก่ท่าน สองส่วน แล้วพูดว่า นี่ส่วนของท่าน นี่ส่วนของหญิงสหายของท่าน ตั้งแต่ นั้นมา พวกมนุษย์จึงพากันเรียกท่านว่า โกณฑธานะ

เหล่าภิกษุต่างตั้งแง่รังเกียจ

ส่วนพวกภิกษุ ผู้ไม่ได้รับความจริง เห็นเช่นนั้น เกิดความรังเกียจ กลัวว่าจะเกิดโทษแก่พวกตนด้วย จึงบอกให้อนาถบิณฑิกเศรษฐี ขับไล่ออก เสียจากวิหาร อนุาถบิณฑิกเศรษฐี ก็ไม่ขับไล่ จึงบอกแก่นางวิสาขามหา อุบาลิกา นางวิสาขาก็ไม่ขับไล่เหมือนกัน

พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จพิสูจน์ความจริง

เรื่องราวของท่านนั้น ทราบไปถึงพระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้เป็นองค์ พุทธศาสนูปถัมภ์ ทรงมีพระดำริ ที่จะกำจัดมลทินพุทธศาสนาให้สิ้นไป จึงเสด็จไปยังที่อยู่ของพระธนะเถระ

ขณะนั้น พระธานเถระ อยู่ในห้อง เมื่อทราบข่าวพระราชาเสด็จมา จึงออกไปรับเสด็จข้างนอก ภาพที่พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ทอดพระเนตรเห็น ก็คือภาพหญิงสาวยืนอยู่ข้างหลัง พระธานเถระ สมจริงดังข่าวลือ จึงเสด็จเข้าไปใกล้ ๆ เพื่อทอดพระเนตรให้เห็นชัด แต่ภาพนั้น กลับหายไป จึงขออนุญาตท่าน เข้าไปตรวจดูภายในห้อง ทรงตรวจดูด้วยพระองค์เองอย่างละเอียด แต่ก็ไม่พบหญิงสาวคนนั้น จึงเสด็จออกมาข้างนอก ประทับยืนที่เดิม ก็ทอดพระเนตร เห็นภาพหญิงสาวนั้นเหมือนเดิมอีก

พระองค์ทรงทดลองเสด็จพระดำเนินเข้าๆ ออกๆ หลายครั้ง จนแน่ว่าพระทัยว่า รูปหญิงสาวนั้น ไม่ใช่ของจริง คงเป็นรูป ที่เกิดขึ้นจากกรรมเก่าของท่านเอง ทรงแน่ว่าพระทัยว่า มิใช่ความประหลาดพิสดารอย่างที่เห็นข่าวลือกัน ทรงพระดำริว่า “พระเถระคงจะลำบาก ด้วยอาหารบิณฑบาต อันเนื่องจากประชานรังเกียจท่าน” จึงกราบนมัสการนิมนต์ให้ท่าน เข้าไปบิณฑบาตในพระราชวังทุกวัน ทรงให้ความอุปถัมภ์บำรุงท่านด้วยปัจจัย ๔ มิให้ท่านต้องวิตกกังวลใด ๆ อีกต่อไป

บรรลุนิพพานพร้อมกับภาพหญิงสาวก็หายไปด้วย

ตั้งแต่นั้นมา ท่านมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เพราะได้รับอาหารที่ดี สุขภาพจิตก็ดีขึ้น เพราะไม่มีคำพูดเลียดสี ต่อว่า เยาะเย้ยเป็นต้น ท่านจึงมีโอกาสนำเพ็ญวิปัสสนา กรรมฐานอย่างเคร่งครัด ไม่นานนักก็ได้บรรลุนิพพาน และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา รูปหญิง สาวก็หายไป ไม่ปรากฏอีกเลย

เหตุหาคะในทางผู้จับสลากเป็นที่หนึ่ง

ต่อมา ได้มีมหาอุบาสิกานามว่าสุภัททา กราบอาราธนาพระบรมศาสดา พร้อมด้วยภิกษุ สงฆ์ ๕๐๐ รูป ไปสู่อุคคนคร เมื่อถึงเวลาแจกภัตตาหาร พระอานนท์เถระรับหน้าที่แจกสลากแก่ ภิกษุสงฆ์ ขณะนั้นท่าน

พระกุนทธานเถระ ได้แสดงอภินิหาร เหาะขึ้นไปบนอากาศ บันลือสีหนาท แล้ว ขอจับสลากก่อนซึ่งพระอาณนทีเถระ ก็ให้ท่านจับก่อนตามประสงค์ แม้ในการแจกภัตรด้วยสลากครั้งอื่นๆ ท่านก็จะบันลือสีหนาท และขอจับสลากเป็นท่านแรกทุกครั้ง

ด้วยเหตุนี้ พระบรมศาสดา จึงทรงยกย่องท่านในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ในทาง ผู้จับสลากเป็นที่หนึ่ง

(อ่านเพิ่มเติม ในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๒๕๖ - ผู้รวบรวม)

๔๕. ประวัติ พระอานนทเถระ

พระอานนท์ เป็นสหชาติและพุทธอุปัฏฐาก ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะ ผู้เลิศกว่าพระสาวกอื่น ถึง ๕ ประการ และเป็นพหูสูต เนื่องจากเป็นผู้ทรงจำพระสูตร ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ และเป็นผู้ที่สาธยายพระสูตร จนทำให้ปฐุมสังคายนา สำเร็จเรียบร้อย

กำเนิดพระอานนท์

พระอานนท์ ก่อนจะผนวชนั้น ทรงเป็นเจ้าชายแห่งศากยวงศ์ โดยท่านเป็นพระโอรสของพระเจ้าอมิตทนะ ศากยราช ผู้เป็นพระอนุชาของพระเจ้าสุทโธทนมหาราช พระพุทธบิดา พระมารดาของท่านทรงพระนามว่า มฤคิ พระอานนท์ จึงถือว่าเป็นลูกผู้น้องของเจ้าชายสิทธัตถะ และเป็นสหชาติของเจ้าชายสิทธัตถะ เนื่องจากในวันประสูตินั้น ได้บังเกิดสหชาติกับพระพุทธรเจ้า ทั้ง ๗ ได้แก่ (๑) พระนางพิมพาวิมลมาตา (๒) จันนะอำมาตย์ (๓) กาฬุทายีอำมาตย์ (๔) พระอานนท์ (๕) กันถกัธสราษ (๖) ตันมหาโพธิ์ (๗) ชุมทรัพย์ ๔ ทิศ

เจ้าชายอานนท์ออกผนวช

เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้แล้ว ในพรรษาที่ ๒ ได้เสด็จกลับไปโปรดพระพุทธรบิดา และพระญาติวงศ์ศากยะ ณ นครกบิลพัสดุ์ ในครั้งนั้น บรรดาศากยราช ได้ทรงเลื่อมใสศรัทธา ต่างได้ถวายพระโอรสของตน ให้ออกบวชตามเสด็จ ยังเหลือแต่ศากยกุมารเหล่านี้ คือ เจ้าชายมหานามะ เจ้าชายอนรุทธะ เจ้าชายภัททียะ เจ้าชายภคคุ เจ้าชายกิมพิละ เจ้าชายอานนท์ และเจ้าชายเทวทัต ครั้นพระพุทธองค์ ประทับอยู่กรุงกบิล

พัศดีพอสมควรแก่กาลแล้วก็ เสด็จจาริกต่อไปยังที่อื่น

ศากยกุมารเหล่านี้ ได้ถูกพระประยูรญาติวิจารณ์ว่า เหตุที่ไม่ออก
ผนวชตามเสด็จนั้น คงจะไม่ถือว่า ตนเองเป็นพระประยูรญาติ ของสมเด็จพระ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากระมัง เจ้าชายมหานามะได้ฟังดังนั้น เกิดละอาย
พระทัย จึงได้ไปปรึกษากับเจ้าชายอื่นๆ ในที่สุด ตกลงกันว่า จะออกผนวช
ตามเสด็จ โดยเจ้าชายมหานามะ ไม่อาจบวชได้ เนื่องจากจะต้องเป็นกษัตริย์
ต่อไป จึงให้พระอนุชา คือเจ้าชายอนรุทธะ ออกผนวชแทน

ศากยกุมารทั้ง ๖ องค์ มีพระอาณนที เป็นต้น รวมทั้งอุบลี ซึ่งเป็น
กัลบกด้วยเป็น ๗ ได้ตามเสด็จพระพุทธองค์ไป เพื่อขอบรรพชาอุปสมบท
และได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าที่อนุปิยอัมพวัน เขตอนุปิยนิคม แคว้น
มัลละ แล้ว กราบทูลว่า

“พระพุทธเจ้าข้า พวกหม่อมฉันเป็นเจ้าศากยะ ยังมีมานะ ความ
ถือตัวอยู่ อุบลีผู้นี้ เป็นนายภุชามาลา เป็นผู้รับใช้ของหม่อมฉันมานาน
ขอพระผู้มีพระภาค จงให้อุบลีผู้เป็นภุชามาลานี้บวชก่อนเถิด พวกหม่อมฉัน
จักทำการอภิวาท การลูกรับอัญชลีกรรม สามเณยกรรม แก่อุบลีผู้เป็น
ภุชามาลานี้ เมื่อเป็นอย่างนี้ ความถือตัวว่าเป็นศากยะ ของพวกหม่อมฉัน
ผู้เป็นศากยะ จักเสื่อมคลายลง”

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคโปรดให้อุบลี ผู้เป็นภุชามาลาบวช
ก่อน ให้ศากยกุมารเหล่านั้นผนวชต่อภายหลังฯ พระอุปัชฌายะของท่าน
พระอาณนที ชื่อพระเวฬุาลลิสเถระ

พระอาณนทีบรรลุนิเสถียร

เมื่อศากยราชกุมารทั้ง ๖ และอุบลี ได้ผนวชแล้ว ท่านพระภัททิยะ
ได้บรรลุนิเสถียรธรรมแล้ว ระหว่างพรรษานั้นนั่นเอง ท่านพระอนรุทธะ
เป็นผู้มีจักขุเป็นทิพย์ภายหลังก็ได้บรรลุนิเสถียรธรรม ผล พระคุณเถระ และ

พระกิมพิลเถระ ภายหลังเจริญวิปัสสนา ได้บรรลุพระอรหัต **พระเทวทัต** ได้บรรลุฤทธิ์อันเป็นของปฤชณ

สำหรับท่านพระอานนท์ ครั้นอุปสมบทแล้ว ได้ศึกษาธรรมจากสำนักของท่านพระปุลณณมันตานีบุตร ไม่นานก็ได้สำเร็จชั้นโสดาบัน ในกาลต่อมา ท่านได้เล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟังว่า ท่านพระปุลณณมันตานีบุตร มีอุปการคุณต่อท่าน และพวกภิกษุผู้นวากะมาก ท่านพระปุลณณมันตานีบุตรได้กล่าวสอนท่านว่า

"ดูกรอานนท์ **เพราะถือมั่น**จึงมีตัณหา มานะ ทิฐิว่าเป็นเรา เพราะไม่ถือมั่น จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฐิ ว่าเป็นเรา เพราะถือมั่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงมีตัณหา มานะ ทิฐิ ว่าเป็นเรา **เพราะไม่ถือมั่น** รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฐิว่า เป็นเรา เปรียบเหมือนสตรีหรือบุรุษรุ่นหนุ่มสาว มีนิสัยชอบแต่งตัว ส่องดูเงาของตนที่กระจกหรือที่ภาชนะน้ำ อันใสบริสุทธิ์ผุดผ่อง เพราะยึดถือจึงเห็น เพราะไม่ยึดจึงไม่เห็น ฉนั้นใด **เพราะถือมั่น** รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงมีตัณหา มานะ ทิฐิ ว่าเป็นเรา **เพราะไม่ถือมั่น** รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จึงไม่มีตัณหา มานะ ทิฐิว่า เป็นเรา ฉนั้นนั่นเหมือนกัน"

จากนั้น ท่านพระอานนท์เล่าต่อไปว่า ท่านพระปุลณณมันตานีบุตร ได้ถามท่านว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เทียง หรือไม่เที่ยง" ท่านตอบว่า "ไม่เที่ยง" และในตอนสุดท้ายของการสอนธรรมครั้งนี้ ท่านบอกแก่พระภิกษุทั้งหลายว่า "ท่านได้ตรัสรู้ธรรม" ซึ่งหมายถึงได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน

พระอานนท์ได้รับแต่งตั้งเป็นพุทธอุปัฏฐาก

ภุมิพระอานนท์ ใกล้กับพระมูลคันธกุฎี บนยอดเขาคิชฌกุฎี เมืองราชคฤห์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้ทรงตรัสรู้แล้วถึง ๒๐ พรรษา

แต่ยังไม่มีผู้ใด เป็นพุทธอุปัฏฐากประจำ ซึ่งได้สร้างความลำบากแก่พระองค์เป็นอย่างมาก สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสว่า บัดนี้ พระองค์ทรงพระชราแล้ว ภิกษุผู้อุปัฏฐากพระองค์บางรูปทอดทิ้งพระองค์ ไปตามทางที่ตนปรารถนา บางรูปวางบาตรจีวร ของพระองค์ไว้บนพื้นดิน แล้วเดินจากไปเสีย จึงขอให้พระสงฆ์เลือกพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ขึ้นเป็นพุทธอุปัฏฐากประจำ คณะสงฆ์เห็นว่าควรมีพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งคอยสนองงานของสมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้า

ในครั้งนั้น พระสงฆ์ทั้งหลาย นำโดยพระสารีบุตรมหาเถระ ได้กราบทูลขอเป็นพุทธอุปัฏฐาก แต่พระพุทธองค์ทรงห้ามเสีย แม้พระเถระรูปอื่นๆ จะกราบทูลเสนอตัวเป็นพุทธอุปัฏฐาก แต่พระพุทธองค์ก็ทรงห้ามเสียทุกรูป คงเว้นแต่พระอานนท์ ที่มีได้กราบทูลด้วยถ้อยคำใด พระภิกษุรูปอื่น ได้เตือนให้พระอานนท์ขอโอกาส แต่ท่านพระอานนท์กล่าวว่า

"ท่านผู้เจริญทั้งหลาย อันตำแหน่งที่ขอได้มานั้น จะมีความหมายอะไรเล่า พระบรมศาสดาไม่ทรงเห็นข้าพเจ้าเลยกระนั้นหรือ? ก็หากพระองค์ทรงพอพระทัยในตัวข้าพเจ้าแล้วไซ้ พระองค์ก็คงตรัสเองว่า อานนท์เธอจงอุปัฏฐากเราเถิด"

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายว่า ไม่มีผู้ใดจะสามารถ ให้ท่านพระอานนท์เกิดความอุตสาหะขึ้นมาได้เลย แต่เมื่อท่านพระอานนท์รู้แล้ว ท่านจักอุปัฏฐากพระองค์เอง เมื่อพระภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพระดำรัสนั้น ก็ทราบทันทีว่า พระองค์ทรงประสงค์ให้ท่านพระอานนท์เป็นพุทธอุปัฏฐาก จึงได้พูดชักเตือนให้ท่านทูลขอตำแหน่งพุทธอุปัฏฐากจากพระองค์

พระอานนท์ขอประทานพร ๘ ประการ

ดังนั้น ท่านพระอานนท์จึงได้กราบทูลขอพร ๘ ประการ หากพระองค์ทรงประทานพร ๘ ประการนี้ ท่านจึงจะรับตำแหน่งพุทธอุปัฏฐาก

ท่านกราบทูลขอพร ว่า

๑. ถ้าจักไม่ประทานจีวรอันประณีตที่พระองค์ได้แล้วแก่ข้าพระองค์
๒. ถ้าจักไม่ประทานบิณฑบาตอันประณีตที่พระองค์ได้แล้วแก่ข้าพระองค์
๓. ถ้าจักไม่โปรดให้ข้าพระองค์อยู่ในที่ประทับของพระองค์
๔. ถ้าจักไม่ทรงพาข้าพระองค์ไปในที่ที่ทรงรับนิมนต์ไว้
๕. ถ้าพระองค์จักไปสู่ที่นิมนต์ที่ข้าพระองค์รับไว้
๖. ถ้าข้าพระองค์จะพาบริษัทซึ่งมาแต่ที่ไกลเพื่อเฝ้าพระองค์ได้ในขณะที่มาแล้ว
๗. ถ้าความสงสัยของข้าพระองค์เกิดขึ้นเมื่อใด ขอให้ได้เข้าเฝ้าทูลถามเมื่อนั้น

๘. ถ้าพระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาอันใดในที่ลับหลังข้าพระองค์ จักเสด็จมาตรัสบอกพระธรรมเทศนานั้นแก่ข้าพระองค์อีก

เมื่อข้าพระองค์ได้รับพร ๘ ประการนี้ แหละจึงจักเป็นพุทธุปปฏิภาณของพระองค์

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสถามถึงโทษและอนิสงส์ ที่ทูลขอพร ๘ ประการนี้ ท่านได้กราบทูลว่า ถ้าท่านไม่ทูลขอพรข้อ ๑-๔ ก็จักมีคนพูดได้ว่า ท่านรับตำแหน่งพุทธุปปฏิภาณ เพื่อหวังลาภสักการะอย่างนั้นๆ เพื่อป้องกันปรวาทะอย่างนั้น ท่านจึงได้ทูลขอพร ๔ ข้อนี้ ถ้าท่านไม่ทูลขอพรข้อ ๕-๗ ก็จักมีคนพูดได้ว่า พระอานนท์บำรุงพระศาสดาไปทำไม เพราะกิจเท่านี้ พระองค์ก็ยังไม่ต้องสงเคราะห์เสียแล้ว และหากท่านไม่ทูลขอพรข้อ ๘ เมื่อมีคนมาถามท่านลับหลัง พระพุทธองค์ว่า คาถานี้ สุตานี้ ชาดกนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสที่ไหน? ถ้าท่านตอบเขาไม่ได้ เขาก็จะพูดได้ว่า พระอานนท์เฝ้าติดตามพระผู้มีพระภาค เหมือนเงาตามตัวอยู่เป็นเวลานาน ทำไมเรื่องเท่านี้ยังไม่รู้?

ครั้นท่านได้ทูลชี้แจงแสดงโทษในข้อที่ไม่ควรได้ และอานิสงส์ในข้อที่ควรได้อย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคจึงทรงประทานพร ตามที่พระอานนท์กราบทูลขอทุกประการ ท่านพระอานนท์ จึงได้รับตำแหน่งพุทธอุปัฏฐาก และได้อุปฐากพระพุทธรองค์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนถึงวันเสด็จดับขันธปรินิพพาน ของพระผู้มีพระภาค เป็นเวลา ๒๕ พรรษา

กิจในหน้าที่ของพุทธอุปัฏฐาก

ท่านพระอานนท์ที่ได้รับตำแหน่ง ท่านก็ได้อุปฐากพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยดี กิจที่ท่านทำเป็นประจำ แก่พระพุทธรเจ้า คือ

๑. ถวายน้ำ ๒ อย่าง คือน้ำเย็นและน้ำร้อน
๒. ถวายไม้สีฟัน ๓ ขนาด
๓. นวดพระหัตถ์และพระบาท
๔. นวดพระปฤษฎางค์
๕. ปัดกวาดพระคันธกุฎี และบริเวณพระคันธกุฎี

ในตอนกลางคืน ท่านกำหนดเวลาได้ว่า เวลานี้พระพุทธรองค์ทรงต้องการอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วเข้าเฝ้า เมื่อเฝ้าเสร็จ ก็ออกมาอยู่ยาม วนภายนอกพระคันธกุฎีในคืนหนึ่งๆ ท่านถือประทีปด้ามใหญ่ เวียนรอบบริเวณพระคันธกุฎีถึง ๘ ครั้ง ท่านคิดว่า หากท่านง่วงนอน เมื่อพระพุทธรเจ้าตรัสเรียกท่าน จะไม่สามารถมารับได้ ฉะนั้น จึงไม่ยอมวางประทีปตลอดทั้งคืน

ท่านพระพุทโธชยาจารย์ ได้กล่าวยกย่องท่านพระอานนท์ไว้ว่า ท่านชยันในการอุปฐากมาก ในบรรดาพระภิกษุผู้เคยอุปฐากพระพุทธรเจ้ามาแล้ว ไม่มีใครทำได้เหมือนท่าน เพราะพระภิกษุเหล่านั้น ไม่รู้พระทัยของพระพุทธรองค์ดี จึงอุปฐากได้นาน ด้วยเหตุนี้ ในคราวที่พระพุทธรองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ได้ตรัสกับท่านว่า

"อานนท์ เธอได้อุปัฏฐากตถาคตด้วยกายกรรม วจีกรรมมโนกรรม อันประกอบด้วยเมตตา ซึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูล เป็นความสุข ไม่มีสอง หาประมาณมิได้ มาช้านานแล้ว เธอได้ทำบุญไว้มากแล้วอานนท์ เธอจงประกอบความเพียรเถิด จักเป็นผู้ไม่มีอาสวะโดยฉับพลัน"

แล้วตรัสประกาศเกียรติคุณของพระอานนท์ ให้ปรากฏแก่ภิกษุทั้งหลายว่า "ดูภิกษุทั้งหลาย พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใด ที่มีมาแล้วในอดีตกาล ภิกษุผู้เป็นอุปัฏฐากของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น อย่างยิ่งก็เหมือนกับอานนท์ของเราเท่านั้น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใด ที่จักมีอนาคตกาล ภิกษุผู้เป็นอุปัฏฐากของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น อย่างยิ่งก็เพียงอานนท์ของเราเท่านั้น อานนท์เป็นบัณฑิต ย่อมรู้ว่า นี่เป็นกาล เพื่อจะเข้าเฝ้าพระตถาคต นี่เป็นกาลของพวกภิกษุ นี่เป็นกาลของพวกภิกษุณี นี่เป็นกาลของพวกอุบาสก นี่เป็นกาลของพวกอุบาสิกา นี่เป็นกาลของพระราชา นี่เป็นกาลของพวกอำมาตย์ ราชเสวก นี่เป็นกาลของพวกเดียรธีย์ นี่เป็นกาลของพวกสาวกของพวกเดียรธีย์"

พระอานนท์ผู้เป็นเอตทัคคะผู้เลิศกว่าภิกษุรูปอื่น

พระอานนท์ได้รับการสรรเสริญจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เป็นเอตทัคคะ (เลิศ) ๕ ประการ คือ

๑. มีสติ รอบคอบ
๒. มีคติ คือความทรงจำแม่นยำ
๓. มีความเพียรดี
๔. เป็นพหูสูตร
๕. เป็นยอดของภิกษุผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า

ภิกษุอื่น ๆ ที่ได้รับยกย่อง ว่าเป็นเอตทัคคะ ก็ได้รับเพียงอย่างเดียว แต่พระอานนท์ท่านได้รับถึง ๕ ประการ นับว่าหาได้ยากมาก ความเป็นพหูสูตรของพระอานนท์นั้น นับว่าเป็นคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ภายหลังพุทธปรินิพพานแล้ว มีภิกษุบางพวก กล่าวติเตียนพระศาสนา ทำให้พระมหากัสสปเถระ เกิดความสังเวชในใจว่า ในอนาคต พวกอลัชชีจะพากันกำเริบ ย่ำเหยียบพระศาสนา จำต้องกระทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ให้เป็นหมวดหมู่ จึงได้นัดแนะพระภิกษุสงฆ์ ให้ไปประชุมกันที่กรุงราชคฤห์ เพื่อสังคายนาพระธรรมวินัย ตลอดเข้าพรรษา

การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งนั้น ได้มีพระมหาเถระ ๓ รูป ที่มีส่วนสำคัญในการสังคายนา กล่าวคือ

๑. พระอานนท์เถระ ผู้เป็นพุทธอุปัชฌาย์ ซึ่งได้รับประทานพรข้อที่ ๘ ทำให้ท่าน เป็นผู้ทรงจำพระพุทธรวณะไว้ได้มาก ท่านจึงได้รับหน้าที่ ตอบคำถามเกี่ยวกับพระธรรม ดังบทสวดคาถาต่างๆ มักขึ้นต้นด้วย “เอวัมเม สุตัง เอกัง สมะยัง ภะคะวา....” อันหมายถึง “ข้าพเจ้า (คือพระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า”

๒. พระอุบาลี ซึ่งเคยเป็นพนักงานภูษามาลา ในราชสำนักกรุงกบิลพัสดุ์ และออกบวชพร้อมศากยราชกุมาร ท่านได้จดจำพระวินัยเป็นพิเศษ มีเรื่องเล่าในพระวินัยปิฎกว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงเรื่องวินัยแก่พระภิกษุทั้งหลาย และสรรเสริญพระวินัย และสรรเสริญพระอุบาลี เป็นอันมาก ภิกษุทั้งหลาย จึงพากันไปเรียนวินัยจากพระอุบาลี ในการสังคายนาครั้งนี้ ท่านจึงได้รับหน้าที่ วิสัชนาเกี่ยวกับพระวินัย

๓. พระมหากัสสปเถระ ซึ่งเป็นเลิศทางธุดงค์วัตร และเป็นผู้ชักชวนให้สังคายนาพระธรรมวินัย เป็นผู้ถามทั้งพระธรรมและพระวินัย

ท่านพระพุทธโฆษาจารย์ ได้เล่าไว้ว่า ท่านพระอานนท์มีปัญญา มี

ความจำดี ท่านได้ฟังครั้งเดียว ไม่ต้องถามอีกก็สามารถจำได้เป็นจำนวนตั้ง ๖๐,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ คาถา โดยไม่เลอะเลือน ไม่คลาดเคลื่อน เหมือนบุคคลเอาถั่ววัลย์มัดดอกไม้ ถูไป เหมือนจารึกอักษรลงบนแผ่นศิลา เหมือนน้ำมันใสของราชสีห์ ที่บุคคลใส่ไว้ในหม้อทองคำ ฉะนั้น

ด้วยเหตุที่ท่านขยันเรียน และมีความจำดีนี้เอง ท่านจึงได้รับยกย่องว่าเป็นพหูสูตร เป็นธรรมภักตาคาริก **ทรงจำพระพุทฺธพจน์ได้ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์** คือ ท่านเรียนจากพระพุทฺธองค์ ๘๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ และเรียนจากเพื่อนสหธรรมิกอีก ๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แม้ท่านจะเป็นเพียงพระโสดาบันก็ตาม แต่ท่านก็มีปัญญา แดกจกานในปฏิสัมภิทา มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องปัจจุสมุปบาท จึงสามารถสั่งสอนศิษย์ได้มากมาย ศิษย์ของท่านส่วนมากก็เป็นพหูสูตร เช่นเดียวกับท่าน ว่ากันว่า ท่านพูดได้เร็วกว่าคนธรรมดา ๘ เท่า คือคนเราพูด ๑ คำ ท่านพูดได้ ๘ คำ

ท่านพระพุทฺธโฆษาจารย์ ได้พรรณนาคุณของท่านพระอานนท์ไว้อีกอย่างหนึ่งว่า ท่านมีรูปร่าง น่าเลื่อมใส น่าทศนายนัก ยิ่งเป็นพหูสูตรด้วย ก็ยิ่งทำให้สังฆมณฑลนี้ งดงามยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีบริษัททั้ง ๔ นิยมไปหาท่านกันมาก ข้อนี้สมจริงดังพระดำรัส ที่ตรัสยกย่องท่านว่า ท่านมีอัปภูตธรรม คือคุณอันน่าอัศจรรย์ ๔ ประการ คือ ถ้าภิกษุบริษัท ภิกษุณีบริษัท อุบาสกบริษัท และอุบาสิกาบริษัทเข้าไปหาท่าน พอได้เห็นรูปท่านนั้น ก็มีความยินดี พอได้ฟังธรรมเทศนาของท่าน ก็ยิ่งมีความยินดี แม้เมื่อท่านแสดงธรรมจบลงแล้ว ก็ยังฟังไม่อึด แล้วทรงเปรียบเทียบท่าน ซึ่งมีคุณอันน่าอัศจรรย์นี้ กับพระเจ้าจักรพรรดิ คือว่า พระเจ้าจักรพรรดินั้น เมื่อขัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คฤหบดีบริษัท และสมณบริษัทเข้าเฝ้า พอได้เห็น ก็มีความยินดี ครั้นได้ฟังพระราชดำรัส ก็ยิ่งมีความยินดี แม้ตรัสจบแล้ว ก็ยังไม่อึด

นอกจากหน้าที่อุปฐากประจำองค์อย่างใกล้ชิดแล้ว ท่านพระอานนท์ ยังปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น

งานรับสั่ง

- ครั้งหนึ่ง พระพุทธองค์รับสั่งให้ท่านไปประกาศคำว่าบาตร แก่ วัฑฒลิจฉวี เพราะเหตุที่วัฑฒลิจฉวี ได้สมรู้ร่วมคิดกับพระเมณฑิยะ และ พระภุมมชกะ กล่าวใส่ร้ายท่านพระทัฬหฬลบุตร ว่า เสพเมถุนธรรมกับ ชายาเดิมของท่าน

- ครั้งหนึ่ง รับสั่งให้ท่าน นำนางยักษิณีเข้าเฝ้า เพื่อรับการจองเวรจองผลาญกันและกัน

- ครั้งหนึ่ง รับสั่งให้ท่าน เรียกพระภิกษุสงฆ์ที่นครเวสาลีเข้าประชุม เพื่อฟังอานาปานสติ

- ครั้งหนึ่งรับสั่งให้ท่านแจ้งข่าวแก่พวกมัลลกะชัตริย์ กรุงกุสินาราว่า พระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ที่ป่าไม้สาละ ณ ราชคฤห์ เป็นต้น

งานมอบหมาย เช่น

- ครั้งหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงเลื่อมใสศรัทธา ทรงพระประสงค์จะถวายนิติยภัตร แก่พระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ เป็นประจำทุกวัน พระพุทธองค์ตรัสว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมไม่รับนิติยภัตรประจำในที่แห่งเดียว เพราะมีคนจำนวนมาก ต้องการจะทำบุญกับพระพุทธเจ้า จึงหวังจะให้เสด็จไปหาตนกันทั้งนั้น เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทราบดังนั้น จึงทูลขอพระภิกษุ ๑ รูปให้ไปรับนิติยภัตรของพระองค์ พระผู้มีพระภาค จึงทรงมอบภาระนี้ ให้แก่ท่านพระอานนท์ เมื่อได้รับมอบหมายแล้ว ท่านก็ไปรับเป็นประจำ แม้ว่าในตอนหลัง ๆ พระเจ้าปเสนทิโกศล จะทรงลืมนสั่งให้คนจัดนิติยภัตรถวายไปบ้าง แต่ท่านก็ยังไปอยู่เป็นประจำ

- อีกครั้งหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงพระประสงค์จะให้พระนาง มัลลิกาเทวี และพระนางवासภักตติยา พระมเหสีของพระองค์ ได้ศึกษาธรรม จึงทูลนิมนต์ให้พระพุทธรองค์ กับภิกษุสงฆ์ ๕๐๐ รูป ไปสอนธรรมแก่พระ มเหสีทั้งสอง พระพุทธรองค์ตรัสบอกข้อขัดข้อง ดังกล่าวแล้วข้างต้น พระเจ้า ปเสนทิโกศลจึงทูลขอ ให้พระพุทธรองค์ทรงมอบหมาย ให้ภิกษุรูปอื่นไปแทน พระพุทธรองค์ ก็มอบหมายให้ท่านพระอานนท์ รับภาระนี้ และท่านก็ทำได้ดี เช่นเดียวกัน

- และในตอนที่จะเสด็จปรินิพพาน ได้ทรงมอบหมายให้ท่านลง พรหมทัณฑ์แก่พระฉันนะ เมื่อพระองค์นิพพานไปแล้วในฐานะหัวดี ไม่ยอม เชื่อฟัง คำตักเตือนของพระอัครสาวก และเมื่อพระพุทธรองค์ปรินิพพานแล้ว ท่านก็ได้ไปลงพรหมทัณฑ์ แก่พระฉันนะ สำเร็จตามที่ทรงมอบหมายไว้

ความภักดีของพระอานนท์ที่มีต่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระอานนท์นั้น เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า เป็นอย่างยิ่ง ท่านยอมสละชีพของท่าน เพื่อสมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าได้ อย่างเช่น เมื่อพระเวททัต ได้วางอุบายจะปลงพระชนม์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมอมเหล้าช้างนาฬาคีรี ซึ่งกำลังตกมัน แล้วปล่อย ออกไป ในขณะที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จออกบิณฑบาต โดยมี พระอานนท์ เป็นปัจฉาสมณะ เมื่อช้างนาฬาคีรี วิ่งเข้ามาทางพระพุทธรองค์ พระอานนท์ จึงได้เดินล้ำมาเบื้องหน้าพระศาสดา ด้วยจิตหมาย จะเอาองค์ ป้องกันสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มี พระพุทธรดำรัสให้พระอานนท์หลีกเลี่ยงไป อย่าป้องกันพระองค์เลย แต่พระ อานนท์ได้กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ชีวิตของพระองค์มีค่ายิ่งนัก พระองค์อยู่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่โลก เป็นดวงประทีปของโลก เป็นที่พึ่งของโลก ขอ

พระองค์อย่าเปรียบกับอันตรายครั้งนี้เลย ชีวิตของข้าพระองค์มีค่าน้อย ขอให้ข้าพระองค์ได้สละสิ่งซึ่งมีค่าน้อย เพื่อรักษาสິงที่มีค่ามาก เหมือนสละกระเบื้อง เพื่อรักษาซึ่งแก้วมณีเกิดพระเจ้าข้าฯ”

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสว่า

“อย่าเลยอาณนั บารมีเราได้สร้างมาดีแล้ว ไม่มีใครสามารถปลงชีวิตของตถาคตได้ ไม่ว่าสัตว์ดิรัจฉาน หรือมนุษย์ หรือเทวดามารพรหมใดๆ”

ในขณะนั้นช้านาฟ้าศิริ วิ่งมาจนจะถึงพระองค์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์จึงได้แผ่พระเมตตาจากพระพุทธรูป ซึ่งไปกระทบกับใจ อันคลุกอยู่ด้วยความมีนเมา ของช้านาฟ้าศิริได้ ช้างใหญ่หยุดชะงัก ใจสงบลง และหมอบลงแทบพระบาท พระพุทธรูปทรงใช้พระหัตถ์ลูบที่ศีรษะพญาช้าง พร้อมกับตรัสว่า

“นาฟ้าศิริเอ๋ย เธอกำเนิดเป็นดิรัจฉานในชาตินี้ เพราะกรรมอันไม่ดีของเธอในชาติก่อนแต่งให้ เธออย่าประกอบกรรมหนัก คือทำร้ายพระพุทธรูป เช่นเรอีกเลย เพราะจะมีผลเป็นทุกข์ แก่เธอตลอดกาลนาน”

ช้านาฟ้าศิริน้ำตาไหลพราก น้อมรับฟังพระพุทธรูปดำรัส ด้วยอาการดุซงึ่ (ในคัมภีร์อนาคตวงศ์กล่าวว่า ในอนาคตกาล นับจากพระศรีอริยเมตไตรยพุทธรูปไป จะมีพระพุทธรูปมาตรัสรู้อีกหลายพระองค์ และช้านาฟ้าศิริ จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า พระติสสพุทธรูป)

พระอาณนัเป็นผู้ออกแบบจิวรสงฆ์

เกียรติคุณอีกอย่างหนึ่ง ที่ท่านได้รับยกย่องจากพระพุทธรูป คือ มีฝีมือช่างสูง สาเหตุที่ทรงชมเชย มีว่า ครั้งหนึ่ง พระพุทธรูปเสด็จจากนครราชคฤห์ ไปสู่ทักษิณาศิริชนบท ได้ทอดพระเนตรเห็นคันนาของชาวมคธ เป็นรูปสี่เหลี่ยม มีคันนาสั้นๆ คันในระหว่าง แล้วตรัสถามท่านพระ

อานนท์ว่า จะเย็บจีวรอย่างนั้นได้ไหม? ท่านทูลรับว่า เย็บได้ และต่อมา ท่านเย็บจีวรให้พระหลายรูป แล้วนำไปถวายให้ทอดพระเนตร พระพุทธรองค์ทอดพระเนตรแล้วตรัสชมเชยในท่ามกลางสงฆ์ว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย อานนท์เป็นคนฉลาด เป็นเจ้าปัญญา ซาบซึ้งถึงเนื้อความแห่งถ้อยคำ ที่เรากล่าวโดยย่อ ให้พิสดารได้ ทำผ้ากฐินได้ ทำผ้าอัฐมกุฐิ ผ้ามณฑล ผ้าอัฐมณฑล ผ้าวิวัฏฐะ ผ้าอนุวิวัฏฐะ ผ้าคิเวยยกะ ผ้าชังเมยยกะ และผ้าพาหุหัตตะก็ได้"

พระอานนท์ผู้ประหยัด

นอกจากนี้ พระอานนท์เป็นผู้ที่ประหยัด และฉลาดในเรื่องนี้มาก ดังเหตุการณ์ที่พระมเหสีของพระเจ้าอุเทน แห่งนครโกสัมพี เสื่อมใสในการแสดงธรรมของพระอานนท์ จึงได้ถวายจีวรจำนวน ๕๐๐ ผืน แต่พระอานนท์เมื่อพระเจ้าอุเทนทราบ จึงตำหนิพระอานนท์ว่า รับจีวรไปจำนวนมาก เมื่อได้โอกาสจึงนมัสการถามว่า เอาจีวรไปทำอะไร

“พระคุณเจ้า ทราบว่า พระมเหสีถวายจีวรพระคุณเจ้า ๕๐๐ ผืน พระคุณเจ้ารับไว้ทั้งหมดหรือ”

“ขอถวายพระพร อาตมาภาพรับไว้ทั้งหมด”

“พระคุณเจ้ารับไว้ทำไมมากมายนัก?”

“เพื่อแบ่งถวาย แก่พระภิกษุผู้มีจีวรเก่าคร่ำคร่า”

“จะเอาจีวรเก่าคร่ำคร่าไปทำอะไร?”

“เอาไปทำเพดาน”

“จะเอาผ้าเพดานเก่าไปทำอะไร?”

“เอาไปทำผ้าปูที่นอน”

“จะเอาผ้าปูที่นอนเก่าไปทำอะไร?”

“เอาไปทำผ้าเช็ดเท้า”

“จะเอาผ้าเช็ดเท้าเก่าไปทำอะไร?”

“เอาไปทำผ้าเช็ดธูลี”

“จะเอาผ้าเช็ดธูลีเก่าไปทำอะไร?”

“เอาไปโขลกขยี้กับโคลนแล้วฉาบทาผ้า”

พระเจ้าอุเทนทรงเลื่อมใสว่า พระสมณบุตร เป็นผู้ประหยัด จึงถวาย
ผ้าจีวรอีก ๕๐๐ ผืนแด่พระอานนท์

พระอานนท์ผู้เป็นปฐมเหตุให้เกิดภิกษุณี

ภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าสุทโธทรมหาราช ผู้เป็นพระพุทธรบิดา
ได้สิ้นพระชนม์แล้ว พระนางมหาปชาบดี ผู้เป็นพระอัครมเหสี และพระ
มาตุจฉา ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีศรัทธาปสาทะ ที่จะออกบวช
เป็นภิกษุณี จึงเสด็จพร้อมด้วยเหล่าศากยกุมาริหลายพระองค์ ได้ไปเข้าเฝ้า
สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อขอลาออกบวช แต่พระพุทธองค์ทรงห้าม
เสีย แม้พระนางเจ้าจะได้กราบทูลขอถึง ๓ ครั้ง แต่พระพุทธองค์ก็ไม่ทรง
ประทานพระพุทธานุญาต ทำให้พระนางเสียพระทัยมาก จึงกรรแสงอยู่หน้า
ประตูปามหาวัน

เมื่อพระอานนท์ทราบเข้า จึงมีมหากรุณาจิต คิดจะช่วยเหลือพระ
นาง ให้สำเร็จดังประสงค์ จึงได้ไปกราบทูลขอสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
โดยอ้างเหตุผลต่างๆ ทำให้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทานพระพุทธา
นุญาต โดยมีเงื่อนไขว่า สตรีนั้นจะต้องรับครุธรรม ๘ ประการ ก่อน ถึงจะ
อุปสมบทได้ เสร็จแล้ว สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงครุธรรม
๘ ประการ แก่พระอานนท์ และพระอานนท์ก็จำครุธรรม ๘ ประการนั้น ไป
เฝ้าพระนางมหาปชาบดี ซึ่งพระนางก็ทรงยอมรับครุธรรมนั้น และได้
อุปสมบท เป็นภิกษุณีรูปแรกในพระพุทธศาสนา

พระอานนท์บรรลุนิพพาน

ภายหลังจากพิธิถวายพระเพลิงพระพุทธรูปแล้ว พระมหากัสสปเถระเจ้า ได้ดำริจะให้มีการทำปฐมสังคายนาพระธรรมวินัย พระมหาเถระได้รับอนุมัติจากสงฆ์ ให้เลือกพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญในพระธรรมวินัย จำนวน ๕๐๐ รูป เพื่อทำปฐมสังคายนา ท่านพระมหากัสสปเถระเลือกได้ ๔๙๙ รูป อีกรูปหนึ่งท่านไม่ยอมเลือก ความจริงท่านต้องการจะเลือกเอาท่านพระอานนท์ แต่ขณะนั้น ท่านพระอานนท์ยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ครั้นจะเลือกท่านพระอานนท์ก็เกรงจะถูกครหาว่า "เห็นแก่หน้า" เพราะท่านรักพระอานนท์มาก แต่ครั้นจะเลือกภิกษุอื่น ไม่เลือกท่านพระอานนท์ ก็เกรงว่า การทำสังคายนาครั้งนี้ จักไม่สำเร็จผลด้วยดี เพราะท่านพระอานนท์ ได้รับยกย่องจากพระพุทธองค์ว่า เป็นพหูสูตร เป็นธรรมภักตคคาริก จึงได้รับชื่อพระเถระอื่นๆ ๔๙๙ รูป แล้วนั่งเสีย ต่อพระสงฆ์ลงมติว่าท่านพระอานนท์ ควรจะเข้าร่วมทำสังคายนาครั้งนี้ด้วย ท่านจึงได้รับเข้าเป็นคณะสงฆ์ ผู้จะทำสังคายนา ครบจำนวน ๕๐๐ รูป

เมื่อได้รับคัดเลือกแล้ว ท่านได้เดินทางจากนครกุสินารา กลับไปยังนครสาวัตถีอีก ในระหว่างทาง ท่านได้แสดงพระธรรมเทศนา แก่ประชาชนจำนวนมาก ที่เฝ้าโศกเสียใจ เพราะการปรินิพพานของพระพุทธองค์ เมื่อถึงพระเชตวันมหาวิหาร ท่านก็ได้ปฏิบัติ บัดกวดพระคันธกุฎี เสมือนเมื่อพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ นอกจากปฏิบัติพระคันธกุฎีแล้ว ท่านได้ใช้เวลาส่วนมากให้หมดไป ด้วยการยืนและนั่ง ไม่ค่อยจะได้จำวัด ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ท่านไม่สบาย ต้องฉนयरบายเพื่อให้กายเบา

ครั้นให้ภิกษุสังฆารณสนาสนะที่ชำรุด ในพระเชตวันสำเร็จแล้ว พอใกล้วันเข้าพรรษา จึงได้ออกเดินทางไปสู่กรุงราชคฤห์ เพื่อร่วมทำสังคายนา เมื่อถึงแล้ว ท่านได้ทำความเพียรอย่างหนัก เพื่อให้สำเร็จอรหัตต ก่อนการ

ทำสังคายนา แต่ก็ยังไม่สำเร็จ เพื่อนๆ ได้ตักเตือนท่านว่า ในวันรุ่งขึ้น ท่านจะต้องเข้าไปนั่งในสังฆสนธิบาตแล้ว ท่านเอง เป็นพระเสขบุคคลอยู่ ขอให้ทำความเพียร อย่าประมาท ในคืนนั้น ท่านได้เดินจงกรม กำหนดกายคตาสติ จนจบปัจจุสมัยใกล้รุ่ง จึงลงจากที่จงกรม หมายใจจะหยุดนอนพักผ่อนในวิหารสักครู่ก่อน แต่พอเอนกายลงนอน ศีรษะยังไม่ทันถึงหมอน และเท้าทั้งสองยังไม่พ้นจากพื้น ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

ครั้นถึงเวลาประชุมทำสังคายนา พระมหาเถระรูปอื่นๆ ก็พากันไปยังธรรมสภา ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหากันอย่างพร้อมเพรียง และต่างรูปต่างก็นั่งอยู่ ณ อาสนะแห่งตน ๆ แต่อาสนะของท่านพระอานนท์ ยังว่างอยู่ เพราะท่านพระอานนท์คิดใคร่ จะประกาศให้พระมหาเถระทั้งหลาย ได้ทราบที่ท่านได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงไม่ได้ไปพร้อมกับพระเถระอื่นๆ เมื่อกำหนดกาลเวลาพอเหมาะแล้ว ท่านจึงแทรกดินลงไป และผุดขึ้น ณ อาสนะแห่งตน แต่บางท่านกล่าวว่า ท่านเหาะไปทางอากาศ ตกลงบนอาสนะของท่าน

พระอานนท์ผู้อ่อนน้อมถ่อมตน

ก่อนการสังคายนาพระธรรมวินัยจะเริ่ม พระมหากัสสปเถระตั้งปัญหาหลายประการ แก่พระอานนท์ อาทิ การใช้เท้าหนีบผ้าของพระศาสดา ในขณะที่ปะหรือซุนผ้า การไม่อาราธนาให้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดำรงพระชนม์อยู่ แม้จะได้ทรงแสดงนิมิตโอภาสหลายครั้ง ก่อนที่พระองค์จะปลงสังขาร การเป็นผู้ชวนชวาย ให้สตรีเข้ามาบวชในพุทธศาสนา การไม่กราบพูลถาม เรื่องสิกขาบทเล็กน้อย ที่พระพุทธร่องค์ทรงตรัสให้สงฆ์ถือนได้ ว่าคือสิกขาบทอะไรบ้าง และการจัดสตรี ให้เข้าไปถวายบังคมพระพุทธรูประก่อนบุรุษ ภายหลังปรินิพพาน ทำให้น้ำตาของสตรีเหล่านั้น เปื้อนพระพุทธรูประ

ถึงแม้พระอานนท์เถระ จะอ้างเหตุผลมากล่าวแก้ที่ประชุมสงฆ์ แต่เมื่อที่ประชุมสงฆ์เห็นว่าเป็นอาบัติ ท่านก็แสดงอาบัติต่อสงฆ์ หรือแสดงการยอมรับผิด

การแสดงอาบัติของพระอานนท์นั้น เป็นกุศโลบายของพระมหา กัสสปเถระ ที่ต้องการจะวางระเบียบวิธีการปกครองคณะสงฆ์ ให้ที่ประชุม เห็นว่า อำนาจของสงฆ์นั้น ยิ่งใหญ่เพียงใด คำพิพากษาวินิจฉัยของสงฆ์ ถือ เป็นคำเด็ดขาด แม้จะเห็นว่าตนไม่ผิด แต่เมื่อสงฆ์เห็นว่าผิด ผู้นั้นก็ต้อง ยอม เป็นตัวอย่างที่ภิกษุสงฆ์รุ่นหลังจะได้ยอมทำตาม

นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมเกียรติคุณของพระอานนท์เถระ ให้เป็น ตัวอย่างของผู้ว่าง่าย เคารพยำเกรงผู้ใหญ่ เป็นปฎิปทา ที่ใครๆ พากันอ้างถึง ด้วยความนิยมชมชอบในการต่อมา

พระอานนท์ปรินิพพาน

ภายหลังสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระอานนท์ได้เที่ยวจาริก สืบสอนเวไนยสัตว์แทนองค์พระศาสดา จนชนมายุ ของท่านล่วงเข้า ๑๒๐ ปี ท่านจึงได้พิจารณาอายุสังขารของท่าน พบว่า อายุ สังขารของท่านนั้น ยังอีก ๗ วันก็จะสูญสิ้น เข้าสู่พระนิพพาน ท่านจึง พิจารณาว่า ท่านจะเข้านิพพาน ณ ที่ใด ก็เห็นว่า ท่านจะเข้านิพพานที่ปลาย แม่น้ำโรหิณี ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์ กับเมืองโกลิยะ ซึ่งมีพระ ประยูรญาติอยู่ทั้ง ๒ ฝ่าย

จากนั้น ท่านจึงได้ลาภิกษุสงฆ์ และชนทั้งหลาย จนครบ ๗ วันแล้ว ท่านจึงได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ นานาประการ แล้วตั้งจิตอธิษฐาน ให้กายของ ท่านแตกออกเป็น ๒ ภาค ภาคหนึ่ง ให้ตกที่ฝั่งกรุงกบิลพัสดุ์ อีกภาคหนึ่ง ตกที่โกลิยะ แล้วท่านได้เจริญเตโชภคิน ทำให้เปลวเพลิงบังเกิดในร่างกาย

เผาผลาญมังสะและโลหิต ให้สูญสิ้น ยังเหลือแต่พระอัฐิธาตุ สีขาวดั่งสีเงิน พระอัฐิธาตุที่เหลือ จึงแตกออกเป็น ๒ ภาค ด้วยกำลังอธิษฐานของท่าน บรรดาพระประยูรญาติ และชนที่มาชุมนุมกัน ณ ที่นั้น ต่างก็รองรับพระธาตุไว้ แล้วสร้างพระเจดีย์บรรจุไว้ทั้ง ๒ ฟากของแม่น้ำโรहिณี

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุषย์เล่ม ๑๕ หน้า ๑๕๑ - ผู้รวบรวม)

๔๖. ประวัติ พระพาหิยทารุจิริยเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระพาหิยทารุจิริยะ ครั้งพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตตระ เกิดในเรือนสกุลหนึ่ง ในกรุงหงสวดี กำลังฟังธรรมของพระทศพล เห็นพระ ศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่า ภิกษุสาวกผู้ตรัสรู้เร็ว

จึงกระทำกุศล ให้ยิ่งยวดขึ้นไป บรรณาดำแหน่งนั้น กระทำกุศล กรรมจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลก และมนุษย์โลก เวลาศาสนาของ พระกัสสปทศพล เสื่อมลง ก็กระทำสมณธรรม ร่วมกับเหล่าภิกษุอื่นๆ บน ภูเข เป็นผู้มีศีลบริบูรณ์ สิ้นชีพแล้ว ก็บังเกิดในเทวโลก ท่านอยู่ในเทวโลก สิ้นพุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านพระพาหิยทารุจิริยเถระ มาบังเกิดเป็นบุตร ของกุกุมพี ในแคว้นพาหิยรัฐ เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้ประกอบอาชีพในการ ค้าขาย

เรืออับปางกลางมหาสมุทร

ครั้งหนึ่ง ได้ไปทำการค้าขาย ทางจังหวัดสุวรรณภูมิโดยทางเรือ พร้อมด้วยพวกมนุษย์เป็นอันมาก เมื่อเรือกำลังแล่นไปในท่ามกลางมหา สมุทร ยังไม่ถึงที่จุดหมายปลายทาง ก็ได้อับปางลงในท่ามกลางมหาสมุทร พวกคนทั้งหมด ได้ตกเป็นภิกษาของปลาและเต่า ยังเหลืออยู่แต่พาหิยา ทารุจิริยะคนเดียว เกาะแผ่นกระดานได้แผ่นหนึ่ง พยายามแหวกว่าย ไปขึ้นที่ ทำเรือซื้อสุปปารกะ

สำคัญตนาว่าเป็นพระอรหันต์

ผ่านุงผ้าห่ม ไม่เหลือติดตัวเลย มองไม่เห็นอะไร ที่จะทำเป็นผ่านุงผ้าห่ม จึงเอาเปลือกไม้บ้าง ใบไม้บ้าง มาเย็บติดกันเข้า ทำเป็นผ่านุงผ้าห่ม ถือกระเบื้อง เทียวไปขออาหารเลี้ยงชีพ

พวกมนุषย์ได้เห็นท่านแล้ว พวกกันสำคัญว่า ผู้นี้คงเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง อย่างแน่นอน จึงพากันให้ท่านข้าวยาคุ และข้าวสวายเป็นต้น และนำผ่านุง ผ้าห่มไปให้ เพื่อท่านจะใช้ผ่านุงห่ม ท่านมาพิจารณาว่า ถ้าเราผ่านุงห่มผ้าเสียแล้ว ลามลักการะของเรา จักเสื่อม จึงปฏิเสธพวกมนุषย์ ไม่ให้นำผ่านุงผ้าห่มมาให้อีกต่อไป แล้วผ่านุงผ้าทำด้วยเปลือกไม้ตามเดิม และได้มีความสำคัญว่า ตนเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง

ครั้นพรหม ที่เคยบำเพ็ญสมณธรรม ร่วมกันมาแต่ชาติก่อน ซึ่งไปบังเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาส ได้เล็งเห็นพฤติกรรม ของพาหิยทารุจริยะเช่นนั้น จึงได้ลงมาว่ากล่าว ตักเตือนสติว่า ท่านไม่ใช่พระอรหันต์ ท่านต้องไม่ทำเช่นนั้น จึงรู้สึกสำนึกตัวได้ว่า ตนไม่ใช่พระอรหันต์ การทำเช่นนั้นเป็นการหลอกลวงโลก ไม่เป็นการสมควรเลย

บรรลुพระอรหันต์ขณะเป็นคฤหัสถ์

เมื่อรู้สึกตัวเช่นนั้นแล้ว จึงได้เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ในพระนครสาวัตถี ได้ฟังพระธรรมเทศนา ที่พระองค์ทรงแสดงธรรม ให้รู้จักควบคุมอินทรีย์ และสำเหนียกในไตรสิกขา กล่าวคือ ให้ระมัดระวังสำรวมอินทรีย์ เมื่อเห็นรูป ก็สักแต่ว่าเห็น ได้ยินเสียง ก็สักแต่ว่าได้ยิน ได้กลิ่น ก็สักแต่ว่าได้กลิ่น ลิ้มรส ก็สักแต่ว่าลิ้มรส และสัมผัส ก็สักแต่ว่าสัมผัส อย่ายินดียินร้าย ในสิ่งเหล่านั้น และหมั่นสำเหนียก ในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ท่านได้ส่งจิตไปตามกระแสพระธรรมเทศนา ได้บรรลุพระอรหันต์ผล พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาขณะอยู่ในเพศคฤหัสถ์ เมื่อจบเทศนา ได้ทูลขอ

บรรพชาอุปสมบท ในพระพุทธศาสนา กับพระบรมศาสดา พระองค์ตรัสให้
ไปแสวงหาบาตรและจีวรเสียก่อน เพราะไม่มีบาตรและจีวร ท่านเที่ยว
แสวงหาบาตรและจีวรอยู่

ปรินิพพานก่อนได้อุปสมบท

ในเวลานั้นผจญมีนางยักษิณีนคนหนึ่ง จำแลงเพศเป็นแม่โคนม วังมา
โดยเร็วขวิดท่านปรินิพพาน ไม่ทันได้อุปสมบท

พระบรมศาสดาเสด็จเที่ยวไปบิณฑบาต พร้อมด้วยภิกษุเป็นอัน
มาก ได้ทอดพระเนตรเห็นสรีระของท่าน พระองค์จึงรับสั่งให้ภิกษุ จัดแจง
ทำฌาปนกิจแล้ว ก่อพระสถูปบรรจุไว้ ณ ทางใหญ่ ๔ แห่ง

พระภิกษุทั้งหลายเกิดความสงสัยว่า พระตถาคต รับสั่งให้ภิกษุ
ทั้งหลาย ทำฌาปนกิจร่างของพาทิยะ เกือบธาตุมาแล้ว โปรดให้สร้างเจดีย์ไว้
เช่นนี้ พาทิยะกระทำให้แจ้งมรรคอะไรหนอ เขาเป็นสามเณรหรือหนอ พระ
ศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย พาทิยะเป็นบัณฑิต และพาทิยะนั้นปรินิพพาน
แล้ว แต่พระภิกษุทั้งหลาย ก็ยังไม่วายสงสัยต่อไปว่า พระศาสดามีได้แสดง
ธรรมมากเลย แล้วพาทิยะบรรลุพระอรหัตได้อย่างไร

พระศาสดาตรัสว่า ธรรมน้อยหรือมาก ไม่ใช่เหตุ ธรรมนั้น ก็เหมือน
ยาแก้คนที่ดื่มยาพิษ แล้วตรัสคาถาในพระธรรมบทว่า “ถ้าคาถา ถึงพันคาถา
ที่ประกอบด้วยบทธอนไม่เป็นประโยชน์ ก็ประเสริฐรู้คาถาบทเดียว ที่ฟังแล้ว
สงบระงับ ไม่ได้”

เอตทัคคะในทางชีปภาณิญา

ต่อมาภายหลัง พระบรมศาสดาประทับนั่งท่ามกลางสงฆ์ ทรง
สถาปนาท่านพาทิยะเถระไว้ ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของภิกษุสาวก
ผู้ตรัสรู้เร็ว (ชีปภาณิญาณ)

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๒๒๑ - ผู้รวบรวม)

๔๗. ประวัติ พระนันทกเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระนันทกเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดในครอบครัวหนึ่ง ในกรุงหังสวดี กำลังฟังธรรมกถาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของ ภิกษุสาวกผู้โอวาทสอนภิกษุณี จึงกระทำการกุศลให้ยิ่งยวดขึ้นไป ปราศจาก ตำแหน่งนั้น ท่านทำกุศลจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและ มนุษยโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระนันทกเถระมา เกิดในตระกูลพราหมณ์ ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ฟังธรรมเทศนาในสำนักของพระบรม ศาสดา บังเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธานุภาพ จึงได้ทูลขอบรรพชา อุปสมบท

ครั้นได้อุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว ตั้งใจเจริญสมณ ธรรมบำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคลในพระพุทธศาสนา

ท่านเป็นผู้มีความชำนาญ ในการระลึกซึ่งปุพเพสันนิวาส ชันธ สันดาน อันท่านและสัตว์อื่นเคยอยู่เคยอาศัยบังเกิดในชาติก่อน (คือเป็น ผู้ชำนาญในการระลึกชาติหนหลังได้) และท่านเป็นผู้ฉลาด ในการแสดง ธรรม แก่บริษัทที่ ชี้แจงให้เป็นที่พอใจ และเข้าใจได้โดยง่าย

ในตำนานกล่าวว่า ท่านแสดงธรรมเทศนา ว่าด้วยเรื่องอายตนะ ๖ ประการ แก่ทางภิกษุณีมีประมาณห้าร้อย ในที่สุดเทศนา นางภิกษุณี

เหล่านั้น ได้บรรลุโสดาปัตติผล และพากันชื่นชมยินดีในพระธรรมเทศนาของท่าน

พระบรมศาสดาทรงทราบ ในวันรุ่งขึ้นรับสั่งให้ไปแสดงธรรมสั่งสอนภิกษุณีอีก ยังนางภิกษุณีเหล่านั้น ให้ดำรงอยู่ในอภัตผล พร้อมด้วยกันทั้งห้าร้อยองค์

เพราะอาศัยคุณสมบัตินี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงตั้งท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ คือ ตำแหน่งแห่งภิกษุผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายข้างให้โอวาทแก่นางภิกษุณี (ภิกษุโนวาทกาน).

๔๘. ประวัติ พระยโสธร

"ภิกษุอยู่ในป่าใหญ่ย่อมถูกเหือบยุงกัด ต้องมีสติ อดทน จึงจะอยู่ได้
คล้ายช้างอาชาไนย อดทนอยู่ในสนามรบ
จะอยู่อย่างพรหม ก็ต้องอยู่รูปเดียว เพราะสงบสงัด
จะอยู่อย่างเทวดา ก็ต้องอยู่ ๒ รูป เพราะจะขัดแย้งกันเป็นครั้งคราว
จะอยู่อย่างชาวบ้าน ก็ต้องอยู่ ๓ รูป เพราะจะวุ่นวายไม่สิ้นสุด"

ชาติภูมิ

ท่านพระยโสธร เกิดในตระกูลชาวประมง ในพระนครสวรรค์
บิดาของท่าน เป็นหัวหน้าของชาวประมง ๕๐๐ ตระกูล เดิมท่านชื่อว่า
“ยโสธะ”

เกิดพร้อมกับบุตรชาวประมง ๕๐๐ คน

เมื่อวันที่ท่านคลอดจากครรภ์มารดานั้น บรรดาภรรยาชาวประมง
๕๐๐ คน ก็คลอดบุตรออกมาเป็นชายพร้อมกันในวันเดียวกัน ไซ้แต่เท่านั้น
ท่านกล่าวว่า เมื่อปฏิสนธิลงสู่ครรภ์มารดา ก็พร้อมกันด้วย เหตุนั้น เมื่อ
หัวหน้าชาวประมง ผู้เป็นบิดาของยโสธะ ทราบว่าเด็กในบ้านนั้น เกิดพร้อม
กันในวันเดียวกัน กับบุตรของตน จึงให้เครื่องบำรุงเลี้ยง มีค่าน้ำนมเป็นต้น
แก่เด็กเหล่านั้น ด้วยประสงค์ว่า ต่อไปจะได้เป็นสหาย แห่งลูกชายตน

เด็กเหล่านั้นทั้งหมด ได้เป็นสหายเล่นผ่นด้วยกัน ค่อยเจริญขึ้นโดย
ลำดับ ลูกชายหัวหน้าชาวประมง ได้เป็นผู้ใหญ่กว่าเด็กเหล่านั้น โดยยศ และ
โดยเดช เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้เป็นสหายจับปลาด้วยกัน และมีความรัก
ใคร่ซึ่งกันและกัน

จับได้ปลาทองตัวใหญ่แต่ปากเหม็น

วันหนึ่ง พวกสหายเหล่านั้น พากันถือแหไปเพื่อจะจับปลา พากันทอดแหในแม่น้ำอจิรวดี ได้ปลาทองใหญ่ตัวหนึ่ง แต่มีกลิ่นปากเหม็น เมื่อพวกชาวประมงทั้งหมด ได้เห็นแล้ว พากันส่งเสียงขึ้นด้วยความดีใจ ปรึกษากันว่า บุตรของพวกเราจับได้ปลาทองตัวใหญ่ พระเจ้าแผ่นดินคงจะโปรดปรานพระราชทานรางวัลให้สหายเหล่านั้นทั้งหมด จับปลาใส่ในเรือนำไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน เพื่อให้พระองค์ทรงทอดพระเนตร

พระเจ้าแผ่นดิน ทอดพระเนตรแล้ว ทรงดำริว่า พระบรมศาสดา คงจะทรงทราบ เหตุที่ปลานี้เป็นทอง จึงรับสั่งให้คนหาปลา นั้น แล้วเสด็จไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า พอถึงที่เฝ้าแล้ว ปลาตัวนั้นก็อ้าปากขึ้น กลิ่นเหม็นกลบทั่วพระนครทั้งหมด

บุพกรรมของปลาทอง

พระบรมศาสดาทรงรับสั่งว่า ปลานี้ เมื่อก่อนเคยเป็นภิกษุชื่อว่า กปิละเป็นพหูสูต มีบิรารมาก แต่ประพฤติด้อยหย่อนในพระธรรมวินัย ในพุทธศาสนากัสสปะ สัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นรับสั่งดังนั้นแล้ว จึงตรัสกปิละสูตร ในเวลาจบเทศนา บุตรชาวประมง ๕๐๐ คน มียโสชะเป็นหัวหน้า เกิดความเลื่อมใส จึงได้ทูลขอบรรพชาอุปสมบท ในสำนักของพระบรมศาสดา ครั้นอุปสมบทแล้ว ก็หลีกไปอยู่ที่เงียบสงัด เพื่อบำเพ็ญสมณธรรม

ถูกพระบรมศาสดาขับจากสำนัก

ครั้งหนึ่ง พระบรมศาสดาเสด็จประทับอยู่ ที่พระเชตวันมหาวิหาร ในพระนครสาวัตถี ภิกษุทั้ง ๕๐๐ รูป มีท่านพระยโสชะเป็นหัวหน้า พากันมาเฝ้าพระองค์ ครั้นถึงแล้ว ได้คุยกันกับพวกภิกษุเจ้าถิ่นเสียงดังลั่น จนได้ยินถึงพระกรรณ พระองค์ทรงรับสั่งถามว่า อานนท์ ภิกษุพวกไหนนั้น มาคุยกันเสียงดังลั่น เหมือนชาวประมงแย่งปลากัน

พระอานนท์กราบทูลให้ทรงทราบแล้ว รับสั่งให้บอก ภิกษุเหล่านั้นเข้ามาเฝ้า ตรัสถามอีก ท่านพระยโสธะกราบทูลให้ทรงทราบแล้ว ทรงประณามขับไล่ ไม่ให้อยู่ในสำนักของพระองค์

ได้บรรลุพระอรหัตตผลพร้อมกันทั้งหมด

พวกภิกษุเหล่านั้น พากันถวายบังคมกระทำประทักษิณ แล้วหลีกไป เทียวจาริกโดยลำดับ บรรลุถึงฝั่งแม่น้ำวัคคุมุทา เขตแดนเมืองเวสาลี พากันทำกุฏิ และบังด้วยใบไม้ เข้าพรรษา ณ ที่นั้น อาศัยความไม่ประมาท อุทิศบำเพ็ญสมณธรรม เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตตผล พร้อมกันทั้งหมดภายในพรรษานั้น

นั่งเข้าอเนญชาสมาธิตามพระบรมศาสดา

ครั้นออกพรรษาปวารณาแล้ว พระบรมศาสดา เสด็จจาริกมายังกรุงเวสาลี ประทับอยู่ที่ภูฏาคารศาลา ป่ามทวัน ทรงทราบว่าภิกษุเหล่านั้น ได้สำเร็จพระอรหัตแล้ว จึงรับสั่งให้พระอานนท์มาเรียกพวกเธอมาเฝ้า

พระอานนท์ได้ไปเรียกภิกษุเหล่านั้น ให้มาเฝ้าตามรับสั่ง ครั้นถึงที่เฝ้าแล้ว ได้เห็นพระองค์ นั่งเข้าอเนญชาสมาธิอยู่ พวกท่านรู้ ก็พากันนั่งเข้าอเนญชาสมาธิตาม ส่วนพระอานนท์ เห็นพระบรมศาสดาประทับนั่งอยู่ จึงทูลเตือนถึงสามครั้งว่า ภิกษุอาคันตุกะ มาตั้งอยู่นานแล้ว จึงตรัสบอกว่า อานนท์ จันและภิกษุอาคันตุกะ ๕๐๐ รูปเหล่านี้ นั่งเข้าอเนญชาสมาธิอยู่ ท่านพระยโสธะนั้น นับเข้าในพระสาวกผู้ใหญ่รูปหนึ่ง.

๔๙. ประวัติ พระภาคเถระ

ท่านพระภาคเถระ เกิดในศากยราชตระกูล ในกรุงกบิลพัสดุ์ ครั้นเมื่อพระศาสดา เสด็จไปโปรดพระประยูรญาติแล้ว เสด็จออกจากกรุงกบิลพัสดุ์ ไปประทับอยู่ที่อนุปิยนิคมอัมพวันาราม ของมัลลกะษัตริย์ ในเวลานั้น พวกศากยกุมาร ซึ่งเป็นคนมีชื่อเสียง คนรู้จักมาก ออกมาบวชตามพระบรมศาสดาเป็นอันมาก

วันหนึ่ง อนุรุทธศากยกุมาร มีความประสงค์จะออกบวชตามสมเด็จพระบรมศาสดาบ้าง จึงมาชักชวน ภาคศากยกุมารให้ออกบวชด้วย ภาคศากยกุมารมีความพอใจในการที่จะอุปสมบทตามคำชักชวน จึงได้พากันเสด็จออกจากพระนครกบิลพัสดุ์ พร้อมด้วยเจ้าศากยยะสีพระองค์ คือ ภัททิยะ อนุรุทธะ อาณนทะ กิมพิละ โกลิยกุมาร อีกหนึ่งคือ เทวทัตต์ เป็นเจ็ดกับทั้งอุบาลี ผู้เป็นนายภูษามาลา(คนตัดผม) ไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่อนุปิยนิคม แคว้นมัลละ ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา

พระภาคศากยยะ เมื่อได้อุปสมบทแล้ว เป็นผู้ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคล(ผู้ไม่ต้องศึกษา) นับเข้าเป็นสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ รูป องค์หนึ่ง.

๕๐. ประวัติ พระอชิตเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระอชิตเถระ เกิดในตระกูลพราหมณ์ กรุงสาวัตถี เดิมชื่อว่า อชิตมาณพ เมื่อมีอายุสมควรแก่การเล่าเรียนแล้ว มารดาบิดาได้นำไปฝากให้เป็นศิษย์เล่าเรียนศิลปะ ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ครั้นเมื่อพราหมณ์พาวรี คิดเบียดเบียนในฆราวาสวิสัย จึงได้ถวาย บังคมลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากหน้าที่บุโรหิต ออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่ พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่ บอกไตรเพท แก่หมู่ศิษย์

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

อชิตมาณพ พร้อมกับมาณพอื่น ได้ออกบวชติดตามด้วย และอยู่ ศึกษาศิลปวิทยา ในสำนักของพราหมณ์พาวรีนั้น

ครั้นต่อมา พราหมณ์พาวรี ได้ทราบข่าวว่า พระสิทธัตถราชกุมาร ผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าศักยะ ทรงผนวช ปฏิญญาพระองค์ว่า เป็น ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ แสดงธรรมสั่งสอนประชาชน มีคนเชื่อและเลื่อมใส ยอมเป็นสาวกปฏิบัติตามคำสั่งสอน เป็นจำนวนมาก

พราหมณ์พาวรีผูกปัญหาให้มาณพ ๑๖ คนไปทูลถามพระพุทธเจ้า

พราหมณ์พาวรี ประสงค์จะสืบสวนให้ได้ความจริง จึงเรียกมาณพ ผู้เป็นศิษย์สิบหกคน มีอชิตมาณพเป็นหัวหน้าผูกปัญหาให้คนละหมวดๆ

ให้ไปกราบทูลลงถามดู อชิตมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีกสิบห้าคน จึงลา
พรหมณ์พาวรีผู้เป็นอาจารย์ แล้วพากันไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่ป่าสาณ
เจตีย์ แคว้นมคธ กราบทูลขอโอกาสถามปัญหา คนละหมวด ๆ

อชิตมาณพ ทูลถามปัญหากับพระบรมศาสดา

เมื่อพระบรมศาสดา ทรงประทานโอกาสอนุญาตแล้ว อชิตมาณพ
ผู้เป็นหัวหน้า จึงกราบทูลถามปัญหา ที่แรก ๔ ข้อว่า

“โลก คือ หมู่สัตว์ อันอะไรปิดบังไว้ จึงหลง ดุจอยู่ในความมืด
เพราะอะไรเป็นเหตุ จึงไม่มีปัญญาเห็นปรากฏ อะไรเป็นเครื่องฉาบไล่สัตว์
โลกนั้น ให้ติดอยู่ อะไรเป็นภัยใหญ่ ของสัตว์โลกนั้น?”

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์(เฉลย)ว่า

โลก คือ หมู่สัตว์ อันอวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้ง ปิดบังไว้ จึงหลง
ดุจอยู่ในที่มืด เพราะความอยากมีประการต่าง ๆ และความประมาทเลินเล่อ
จึงไม่มีปัญญาเห็นปรากฏ เรากล่าวว่า ความอยาก เป็นเครื่องฉาบไล่สัตว์
โลก ให้ติดอยู่ และเรากล่าวว่า ทุกข์เป็นภัยใหญ่ ของสัตว์โลกนั้น

อชิตมาณพ: ขอพระองค์จงตรัสบอกว่า อะไรเป็นเครื่องห้าม เครื่อง
ปิดกั้นความอยาก ซึ่งเป็นดุจกระแสน้ำหลังไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง ความ
อยากนั้น จะละได้เพราะธรรมอะไร?

พระพุทธเจ้า: เรากล่าวว่า สติเป็นเครื่องห้าม เป็นเครื่องป้องกัน
ความอยาก และความอยากนั้น จะละได้เพราะปัญญา

อชิตมาณพ: ปัญญา สติ กับ นามรูปนั้น จะดับไป ณ ที่ไหน
ข้าพระพุทธเจ้า กราบทูลถามแล้ว ขอพระองค์ตรัสบอกความข้อนี้ แก่ข้า
พระพุทธเจ้า?

พระพุทธเจ้า: จะแก้ปัญห ที่ท่านถามถึงที่ดับของนามรูปทั้งหมด ไม่มีเหลือแก้ท่าน เพราะวิญญาณดับไปก่อน นามรูปจึงดับไป ณ ที่นั่นเอง

อชิตมาณพ: ได้เห็นธรรมแล้ว (ได้บรรลุมรรคผลแล้ว) และชนผู้ยังต้องศึกษาอยู่ สองพวกนี้มีอยู่ในโลกเป็นอันมาก ข้าพระพุทธเจ้า ขอกราบทูลถาม ถึงความประพฤติของชนพวกนั้น พระองค์มีปัญญาแก่กล้า ขอจงตรัสบอกแก่ข้าพระพุทธเจ้า?

พระพุทธเจ้า: ได้เห็นธรรมแล้ว และชนผู้ต้องศึกษาอยู่ ต้องเป็นคนไม่กำหนดในกามทั้งหลาย มีใจไม่ขุ่นมัว จลตในธรรมทั้งปวง มีสติอยู่ทุกอิริยาบถ

บรรลุพระอรหัตตผล และขอบวชในพระธรรมวินัย

ครั้นสมเด็จพระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ปัญหา ที่อชิตมาณพกราบทูลถามอย่างนี้แล้ว ในที่สุดการแก้ปัญห อชิตมาณพ ก็ได้สำเร็จพระอรหัตตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อจบโศฬัสปัญหาพยากรณ์แล้ว อชิตมาณพ พร้อมด้วยมาณพลีบห้าคน กราบทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๕๑. ประวัติ พระนันทเถระ (พระนันทศากยเถระ)

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระนันทเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ถือปฏิสนธิในครอบครัวหนึ่ง ในกรุงหงสวดี เจริญวัยแล้ว กำลังฟังธรรมในสำนักพระศาสดา เห็นพระศาสดาสถาปนากิษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้คุ้มครองทวารในอินทรีทั้งหลาย จึงกระทำการศัลให้ยิ่งยวดขึ้นไป ปราธนาตำแหน่งนั้น ท่านทำกุศลจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระนันทเถระ มาบังเกิดเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางมหาปชาบดีโคตมี ผู้ครองกบิลพัสดุ์นครเมื่ออยู่ในครรภ์พระมารดา ทำให้บรรดาประยูรญาติมีความยินดีร่าเริง ใครจะเห็น ด้วยเหตุนี้ เมื่อพระราชกุมารประสูติแล้ว บรรดาประยูรญาติได้ถือเอานิมิตนั้นไปถวายพระนามว่า “**นันทกุมาร**”

เมื่อพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้แล้ว เสด็จมายังกรุงกบิลพัสดุ์ ประทับอยู่ที่นิโครธาราม ทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดพระราชบิดา และพระนางมหาปชาบดีโคตมีพระนาง ประภาศธรรมให้ได้ความเชื่อ ความเลื่อมใส

ถูกบังคับให้บวช

ในวันหนึ่ง มีการอวาทหมิงคลาภิเษก ระหว่างนันทกุมารและนางชนบทกัลยาณี พระองค์เสด็จไปเสวยที่พระตำหนักของนันทกุมาร เสร็จแล้วทรงส่งบาตรให้นันทกุมารถือไว้ แล้วตรัสอวยชัยให้พร เพื่อเป็นมงคลแล้วเสด็จกลับ

ส่วนนั้นนทกุมาร ถือบาตรตามเสด็จไป นึกรำพึงในใจว่า ถ้าพระองค์ทรงรับบาตรในที่แห่งใด ก็จะมีรับกลับมา แต่ไม่สามารถจะหูล่อก้อนได้ เพราะมีความเคารพในพระองค์ ส่วนนางชนบทกัลยาณี ที่จะเป็นเทวีของนทกุมาร ได้เห็นอาการอย่างนั้น จึงร้องสั่งว่า ขอพระลูกเจ้า จงรีบเสด็จกลับมา

ครั้นพระบรมศาสดา เสด็จถึงที่ประทับแล้ว จึงตรัสถามนทกุมารว่า นันทะ เธอจักบวชหรือไม่ นทกุมารแม่ไม่สมัครใจจะบวช แต่ไม่อาจขัด เพราะมีความเคารพมาก จึงทูลยอมรับ ด้วยความฝืนใจว่าจะบวช

ครั้นบวชแล้ว ก็หวนระลึกถึงแต่คำที่นางชนบทกัลยาณี ที่ร้องสั่งไว้อยู่เสมอ มีความกระสันกระวนกระวาย ในอันที่จะประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป คิดจะสึกออกมา

พระพุทธองค์พาท่องเทวโลก

พระบรมศาสดาทรงทราบเรื่อง จึงพาเที่ยวจาริกไปในสุเทวโลก ให้ได้เห็นนางเทพธิดาที่มีรูปสวยงามกว่านางชนบทกัลยาณีนั้น ให้พระนันทะละความรักรูปนางชนบทกัลยาณีเสีย มุ่งหมายอยากจะได้รูปหญิงที่สวยงาม ๆ ยิ่งกว่านั้นต่อไป

ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่ออยากได้หญิงงาม

ความจริงก็เป็นไปเช่นนั้น จนผลที่สุด พระบรมศาสดาต้องเป็นผู้รับประกันว่า ถ้าพระนันทะ ตั้งใจจะประพฤติพรหมจรรย์แล้ว พระองค์ทรงรับรองที่จะหาหญิงที่สวยงาม ๆ งาม ๆ ให้ ต่อแต่นั้น พระนันทะ ก็ตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์ เพื่ออยากได้หญิงที่รูปสวยงาม ๆ งาม ๆ จนข้อความนั้น แพร่กระจายไปทั่ว

ถูกล้อเลียนว่าเป็นลูกจ้าง

หมู่ภิกษุก็พากันล้อเลียนท่านว่า พระนันทะเป็นลูกจ้าง “เขาวา่ ท่านนันทะเป็นลูกจ้าง เขาวา่ ท่านนันทะถูกซื้อมา ประพฤติพรหมจรรย์ เพราะเหตุอยากได้นางเทพอัปสรทั้งหลาย เขาวา่ พระผู้มีพระภาคเจ้ารับประกันท่านนันทะนั้น ที่จะได้นางเทพอัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท่าเหมือนไก่”

ท่านพระนันทะเกิดความละอาย คิดว่า “ภิกษุพวกนี้ ไม่พูดถึงผู้อื่นพูดปรารภถึงเรา การกระทำของเราไม่ถูกต้องแน่แล้ว” หลีกไปอยู่แต่ผู้เดียว เป็นผู้ไม่ประมาท บำเพ็ญเพียร เจริญวิปัสสนา ก็ได้บรรลุพระอรหัตต์

เมื่อท่านพระนันทะได้บรรลุพระอรหัตต์แล้ว ปรากฏว่าท่านเป็นผู้สำรวจระวังอินทรี ด้วยเหตุนี้ ต่อมาภายหลัง พระศาสดาประทับอยู่ ณ พระเชตวันวิหาร ทรงสถาปนาพระเถระไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดกว่าเหล่าภิกษุสาวก ผู้คุ้มครองทวารในอินทรีทั้งหลาย (อินทรีเยสุ คุตตทวาราน)

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ เรื่องพระนันทะพระอนุชาหน้า ๔๑ - ผู้รวบรวม)

๕๒. ประวัติ พระติสสเมตเตยยเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระติสสเมตเตยยเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ ในกรุงสาวัตถี เดิมชื่อว่า ติสสะ มีนามโดยสกุลว่า เมตเตยยะ รวมเป็นนามเดียวว่า ติสสเมตเตยยะ เมื่อมีอายุควรแก่การศึกษาเล่าเรียนแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์เล่าเรียนศิลปวิทยา ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นขีฎุตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาสวิสัย จึงได้กราบทูลลาออกจากตำแหน่งบุโรหิต ออกบวชเป็นขีฎุ ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอััสสะกะ และ เมืองอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

ติสสเมตเตยยมาณพ พร้อมกับมาณพอื่น ได้ติดตามออกบวชด้วย และศึกษาศิลปวิทยา อยู่ในสำนักของพราหมณ์พาวรีนั้น

พราหมณ์พาวรีผูกปัญหาให้มาณพ ๑๖ คนไปทูลถามพระพุทธเจ้า

ครั้นต่อมา พราหมณ์พาวรีได้ทราบข่าวว่า พระโอรสของพระเจ้าคักกะ เสด็จออกทรงผนวช ปฏิญาณพระองค์ว่าเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ แสดงธรรม สั่งสอนประชาชน มีคนนับถือและเลื่อมใส ยอมตนเป็นสาวก ปฏิบัติตามคำสั่งสอนเป็นจำนวนมาก

พราหมณ์พาวรี ประสงค์จะสืบสวนให้ได้ความจริง จึงเรียกมาณพผู้เป็นศิษย์สิบหกคน มีอชิตมาณพเป็นหัวหน้า ผูกปัญหาให้คนละหมวดๆ ให้ไปทูลถามลองดู

ติสสเมตเตยยมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สอง

มาณพทั้งสิบหกคนลาอาจารย์ แล้วไปเฝ้าพระศาสดา ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ ทูลขอโอกาสถามปัญหา คนละหมวด ครั้นพระบรมศาสดาทรงอนุญาตแล้ว อชิตมาณพทูลถามปัญหาเป็นคนแรก ๔ ข้อ เมื่อจบการตอบปัญหา ของอชิตมาณพแล้ว ติสสเมตเตยยมาณพ จึงทูลถามปัญหาเป็นคนที่สองว่า

"ใครชื่อว่าเป็นคนสันโดษ คือ มีความประสงค์เต็มบริบูรณ์ในโลกนี้ ใครไม่มีความอยาก ซึ่งเป็นเหตุดิ้นรนทะเยอทะยาน ใครรู้ส่วนข้างปลายทั้งสอง (คือ อดีต กับ อนาคต) ด้วยปัญญาแล้ว ไม่ติดอยู่ในส่วนท่ามกลาง (คือ ปัจจุบัน) พระองค์ตรัสว่า ใครเป็นมหาบุรุษ ใครลวงความตาย อันผูกใจสัตว์ไว้ในโลกนี้ ดุจด้ายเป็นเครื่องเย็บให้ติดกันไปได้?"

พระศาสดาทรง เฉลยว่า "ภิกษุผู้ประพฤติพรหมจรรย์ สำรวมในกามทั้งหลาย ปราศจากความอยากแล้ว มีสติระลึกได้ทุกเมื่อ พิจารณาเห็นโดยชอบ ดับเครื่องร้อนกระวนกระวายเสียได้แล้ว ชื่อว่าเป็นผู้สันโดษ คือ มีความประสงค์เต็มบริบูรณ์ ในโลกนี้ ความอยาก ซึ่งเป็นเหตุดิ้นรนทะเยอทะยาน ของภิกษุนั้นไม่มี ภิกษุนั้นแล รู้ส่วนข้างปลายทั้งสอง ด้วยปัญญาแล้ว ไม่ติดอยู่ในส่วนท่ามกลาง เรากล่าวว่า ภิกษุนั้นแหละ เป็นมหาบุรุษ ภิกษุนั้นแล ลวงความอยาก อันผูกในสัตว์ไว้ในโลกนี้ ดุจด้ายเป็นเครื่องเย็บผ้าให้ติดกันไว้ได้"

บรรลุนิพพานผลขณะยังเป็นคฤหัสถ์

ในที่สุดแห่งการตอบปัญหา ติสสเมตเตยยมาณพ ได้สำเร็จพระอรหัตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อมาณพที่เหลือ ทูลถามปัญหาของตน ๆ และพระบรมศาสดาทรงตอบแล้ว ติสสเมตเตยยมาณพ พร้อมมาณพเหล่านั้น ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

๕๓. ประวัติ พระกิมพิลเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระกิมพิลเถระ เกิดในศากยราชตระกูล ในกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อเจริญวัยแล้ว อนุรุทธศากยกุมาร ได้มาชักชวนให้ออกบวช ในพระพุทธานุศาสน์

กิมพิลวงศ์ศากยะ มีความพอใจตกลงจะออกบวชด้วย จึงพร้อมด้วยศากยะอื่นๆ ๔ พระองค์ คือ ภัททียะ อนุรุทธะ อาณันทะ ภคฺ และ กุมาร ฝ่ายโกลียวงศ์อีกหนึ่ง คือ เทวทัตต์ เมื่อนับอุบาสีผู้เป็นนายภุชามาลาด้วย ก็เป็น ๗ คน พากันเสด็จออกจากพระนคร พร้อมด้วยจาตุรงคเสนา

เมื่อเสด็จถึงปลายแดนพระนครแล้ว จึงให้พวกจาตุรงคเสนากลับคืนพระนคร และเปลื้องเครื่องประดับสำหรับทรง มอบให้แก่อุบาสีภุชามาลา แล้วสั่งให้กลับพระนคร ขายเครื่องประดับนั้นเลี้ยงชีพ

แต่อุบาสีไม่มีความพอใจ ที่กระทำเช่นนั้น ใครจะออกบวชในพระพุทธานุศาสน์ด้วย จึงชวนเครื่องประดับสำหรับทรงนั้นไว้ที่ต้นไม้ ทูลความประสงค์ของตน ให้แก่ศากยะเหล่านั้นทราบ

กิมพิลศากยกุมาร พร้อมด้วยศากยกุมารเหล่านั้น ได้พาอุบาสีติดตามเสด็จออกไปด้วย ครั้นถึงที่เฝ้าพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่อนุปิยนนิคม แคว้นมัลลละแล้ว พากันทูลขออุปสมบทในพระพุทธานุศาสน์

พระบรมศาสดา ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ครั้นเมื่อพระกิมพิลศากยะ ได้อุปสมบทแล้ว เป็นผู้ไม่ประมาท อุทสาห์บำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน ไม่ช้าก็ได้สำเร็จพระอรหัตผล เป็นพระอเสขบุคคล ในพระพุทธานุศาสน์.

๕๔. ประวัติ พระปุนณกเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระปุนณกะ เป็นบุตรพราหมณ์ ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยา ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นต่อมา พราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาสวิสัย จึงได้ทูลลาออกจากหน้าที่บุโรหิต ออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และเมืองอาฬกะต่อกัน

ปุนณกมาณพ ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และอยู่ในศิษย์ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรี ได้ผูกปัญหา ให้ไปทูลถามพระบรมศาสดาที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ

ปุนณกมาณพ ทูลถามปัญหาคือสาม

ปุนณกมาณพ ได้ทูลถามปัญหาคือสามว่า บัดนี้ มีปัญหามาถึงพระองค์ ผู้ที่หาความหวาดหวั่นมิได้ รู้เหตุที่เป็นรากเหง้า ของสิ่งทั้งปวง ข้าพระพุทธเจ้า ขอทูลถาม “หมู่มนุษย์ในโลกนี้ คือ ฤาษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมาก อาศัยอะไรจึงบูชาญวบวงสรวงเทวดา ขอพระองค์จงตรัสบอกข้อความนี้แก่ข้าพระพุทธเจ้า”

พระบรมศาสดา ทรงตอบว่า “หมู่มนุษย์เหล่านั้น ยอยากได้ของที่ตนปรารถนา อาศัยที่มีศราทำให้แปรเปลี่ยน จึงบูชาญวบวงสรวงเทวดา”

ปุณณกเถระ: หม่อมมนุษย์เหล่านั้น ถ้าไม่ประมาทในภัยของตน จะข้ามพ้นชาติชราได้บ้างหรือไม่?

พระพุทธเจ้า: หม่อมมนุษย์เหล่านั้น มุ่งลาภที่ตนหวัง จึงพูดสรรเสริญ การบุญช้ายัญ รำพันสิ่งที่ตัวปรารถนา ก็เพราะอาศัยลาภ เรากล่าวว่า ผู้บุญช้ายัญ เหล่านั้น ยังเป็นคนกำหนด ยินดีในภพ ไม่ข้ามพ้นชาติชราไปได้

ปุณณกเถระ: ถ้าผู้บุญช้ายัญเหล่านั้น ข้ามพ้นชาติชรา เพราะภัยของตนไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครเล่า ในเทวโลก หรือมนุษยโลก ข้ามพ้นชาติชรา นั้นได้แล้ว?

พระพุทธเจ้า: ความอยาก ซึ่งเป็นเหตุตั้งนรณ ทะเยอทะยานของผู้ใด ไม่มีอยู่ในทุก ๆ ชาติ เพราะได้พิจารณาเห็นธรรมที่ยิ่ง และ หย่อนในโลก เรากล่าวว่า ผู้นั้น ซึ่งสงบระงับแล้ว ไม่มีทุจริต ความประพฤติชั่ว อันจะทำให้หมอง ดุจคว้นไฟอันจับเป็นเขม่า ไม่มีกิเลสอันจะกระทบจิต หากความอยาก ทะเยอทะยานมิได้ ข้ามพ้นชาติชราไปได้แล้ว

บรรลุลหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ครั้นพระบรมศาสดาทรงแก้ปัญหา ที่ปุณณกมาณพ ทูลถามอย่างนี้ แล้ว ในที่สุดแห่งการแก้ปัญหา ปุณณกมาณพ ได้สำเร็จพระอรหัตตผล เมื่อพระศาสดาทรงตอบปัญหา แห่งมาณพคนอื่นๆ เสร็จสิ้นแล้ว ปุณณกมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีก ๑๕ คน ขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๕๕. ประวัติ พระภททิยเถระ (กาฬโคธาบุตร)

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระภททิยเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในสกุลมีสมบัติมาก ไปฟังธรรมของพระศาสดา ในวันนั้น ได้เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่ง เอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มีตระกูลสูง จึงคิดว่า แม้เราควรเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มีตระกูลสูง ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต

จึงนิมนต์พระตถาคต ถวายมหาทาน แก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ๗ วัน หมอบแทบบาทมูล ตั้งความปรารถนาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มิได้หวังสมบัติอย่างอื่น ด้วยผลแห่งทานนี้ แต่ในอนาคต ขอข้าพระองค์ พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มีตระกูลสูง ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งเกิด

พระศาสดาทรงตรวจดูอนาคต เล็งเห็นความสำเร็จ จึงพยากรณ์ว่า กรรมนี้ของท่าน จักสำเร็จ ในที่สุดแห่งแสนกัปแต่กัปนี้ พระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม จักอุบัติขึ้น ท่านจักเป็นยอดของเหล่าภิกษุผู้มีตระกูลสูง ในศาสนาของพระองค์ ทรงกระทำอนุโมทนาวัตรแล้ว เสด็จกลับวิหาร

ครั้นได้ฟังพยากรณ์แล้ว จึงทูลถามกรรม ที่จะให้เป็นไปสำหรับภิกษุผู้เกิดในสกุลสูง ได้กระทำความอันดีงามมากมาย จนตลอดชีวิต อย่างนี้ คือ สร้างธรรมาสน์ ปลูกเครื่องลาดบนธรรมาสน์ พัดสำหรับผู้แสดงธรรม รายจ่ายสำหรับพระธรรมกถึก โรงอุปสถุ กระทำกาละ(ตาย) ในอัฐภาพันนั้นแล้ว เวียนว่ายในเทวโลกและมนุษย์โลกทั้งหลาย

ในระหว่างพระพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ และพระพุทธเจ้าของเรา มาบังเกิดในเรือนกุกุมพี ในกรุงพาราณสี สมัยนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าหลาย

องค์ มาแต่ภูเขาคันธมาทน์ นั่งฉนบิณฑาตร ในที่ที่สะดวงสบาย ใกล้ฝั่งแม่น้ำคงคา เขตกรุงพาราณสี ฤๅมพินันทราบว่า พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่า นั้น กระทำการแบ่งกัตรนั้น ในที่ตรงนั้นเป็นประจำทีเดียว จึงลาดแผ่นหินไว้ ๘ แผ่น บำรุงพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย จนตลอดชีวิต ท่านเวียนว่ายไปในเทวโลก และมนุษย์โลกถึงพุทธานดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธอุปบาทกาลนี้ ท่านพระภัททิยเถระ บังเกิดเป็นพระโอรสของนางศากยกำณญา ผู้ทรงพระนามว่า กาฬโคธราชเทวี อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ พระนามว่า ภัททิยราชกุมาร เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้เสวยราชสมบัติสืบศากยวงศ์ ต่อมาภายหลังอนุรุธกุมาร ผู้สหายได้มาชักชวนให้ออกบรรพชา

ในชั้นต้น ภัททิยราชกุมารไม่พอใจจะออกบวชด้วย แต่สุดท้ายก็จำเป็นต้องยอมบวช จึงได้ทูลลาพระมารดา สละราชสมบัติ เสด็จออกไปเฝ้าพระบรมศาสดา ที่อนุปิยนิคมแคว้นมัลลละ พร้อมด้วยพระราชกุมารห้าพระองค์ คือ อนุรุธะ, อานันทะ, ภค, กิมพิละ, และเทวทัตต์ นับอุบาสีผู้เป็นนายภุชามาลา(ช่างตัดผม) เข้าด้วยเป็น ๗ ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย

มักเปล่งอุทานว่า “สุขหนอๆ”

ครั้นพระภัททิยะ ได้อุปสมบทแล้วเป็นผู้ไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญสมณธรรม ไม่นานก็ได้บรรลुพระอรหัตต์ในพรราชาที่บวชนั้น เมื่อท่านได้บรรลुพระอรหัตต์แล้ว ไม่ว่าจะไปอยู่ในที่ใด คือ ไปในป่าก็ดี อยู่ใต้อร่มไม้ก็ดี อยู่ในที่ว่างจากเรือนแห่งอื่นๆ ก็ดี มักเปล่งอุทานในที่นั้นว่า **“สุขหนอๆ”** เสมอ ๆ

ภิกษุทั้งหลายได้ยิน ได้ฟังแล้ว จึงนำความไปกราบทูลพระศาสดา ว่า ท่านพระภิกษุชฎิยอุทธานอย่างนี้ คงไม่ยินดีประพจน์พรหมจรรย์ มัวนึกถึงราชสมบัติเป็นแน่นอน ไม่ต้องสงสัย พระบรมศาสดา รับสั่งให้หาพระภิกษุชฎิยอุทธานมาเฝ้าแล้วตรัสถามว่า “ภิกษุชฎิยอุทธาน ได้ยินว่า ท่านเปล่งอุทธานอย่างนั้น จริงหรือ?”

“จริงพระพุทธเจ้าข้า”

“เพราะเหตุใด จึงได้เปล่งอุทธานอย่างนั้น”

ท่านภิกษุชฎิยอุทธานว่า “เมื่อก่อนข้าพระพุทธเจ้า เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาความปลอดภัย ทั้งภายในวัง และนอกวัง ทั้งภายในเมือง และนอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต ข้าพระพุทธเจ้า แม้มีคนมารักษาความปลอดภัยตัวอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดกลัว สะดุ้งอยู่เป็นนิตย์ เดี๋ยวนี้ข้าพระพุทธเจ้า แม้ไปอยู่ป่า แม้จะอยู่ใต้ร่มไม้ **แม้จะอยู่ในที่ว่างจากเรือนแห่งอื่นๆ** ก็ไม่กลัว ไม่หวาด ไม่รังเกียจ ไม่สะดุ้งแล้ว ไม่ต้องขวนขวาย มีชนเป็นปกติ ไม่ลุกชันเพราะความกลัว อาศัยอาหาร ที่ผู้อื่นให้เลี้ยงชีพมิได้ อดุจมฤคอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นอำนาจประโยชน์อย่างนี้แล้ว จึงเปล่งอุทธานอย่างนั้นๆ”

พระบรมศาสดาทรงทราบเนื้อความนั้นแล้ว ทรงเปล่งอุทธานชมเชยขึ้นในเวลานั้น

เอตทัคคะในทางผู้เกิดในตระกูลสูง

ท่านภิกษุชฎิยอุทธานนั้นเกิดในตระกูลสูง ทั้งท่านก็ได้เป็นกษัตริย์ เสวยราชสมบัติแล้วด้วย ถึงอย่างนั้น ก็ยังสละราชสมบัติออกบวช ด้วยเหตุนั้น ท่านจึงได้รับความสรรเสริญ จากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะว่า ภิกษุโอรสของพระนางกาฬโคธา เป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีตระกูลสูง (อุจจกุลิกาน) ในศาสนาของเรา

๕๖. ประวัติ พระเมตตคุณเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระเมตตคุณเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปมอบตัวยอมตนเป็นศิษย์พราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยา

บวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นกาลต่อมาพราหมณ์พาวรี ออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสสกะและเมืองอาฬกะต่อกัน

เมตตคุมาณพ ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และนับเข้าเป็นมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรี ได้ผูกปณฺหาให้ไปทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ

เมตตคุมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สี่

เมตตคุมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สี่ว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอทูลถาม ทราบมาว่า พระองค์ถึงที่สุดจบไตรเพท มีจิตอันได้อบรมดีแล้ว ทุกข์ในโลกหลายประการ ล้วนมีเหตุมาแต่อะไร?

พระศาสดา มีดำรัสตอบว่า ท่านถามเรา ถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์ เราจะบอกแก่ท่าน ตามรู้เห็น ทุกข์ในโลกนี้ มีอุปธิ คือกรรม และ กิเลส เป็นเหตุ ล้วนเกิดมาก่อนแต่อุปธิ ผู้ใด เป็นคนขลาด ไม่รู้แล้ว กระทำอุปธินั้นให้เกิดขึ้น ผู้นั้นย่อมถึงทุกข์เนื่อง ๆ เหตุนั้น เมื่อรู้เหตุว่า อุปธิเป็นตัวให้เหตุเกิดแล้ว อย่ากระทำให้อุปธินั้นเกิดขึ้น

เมตตคุมาณพ: ข้าพระพุทธเจ้าทูลถามข้อใด ก็ทรงแก้ข้อนั้น ประทานแก่ข้าพระพุทธเจ้าแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า ขอถามข้ออื่นอีก ขอเชิญพระองค์ทรงแก้ อย่างไร ผู้มีปัญญา จึงข้ามพ้นห้วงทะเลใหญ่ คือ ชาติชรา และโรคพิโรธรำพันได้ ขอพระองค์จงทรงแก้ข้อนั้น ประทานแก่ข้าพระพุทธเจ้า เพราะวาทกรรมนั้น พระองค์ก็ทรงทราบแล้ว?

พระพุทธเจ้า: เราจักแสดงธรรม ที่จะพึงเห็นแจ้งด้วยตนเอง อรรถาพจน์ ไม่ต้องพิศวงตามคำของผู้อื่นว่า คือ อย่างนี้ๆ ที่บุคคลได้ทราบแล้ว จะเป็นผู้มีสติ ดำเนินข้ามความอยาก อันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้แก่ท่าน

เมตตคุมาณพ: ข้าพระพุทธเจ้ายินดีธรรมที่สูงส่งนั้น เป็นอย่างยิ่ง?

พระพุทธเจ้า: ท่านรู้อย่างใดอย่างหนึ่ง ในส่วนเบื้องบน (คือ อนาคต) ในส่วนเบื้องต่ำ (คือ อดีต) ในส่วนท่ามกลาง (คือ ปัจจุบัน) จงบรรเทาความเพลิดเพลน ความยึดมั่น ในส่วนเหล่านั้นเสีย วิญญานของท่าน จะไม่ตั้งอยู่ในภพ ภิกษุผู้มีธรรม เป็นเครื่องอยู่อย่างนี้ มีสติไม่เลินเล่อ ได้ทราบแล้ว ละความถือมั่น ว่าเป็นของเราเสียได้แล้ว จะละทุกข์ คือ ชาติชรา และโรคพิโรธรำพันในโลกนี้ได้

เมตตคุมาณพ: ข้าพระพุทธเจ้า ชอบพระวาจาของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ธรรมอันไม่มีอุปธิ พระองค์ทรงแสดงชอบแล้ว พระองค์คงละทุกข์ได้แน่แล้ว แม้ท่านผู้รู้ ที่พระองค์ทรงสั่งสอนอยู่เป็นนิตย ไม่หยุดหย่อน คงละทุกข์นั้นได้ด้วยเป็นแน่ เหตุนั้น ข้าพระพุทธเจ้า จึงได้มาถวายบังคมพระองค์ ด้วยตั้งใจ จะให้ทรงสั่งสอนข้าพระพุทธเจ้าเป็นนิตยไม่หยุดหย่อน เหมือนอย่างนั้นบ้าง?

พระพุทธเจ้า: ท่านรู้ว่าผู้ใดเป็นพราหมณ์ ถึงที่สุดจบไตรเพท ไม่มีกิเลสเครื่องกังวล ไม่ติดข้องอยู่ในภามภพ ผู้นั้นแล ข้ามพ้นเหตุแห่งทุกข์ได้ จดห้วงทะเลอันใหญ่นี้ได้แน่แล้ว ครั้นข้ามถึงฝั่งแล้ว เป็นคนไม่มีกิเลสอัน

ตรึงจิต ลั่นความสงสัย ผู้นั้นครั้นรู้แล้ว ถึงที่สุดจบไตรเพทในศาสนา
 ละครกรรมที่เป็นเหตุติดข้องอยู่ในภพน้อยภพใหญ่เสียได้แล้ว **เป็นคนมีความ
 ยากล้นแล้วไม่มีกิเลสอันจะกระทบจิต** หากความอยากทะเยอทะยานมิได้
 เรากล่าวว่าผู้นั้นแลข้ามพ้นชาติชราได้แล้ว

บรรลुरुหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการแก้ปัญหา เมตตคุมาณพ ก็ได้สำเร็จพระอรหัตตผล
 เมื่อจบโศฬัสปัญหาพยากรณ์แล้ว เมตตคุมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีกสิบห้า
 คน หูลขออุปสมบท พระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาต ให้เป็นภิกษุในพระธรรม
 วินัยด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๕๗. ประวัติ พระราहुลเถระ

บุพกรรมในอดีต

พระราहुลเถระ ในอดีตกาล ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ เช่นเดียวกันกับพระอัฐปาละ (เรื่องที่ ๑๘) คือเกิดในครอบครัวคฤหบดี มหาศาล ในกรุงหังสวดี เมื่อท่านเจริญวัยแล้ว ดำรงอยู่ในฆราวาสครองเรือน

เมื่อบิดาของแต่ละคน เสียชีวิตแล้ว ท่านทั้งสอง จึงเรียก คนจัดการ คลังรัตนะของตนๆ มาแล้ว เห็นทรัพย์มีอยู่มากมาย คิดว่า คนทั้งหลายมีบุญ และปฐวดเป็นต้น พาเอากองทรัพย์มากมายเหล่านี้ ติดตัวไปไม่ได้ บัดนี้ เราควรจะทำเอาทรัพย์ติดตัวไปให้ได้

คนทั้งสองนั้น จึงให้มหาทานแก่คนกำพร้า และคนเดินทางเป็นต้น ในสถานที่ ๔ แห่ง คนหนึ่ง สอบถามคนที่มาแล้วๆ ในโรงทานของตน ผู้ใด ชอบใจสิ่งใด เป็นต้นว่า ข้าวยาคุและของขบเคี้ยว ก็ให้สิ่งนั้น แก่ผู้นั้น เพราะ เหตุนั้น เขาจึงชื่อว่า ผู้กล่าวกะผู้มาแล้ว อีกคนหนึ่งไม่ถามเลย เอาภาชนะที่เขาถือมาแล้วๆ ใส่ให้เต็มๆ แล้วจึงให้ ด้วยเหตุนี้ เขาจึงชื่อว่า ไม่กล่าวกะผู้มาแล้วๆ

ท่านพระราहुล ได้ปรนนิบัติติดาสองค์หนึ่ง ด้วยผลบุญกุศลนั้น ทำให้ท่าน**ไปบังเกิดเป็น พระยานาคราช** ต่อมาท่านเวียนว่ายในเทวโลกและ มนุษย์โลก อยู่หลายพันกับ

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระราहुลเถระ มาบังเกิดเป็นโอรสของ เจ้าชายสิทธัตถะกับพระนางยโสธรา (พิมพา) เป็นพระนัดดาของพระเจ้า สุทโธทนะ ผู้ครองกบิลพัสดุ์

ทูลขอราชสมบัติ

เมื่อพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้แล้ว เสด็จมาเทศนาโปรดพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ ประทับอยู่ที่นิโครธาราม วันหนึ่ง พระองค์เสด็จไปที่พระราชนิเวศน์ของพระนางยโสธรา พระราชเทวีเก่าของพระองค์ พระราชเทวีได้ส่งราหุลกุมาร ผู้เป็นพระโอรสออกมาทูลขอราชสมบัติที่ควรจะได้

ราหุลกุมาร ออกไปเฝ้าเจ้าจารย์ปราชัย แสดงความรักใคร่มีประการต่างๆ ครั้นเห็นพระบรมศาสดาจะเสด็จกลับ จึงร้องทูลขอราชสมบัติ ตามที่เสด็จมา

พระพุทธรองค์ทรงประทานอริยทรัพย์

พระบรมศาสดาทรงพระดำริว่า ก็ทรัพย์สมบัติทั้งหลายมันคงถาวร และประเสริฐยิ่งกว่าอริยทรัพย์มิได้มี ควรที่เราจะให้อริยทรัพย์แก่ราหุล เมื่อทรงดำริอย่างนี้แล้ว จึงตรัสสั่งพระสารีบุตรว่า ถ้าอย่างนั้นสารีบุตรบวชให้ราหุลเถิด

ครั้งนั้น ราหุลกุมารยังเยาว์อยู่ มีอายุยังไม่ครบอุปสมบท พระสารีบุตร จึงทูลถามว่า จะโปรดให้ข้าพระพุทธเจ้าบวชราหุลกุมารอย่างไร

บวชเป็นสามเณรรูปแรกในพุทธศาสนา

พระบรมศาสดาปวารณารองนี้ให้เป็นต้นเหตุ จึงทรงพระอนุญาตให้ภิกษุบวชกุลบุตร ที่มีอายุยังไม่ครบอุปสมบทให้เป็นสามเณรเป็นครั้งแรก ด้วยไตรสรณคมน์

เมื่อราหุลกุมารบวชเป็นสามเณรแล้ว ตามเสด็จพระบรมศาสดา และพระอุปัชฌายะของตนไป ครั้นเมื่อมีอายุครบแล้วก็ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ

พระบรมศาสดาสั่งสอนด้วยเทศนามหาราหุโลวาท

วันหนึ่ง ท่านพระราหุลอยู่ ณ สวนมะม่วงแห่งหนึ่งในกรุงราชคฤห์ พระบรมศาสดาเสด็จไป ณ ที่นั้น ทรงแสดงเทศนามหาราหุโลวาทสูตร ซึ่งว่าด้วย

ภาชนะน้ำเปล่า บรรยายเปรียบเทียบด้วยคนพุดมสาวาทเป็นต้น ตรัสสอนให้พระราหุลสำเหนียกตามเทศานั้นแล้วเสด็จกลับไป

วันหนึ่ง พระราหุลเข้าเฝ้า พระบรมศาสดาสั่งสอนด้วยเทศนามหาราหุโลวาท ซึ่งว่าด้วย รูปกรรมฐานธาตุ ๕ อย่าง คือ ปรฐ्वีธาตุ ธาตุดิน, อาโปธาตุ ธาตุน้ำ, เตโชธาตุ ธาตุไฟ, วาโยธาตุ ธาตุลม. และอากาศธาตุ ช่องว่าง, ให้พิจารณาด้วยปัญญาอันชอบ ตามความเป็นจริงอย่างไรว่า สิ่งนั้นไม่ใช่ของเรา ส่วนนั้นไม่เป็นของเรา ส่วนนั้นไม่ใช่ของตัวเรา เป็นต้น ในที่สุด ตรัสสอนให้กรรมฐานอื่น ให้เจริญภาวนา คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อสุภสังขยา อนิจจสังขยา ครั้นทรงสอนจบแล้ว พระราหุลมีจิตยินดีคำสอนของพระบรมศาสดา

บรรลุพระอรหัตผล

ภายหลังพระราหุลได้ฟังพระโอวาท ที่พระบรมศาสดาสั่งสอนในทางวิปัสสนา คล้ายกับโอวาทที่ตรัสสอนภิกษุปัญจวัคคีย์ เป็นแต่ในที่นี้ยกอายตนะภายในภายนอก เป็นต้น ขึ้นแสดงแทนขันธ์ห้า ท่านส่งจิตไปตามพระธรรมเทศาก็ได้บรรลุพระอรหัตผล

เอตทัคคะในทางผู้ใดในการศึกษา

ท่านพระราหุลนั้น เป็นผู้ใดในการศึกษาธรรมวินัย ตามตำนานกล่าวไว้ว่า ท่านพระราหุลนั้น ครั้นลุกขึ้นแต่เช้าแล้ว จึงไปกอบทรายให้เต็มฝ่าพระหัตถ์แล้ว ตั้งความปรารถนาว่า ในเวลานี้ข้าพเจ้า พึงได้รับซึ่งโอวาทคำสั่งสอนแต่สำนักพระบรมศาสดา หรือแต่สำนักพระอุปัชฌายาจารย์ทั้งหลาย ให้ได้มากประมาณเท่าเม็ดทราย ในกำมือแห่งข้าพเจ้านี้

ด้วยเหตุนี้พระราหุล จึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ใดในการศึกษา (สิกขากามาน).

๕๘. ประวัติ พระโศตกเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระโศตกเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในกรุงสาวัตถี เมื่อมีอายุสมควรที่จะเล่าเรียนได้แล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรีผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยา

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นต่อมาพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาสวิสัย ได้ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งปุโรหิต เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และเมืองอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่ บอกไตรเพทในหมู่มุชิสย์

โศตกมาณพ ได้ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรี ผูกปัญหาให้ไปทูลถาม

โศตกมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ห้า

ท่านได้ทูลขอโอกาสถามปัญหา ครั้นพระบรมศาสดาทรงอนุญาตแล้ว จึงทูลถามปัญหาเป็นคนที่ห้าว่า

ข้าพระพุทธเจ้า ทูลถามพระองค์ ขอจงตรัสบอกแก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า อยากจะฟังพระวาจาของพระองค์ ข้าพระพุทธเจ้า ได้ฟังสุรเสียงของพระองค์แล้ว จะศึกษาข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นเครื่องดับกิเลสของตน

พระบรมศาสดา ทรงตอบว่า ถ้าอย่างนั้น ท่านจงเป็นคนมีปัญญา มีสติ ทำความเพียรในศาสนานี้เถิด

โธตะ: ข้าพระพุทธเจ้า ได้เห็นพระองค์ผู้เป็นพราหมณ์ หากังวลมิได้ เทียวอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก เหตุนี้ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายบังคมพระองค์ ขอพระองค์จงเปลื้อง ข้าพระพุทธเจ้าเสียจากความสงสัยเถิด

พระพุทธเจ้า: เราเปลื้องใคร ๆ ในโลก ผู้ยังมีความสงสัยอยู่ไม่ได้ เมื่อทำนุวัตรธรรมอันประเสริฐ ก็จะข้ามห้วงทะเลใหญ่ คือ กิเลสอันนี้เสียได้เอง

โธตะ: ถ้าพระองค์จะทรงพระกรุณา ก็ควรแสดงธรรมอันทำให้กิเลสดับ ที่ข้าพระพุทธเจ้าควรจะรู้ สั่งสอนข้าพระพุทธเจ้า ให้เป็นคนโปร่ง ไม่ขัดข้อง ดูอาการตอนกิเลสดับเสียได้ ไม่อาศัยสิ่งหนึ่งสิ่งใด เทียวอยู่ในโลกนี้

พระพุทธเจ้า: เราจักบอกอุบายดับกิเลส ซึ่งจะเห็นได้เอง ไม่ต้องเชื่อตามข่าว ที่บุคคลได้ทราบแล้ว **จักมีสติข้ามพ้นความอยาก** ที่ตรึงใจไว้ในโลกเสียได้แก่ท่าน

โธตะ: ข้าพระพุทธเจ้า ชอบใจอุบายดับกิเลส อันสูงส่งนั้นเป็นอย่างยิ่ง

พระพุทธเจ้า: ถ้าท่านรู้ว่า ความทะยานอยาก ทั้งเบื้องบน เบื้องต่ำ ท่ามกลาง เป็นเหตุให้ติดข้องอยู่ในโลก ท่านอย่าทำความทะยานอยาก เพื่อจะเกิดในภพน้อยใหญ่

บรรลุนิพพาน และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งถาม-ตอบปัญหา โธตกมาณพ ส่งใจไปตามธรรมเทศนา จิตก็หลุดพ้นจากอาสวะ **ไม่ถือนั่นด้วยอุปาทาน** บรรลุเป็นพระอรหันต์ เมื่อการถาม-ตอบปัญหาเสร็จแล้ว โธตกมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีกสิบห้าคน ขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๕๔. ประวัติ พระสิวลีเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระสิวลีเถระ ครั้นพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ ไปวิหาร ยืนฟังธรรมอยู่ท้ายบริษัท เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ใน ตำแหน่งเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีลาภ คิดว่า แม้เราก็คควรเป็นอย่างนั้นบ้าง ในอนาคต

จึงนิมนต์พระศัพท ถวายมหาทาน ๗ วัน กระทำความปรารถนาว่า ด้วยการกระทำกุศลกรรมนี้ ข้าพระองค์ไม่ปรารถนาสมบัติอย่างอื่น แต่ข้า พระองค์ พึงเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีลาภ เหมือนอย่างภิกษุที่พระองค์ ทรงสถาปนาไว้ ในตำแหน่งเอตทัคคะ ในศาสนาของพระพุทธเจ้า พระองค์ หนึ่งในอนาคตกาล

พระศาสดาทรงเห็นว่า ไม่มีอันตรายสำหรับความปรารถนานั้น จึง พยากรณ์ว่า ความปรารถนาของท่านนี้ จักสำเร็จ ในสำนักของพระพุทธเจ้า พระนามว่าโคตมะ ในอนาคต แล้วเสด็จกลับ ท่านทำกุศลตลอดชีพ แล้ว เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก ครั้นพระวิปัสสีพุทธเจ้า ท่านบำเพ็ญ กุศลจนตลอดชีวิต ท่องเที่ยวในเทวโลกและมนุษย์โลก มาถือกำเนิดในบ้าน ตำบลหนึ่ง ไม่ไกลกรุงพณฺณมดี

แข่งขันถวายทาน

สมัยนั้น ชาวเมืองพณฺณมดี แข่งขันกับพระราชา ถวายทานแด่พระ ศัพท วันหนึ่ง คนเหล่านั้น ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวถวายทาน คิดว่า ท่านที่เรา ให้ครั้งนี้ ไม่มีอะไรบ้าง เห็นน้ำผึ้งและเนยแข็งขาดไป จึงส่งบุรุษผู้หนึ่ง ไปดัก ในทางจากชนบทเข้าไปในเมือง คอยท่อยู หามิผู้ใดนำของสองสิ่งนี้มา ก็ให้

จัดการซื้อ

สมัยนั้น ท่านนายเนยแข็งและน้ำผึ้ง ผ่านมาทางนั้นพอดี บุรุษนั้น จึงเจรจาซื้อ แต่ท่านไม่ยอมขาย แม้จะให้ราคาถึงหนึ่งพันกหาปณะ พอท่านทราบว่ เนยแข็งและน้ำผึ้ง จะนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ อันมี พระพุทธเจ้าเป็นประมุข ก็มีความประสงค์จะมีส่วนในการบุญอันยิ่งใหญ่ ครั้งนี้ด้วย

พอได้รับอนุญาต ท่านก็ได้นำเงินไปซื้อของเผ็ดร้อน ๕ อย่างมาบด จนละเอียด กรองคั้นเอาน้ำส้ม จากนั้นผสมแล้วคั้นรวมผึ้งลงในนั้น ปรงกับผง เครื่องเผ็ดร้อน ๕ อย่าง แล้วใส่ไว้ในใบบัวใบหนึ่ง จัดห่อ แล้วถือมานั่ง ณ ที่ไม่ไกลพระศาสดา คอยจังหวะที่จะนำเข้าไปถวายพระศาสดา

เมื่อโอกาสนั้นมาถึงตน จึงไปเฝ้าพระศาสดา กราบทูลว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า นี่เป็นหุคคตบรรณาการของข้าพระองค์ ขอพระองค์โปรด กรุณารับของสิ่งนี้ของข้าพระองค์เถิด พระศาสดาทรงอนุเคราะห์ท่าน ทรง รับของถวายนั้นด้วยบาตรหิน ที่ทำมหาราชทั้ง ๔ ถวายแล้ว ทรงอธิษฐาน ให้ของที่นำมาถวายนั้น เพียงพอแก่ภิกษุจำนวน ๖๘,๐๐๐ องค์

ท่านถวายบังคมพระศาสดา เมื่อเสวยเสร็จแล้ว ยืนอยู่ ณ ที่สมควร ข้างหนึ่ง กราบทูลว่า ข้าพระองค์ พบพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว วันนี้ชาวเมือง พันธุมดี นำสักการะมาถวายพระองค์ แม้ข้าพระองค์ พึงเป็นผู้ถึงความยอด ทางลาภ และเป็นยอดทางยศ ในภพที่เกิดแล้วๆ ด้วยผลแห่งกรรมนี้

พระศาสดาตรัสว่า ความปรารถนาจงสำเร็จอย่างนั้นเถิด กุลบุตร แล้วทรงกระทำอนุโมทนาภัตตร แก่กุลบุตรนั้นและแก่ชาวเมือง แล้วเสด็จ กลับไป ท่านกระทำกุศลจนตลอดชีพแล้ว เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและ มนุษยโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธอุปบาทกาลนี้ ท่าน บังเกิดเป็นโอรสของพระนางสุปปาวสา ผู้เป็นพระราชธิดา ของพระเจ้ากรุงโกลิเยะ จำเดิมแต่พระราชโอรสมาถึง ปฏิสนธิในครรภ์พระมารดา ทำพระมารดาให้สมบูรณ์ด้วยลาภสักการะเป็นอันมาก

แต่อยู่ในครรภ์พระมารดาถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน (เพราะบุรพกรรมในอดีตชาติ เคยปฏิบัติตามคำแนะนำของมารดา โดยให้กองทัพปิดล้อมเมืองหนึ่ง ทำให้ประชาชนเมืองนั้นเดือดร้อนอดอยาก) จึงประสูติ เวลาประสูติก็ประสูติงายที่สุด เปรียบประดุจน้ำไหลออกจากหม้อ ด้วยอำนาจแห่งพุทธานุภาพ

กล่าวคือ เมื่อพระนางมีครรภ์แก่ ครบกำหนดประสูติแล้ว ได้เสวยทุกขเวณาลำบากมาก พระนางจึงให้พระสวามีบังคมทูลพระบรมศาสดา พระองค์ตรัสพระราชทานให้พบว่า พระนางสุปปาวสา ผู้เป็นพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงโกลิเยะ จงเป็นหญิงมีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ประสูติพระราชบุตรผู้หาโรคมิได้เกิด

พระนางสุปปาวสาก็ได้ประสูติพระราชบุตร พร้อมกับขณะที่พระศาสดาตรัสพระราชทานพร เมื่อประสูติแล้วพระญาติได้ขนานพระนามว่า “สิวลีกุมาร” เพราะระบับจิตที่เร่าร้อน ของพระประยูรญาติทั้งหมด

ส่วนพระนางสุปปาวสา นึกถึงเหตุการณ์ที่เป็นมาแล้ว มีความปรารถนาจะถวายมหาทานสัก ๗ วัน จึงให้พระสวามีไปอาราธนานิมนต์ พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เพื่อรับภัตตาหารในบ้าน ๗ วัน พระราชสวามี ก็ไปตามความประสงค์ของนาง แล้วได้ถวายมหาทานตลอด ๗ วัน (สิวลีกุมารนั้น นับตั้งแต่วันที่ประสูติ ได้ถือธมมกรกรรอน้ำถวายพระตลอด ๗ วัน)

เมื่อสืบลีกรรมเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้ออกผนวชในสำนักของท่านพระ
สารีบุตร ได้บรรลุผลสมตามความปรารถนา คือ ได้บรรลุพระอรหัตผล
เป็นพระอเสขบุคคลในพระพุทธศาสนา

บรรลุพระอรหัตผลขณะปลงผมเสร็จ

นัยว่า ท่านได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่เมื่อเวลาปลงผม คือ เมื่อเวลา
มีโคจรตกลงศีรษะครั้งที่หนึ่ง ได้บรรลุโสตาปัตติผล ครั้งที่สองได้
บรรลุสกาคามี ครั้งที่สามได้บรรลุอนาคามีผล ปลงผมเสร็จ ก็ได้บรรลุ
พระอรหัตผล

เอตทัคคะในทางผู้มีลาภมาก

ตั้งต้นแต่นั้นมา ท่านเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยปัจจัยสี่ (เพราะอาณิสสฺสที่
เคยถวายน้ำผึ้งและเนยแข็ง แต่พระวิปัสสิพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย)
ทั้งภิกษุทั้งหลาย ก็พลอยไม่ขัดข้องด้วยปัจจัยลาม เพราะอาศัยท่าน

เพราะเหตุนี้ พระบรมศาสดาจึงทรงยกย่องว่า เว้นพระตถาคต
เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายช้างผู้มีลาภมาก (ลาภีนํ ยทิทํ สิวลํ)

(อ่านเรื่องบุพการิมพระสิวลีเถระในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๒๑๕ - ผู้รวบรวม)

๒๐. ประวัติ พระอุปสีวเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระอุปสีวเถระ เคยบำเพ็ญกุศลมาแล้ว ในพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ ได้สั่งสมบุญ อันเป็นอุปนิสัยแห่งพระนิพพาน ไว้มากมายในภพนั้นๆ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านได้เกิดในเรือนของตระกูลหนึ่ง บรรลุนิติภาวะแล้ว ละเพศฆราวาส บวชเป็นฤๅษี อยู่ในป่าหิมพานต์ ได้พบพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ลาดเครื่องปูลาด ที่ทำด้วยหญ้าแล้ว ได้ทำการบูชาด้วยดอกสาละ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ประทับนั่งบนเครื่องลาดอันนั้น

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระอุปสีวเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นปโรหิต ของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยา

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ต่อมาพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส จึงออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และเมืองอาฬกะต่อกัน เป็นคณาจารย์ใหญ่ บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

อุปสีวมาณพ ได้ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาย้อยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีผูกบัญชาให้ไปทูลถาม

อุปสีวมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่หก

ท่านได้ทูลขอโอกาสถามปัญหา ครั้นได้รับพระพุทธานุญาตแล้ว จึงได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่หกว่า

ล่ำฟั่งข้าพระพุทธเจ้าผู้เดียว ไม่ได้อาศัยอะไร และไม่อาจข้ามห้วงทะเลใหญ่ คือ กิเลสได้ ขอพระองค์ตรัสบอกอารมณ์ที่ทรวงเหนียว ซึ่งข้าพระพุทธเจ้า จะควรอาศัยข้ามห้วงนี้ แก่พระพุทธเจ้าเถิด

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์(เฉลย)ว่า ท่านจงเป็นผู้มีสติ เพ่งอาภิญญัญญาตนญาณ **อาศัยอารมณ์ว่าไม่มี ๆ ดังนี้** ข้ามห้วงทะเลใหญ่เถิด ท่านจงละกามทั้งหลายเสีย เป็นคนหมดความสงสัย เห็นความหมดไปแห่งความทะยานอยากได้ชัดเจน ทั้งกลางวันกลางคืนเถิด

อุปสีวมาณพ: ผู้ใดปราศจากความกำหนด ในกามทั้งหลายทั้งปวงแล้ว ตัดญาณอื่นได้แล้ว อาศัยอาภิญญัญญาตนญาณ คือ ความเพ่งใจว่า **“ไม่มีอะไร” เป็นอารมณ์** น้อมใจไปแล้ว ในอาภิญญัญญาตนญาณ ซึ่งเป็นธรรมที่เปลื้องสัญญา อย่างประเสริฐสุด ผู้นั้นจะตั้งอยู่ในอาภิญญัญญาตนญาณนั้น ไม่มีเสื่อมบ้างหรือ?

พระพุทธเจ้า: ผู้นั้นจะตั้งอยู่ในอาภิญญัญญาตนญาณนั้น ไม่เสื่อม

อุปสีวมาณพ: ถ้าผู้นั้นจะตั้งอยู่ในอาภิญญัญญาตนญาณนั้น ไม่มีเสื่อมสิ้นไป เขาจะเป็นคนยังยืนอยู่ในอาภิญญัญญาตนญาณนั้น หรือ จะดับขันธปรินิพพาน วิญญูญาณของคนเช่นนั้น จะเป็นฉันใด?

พระพุทธเจ้า: เปลวไฟอันกำลังลมเป่าแล้ว ดับไป ไม่ถึงความนับว่า ได้ไปแล้วข้างทิศไหน ฉันใด ท่าน**ผู้รู้พ้นไปแล้วจากกองนามรูป** ย่อมดับไม่มีเหลือ (คือ ดับพร้อมทั้งกิเลส ทั้งชั้นหยาบ คือ ร่างกาย) ไม่ต้องไปเกิดเป็นอะไรอีกฉันนั้น

อุปสีวมาณพ: ท่านผู้นั้นดับไปแล้ว หรือ เป็นเพียงแต่ไม่มีตัว หรือ

จะเป็นผู้ตั้งอยู่ยั่งยืน หาอันตรายมิได้ ขอพระองค์ทรงพยากรณ์ ความซอঁนั้น
แก่ข้าพเจ้า เพราะวาระธรรมนั้น พระองค์ได้ทรงทราบแล้ว

พระพุทธเจ้า: ผู้ที่ดับขันธปรินิพพานแล้ว มิได้มีกิเลส ซึ่งเป็นเหตุให้
เกิดในชาติต่อไปอีก เพราะฉะนั้น ประมาณแห่งเบญจขันธ์ของผู้นั้น ไม่มีอีก
เมื่อธรรมทั้งหลาย (มีขันธเป็นต้น) อันผู้นั้นขจัดได้หมดแล้ว ก็ไม่ต้องกล่าว
ถึงว่าผู้นั้นจะไปเกิดเป็นอะไรอีก

บรรลุนิพพาน และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ครั้นพระบรมศาสดาทรงแก้ปัญหา ที่อุปสีวมาณพทูลถามอย่างนี้
แล้ว ในที่สุดแห่งการแก้ปัญหา อุปสีวมาณพก็ได้บรรลุพระอรหันตผล (ก่อน
อุปสมบท) เมื่อการพยากรณ์ปัญหาแห่งมาณพนอกนี้ เสร็จเรียบร้อยแล้ว
อุปสีวมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีกสิบห้าคน ทูลขออุปสมบทในพระธรรม
วินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๒๑. ประวัติ พระอุบาลีเถระ

บุพกรรมในอดีต

ในสมัยหนึ่ง ท่านพระอุบาลีเถระ เกิดเป็นพราหมณ์ชื่อว่า สุชาติ ในหงสาวดีนคร สะสมทรัพย์ไว้ ๘๐ โกฏิ มีทรัพย์และข้าวเปลือก นับไม่ถ้วน เป็นผู้มีความรู้อย่างยิ่ง มหาชนต่างนับถือ แต่ตัวท่านเอง ในครั้งนั้น ไม่นับถือผู้ใด ด้วยในสมัยนั้น ยังไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ ในครั้งนั้นท่านมีมานะ กระด้าง ไม่เห็นผู้ที่ควรบูชา

ครั้นต่อมา เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ เสด็จอุบัติขึ้นในโลก ในครั้งนั้น พระองค์ได้เสด็จเข้ามายังนครหงสาวดี เพื่อทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบิดา มหาชนหลั่งไหลเข้ามาฟังธรรม เป็นอาณานิคมประมาณ ๑ โยชน์โดยรอบ **ดาบสท่านหนึ่ง ชื่อสุนันทะ** ได้สร้างปราสาทไม้ขึ้นบังแสงแดด เพื่อประโยชน์แห่งมหาชน ตลอดทั่วทั้งพุทธบริษัท

ถวายพระอารามปรารภนาจะได้นตำแหน่งผู้เป็นเลิศในพระวินัย

ในครั้งนั้น เมื่อพระพุทธเจ้า ทรงประกาศอริสัจ ๔ บริษัทแสนโกฏิ ก็ได้บรรลุนิพพาน พระพุทธองค์ ทรงแสดงธรรม เป็นเวลา ๗ วัน ๗ คืน ครั้นถึงวันที่ ๘ **พระองค์ทรงพยากรณ์ สุนันทดาบส ดังนี้ว่า** ในแสนกัปนับจากนี้ไป จักมีพระศาสดาในโลก ผู้ทรงสมภาพ จากราชตระกูลพระเจ้าโอกกากราช พระนามโดยพระโคตรว่า โคตม ดาบสนี้ จักเกิดเป็นพุทธสาวกโดยนามว่า ปุณณมณฑานีบุตร และจะได้เป็นเอตทัคคะ ยิ่งกว่าสาวกอื่น

ท่านได้ฟังพระดำรัสของพระพุทธองค์แล้ว ก็ปรารภนาจะได้นตำแหน่ง ผู้เป็นเลิศในพระวินัย ท่านจึงได้ซื้อสวน ชื่อว่า โสภณะ ด้านหน้าพระนคร ด้วยทรัพย์แสนหนึ่ง สร้างวัดถวายพระพุทธเจ้า ท่านได้สร้างเรือนยอด ปราสาท มณฑป ถ้ำ คูหา และที่งมกร สร้างเรือนอบกาย โรงไฟ

โรงเก็บน้ำและห้องอาบน้ำ ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์. ท่านได้ถวายปัจจัยคือ ตั้ง เตียง ภาชนะ เครื่องใช้สอย และยาประจำวัดนี้ทุกอย่าง ท่านให้สร้างกำแพงอย่างมั่นคง สร้างที่อยู่อาศัยให้ท่านผู้มีจิตสงบผู้คนที่ไว้ในสังฆารามทั้งหมดนี้ ด้วยทรัพย์อีกจำนวนแสนหนึ่ง รวมเป็นสองแสน

ครั้นเมื่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้นิมนต์พระปทุมุตตรพุทธเจ้าให้เสด็จมาเพื่อถวายพระอาราม ครั้นเมื่อถึงเวลา พระปทุมุตตรพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระชีณาสพพันหนึ่ง ได้เสด็จเข้าไปสู่อาราม ท่านได้ถวายภัตตาหารแล้ว จึงได้ทูลถวายอารามนี้

พระพุทธรูปครั้นทรงรับสังฆาราม ที่สร้างเรียบร้อยแล้ว ได้ทรงอนุโมทนา และทรงพยากรณ์พรหมณ์สุชาว่า ในอีกแสนกับข้างห้า จักมีพระศาสดาในโลก ผู้ทรงสมภพในราชตระกูลโอกกาการาช พระนามโดยพระโคตรว่า โคตมะ พระองค์จักทรงมีพุทธชินโรส ผู้เป็นธรรมทายาท เป็นพุทธรูปชื่อว่า อุบาลี เธอจักบำเพ็ญบารมี ในพระวินัย ดำรงไว้ซึ่งพระศาสนาของพระชินะ และเป็นผู้หาอาสวะมิได้ พระสมณโคตม จักทรงแต่งตั้งเธอไว้ในออตหัตตะ

ทำการล่องเณรพระปัจเจกสัมพุทธเจ้า

ในกัปที่สอง ภายหลังภัทรกัปนี้ไป ท่านเกิดเป็นโอรสของพระเจ้าอัญชละ ผู้มีพระเดชานุภาพยิ่งใหญ่ มีทรัพย์หลายแสนโกฏิ ชื่อว่า เจ้าชายจันทนะ เจ้าชายนั่น เป็นคนกระต้าง คือ แข็งกร้าว ถือตัว ด้วยความเมาในชาติตระกูล ยศ และโภคะ

ในวันหนึ่ง ท่านได้เสด็จออกประพาสอุทยานนอกพระนคร โดยทรงช้างชื่อว่า สิริกะ แวดล้อมด้วย กองทัพไพร่พลและบริวารเป็นอันมาก ในทางที่จะไปนั้น พระปัจเจกสัมพุทธเจ้านามว่าเทวละ ทรงพระดำเนินผ่านหน้าช้างไป ท่านจึงไล่ช้างพระที่นั่ง ไปล่องเณรพระปัจเจกสัมพุทธเจ้า

ด้วยพระบารมีในพระปัจเจกพุทธเจ้า ช้างพระที่นั่งนั้น กลับแสดง

อาการโกรธท่าน ซึ่งเป็นผู้บังคับช้าง และไม่ยอมอย่างเท่า ยืนหยุดนิ่งอยู่

ตัวท่านเมื่อได้แสดงกริยาต่ำช้าเช่นนั้น ต่อพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ก็เกิดลำนึกขึ้นได้ว่า ข้าพเจ้าเห็นช้างไม่พอใจ จึงได้โกรธพระปัจเจกพุทธเจ้า เบียดเบียนพระปัจเจกสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ไปยังพระอุทยาน ข้าพเจ้าไม่พบ ความสำราญ ณ ที่นั้น เหมือนคนถูกไฟไหม้ศีรษะ ถูกความกระวนกระวาย แผลดเผา เหมือนปลาติดเบ็ด พื้นแผ่นดินเป็นเสมือนไฟลุกไปทั่ว สำหรับ ข้าพเจ้า เมื่อภัยเกิดขึ้นแล้วอย่างนี้ ท่านจึงเข้าไปเฝ้าพระราชาบิดา เล่าความ ทั้งหมดให้ฟัง

พระเจ้าอัญชสะ ได้ฟังก็ตกพระทัย ตรัสว่า เพราะกระทำความไม่ เอื้อเฟื้อ ในพระปัจเจกสัมพุทธเจ้านั้น พวกเราทั้งหมดจักพินาศ พวกเราจัก ให้ พระปัจเจกสัมพุทธมุนีนั่นอดโทษ จึงจักไม่ฉิบหาย หากเราทั้งหลาย ไม่ ไปขอให้พระปัจเจกสัมพุทธเจ้าทรงยกโทษ ภายใน ๗ วัน แวันแคว้นอัน สมบูรณ์ของเรา จักทำลายหมด.

ท่านจึงเข้าไปเฝ้าพระปัจเจกสัมพุทธเจ้า ขอขมาต่อพระองค์ พระ ปัจเจกพุทธเจ้าก็ทรงยกโทษให้ **ด้วยกรรมเช่นนี้ท่านจึงต้องเกิดมาในตระกูล ที่ต่ำในชาตินี้**

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระอุบาลีเถระ เป็นบุตรแห่งนายช่าง กัลบก ในพระนครกบิลพัสดุ์ เดิมชื่อว่าอุบาลี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้เป็นที่ เลื่อมใส เจริญพระหฤทัย แห่งเจ้าในศากยวงศ์ทั้งห้าพระองค์ ได้รับตำแหน่ง เป็นนายภูษามาลาแห่งเจ้าศากยวงศ์นั้น

ครั้นพระบรมศาสดา เสด็จมาโปรดพระประยูรญาติ ที่กรุง กบิลพัสดุ์แล้ว เสด็จออกจากกรุงกบิลพัสดุ์ ไปประทับอยู่ที่อนุปิยนนิคม อัมพวนาราม ของมัลลกะษัตริย์

บวชก่อนศากยกุมารห้าพระองค์

ครั้งนั้น ศากยกุมารห้าพระองค์ คือ ภัททิยะ อนุรุทธะ อานันทะ ภค และกิมพิละ รวมเทวทัตต์ ซึ่งเป็นเจ้าในโกถียวงศ์เข้าด้วยเป็น ๖ เสด็จออกจากพระนคร ด้วยจาทรงคเสนา เพื่อจะออกบวชในพระพุทธศาสนา อุบาสี เป็นนายภูษามาลา ได้ติดตามออกไปด้วย พวกกันไปเฝ้าพระบรมศาสดาที่ อนุปิยนิกม แคว้นมัลละ ทูลขออุปสมบท ก่อนแต่จะอุปสมบท พวกเจ้า ศากยะเหล่านั้น ทูลขอให้พระองค์บวชอุบาสี ผู้เป็นนายภูษามาลาก่อน พระองค์ก็ได้โปรดให้บวชอุบาสีก่อน

เมื่อพระอุบาสีอุปสมบทแล้ว ได้ฟังพระกรรมฐาน ที่พระบรมศาสดา ทรงสั่งสอน ท่านไม่ประมาท อุตส่าห์บำเพ็ญเพียร ไม่ช้าก็ได้สำเร็จพระอรหัตต

เอตทัคคะในทางผู้ทรงพระวินัย

ท่านได้ศึกษาทรงจำพระวินัยปิฎก แม่นยำชำนาญมาก เป็นผู้สามารถจะทำความเรื่องราวอะไรซึ่งเกี่ยวกับวินัยได้เป็นอย่างดี ชื่อนี้พึงเห็น ตัวอย่างที่ท่านได้รับพระอนุญาต ให้เป็นผู้วินิจฉัยอธิกรณ์สามเรื่อง คือ การตัจจนวัตถุ, อชชุกวัตถุ, และกุมารกัสสปวัตถุ

ด้วยเหตุนี้ท่านพระอุบาสีจึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ทรงไว้ซึ่งพระวินัย (วินยธรานํ ยทิทํ อุบาสิ)

เป็นผู้วิไลชนในส่วนพระวินัยปิฎก ในปฐมสังคายนา

ภายหลัง เมื่อพระบรมศาสดานิพพานแล้ว ท่านพระมหากัสสปะ เถระ ทำสังคายนาพระธรรมวินัย สงฆ์ได้เลือกท่านให้เป็นผู้วิไลชนในส่วน พระวินัยปิฎก เพราะท่านเป็นผู้มีความสามารถในเรื่องนี้

๖๒. ประวัติ พระนันทกเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระนันทกเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปศึกษาศิลปวิทยาตามลัทธิของพราหมณ์ อยู่ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นปู่ไร้ของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ต่อมาพราหมณ์พาวรีผู้เป็นอาจารย์ ออกไปบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนเมืองอัสดกะและเมืองอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

นันทกมาณพพร้อมด้วยมาณพอื่น ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีผูกปัญหาให้ไปทูลถาม

นันทกมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่เจ็ด

นันทกมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่เจ็ดว่า ชนทั้งหลายกล่าวว่า มุนีมีอยู่ในโลก ข้อนี้เป็นอย่างไร เขาเรียกคนถึงพร้อมด้วยญาณ หรือ ถึงพร้อมด้วยการเลี้ยงชีวิตว่าเป็นมุนี

พระบรมศาสดา ทรงเฉลยว่า ผู้ฉลาดในโลกนี้ ไม่กล่าวคนว่าเป็นมุนี ด้วยได้เห็น ด้วยได้สดับ หรือด้วยได้รู้มา เรากล่าวว่า คนใดทำตนให้ปราศจากกองกิเลส เป็นคนหากิเลสไม่ได้ ไม่มีความกังวลทะยานอยาก คนผู้นั้นแหละชื่อว่ามุนี

นันทกมาณพ: สมณพราหมณ์ เหล่าใดเหล่าหนึ่ง กล่าวความบริสุทธิ์ด้วยได้เห็น ด้วยได้ฟัง ด้วยศีล และ พรต และด้วยวิธีเป็นอันมาก สมณพราหมณ์เหล่านั้น ประพฤติในวิธีเหล่านั้น ตามที่ตนเห็นว่า เป็นเครื่องบริสุทธิ์ข้ามพ้นชาติชราได้ มีอยู่บ้างหรือไม่ ข้าพระพุทธเจ้าทูลถามขอพระองค์ตรัสบอกความข้อนั้น แก่ข้าพระองค์เถิด

พระพุทธเจ้า: สมณพราหมณ์เหล่านั้น แม้ถึงประพฤติดังนั้น เรากล่าวว่าพ้นชาติชราไม่ได้แล้ว

นันทกมาณพ: ถ้าพระองค์ตรัสว่า สมณพราหมณ์เหล่านั้น พ้นชาติชราไม่ได้แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครเล่าในเทวโลก หรือ ในมนุษยโลก จะพ้นชาติชราได้?

พระพุทธเจ้า: เราไม่กล่าวว่า สมณพราหมณ์ อันชาติชราครอบงำแล้วหมดทุกคน แต่เรากล่าวว่า สมณพราหมณ์เหล่าใดในโลกนี้ **ละอารมณ์ที่ตนได้เห็น ได้ฟัง ได้รู้ และ ศีลพรตกับวิธีอันมากเสียทั้งหมด** กำหนดรู้ตัวหาว่าเป็นโทษควรละแล้ว เป็นผู้หาอาสวะมิได้ สมณพราหมณ์เหล่านั้นแล ข้ามพ้นชาติชราได้

นันทกมาณพ: ข้าพระพุทธเจ้าขอบใจ พระวาจาของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงแสดงธรรม อันไม่มีอุปธิ (กิเลส) ขอบแล้ว แม้ข้าพระพุทธเจ้า ก็เรียกสมณพราหมณ์เหล่านั้นว่า ผู้ข้ามห้วงแห่งชาติชราได้แล้ว เหมือนพระองค์ตรัส

บรรลुरुหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในเมื่อจบเทศนา นันทกมาณพได้บรรลुพระอรหัตตผล เมื่อพระบรมศาสดา ทรงตอบปัญหาถามพื่อนๆ เสร็จแล้ว นันทกมาณพ พร้อมด้วยมาณพอีกสิบห้าคน ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๒๓. ประวัติ พระทัพพมัลลบุตรเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระทัพพมัลลบุตร ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า พระนามว่า **ปทุมุตตระ** ท่านได้เกิดเป็นบุตรเศรษฐี ได้เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมบัติ เลื่อมใสในพระศาสนา กำลังพึงธรรมเทศนาของพระศาสดาอยู่ ได้มองเห็นภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ซึ่งพระศาสดาทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่งที่เลิศกว่าภิกษุ ผู้จัดแจงเสนาสนะ แล้วมีจิตเลื่อมใส

ได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธานุเจ้าเป็นประมุข ถวายมหาทานตลอด ๗ วัน พอล่วงได้ ๗ วัน ได้หมอบลงแทบพระบาท ของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว ปวารณาตำแหน่งนั้น แม้พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบถึงความสำเร็จของเขา จึงได้ตรัสพยากรณ์แล้ว

ท่านได้บำเพ็ญกุศลกรรม จนตลอดชีวิตแล้ว จุตินิพพานนั้น ได้เสวยทิพยสมบัติ ในหมู่เทวดาชั้นดุสิต เป็นต้น แล้วจุตินิพพานนั้น ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า **พระนามว่าวิปัสสี** ท่านได้บังเกิดในตระกูลแห่งหนึ่ง เพราะ**ได้คบหากับอัสตบุรุษ** แม้รู้ว่าภิกษุสาวก ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ก็ยังได้กล่าวตู่ด้วยคำไม่จริง ท่านได้ถวายสลากภัตตนั้นแด่พระสาวกทั้งหลาย ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ได้ทำบุญจนตลอดอายุขัยแล้ว ท่องเที่ยวไปในเทวโลกและมนุษย์โลก ได้เสวยสมบัติในโลกทั้งสองแล้ว

ในกาลแห่ง**พระกัสสปพุทธเจ้า** ท่านได้บังเกิดในเรือนอันมีสกุล ในกาลที่สุด บวชแล้วในพระศาสนา เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว เกิดความวุ่นวายทั่วสากลโลก **ภิกษุ ๗ รูป** เป็นบรรพชิต ขึ้นไปยังภูเขาลูกหนึ่ง ในท่ามกลางป่า ในปัจฉิมตชนบทแล้ว **ผลักษะองให้ตกลงมา** ด้วยคิด

ว่า ความหวังในชีวิต จงตกลงไป ความสิ้นอาลัย จงจมลงไปเสียเถิด หัวหน้า
พระเถระ ผู้ให้โอวาทแก่ภิกษุเหล่านั้น ภายใน ๗ วันก็ได้เป็นพระอรหันต์
พระเถระ รองลงมาจากพระเถระนั้น ได้เป็นพระอนาคามี **พระเถระอีก ๕ รูป**
นอกนี้ เป็นผู้มึนศีลบริสุทธิ์ **จุดจากอัฐภาพนั้นแล้ว ไปบังเกิดในเทวโลก** ได้
เสวยทิพยสมบัติในเทวโลกนั้นตลอดพุทธันดรหนึ่ง

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ **ภิกษุ ๔ รูปเหล่านี้ คือ ปุกกุสะติ สภียะ พาหิยะ**
กุมารกัสสปะ ได้มาบังเกิดในโลกมนุษย์นี้ และท่านพระทัฬหฬลบุตรเถระ
มาบังเกิดในราชสกุลมัลละพระองค์หนึ่ง ในอนุปิยนคร มัลลรัฐ

พระมารดาทิวคตในขณะใกล้คลอด

ในเวลาใกล้คลอด พระมารดาของท่าน ได้ทิวคต คนทั้งหลายจึง
ยกร่างของพระนาง ขึ้นวางบนจิตกาธาน แล้วทำการฉาปนกิจ พอไฟสงบลง
แล้ว พื้นท้องของนางนั้น ก็แยกออกเป็น ๒ ส่วน มีทารกกระเด็นขึ้นไปตกที่
เสาไม้ต้นหนึ่ง ด้วยกำลังบุญของตน คนทั้งหลายอุ้มทารกนั้น ไปให้แก่ย่า
ท่านเลี้ยง ท่านย่านั้น เมื่อจะตั้งชื่อทารกนั้น จึงตั้งชื่อของท่านว่า ทัฬหะ
เพราะท่านกระเด็นไปที่เสาไม้จึงรอดชีวิต และท่านมีสร้อยชื่อ **“มัลลบุตร”**
เพราะเกิดในราชสกุลมัลละ ท่านจึงมีชื่อเต็มว่า ทัฬหฬลบุตร

ทัฬหฬลบุตรราชกุมารนั้น นับแต่วันประสูติมีพระชนม์ได้ ๗ ปี
เห็นพระศาสดา พร้อมด้วยหมู่ภิกษุสงฆ์เสด็จจาริกไปในมัลลรัฐ ได้เข้าไปหา
เสด็จย่า ทูลอ้อนวอน ขออนุญาตบรรพชาในพระพุทธศาสนา เสด็จย่าของ
ท่านจึงนำท่านไปเฝ้าพระศาสดา แล้วกราบทูลขอบรรพชาเป็นสามเณรจาก
พระศาสดา พระศาสดาทรงประทานอนุญาตให้พระเถระรูปหนึ่ง ทำการ

บรรพชาให้ทารกนั้น พระเถระนั้น รับพระพุทธดำรัสแล้ว **ก็ให้ทัฬหกุมาร บรรพชา** บอกตบัญจกัมมัญฐาน (กัมมัญฐานมีหนึ่งเป็นที่ทำ กล่าวคือ เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ)

บรรลุลอรหัตตผลขณะปลงผมเสร็จ

ท่านได้บรรลู่โสดาปัตติผลขณะที่จรดมีดโกนลงบนศีรษะครั้งแรก เมื่อจรดมีดโกนครั้งที่ ๒ ท่านบรรลู่สกทาคามีผล เมื่อจรดมีดโกนครั้งที่ ๓ ท่านก็บรรลู่อนาคามีผล พอปลงผมเสร็จท่านก็ได้บรรลุลอรหัตตผล

ท่านเป็นผู้เอาใจใส่ในกิจของสงฆ์เป็นอย่างดี ในครั้งหนึ่งได้มีความดำริว่า เราอยู่จบพรหมจรรย์แล้วควรจะรับภารกิจของสงฆ์ จึงได้กราบทูลความดำรินั้น แต่พระบรมศาสดา เมื่อพระองค์ทรงทราบแล้วได้ตรัสสาธุการว่า ดีละ ๆ ทัฬหมัลลบุตร แล้วตรัสให้สงฆ์สมมติท่าน เป็นภัตตทุเทศก์ (ผู้แจกภัต) และเสนาสนคาหาปกะ (ผู้ปลูลาดเสนาสนะ)

ได้อุปสมบทขณะมีอายุ ๗ พรรษา

ครั้งนั้นพระศาสดาทรงดำริว่าพระทัฬหนี้ยังเด็กอยู่ แต่ดำรงตำแหน่งใหญ่ **จึงทรงประทานให้ท่านอุปสมบทแล้ว** ในเวลาที่ท่านมีพรรษา ๗ เท่านั้น

เอตทัคคะในทางผู้จัดเสนาสนะ

หลังจากที่ท่านได้ อุปสมบทแล้ว ท่านได้ตั้งใจทำกิจในหน้าที่ของท่านให้สำเร็จเรียบร้อยดี และท่านเป็นผู้ฉลาดในการนี้ด้วย จึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นเจ้าหน้าที่จัดเสนาสนะ (เสนาสนบัญญัติปทาน).

๒๔. ประวัติ พระหมกเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระหมกเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยาตามลัทธิของพราหมณ์

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส จึงได้ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งบุโรหิต เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแคว้นแคว้นทั้งสอง ชื่อว่าอัสสกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

หมกมาณพ ได้ออกบวช ติดตามอาจารย์ไปด้วย และอยู่ในอาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรี ผูกปัญหาให้ไปทูลถามพระศาสดา ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นแคว้นมคธ กราบทูลขอโอกาสถามปัญหา เมื่อได้รับพระบรมพุทธานุญาตแล้ว อชิตมาณพทูลถามปัญหาเป็นคนแรก เพราะตนเป็นหัวหน้า

หมกมาณพทูลถามปัญหาเป็นคนที่แปด

หมกมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่แปดว่า ในปางก่อน แต่ศาสนาของพระองค์ อาจารย์ทั้งหลาย ได้ยืนยันว่าอย่างนั้น ได้เคยมีมาแล้ว อย่างนี้จักไม่มีต่อไปข้างหน้า คำนั้น ล้วนเป็นแต่พูดกันอย่างเดียว มีแต่จะทำความตริกลงให้ฟุ้งมากขึ้น ข้าพระพุทธเจ้า ไม่พอใจในคำนั้นเลย ขอพระองค์ตรัสบอกธรรม เป็นเหตุพ้นต้นเหตุ ซึ่งถ้าข้าพระพุทธเจ้าทราบแล้ว จะพึงเป็นคนมัสติลวงต้นเหตุ ที่ทำให้ติดอยู่ในโลก แก่ข้าพระพุทธเจ้าเถิด

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์(เฉลย)ว่า “ชนเหล่าใด ได้รู้ว่าพระนิพพาน เป็นที่บรรเทาความกำหนด-พอใจ ในอารมณ์เป็นที่รัก ซึ่งได้เห็นแล้ว ได้ฟังแล้ว ได้ดมแล้ว ได้ชิมแล้ว ได้ถูกต้องแล้ว และรู้แล้วด้วยใจ และเป็นธรรมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ดั่งนั้นแล้ว เป็นคนมีสติ มีธรรมอันเห็นแล้ว ดับกิเลสแล้ว ชนเหล่านั้นแลก้าวพ้นจากตัณหา อันจะทำให้ติดอยู่ในโลกได้”

บรรลุอรหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในเวลาจบเทศนาปัญหาพยากรณ์ เหมกमानพได้บรรลุพระอรหัตตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อมานพที่เหลือทูลถามปัญหาของตน ๆ พระองค์ทรงพยากรณ์เสร็จแล้ว จึงพร้อมกันทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ท่านพระเหมกะนั้นเมื่อดำรงเบญจขันธ์อยู่ ได้ช่วยทำกิจพระศาสนาตามหน้าที่.

๒๕. ประวัติ พระอุปเสนวังคันตบุตรเถระ

บุพกรรมในอดีต

พระอุปเสนวังคันตบุตรเถระ ในสมัยแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่าปทุมุตตระ ท่านเกิดในครอบครัวใหญ่ ในทังสวดีนคร เมื่อเติบโตใหญ่แล้ว วันหนึ่ง ได้ไปยังจอมเขาแห่งหนึ่ง เพื่อฟังธรรมจากพระบรมศาสดา ซึ่งประทับพร้อมหมู่ภิกษุสงฆ์ อยู่ท่านได้เห็นดอกกรรณิการ กำลังบาน จึงได้เด็ดดอกไม้ชิ้น เอามาประดับที่ฉัตร แล้วกั้นถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า

ในครั้งนั้น ท่านได้เห็นพระศาสดา ทรงตั้งภิกษุรูปหนึ่งไว้ ในตำแหน่งอันเลิศกว่าเหล่าภิกษุ ผู้นำความเลื่อมใสมาโดยรอบ ท่านก็เกิดจิตเลื่อมใส ประราธนาจะได้ตำแหน่งเช่นนั้นบ้าง จึงได้กระทำการหาทาน ถวายบิณฑบาต มีข้าวชั้นพิเศษ ที่จัดว่าเป็นโภชนะอย่างดี แด่องค์พระศาสดา และพระภิกษุอีก ๘ รูป แล้วปรารภ ความปรารภนาในตำแหน่งนั้น

พระพุทธรเจ้าทรงอนุโมทนาว่า ด้วยการถวายฉัตรนี้ และด้วยจิตอันเลื่อมใสในการ ถวายข้าวชั้นพิเศษนั้น ท่านจักได้เสวยสมบัติ จักเป็นจอมเทวดาเสวย เทวราชสมบัติ ๓๐ ครั้ง และจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๑ ครั้ง จักได้ เป็นพระเจ้าประเทศราช อันไพบุลย์ โดยคุณอันไม่ถ้วน

ในแสนกัป ต่อไปนับแต่กัปนี้ พระศาสดาทรงพระนามว่า โคดมโดยพระโคตร ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติในโลก ผู้นี้ จักมาเกิดเป็นมนุษย์ จักได้เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามว่าอุปเสนะ จักตั้งอยู่ในเอตทัคคะ ที่เป็นผู้นำความเลื่อมใสมาโดยรอบ

จากนั้น ท่านได้บำเพ็ญกุศลจนตลอดชีวิต ครั้นสิ้นชีวิตแล้วก็ท่องเที่ยวอยู่ในภูมิเทวดาและภูมิมนุษย์ทั้งหลาย

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระอุปเสนเถระ เป็นบุตรของวังคันตพราหมณ์ มารดาชื่อนางสารีพราหมณ์ ในตำบลบ้านชื่อว่านาลันทะ แคว้นมคธ เดิมชื่อว่าอุปเสนมาณพ อีกอย่างหนึ่ง เรียกชื่อตามที่เป็นบุตรของวังคันตพราหมณ์ว่า อุปเสนวังคันตบุตร เป็นน้องชายของท่านพระสารีบุตร

พระสารีบุตร มีพี่น้องร่วมท้องมารดาเดียวกันถึงหกคน น้องชายสามคน คือ พระจุนทะ, พระอุปเสนะ และ พระเรวัตตะ, น้องหญิงสามคน คือ นางจาลา, นางอุปจารา, และนางสีสุปจารา รวมเป็นเจ็ดคน กับทั้งท่านพระสารีบุตร

อุปเสนมาณพนั้น เจริญวัยแล้ว ได้ศึกษาไตรเพทตามลัทธิของพราหมณ์ ต่อมาได้ฟังพระธรรมเทศนา ในสำนักของพระบรมศาสดา เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงได้บรรพชาอุปสมบท ถือเพศเป็นบรรพชิต ทำกิจพระพุทธศาสนาตามหน้าที่

ตั้งตนเป็นพระอุปัชฌาย์บวชกุลบุตร

ครั้นท่านอุปเสนะบวชแล้ว มีพรรษาได้เพียงพรรษาเดียวเท่านั้น มาคิดว่าจะยังพระพุทธศาสนาให้เจริญมากขึ้นด้วยหมู่พระภิกษุสงฆ์ จึงได้เป็นอุปัชฌาย์ อุปสมบทบวชกุลบุตร ภายหลังท่านพาศิษย์ของท่านไปเฝ้าพระบรมศาสดา ถูกระบรมศาสดารูกรานว่าเป็นโฆษบุรุษ เป็นผู้มีความมักมาก เมื่อท่านกลับจากที่เฝ้าแล้ว จึงคิดว่าเราจะยังพระบรมศาสดาให้ตรัสสาธุการ เพราะอาศัยซึ่งบริษัทของเราให้จงได้ ครั้นคิดอย่างนั้นแล้ว ไม่ประมาท ตั้งใจเจริญซึ่งวิปัสสนากรรมฐาน ไม่ช้าไม่นานก็ได้สำเร็จอรหัตผล

ประพจน์อุตงค์ ๑๓ ประการ

ท่านประพจน์อยู่ในอุตงค์ ๑๓ ประการ ตามตำนานปรากฏว่า ท่าน

ได้เป็นอุปชฌาย์บวชกุลบุตร จนมีสัทธวิหริกประมาณถึงห้าร้อยองค์

เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร ท่านได้พาสัทธวิหริกของท่าน ไปเฝ้าพระบรมศาสดาอีก ในครั้งนี้ พระบรมศาสดาทรงสาธุการแก่ท่านว่า สาธุ สาธุ อุปเสนะ ดูกรอุปเสนะ ดีละ ๆ ฉะนี้ สมตามความที่ท่านคิดไว้

เอตทัคคะในทางผู้นำซึ่งความเลื่อมใส

พระองค์ได้ทรงแสดง ซึ่งคุณแห่งท่านพระอุปเสนะนั้น มีประการต่างๆ ในกาลต่อมา พระศาสดาประทับนั่งท่ามกลางหมู่พระอริยะ ทรงสถาปนาพระอุปวงคันตเถระ ไว้ในตำแหน่งยอดเยี่ยมของเหล่าภิกษุ ผู้นำความเลื่อมใสมาโดยรอบ(ในหมู่ชนทั้งชั้นสูงและชั้นต่ำ) ในพระศาสนานี้ (สมนุตปาสาทิกาน).

๖๖. ประวัติ พระโตเทยเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระโตเทยเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยา ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นขีลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นต่อมาพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส จึงทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งบุโรหิต เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว ได้ออกบวชเป็นขีล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นคณาจารย์ใหญ่ บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

โตเทยมาณพ พร้อมกับมาณพอื่น ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรี ผูกปัญหาให้ไปทูลถามพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนที่แก้

โตเทยมาณพ ทูลขอโอกาสถามปัญหา ครั้นพระศาสดาทรงอนุญาตแล้ว ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่แก้

โตเทยมาณพ: กามทั้งหลายไม่ตั้งอยู่ในผู้ใด ตัณหาของผู้ใดไม่มี และผู้ใดข้ามล่วงความสงสัยเสียได้ ความพ้นของผู้นั้นเป็นเช่นไร

พระศาสดา: ความพ้นของผู้นั้น จะไม่เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นอีก (ผู้นั้นพ้นจากกาม ตัณหา และความสงสัยแล้ว กามและตัณหาจะกลับเจริญขึ้น

ผู้นั้นไม่ต้องพากเพียรพยายาม เพื่อทำตนให้พ้นไปอีก ความพ้นของผู้นั้นเป็นอันคงที่ ไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น)

โตทยยมานพ: ผู้นั้น เป็นคนมีความทะเยอทะยาน หรือไม่เป็นคนมีปัญญาแท้ หรือเป็นแต่ใช้ปัญญา ทำให้ตถาและทิจิเกิดขึ้น ข้าพระพุทธเจ้า จะรู้จักท่านผู้นั้นได้อย่างไร ขอพระองค์ตรัสบอกแก่ข้าพระพุทธเจ้าเถิด

พระศาสดา: ผู้นั้น เป็นคนไม่มีความหวังทะเยอทะยาน จะเป็นคนมีความหวังทะเยอทะยาน ก็หาไม่ เป็นคนมีปัญญาแท้ จะไม่ใช่ปัญญา ก่อให้เกิดตถาและทิจิ ท่านจงรู้จักมุนีว่า คนไม่มีกังวล ไม่ติดอยู่ในกามภพอย่างนี้เถิด

บรรลุลหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการตอบปัญหา โตทยยมานพ ได้สำเร็จลหัตตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อจบโสฬสปัญหาพยากรณ์แล้ว โตทยยมานพพร้อมด้วยมาณพลีบิณฑาคน ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๒๗. ประวัติ พระขทรวนิยเวรตเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระขทรวนิยเถระ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ได้บังเกิดในตระกูล ของนายท่าเรือ ในนครหงสวดี กระทำกรณงานอยู่ที่ท่าเรือชื่อว่า ปยากติตตะ ใกล้แม่น้ำใหญ่ วันหนึ่ง ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้า พร้อมด้วยหมู่สาวก เสด็จเข้าไปยังฝั่งแม่น้ำ มีใจเลื่อมใส จึงประกอบเรือ ขนาน ส่งให้ถึงฝั่งหนึ่ง ด้วยบุชาสักการะอันยิ่งใหญ่ ได้เห็นภิกษุรูปหนึ่ง ที่พระศาสดาทรงตั้งไว้ในตำแหน่งเลิศแห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้อยู่ป่า จึงปรารธนา ตำแหน่งนั้นนั้นบ้าง ได้ยมหาทานให้เป็นไป แก่พระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์ แล้วกระทำความปรารธนาไว้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพยากรณ์ว่า ความปรารธนานั้นของท่านไม่เป็นหมัน จำเดิมแต่นั้น ท่านสั่งสมบุญทั้งหลาย ท่องเที่ยวในภพภูมิของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เสวยสมบัติทั้งสองอยู่

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่านพระเรวัตเถระ ท่านมาบังเกิดเป็นบุตรของวงศ์ตพรหมณ์ มารดาชื่อนางสารีพรหมณี ในตำบลบ้านชื่อว่า นาลันทะ เป็นบุตรสุดท้อง และเป็นน้องชายของท่านพระสารีบุตร เดิมชื่อว่า **เรวตมาณพ**

อาศัยอยู่ในป่าไม้ตะเคียน

เมื่อบวชเข้ามาในพระธรรมวินัยแล้ว ท่านได้พำนักอาศัยอยู่ในป่าไม้ตะเคียน ด้วยเหตุนั้น ท่านจึงได้นามของป่านั้นนำหน้าชื่อว่า **“ขทรวนิยเรวัตตะ”**

แต่งงานตั้งแต่อายุ ๘ ปี

ตามตำนานกล่าวว่า เมื่อเรวตมาณพเจริญวัยมีอายุประมาณ ๘ ปี มารดาบิดาจึงปรึกษากันว่า บุตรของเราบวชหมดแล้ว ยังเหลืออยู่แต่เรวตะคนเดียว ถ้าบวชเสีย ก็จะไม่มีการสืบวงศ์ตระกูล เราควรจะผูกพันเจ้าเรวตะบุตรของเราไว้ ด้วยอันให้มิเหยาเรือนเสีย แต่ยั้งเด็กยังหนุ่มอยู่ อย่าให้พระสมณคากยบุตร พาไปบวชเสียอีกเลย

ครั้นปรึกษากันดังนั้นแล้ว จึงพาไปขอหมั้นนางกุมาริกาผู้มีชาติตระกูลเสมอกัน และได้กำหนดวันอวาหมงคล(ฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านฝ่ายชาย) ด้วย

ครั้นถึงวันกำหนด จึงประดับตกแต่งเรวตมาณพ พาไปสู่เรือนของนางกุมาริกาพร้อมด้วยบริวารเป็นอันมาก ในขณะที่ทำการมงคล เรวตมาณพ ได้ยินญาติทั้งของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว อวยพรในเวลารดน้ำว่า ขอให้มียายุยืนเหมือนยายเถิด จึงเกิดความสงสัยขอดูตัวยาย ก็พบว่ายายเป็นคนชรา มีอายุ ๑๒๐ ชราภาพมาก เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ที่จะอยู่ครองเรือน เพราะมองเห็นความไม่เที่ยงของสังขาร

แอบหนีไปบวช

เมื่อเสร็จจากการมงคลแล้ว ขณะพากันจัดแจงกลับบ้าน เรวตมาณพ กับนางกุมาริกา นั่งมาในรถคันเดียวกัน เมื่อมาในระหว่างทาง เรวตมาณพ หาอุบายหลีกเลี่ยงหนีไปเสีย เข้ามาหาภิกษุผู้อยู่ในป่า ประมาณ ๑๙ รูป ซึ่งอยู่ในบริเวณนั้น แล้วขอบรรพชา

ภิกษุเหล่านั้นทราบว่าเป็นน้องชายของพระสารีบุตรเถระ ก็ให้บรรพชา โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากมารดา เพราะท่านพระสารีบุตรได้สั่งภิกษุทั้งหลายไว้ว่า ถ้าเรวตะน้องชายของผม เข้ามาขอบวชในสำนักของ

พวกท่าน ท่านทั้งหลายจงบวชให้เธอด้วย ไม่ต้องขอรับอนุญาตจากมารดาบิดา เพราะมารดาบิดาของผม เป็นมิชฌาทีฐิ

ครั้นพวกภิกษุเหล่านั้น ให้เรวตะบวชเป็นสามเณรแล้ว ส่งข่าวไปให้พระสารีบุตรทราบ ท่านมีความประสงค์จะมาเยี่ยม จึงได้ทูลลาพระบรมศาสดาถึงสองครั้ง พระองค์ตรัสห้ามเสียทั้งสองครั้ง จึงได้เฝ้าอยู่

บำเพ็ญเพียรในป่าไม้ตะเคียน

พระเรวตะนั้น เมื่อบวชแล้วคิดว่า ถ้าเราจักอยู่ที่นี้ พวกญาติจกติดตามมาพบเรา จึงเรียนเอากรรมฐานในสำนักของภิกษุเหล่านั้น แล้วถือเอาบาตรและจีวร เทียวจาริกไปถึงป่าไม้ตะเคียน ระยะไกลประมาณ ๓๐ โยชน์ ได้พำนักอาศัยอยู่ ณ ที่นั้น อุทิศสัจเจริญสมณธรรม **บำเพ็ญเพียรในวิปัสสนากรรมฐาน** ไม่ช้าไม่นาน ก็ได้สำเร็จพระอรหัตผลในภายในพรพานั้น

เนรมิตอารามต้อนรับพระศาสดาพร้อมหมู่ภิกษุสงฆ์

เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว ท่านพระสารีบุตรได้กราบทูลลาพระบรมศาสดา เพื่อจะไปเยี่ยมพระเรวตะ พระบรมศาสดา รับสั่งให้รอก่อน เพราะว่าพระองค์จะเสด็จไปด้วย และรับสั่งให้บอกแก่ภิกษุ ผู้จะตามเสด็จตระเตรียมตัว ครั้นนั้น ได้เสด็จไปพร้อมด้วยภิกษุห้าร้อยเป็นบริวาร

พระเรวตะเถระ ทำการต้อนรับเป็นอย่างดี ตามตำนาน ท่านกล่าวว่า พระเรวตะ นิรมิตพระคันธกุฎีเพื่อเป็นที่ประทับของพระบรมศาสดา และนิรมิตเรือนยอดห้าร้อย เป็นที่พักของพวกบริวาร นิรมิตที่จงกรมก็ห้าร้อย ที่พักกลางคืนและกลางวันก็ห้าร้อย พระบรมศาสดาเสด็จประทับแรมอยู่ ณ ที่นั้น ถึงเดือนหนึ่ง แล้วจึงเสด็จกลับ

เอตทัคคะในทางผู้อยู่ป่า

ส่วนท่านพระเรวัตตะ ชอบพำนักอาศัยอยู่ในป่าไม้ตะเคียน ที่ชรุชระ ด้วยก้อนกวดและก้อนหิน บนที่ดอนนั้น เพราะเหตุนี้ พระบรมศาสดา จึงทรงตั้งท่านไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้อยู่ในป่า(อารญญกาน)

(อ่านเพิ่มเติมในหนังสือมนุษย์เล่ม ๑๕ หน้า ๒๑๓ และหน้า ๔๔๔ - ผู้รวบรวม)

๒๘. ประวัติ พระกัปปเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระกัปปเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในพระนครสาวัตถี เดิมชื่อว่า กัปปมาณพ เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นปโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นขีลตามพราหมณ์พาวรี

เมื่อพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงพระบรมราชานุญาตแล้ว ได้ออกบวชเป็นขีล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ เป็นคณาจารย์ใหญ่ บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน

กัปปมาณพ พร้อมกับมาณพอื่น ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีผูกปัญหา ให้ไปทูลถามพระบรมศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่ป่าสาณเจดีย์ แคว้นมคธ

กัปปมาณพ ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลืบ

ทูลขอโอกาสถามปัญหาและเมื่อได้รับพุทธานุญาตแล้ว จึงทูลถามปัญหาทีละคน ๆ เมื่อโตทยมาณพ ทูลถามปัญหา ได้ฟังปัญหาพยากรณ์บรรลुพระอรหันต์แล้ว ต่อจากนั้น กัปปมาณพจึงทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลืบว่า ขอพระองค์ตรัสบอกธรรม ซึ่งจะเป็นที่พึงพำนัก ของชนผู้อันชราและมรณะ มาถึงรอบข้าง ดุจเกาะ อันเป็นที่พึงพำนักอาศัยของชน ผู้ตั้งอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร เมื่อเกิดคลื่นใหญ่ที่น่ากลัว แก่ข้าพระพุทธเจ้า อย่าให้

ทุกชั้นมีได้อีก

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ว่า “เรากล่าวว่า นิพพานอันไม่มีกิเลส เครื่องกังวล **ไม่มีต้นหาเครื่องถ่วง** เป็นที่สิ้นแห่งชราและมรณะนี้ และเป็นดุจเกาะ ชนเหล่าใด รู้นิพพานนี้แล้ว เป็นคนมีสติ ได้เห็นธรรมแล้ว ดับกิเลสได้แล้ว ชนเหล่านั้น ไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของมาร ไม่ต้องเดินไปในทางของมารเลย”

บรรลอรหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการพยากรณ์(เฉลย)ปัญหา กับปมาณพได้สำเร็จพระอรหัตตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อจบโสฬสปัญหาพยากรณ์แล้ว กับปมาณพพร้อมด้วยมาณพลีบทำคนทูลขอ อุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

๒๙. ประวัติ พระปณณมันตานีบุตรเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระปณณมันตานีบุตร ก่อนที่พระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตระทรงอุบัติ ท่านบังเกิดในตระกูลพราหมณ์มหาศาล ในกรุงหงสาวดี ถึงความเป็นผู้รู้เพียงสาขึ้นตามลำดับ แล้วได้ออกบวชเป็นดาบส มีชฎิลเป็นบริวาร เป็นจำนวนมาก

ในกาลต่อมา เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปทุมุตระ เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว ทรงแสดงธรรมแก่เหล่าสัตว์ ผู้ควรแก่การตรัสรู้ จึงไปยังพระวิหารพร้อมภิกษุมหาชน นั่งอยู่ท้ายบริษัทแล้วฟังธรรมอยู่ เห็นพระศาสดา ทรงตั้งภิกษุรูปหนึ่งไว้ ในตำแหน่งเลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นธรรมกถึก จึงคิดว่า แม้เราก็คควรเป็นเช่นนั้นบ้าง ในอนาคต

ในเวลาจบเทศนา เมื่อบริษัทลุกขึ้นแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดาทูลนิมนต์ แล้วกระทำมหาสักการะ แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ด้วยการกระทำอันยี่งนี้ ข้าพระองค์ มิได้ปรารถนาสมบัติอย่างอื่น ก็ภิกษุนั้น พระองค์ทรงตั้งไว้ ในตำแหน่งอันเลิศแห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นธรรมกถึก ในที่สุดของวันที่ ๗ จันใด แม้ข้าพระองค์ ก็จันนั้นพึงเป็นผู้เลิศ แห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นธรรมกถึก ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคตกาล ได้ทำความปรารถนาแล้ว

พระศาสดาทรงตรวจดูอนาคต ทรงเห็นว่า ความปรารถนาของเขาจะสำเร็จ จึงทรงพยากรณ์ว่า ในอนาคตกาล ในที่สุดแสนกัป พระพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม จักอุบัติขึ้น เธอบวชในศาสนาของพระโคดมพุทธเจ้านั้น จักเป็นผู้เลิศ แห่งภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นพระธรรมกถึก

ท่านกระทำการมอันงาม ตลอดชั่วอายุ จุตติจากอภัพนั้น เก็บรวมบุญ
สมภารอยู่แสนกับ ท่องเที่ยวไปในเทวโลกและมนุษย์โลกทั้งหลาย

สมัยพุทธกาล

ในพุทธอุปาทกกาลนี้ ท่านพระปุณณมันตานีบุตรเถระ บังเกิดเป็น
บุตรพราหมณ์มหาศาล ในบ้านพราหมณ์ชื่อว่า โทณวัตร ไม่ห่างไกลจาก
กรุงกบิลพัสดุ์ เดิมชื่อว่า “*ปุณณะ*” เรียกชื่อตามที่เป็นบุตรของนางมันตานี
พราหมณี ว่า ปุณณมันตานีบุตร

ปุณณมาณพ เป็นหลานของท่านพระอัญญาโกณฑัญญะ เพราะนาง
มันตานีพราหมณี ผู้เป็นมารดาเป็นน้องสาวของท่าน การที่ปุณณมาณพ
จะได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ก็เพราะอาศัยพระอัญญาโกณฑัญญะ
ผู้เป็นลุง เป็นผู้ชักนำมาให้บวช

พระอัญญาโกณฑัญญะ ให้บวชในพุทธศาสนา

ในตอนที่พระศาสดาประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ท่านพระอัญญา
โกณฑัญญะ ผู้เป็นลุง ไปที่กรุงกบิลพัสดุ์ ได้ให้ปุณณมาณพ ผู้หลานชาย
บวชในพระพุทธศาสนา ครั้นพระปุณณะบวชแล้ว ไปอยู่ในที่ชาติภูมิ บำเพ็ญ
เพียร ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตต

ตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการ

ท่านพระปุณณะ ตั้งอยู่ในธรรม ๑๐ อย่างคือ มักน้อย สันโดษ
ชอบสงัด ไม่ชอบเกี่ยวข้องกับหมู่ ปรารภความเพียร บริบูรณ์ด้วยศีล สมาน
ปัญญา วิมุติ ความรู้เห็นในวิมุติ แม้เมื่อมีบริวารท่านก็สั่งสอนให้ตั้งอยู่
ในคุณธรรม ๑๐ ประการ

ครั้นต่อมา ภิกษุที่เป็นบริวารของท่าน ลาไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลพรรณนาคุณพระอุปัทมาของตนว่า ตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการนั้น และสั่งสอนให้บริวารตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการนั้นด้วย

สนทนารัศมีกับพระสารีบุตรเถระ

ในเวลานั้น พระสารีบุตรนั่งอยู่ ณ ที่นั้น ได้ยินภิกษุเหล่านั้น ทูลพรรณนาคุณของพระปุณณะ มีความประสงค์อยากจะรู้จัก และสนทนา ด้วย เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จมาเมืองสาวัตถีแล้ว ท่านพระปุณณะมาเฝ้า พอหลีกไปจากที่เฝ้าแล้ว

พระสารีบุตรทราบข่าว จึงเข้าไปหาสนทนาปราศรัยกันแล้ว ได้ถาม ถึงวิสุทธิ ๗ ประการ ท่านพระปุณณะ ก็วิสันนาชกอุปมาอุปมัย เปรียบเทียบ ด้วยรถ ในที่สุดแห่งการปูจจำวิสันนาวิสุทธิ ๗ ประการนั้น พระเถระทั้งสอง ก็อนุโมทนาภาสิตของกันและกัน

เอตทัคคะในทางผู้เป็นพระธรรมกถึก

ท่านพระปุณณมันทาฬบุตรนั้น อาศัยความที่ตนตั้งอยู่ในคุณเช่นใด แล้ว สอนผู้อื่นให้ตั้งอยู่ในคุณเช่นนั้น พระบรมศาสดา จึงทรงยกย่อง สรรเสริญ ในตำแหน่งเอตทัคคะว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปุณณะนี้ เป็นเลิศ แห่งภิกษุสาวกทั้งหลายของเรา ผู้เป็นธรรมกถึก (ธมมกถิกาน์)

๗๐. ประวัติ พระชตุกัณณิเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระชตุกัณณิเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ ในนครสาวัตถี เมื่อมีอายุพอสมควร ที่จะศึกษาเล่าเรียนได้แล้ว ได้ไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นขีฎิกตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นกาลต่อมา พราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส จึงลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งปุโรหิต เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาต ได้ออกบวชเป็นขีฎิก ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งตนเป็นคณาจารย์ใหญ่สั่งสอนไตรเพทแก่หมู่ศิษย์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอััสสะกะ และอาฬกะต่อกัน

ชตุกัณณิมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนทีลืบเอ็ด

ชตุกัณณิมาณพออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย ชตุกัณณิเป็นผู้หนึ่งในจำนวน ๑๖ คนนั้น จึงพร้อมกันไปเฝ้าพระศาสดา ซึ่งประทับอยู่ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ ทูลขอโอกาสถามปัญหา ครั้นพระบรมศาสดาทรงอนุญาตแล้ว อชิตมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนแรก เพราะเป็นหัวหน้า ส่วนชตุกัณณิมาณพ เมื่อถามปัญหาทูลถามปัญหา ได้ฟังปัญหาพยากรณ์บรรลุพระอรหันต์แล้ว ชตุกัณณิมาณพได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลืบเอ็ดว่า

"ข้าพระพุทธเจ้า ได้ทราบว่า พระองค์ไม่ใช่ผู้ใคร่ถาม ข้ามพ้นห้วงกิเลสเสียแล้ว จึงมาเฝ้าเพื่อจะทูลถามพระองค์ ผู้หากิเลสถามมิได้ ขอพระผู้

มีพระภาคเจ้า ผู้มีปัญญาดุจดวงตาอันเกิด พร้อมกับตรัสรู้ จงแสดงธรรม สำหรับบรรณิกิเลสแก่ข้าพระพุทธเจ้า เหตุว่าพระองค์มี ฌานสมาธิสูงส่ง ได้ ฌานพระอาทิตย์ อันส่องแผ่นดินให้แห้งด้วยรัศมี ขอพระองค์ ผู้มีปัญญากว้างขวาง ราวกับแผ่นดิน ตรัสบอกธรรม เป็นเครื่องละชาติชรา ในอภินิหารนี้ แก่ข้าพระพุทธเจ้า ผู้มีปัญญาน้อยเถิด"

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์ว่า "ท่านจงกำจัด ความกำหนัด ในกามให้หมดสิ้นไป เห็นความหมดไป แห่งกามเป็นเกษมเถิด กิเลสเครื่องกังวล ที่ท่านยึดถือไว้ด้วย ตัณหาและทิฏฐิ ซึ่งควรจะละเสีย อย่าเลียดแห่งใจของท่านได้ กังวลใด มีแล้วในปางก่อน ท่านจงให้กังวลนั้น เหือดแห้งเสีย กังวลในภายหลัง อย่าได้มีแก่ท่าน ถ้าท่านจักไม่ถือเอากังวล ในท่ามกลาง ท่านจักเป็นคนสงบ ระวังกังวลได้ อาสวะ (กิเลส) ซึ่งเป็นเหตุถึงอำนาจมัจจุราช ของชนผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม โดยอาการทั้งปวง ก็มีไม่ได้"

บรรลุลุทธิทัตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการตอบปัญหา ชตูกัณเณีมาณพ ได้บรรลุลุทธิทัตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อจบโสฬสปัญหาพยากรณ์ ชตูกัณเณีมาณพ พร้อมด้วยมาณพลีปหาคณ ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา .

๗๑. ประวัติ พระปุนณสูตรปรัตเถระ

บุรพกรรมที่ทำให้กับพระปัจเจกพุทธเจ้า

ในกัปที่ ๕๑ แต่ภัทรกัปนี้ ในกาลที่โลกว่างจากพระพุทธรเจ้า ท่านบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ เจริญวัยแล้ว สำเร็จการศึกษาในศิลปศาสตร์ของพราหมณ์ เห็นโทษในกามทั้งหลายละฆราวาสวิสัย แล้วบวชเป็นดาบส สร้างบรรณกุฏิ แล้วอยู่อาศัย ณ หิมวันต์ประเทศ

ณ ที่เงื้อมเขาแห่งหนึ่ง ซึ่งไม่ไกลจากที่ซึ่งพระดาบสนั้นอยู่ พระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งทรงพำนักอยู่ วันหนึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงอาพาธ และทรงดับขันธปรินิพพานแล้ว ในเวลาที่พระปัจเจกพุทธเจ้านั้นปรินิพพาน ก็ได้บังเกิดแสงสว่างลุกโผลงขึ้น หมิ หม่าป่าเลื้อย ดาว เนือร้ายและราชสีห์ ที่อาศัยอยู่ในไพรสณฑ์นั้นทั้งหมด ก็ได้พากันส่งเสียงร้องโหยหวนขึ้น ดาบสเห็นเหตุอัศจรรย์ดังกล่าว นั้นแล้ว เหลียวมองดูข้างโน้น ข้างนี้ โดยจะพิสูจน์ว่า แสงสว่างนี้เกิดขึ้นได้อย่างไรหนอแล จึงได้เดินทางไปสู่เงื้อมเขา แลเห็นพระปัจเจกสัมพุทธเจ้าปรินิพพานที่เชิงเขา ท่านจึงนำเอาหญ้า และไม้พินที่มีกลิ่นหอมมากองให้เต็มแล้ว ได้ทำเชิงตะกอนขึ้นบนนั้น ครั้นทำเชิงตะกอนดีแล้ว จึงได้ถวายเพลิงพระปัจเจกพุทธสรีระ ครั้นถวายเพลิงพระสรีระแล้ว ได้นำเอาน้ำอบประพรม

ที่เงื้อมเขานั้นมีเทวบุตรองค์หนึ่ง ยืนอยู่ในอากาศ กล่าวอย่างนี้ว่า “สาธุ สาธุ ท่านสัตบุรุษ กรรมที่ท่านบำเพ็ญกิจนั้นแก่พระปัจเจกะผู้สยัมภูแล้ว ด้วยบุญนั้นท่านจักบังเกิดในสุคติภพท่านนั้น และท่านจักมีนามว่า ปุณณะ ดังนี้”

กำเนิดเป็นปुณณมาณพในสมัยพระสมณโคดมพุทธเจ้า

ด้วยบุญกรรมนั้น เขาท่องเที่ยวไปในเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย บังเกิดในตระกูลคฤหบดี ที่ทำชื่อว่า สุปปารกะ ในสุนาปรัตนชนบท ในพุทธรูปาทกาลนี้ เขาได้มีนามว่า “ปุณณะ” ท่านมีน้องชายอีกคนหนึ่งชื่อว่า จุลปุณณะ เมื่อทั้งสองเจริญวัยแล้ว ก็ได้ทำการค้าโดยกองเกวียน

ในสองพี่น้องนั้น บางทีพี่ชายก็นำเกวียน ๕๐๐ เล่ม ไปชนบทแล้วก็บรรทุกสินค้ามา บางทีก็น้องชาย เป็นผู้ทำ ส่วนในครั้งนี้ ปุณณะผู้พี่ชาย ให้น้องชายอยู่เฝ้าบ้าน แล้วตัวเองก็นำเอาเกวียน ๕๐๐ เล่ม ทิ้งเอาไว้ตามหัวเมือง มาถึงกรุงสาวัตถี โดยลำดับ พักกองเกวียนอยู่ใกล้ๆ พระเชตวัน กินอาหารมือเช้าแล้ว นั่งพักผ่อนตามสบาย

สมัยนั้น ชาวกรุงสาวัตถี กินอาหารมือเช้าแล้ว อธิษฐานองค์อุโบสถ สวมเสื้อสะอาด ถือของหอมและดอกไม้เป็นต้น แล้วพากันออกไปทางประตูทิศใต้ ไปสู่พระเชตวัน เมื่อเขาเห็นคนเหล่านั้น เดินทางกันมาเป็นกลุ่ม จึงถามชายคนหนึ่งว่า พวกนี้ไปไหนกัน นี้นาย คุณไม่รู้อะไรเลยหรือ บัดนี้ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้บังเกิดขึ้นแล้วในโลก เพราะอย่างนี้แหละ หมู่ชนพวกนี้ จึงพากันไปฟังธรรมกถา ในสำนักของพระศาสดา

เมื่อได้ยินคำว่า “พุทฺธะ” จากปากของชายคนนั้น เขาก็เกิดความเลื่อมใส เขาจึงพาบริวารของตน ไปสู่วิหารกับหมู่ชนพวกนั้น ยืนอยู่ท้ายสุดของบริษัท ฟังธรรมของพระศาสดาที่กำลังแสดงธรรมอยู่ด้วยพระสุรเสียงที่ไพเราะ แล้วเกิดความเลื่อมใส อยากจะบวชขึ้นมา เมื่อบริษัททั้งหลาย กลับไปแล้ว ก็เข้าเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว ทูลอาราธนา เพื่อส่วยพระกระยาหารในวันรุ่งขึ้น ในวันที่สอง จึงให้สร้างประรำ ตั้งอาสนะ ถวายมทาน แต่พระสงฆ์ มืองค์พระพุทฺธเจ้าเป็นพระประมุข เมื่อเสร็จจกัตกิจ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุโมทนาแล้ว เสด็จกลับ

ปณณมาณพบวชในสำนักพระศาสดา

ปณณมาณพ เมื่อรับประทานอาหารเข้าแล้ว ก็อธิฐานองค์อุโบสถ แล้วให้เรียกเจ้าหน้าที่คุมของมา บอกว่า ของเหล่านี้ได้จำหน่ายไปแล้ว จงให้สมบัตินี้แก่น้องชายฉัน แล้วท่านก็บวชในสำนักพระศาสดา ตั้งหน้าตั้งตาทำกัมมัฏฐาน ครั้งนั้น เมื่อท่านเอาใจใส่ทำกัมมัฏฐานอยู่ กัมมัฏฐานก็ไม่ปรากฏต่อมามีจิตคิดว่า ชนบทนี้ ไม่เหมาะแก่เรา อย่างไรเสีย เราต้องรับกัมมัฏฐาน ในสำนักพระศาสดา แล้วไปสู่ถิ่นเดิมของเรา

จึงเมื่อท่านเที่ยวบิณฑบาตในตอนเช้าแล้ว ออกจากการหลีกเร้นในตอนบ่ายแล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาค โปรดแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์โดยย่อ ที่ข้าพระองค์ได้สดับแล้ว เพียงเป็นผู้ๆ เดียว หลีกออกจากหมู่ ไม่ประมาท มีความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยว อยู่เถิด

พุทธองค์เทศนาปณณสูตร (ปณโณวาทสูตร)

พระผู้มีพระภาค จึงได้ตรัสดังนี้ว่า “**ดูกรปณณะ** มีรูป ที่รู้ได้ด้วยจักขุ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนด ถ้าภิกษุยินดี กล่าวสรรเสริญ พัวพันรูปนั้น ความเพลินก็เกิดขึ้น เพราะความเพลินเกิดขึ้น ทุกข์จึงเกิด ฯลฯ

ดูกรปณณะ มีเสียง ที่รู้ได้ด้วยโสต มีกลิ่น ที่รู้ได้ด้วยมานะ มีรส ที่รู้ได้ด้วยชีวหา มีโผฏฐัพพะ ที่รู้ได้ด้วยกาย ... มีธรรมารมณ ที่พึงรู้แจ้งด้วยใจ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนด ถ้าภิกษุยินดี กล่าวสรรเสริญ พัวพันธรรมารมณนั้น ความเพลิน ก็เกิดขึ้น เพราะความเพลินเกิดขึ้น ทุกข์จึงเกิด ฯ

ดูกรปณณะ รูปทั้งหลาย ที่พึงรู้แจ้งด้วยจักขุ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจน่ารัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนด มีอยู่ ถ้าภิกษุไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่พัวพันรูปนั้น ความเพล็นก็ดับไป เพราะความเพล็นดับไป ทุกข์จึงดับ

ดูกรปณณะ มีเสียงที่รู้ได้ด้วยโสต มีกลิ่นที่รู้ได้ด้วยฆานะ มีรสที่รู้ได้ด้วยชีวหา มีโผฏฐัพพะที่รู้ได้ด้วยกาย ... มีธรรมารมณที่พึงรู้แจ้งด้วยใจ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนด เมื่อภิกษุนั้นไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่พัวพันธรรมารมณนั้น ความเพล็นก็ดับไป เพราะความเพล็นดับไป ทุกข์จึงดับ

ดูกรปณณะ ด้วยประการฉะนี้ เธอทั้งหลายจึงไม่ห่างไกลจากธรรมวินัยนี้

ครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบอกกัมมัญฐานให้พระเถระแล้ว พระเถระก็เดินทางกลับไปยังแคว้นสุนาปรันตะ บ้านเกิดของท่าน

พระเถระเที่ยวหาสถานที่อันเป็นสัปปายะ (เหมาะแก่การปฏิบัติ)

ตอนแรก ท่านเข้าสู่แคว้นสุนาปรันตะแล้ว เข้าไปสู่อัมพพัญฐบรรพต เข้าสู่หมู่บ้านพ้อคำ เพื่อบิณฑบาต ที่นั่นน้องชายจำท่านได้ จึงถวายอาหาร แล้วเรียนท่านว่า ท่านครับ ท่านไม่ต้องไปที่อื่น นิมนต์อยู่ที่นี่แหละ ท่านรับคำแล้วก็อยู่ในที่นั้นระยะหนึ่ง

ต่อจากนั้น ท่านได้ไปสู่วัดสมุททศิรี ซึ่งอยู่ริมทะเล ในที่นั้น มีที่สำหรับเดินจงกรม ที่เขาตัดเอาแผ่นหิน ที่เสียบเหล็กไว้ตรงปลายมาทำ ไม่มีใครเดินเหยียบแผ่นหินนั้นได้ ในที่นั้น คลื่นทะเลซัดมากระทบแผ่นหินที่เสียบเหล็กตรงปลายเกิดเสียงดังมาก พระเถระคิดว่า จงเป็นที่อยู่สำราญสำหรับผู้เอาใจใส่ทำกัมมัญฐานเถิด แล้วก็อธิษฐานทำให้ทะเลสงบเสียง

ต่อจากนั้น ท่านได้ไปยังมาตุลคิริ ในที่นั้นมีพวกนกชุกชุม เสียง
อีกทีก็ทั้งคืนทั้งวัน พระเถระคิดว่า ที่นี่ไม่สำราญ

ต่อจากนั้น ก็ไปวัดมกุฬการาม วัดนั้นอยู่ไม่ไกล ไม่ใกล้หมู่บ้าน
พ่อค้ามากนัก ไปมาสะดวกเงียบ ไม่มีเสียง พระเถระคิดว่า ที่นี่สำราญ จึงให้
สร้างที่พักกลางคืนและกลางวัน พร้อมกับที่จิงกรม เป็นต้นแล้ว ก็เข้าพรรษา
ในที่นั้น

น้องชายพระเถระออกเรือ

ต่อมาอีกวันหนึ่ง ภายในพรรษานั้นเอง มีพ่อค้า ๕๐๐ คน ตั้งใจว่า
พวกเราจะออกทะเลไปค้าขาย จึงเอาสินค้าบรรทุกลงเรือ ในวันลงเรือ น้อง
ชายของพระเถระ เลี้ยงพระเถระแล้ว เมื่อจะไปได้เรียนท่านว่า ท่านขอรับ
ขึ้นชื่อว่าทะเลหลวง มีอันตรายมากมายเหลือ จะประมาณได้ ขอให้ท่านช่วย
สอดส่องพวกกระผมด้วย แล้วก็ลงเรือไปจนถึงเกาะหนึ่ง พวกพ่อค้าคิดว่า
พวกเราจะกินอาหารเข้า แล้วก็พากันขึ้นเกาะ บนเกาะนั้นไม่มีอะไร มีแต่ป่า
จันทน์ทั้งนั้น ตอนนั้น คนหนึ่งเอามัดพันธุ์ไม้ ก็รู้ว่าเป็นจันทน์แดง จึงกล่าว
ว่านี่ แนะ พวกเราไปสุ่ทะเลอื่นก็เพื่อประสงค์จะได้ทรัพย์ การได้มาที่นี่นั้น
จะหาลาภที่ยิ่งไปกว่านี้ ไม่มีอีกแล้ว ก็ไม่ท่อนขนาดยาว ๔ นิ้ว ก็ราคาตั้งแสน
แล้ว แล้วพวกเขาก็เอาไม้จันทน์ บรรทุกจนเต็มลำเรือ

พวกอมนุษย์ ที่สิงในป่าจันทน์โกรธ พากันคิดว่า คนพวกนี้มันทำ
ป่าจันทน์ของพวกเราให้ฉิบหายแล้ว พวกเราจะฆ่าพวกมัน แล้วพูดว่า เมื่อ
พวกมันถูกฆ่าในที่นี้ ป่าทั้งหมดก็จะกลายเป็นป่าช้าไป พวกเราจะให้เรือมัน
จมกลางทะเล แล้วต่อมา ในเวลาที่คนพวกนั้นขึ้นเรือแล้วแล่นไปได้ครู่เดียว
เท่านั้น ก็ทำให้เกิดพายุลงอย่างแรง แล้วพวกอมนุษย์เหล่านั้นเอง ก็พากัน
แสดงรูปที่น่ากลัวต่างๆ นานา พวกคนก็กลัว พากันไหวเทพเจ้าของตนๆ

จุลปณณะ น้องชายพระเถระคิดว่า ขอให้พี่ชายของข้า จงเป็นที่พึ่งด้วยเถิด
แล้วก็ยืนระลึกถึงพระเถระอยู่

พระเถระช่วยน้องชายและพวกจากอมมนุษย์

ในขณะนั้นเอง พระเถระพิจารณาดู ก็ได้ทราบ bahwa พวกเขา กำลังตก
อยู่ในความฉิบหาย จึงเหาะขึ้นสู่ฟ้า มายืนอยู่ตรงหน้าพวกอมมนุษย์ พวก
อมมนุษย์เห็นพระเถระพูดว่า พระคุณเจ้าปณณเถระมา แล้วพากันหนีไป
พายุร้ายก็สงบทันที พระเถระปลอบคนเหล่านั้นว่า ไม่ต้องกลัว แล้วถามว่า
อยากจะไปไหนกัน พวกกระผม จะไปที่เดิมของตัวเองนั่นแหละครับท่าน
พระเถระเหยียบแผ่นเรือ แล้วอธิษฐานว่า จงไปสู่ที่ที่คนพวกนี้ต้องการ

พวกชาวสุนาปรีนตะประกาศตัวเป็นอุบาสก

พวกพ่อค้า เมื่อไปถึงที่ของตนแล้ว ก็เล่าเรื่องนั้นให้ลูกเมียฟัง
แล้วชวนว่า มาเถิด พวกเราจงถึงพระเถระเป็นที่พึ่งเถิด พ่อค้าทั้ง ๕๐๐ คน
พร้อมกับพวกแม่บ้านของตนอีก ๕๐๐ คน ตั้งอยู่ในสระสาม ประกาศตัว
เป็นอุบาสก ต่อจากนั้น ก็ให้ขนลินค้าลงจากเรือ แบ่งถวายพระเถระส่วนหนึ่ง
แล้วเรียนท่านว่า ท่านครับ นี่เป็นส่วนของพระคุณท่าน

พระเถระตอบว่า: อาตมาไม่มีส่วนด้วยหรอก แต่พวกคุณเคยเห็น
พระศาสดาแล้วหรือ

พ่อค้าตอบว่า: ยังไม่เคยเห็นเลยท่าน

พระเถระ: ถ้าอย่างนั้น ขอให้พวกคุณเอา ส่วนนี้ไปสร้างพระคันธกุฎี
ถวายพระศาสดา แล้วพวกคุณจะได้เห็นพระศาสดา

พวกพ่อค้านั้นก็รับว่า: ดีแล้วท่าน แล้วก็เริ่มสร้างพระคันธกุฎี ชื่อว่า
จันทนมาลา ด้วยไม้จันทน์แดง โดยใช้ทรัพย์ส่วนนั้น และเอาทรัพย์ส่วนของ
ตนมาเพิ่มด้วยอีกมาก

พวกอุบาสก ช่วยกันสร้างพระคันธกุฎี และเสนาสนะสำหรับพระภิกษุสงฆ์จนสำเร็จ แล้วเตรียมเครื่องทาน แล้วกราบเรียนพระเถระว่า พระคุณเจ้า พวกกระผมได้ทำกิจเสร็จแล้ว ขอให้พระคุณเจ้าโปรดทูลพระศาสดามาเถิด

ตอนบ่าย พระเถระไปถึงกรุงสาวัตถีด้วยฤทธิ์ แล้วกราบทูลอ้อนวอนพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ชาวหมู่บ้านพ้อคำอยากเฝ้าพระองค์ พระพุทธานุญาตให้เข้า ขอพระองค์ ได้โปรดกระทำอนุเคราะห์แก่พวกเขาเถิด พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับแล้ว พระเถระทราบบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับแล้ว ก็กลับไปยังถิ่นของตนตามเดิม

พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ตรัสเรียกพระอานนทเถระมาสั่งว่า อานนท! ฟรุ้งนี้พวกเราจะเที่ยววิณฑาต **ที่หมู่บ้านพ้อคำในแคว้นสุทโธปวัตติ** เธอจงให้สลากแก่ภิกษุชฎินาสพ ๔๔๙ รูป พระเถระสนองพระพุทธานุญาตว่า ดีแล้ว พระเจ้าข้า แล้วจึงบอกเรื่องนั้นแก่ภิกษุสงฆ์ แล้วพูดว่า ขอให้พวกภิกษุที่เป็นปุถุชน จงอย่าจับสลาก ในวันนั้นท่านพระกุนทธานเถระ ก็จับสลากได้ที่ ๑

พวกชาวสุทโธปวัตติกระทำมหาดินแด่พระพุทธองค์

ฝ่ายชาวหมู่บ้านพ้อคำ ทราบบว่า ฟรุ้งนี้พระศาสดาจะเสด็จมาถึง จึงตระเตรียมของถวายทานชั้นเลิศ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทำการปฏิบัติพระสรีระตั้งแต่เช้า เสด็จเข้าพระคันธกุฎี ประทับนั่งเข้าผลสมาบัติ

ปณทุกัมพลลิลาสนะของท่านสักกะ เกิดร้อนขึ้นมา ท่านสักกะนั้นทรงพิจารณาว่า อะไรทำให้เกิดเหตุเช่นนี้ ก็ทรงเห็นว่าพระศาสดา จะเสด็จไปแคว้นสุทโธปวัตติ จึงรับสั่งเรียกพระวิฆณุกรรมมาสั่งว่า ท่าน วันนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจะเสด็จเที่ยววิณฑาต ระยะทางไกลประมาณสามร้อยโยชน์

ท่านจงเนรมิตบุษบกไว้ ๕๐๐ หลัง ไว้ที่ท้ายสุดซุ้มประตูพระเชตะวัน ไว้ให้พร้อม พระวิษณุกรรมนั้น ได้เนรมิตบุษบกตามรับสั่ง บุษบกสำหรับพระผู้มีพระภาคเจ้ามี ๔ มุข ของสองพระอัครสาวก มี ๒ มุข ที่เหลือมีมุขเดียว พระศาสดา เสด็จออกจากพระคันธกุฎี ทรงเข้าสู่บุษบกอันประเสริฐ ในหมู่บุษบกที่ตั้งไว้ตามลำดับ เหล่าภิกษุ ๔๙๙ รูป เริ่มแต่พระอัครสาวกทั้งสอง ต่างก็ไปสู่บุษบก ๔๙๙ หลัง มีบุษบกว่างอยู่หลังหนึ่ง แล้วบุษบกทั้ง ๕๐๐ หลังก็ลอยไปในอากาศ

พระพุทธองค์ทรงโปรดสังฆพัณฑ์ดาบส

พระศาสดา เสด็จมาถึงภูเขานี้ชื่อ **สังฆพัณฑ์** แล้วทรงหยุดบุษบกนั้นไว้ในอากาศ ที่ภูเขานั้น มี**ดาบสมัจฉาทิฐิ** ชื่อว่า **สังฆพัณฑ์** ทำให้มหาชน ถือเอาความเห็นผิด เป็นผู้ถึงลาภเลิศ และยศเลิศอยู่ แต่ตัวดาบสนั้น ก็มีอุปนิสัยแห่งพระอรหัตตอยู่สมบูรณ์ ครั้นทรงเห็นดาบสนั้นแล้ว ทรงพระดำริว่า เราจะแสดงธรรมแก่เขา จึงเสด็จไปทรงแสดงธรรม เมื่อทรงเทศน์จบ **ดาบสก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์** พร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย พระพุทธองค์ประทานการอุปสมบท ด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา ท่านพระสังฆพัณฑ์ ทรงบาตรจีวรที่สำเร็จเพราะฤทธิ์ แล้วเหาะเข้าสู่บุษบกหลังที่ว่างอยู่นั้น

พระพุทธองค์ทรงโปรดชาวสุนาปรันตะ

พระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จเดินทางต่อไปถึงหมู่บ้านสุนาปรันตะพร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูป ที่อยู่ในบุษบก ทรงบันดาลให้ใครๆ มองไม่เห็นบุษบก แล้วเสด็จไปสู่หมู่บ้านพ้อคำ พวกพ้อคำได้ถวายทานใหญ่แก่หมู่ภิกษุ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุข แล้วทูลอาราธนาพระศาสดา **เสด็จไปยังมฤพการาม พระศาสดา ทรงเข้าสู่พระจันทนมาลาคันธกุฎี** มหาชนต่าง

รับประทานอาหารมื้อเช้า เสร็จแล้วสมาทานองค์อุปสถ ถือของหอมและดอกไม้เป็นอันมากกลับมาวัด เพื่อต้องการฟังธรรม พระศาสดาทรงแสดงธรรม หลังจบการแสดงพระธรรมเทศนา การหลุดพ้นจากกิเลส ก็ได้เกิดแก่มหาชนแล้ว

พระพุทธองค์ทรงโปรดนิมมทานาคราช

เพื่อสงเคราะห์มหาชน พระศาสดาประทับอยู่ ๒-๓ วันในที่นั่นเอง จากนั้น ก็เสด็จเที่ยววิณฑาต ในหมู่บ้านสุนาปรันตะ แล้วตรัสสั่งให้พระปุณณเถระ กลับยังที่พัก โดยทรงตรัสว่า เธอจงอยู่ในที่นั่นแหละ และทรงพระดำเนินต่อไป **ในระหว่างทาง มีแม่น้ำชื่อ นิมมทา** ได้เสด็จไปถึงฝั่งของแม่น้ำนั้น ณ ที่นั้น นิมมทานาคราช ถวายการต้อนรับพระศาสดา พูลเชิญเสด็จเข้าสู่สำนักพิภพ เหล่านาคได้กระทำการสักการะพระรัตนตรัยแล้ว พระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่นาคราชนั้นแล้ว ก็เสด็จออกจากภพนาคร นาคราชนั้น กราบทูลขอว่า ได้โปรดประทานสิ่งที่พึงบูชาแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า **จึงทรงแสดงรอยพระบาท ไว้ที่ฝั่งแม่น้ำนิมมทา** รอยพระบาทนั้น เมื่อคลื่นซัดมาปิด เมื่อคลื่นเลยไปแล้วก็ถูกเปิด กลายเป็นรอยพระบาท ที่ถึงสักการะอย่างยิ่ง

เมื่อพระศาสดา ทรงออกจากนั้นแล้ว **ก็เสด็จถึงภูเขาสัจจพันธ์** ตรัสกับท่านพระสัจจพันธ์ว่า มหาชน ถูกเธอทำให้จมลงในทางอบาย เธอต้องอยู่ในที่นั่นแหละ แก่ลัทธิของพวกคนเหล่านั้นเสีย แล้วให้พวกเขาดำรงอยู่ในทางพระนิพพาน ท่านพระสัจจพันธ์นั้น ก็ทูลขอล้างแทนพระองค์เพื่อบูชา พระศาสดาก็**ทรงแสดงรอยพระบาทไว้ บนหลังแผ่นหินที่บ** เหมือนประทับตราไว้บนก้อนดินเหนียวสดๆ ฉะนั้น ต่อจากนั้น ก็เสด็จไปถึงพระเชตวันทีเดียว

พระเถระบรรลुพระอรหัตผล และปรีนิพพาน

ภายในพรรษานั้นเอง ตัวท่านก็ได้ทำให้แจ้งซึ่งวิชา ๓ และบรรลุพระอรหัตผลภายในพรรษานั้นเอง ครั้นสมัยต่อมา ท่านได้ปรีนิพพานแล้ว ด้วยอนุภาติเสสนิพพานธาตุ มหาชนทำการบูชาสรีระของพระเถระ ตลอด ๗ วัน แล้วเอาไม้หอมเป็นอันมาก มากองเผาสรีระ เก็บธาตุแล้วสร้างเจดีย์บรรจุไว้

ครั้งนั้นแล พวกภิกษุ ที่อยู่ในที่เฝ้าปณิเจตของพระเถระ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ แล้วถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พอนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กุลบุตรชื่อปุณณะ ที่พระผู้มีพระภาคทรงสั่งสอนด้วยพระโอวาทย่อๆ นั้น ทำกาละเสียแล้ว เธอมีคติเป็นอย่างไร มีสัมปรายภพเป็นอย่างไร ฯ

พระผู้มีพระภาคทรงตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปุณณกุลบุตร เป็นบัณฑิต ได้บรรลุธรรมสมควรแก่ธรรมแล้ว ทั้งไม่ให้เร่าลำบาก เพราะเหตุแห่งธรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปุณณกุลบุตรปรีนิพพานแล้ว ฯ

๗๒. ประวัติ พระภัทราวุธเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระภัทราวุธเถระ เป็นบุตรพราหมณ์ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ เล่าเรียนศิลปวิทยา อยู่ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส ได้ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากเจ้าหน้าที่บุโรหิต เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาต ได้ออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรต ตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งตนเป็นคณาจารย์ใหญ่สั่งสอนไตรเพทแก่หมู่ศิษย์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน

ภัทราวุธมาณพ ได้ออกติดตามบวชด้วย นับเข้าเป็นหนึ่งในจำนวนมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีได้ผูกปัญหา ให้ไปกราบทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจดีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สิบสอง

ภัทราวุธมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สิบสองว่า คนที่อยู่ตามชนบทต่างๆ อยากจะฟังวาจาของพระองค์ พร้อมกันมาแล้ว จากชนบทนั้นๆ ได้ฟังพระวาจาของพระองค์แล้ว จะกลับไปจากที่นี่ ขอพระองค์จงทรงแก้ปัญหา เพื่อชนเหล่านั้นเกิด

พระบรมศาสดา ทรงมีดำรัสตอบว่า “หมู่ชนนั้น ควรจะนำต้นหา ที่เป็นเหตุถ้อยมั่น ในส่วนเบื้องบน เบื้องต่ำ และท่ามกลาง ออกให้หมดสิ้น

เพราะเขาเชื่อมั่นสิ่งใดๆ ในโลก มารยอมติดตามเขาได้ เพราะสิ่งนั้นๆ เหตุ
นั้น ภิกษุเมื่อรู้อยู่ เห็นหมู่สัตว์ ผู้ติดอยู่ในวัฏฏะ อันเป็นที่ตั้งแห่งมารนี้ว่า
ติดอยู่เพราะความเชื่อมั่น ดังนี้ **พึงเป็นคนมีสติ ไม่เชื่อมั่น** กังวลในโลกทั้ง
ปวง”

บรรลुरुหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการเลียบปัญหา ภัทราวุธมาณพได้บรรลุพระอรหัตตผล
เมื่อจบโสฬสปัญหาพยากรณ์ ภัทราวุธมาณพพร้อมด้วยมาณพลีบหาคณ
ฑูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธี
เอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๗๓. ประวัติ พระโสณุกฎิกัณณเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระโสณุกฎิกัณณเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ไปวิหารกับมหาชน ยืนฟังธรรมอยู่ท้ายบริษัท เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งผู้ยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีวาจาไพเราะ จึงคิดว่า แม้เราก็ควรเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีวาจาไพเราะ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ในอนาคต

จึงนิมนต์พระศัพท ถวายทาน ๗ วัน ได้กระทำความปรารถนาว่า พระเจ้าข้า พระองค์ทรงตั้งภิกษุใด ไว้ในตำแหน่งภิกษุ ผู้มีวาจาไพเราะ วันสุดท้ายในวันที่ ๗ วันนับแต่นี้ แม้ข้าพระองค์ พึงเป็นเหมือนอย่างภิกษุนั้น ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ในอนาคต ด้วยผลแห่งกุศลกรรมนี้

พระศาสดาทรงเห็นว่า ไม่มีอันตราย สำหรับความปรารถนาี้ จึงทรงพยากรณ์ว่า ท่านจักเป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีวาจาไพเราะ ในศาสนาพระโคตมพุทธเจ้า ในอนาคตกาล แล้วเสด็จกลับ ฝ่ายท่านก็กระทำความดีจนตลอดชีวิต เวียนว่ายในทวนโลกและมนุษย์โลก ตลอดแสนกัป

สมัยพุทธกาล

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ ท่าน มาบังเกิดเป็นบุตรของอุบาลิกา ชื่อว่า กาฬี ผู้ไต่ดำนในกรุงราชคฤห์ เดิมชื่อว่า โสณะ เพราะเหตุว่า ท่านประดับเครื่องประดับที่หุ้มคำถึงโกฏิหนึ่ง จึงได้มีคำว่า กฎิกัณณะ ตามหลังเป็น โสณุกฎิกัณณะ

เมื่อครั้งพระมหากัจกายนะ อาศัยอยู่ที่เขาชื่อว่า ปวัตตะ แขวงเมืองกุรุขระ ในวันตีชนบท มารดาของโสณุกฎิกัณณะ ได้เป็นอุปัฏฐายิกา

ของท่าน เมื่อโสณกุฏิกัณณะ เจริญวัยแล้ว ได้ฟังพระธรรมเทศนาของท่าน เกิดความเลื่อมใส ได้แสดงคนเป็นอุบาสก และเป็นผู้ปฏิบัติกุศลด้วย

ขอบวชกับท่านพระมหากัจจายนะ

ครั้นต่อมา โสณกุฏิกัณณะ มีความปรารถนาจะบวช จึงเข้าไปหา ท่านพระมหากัจจายนะ บอกความประสงค์ของตนให้ท่านทราบ ท่านได้ชี้แจงแก่โสณอุบาสก ถึงการประพฤติพรหมจรรย์ว่า ลำบากอย่างไร แนะนำให้บำเพ็ญ ศาสนปฏิบัติในทางฆราวาส

แต่โสณอุบาสก มีศรัทธาแรงกล้า ถึงแม้จะทราบว่าลำบากอย่างไร ก็ยังปรารถนาเพื่อจะบวชอยู่ จึงได้อ้อนวอนขอให้ท่านสงเคราะห์อยู่เนืองๆ ในที่สุดพระมหากัจจายนะ ก็ให้บวชเป็นสามเณรเท่านั้น เพราะในวันตีชนบท มีภิกษุน้อย จะหาสงฆ์มีจำนวน ๑๐ รูป (ที่เรียกว่า ทสวรค) ให้อุปสมบทได้ยาก

โดยล่วงไป ๓ ปี โสณกุฏิกัณณะ จึงได้อุปสมบท เมื่อได้อุปสมบทแล้ว ก็ศึกษาเล่าเรียนกรรมฐาน ในสำนักอุปัชฌาย์ ท่านไม่ประมาท อุทิศกำลังบำเพ็ญเพียรวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตตผล เป็นพระอเสขบุคคล ในพระพุทธศาสนา

พระมหากัจจายนเถระฝากทูตถามลิกขาบทบางประการ

เพราะยังไม่เคยเห็นพระศาสดาเลย ท่านจึงลาพระมหากัจจายนเถระ เพื่อไปเฝ้าพระศาสดา พระมหากัจจายนเถระ ก็อนุญาต และสั่งให้ไปถวายบังคมพระศาสดาด้วยเศียรเกล้า ตามคำของท่าน และให้กราบทูลถึงการปฏิบัติพระวินัยบางอย่าง อันไม่สะดวกแก่ภิกษุผู้อยู่ในชนบทนั้น มีการอุปสมบท เป็นต้น เพื่อจะได้รับพระพุทธานุญาตจากพระบรมศาสดา

ครั้นลาพระอุปัชฌาย์แล้ว จัดแจงเก็บเสนาสนะ ถือบาตรและจีวร ออกจากวันตีฆณบท ไปเฝ้าพระบรมศาสดาซึ่งประทับอยู่ ณ พระเชตวัน มหาวihar ในพระนครสาวัตถี ครั้นถึงที่ประทับแล้ว ถวายบังคมพระศาสดา นั้น ณ ที่ควรข้างหนึ่ง พระองค์ตรัสปฏิสันถารตามสมควรแล้ว รับสั่งให้พระอานนท์จัดแจงที่พักให้ ในพระคันธกุฎีเดียวกันกับพระองค์

แสดงพระสูตรแสดงวัตถุ ๘ ประการด้วยเสียงอันไพเราะ

ในเวลารাত্রีจวนจะสว่าง พระบรมศาสดา ทรงรับสั่งให้ท่านถวาย พระธรรมเทศนา ท่านได้แสดงพระสูตร อันแสดงวัตถุ ๘ ประการ ด้วยเสียง อันไพเราะ พระองค์ทรงสดับแล้วตรัสสาธุการ ชมเชยว่า ดีละ ๆ “ภิกษุ ธรรม เธอเรียนไว้ดีแล้ว เทศนา ในเวลาที่เราแสดงแล้วก็ดี ในวันนี้ก็ดี เป็นอย่าง เดียวกันเทียว ไม่ขาดไม่เกินเลย”

ฝ่ายพระเถระ เห็นเป็นโอกาสดี แล้วถวายบังคมพระศาสดา ตาม คำขอของพระอุปัชฌาย์ ทูลขอพรทุกอย่าง ตั้งแต่การอุปสมบทด้วยคณะ ครบ ๕ และพระศาสดา ทรงประทานให้

ต่อมา พระเถระถวายบังคมตามคำของอุบาลีกามารดาว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ อุบาลิกา ส่งผ้ากัมพลผืนนี้มาเพื่อปูลาดพื้น ในพระคันธกุฎี ที่ประทับของพระองค์ แล้วถวายผ้ากัมพลนั้น แล้วลุกขึ้นจากอาสนะ ถวาย บังคมกลับมายังสำนักพระมหาภิกษุจายนะตามเดิม ครั้นกลับมาแล้ว ได้แสดง พระธรรมเทศนาที่ได้ถวายแก่พระบรมศาสดา ให้มารดาของท่านฟังโดย ทำนองนั้นอีก

เอตทัคคะในทางผู้มีวาจาไพเราะ

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่า เป็นยอดของเหล่า ภิกษุผู้มีวาจาไพเราะ (กลยาณวาทุกรณาน).

๗๔. ประวัติ พระอุทยเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระอุทยเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ได้ไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรhitของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี ออกบวชเป็นชฎิล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอััสสะกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นคณาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

อุทยมาณพ พร้อมด้วยมาณพอื่นผู้เป็นศิษย์ ออกบวชติดตามไปศึกษาศิลปวิทยาอยู่ด้วย อุทยมาณพ เป็นหนึ่งซึ่งอยู่ในจำนวนมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีได้ผูกปัญหา ให้ไปกราบทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลืบสาม

อุทยมาณพได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลืบสามว่า ขอพระองค์จงแสดงธรรม เป็นเครื่องพ้น (จากกิเลส) ที่ควรรู้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นเครื่องทำลายอวิชชา คือ ความเขลา ความไม่รู้แจ้งเสีย

พระบรมศาสดา ทรงพยากรณ์(เฉลย)ว่า “เราเรียกธรรม เป็นเครื่องละความพอใจในกาม และ โทมนัสเสีย ทั้งสองอย่าง เป็นเครื่องบรรเทาความง่วง เป็นเครื่องห้ามความรำคาญ **มีอุเบกขา กับ สติ** เป็นธรรมบริสุทธิ **มีความตรึกในธรรม**เป็นเบื้องหน้า ว่า ธรรมเป็นเครื่องพ้น (จากกิเลส) ที่ควรรู้อย่างแท้จริง **ซึ่งเป็นเครื่องทำลายอวิชชา ความเขลาไม่รู้แจ้งเสีย**”

อุทยมาณพ: โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวว่านิพพาน ๆ ดังนี้ เพราะอะไรล่ะได้

พระบรมศาสดา: โลกมีความเพติดเพลินผู้พันไว้ ความตรึงเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะอะไรล่ะเสียได้

อุทยมาณพ: เมื่อบุคคลมีสติ ระลึกร้อยไรอยู่ วิญญาณจึงจะดับ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมาเฝ้าแล้ว เพื่อจะทูลถามพระองค์ พอให้ได้ฟังพระวาจาของพระองค์เถิด

พระบรมศาสดา: เมื่อบุคคล ไม่เพติดเพลินเวทนา ทั้งภายในภายนอก มีสติระลึกรู้อย่างนี้ วิญญาณจึงจะดับ

(ไม่เพติดเพลินเวทนา...วิญญาณจึงดับ หมายถึง ตัณหา-อุปาทาน ไม่อวิชชาในปัจจุบันการ ๑๒ กล่าวคือ ให้ปลง-ปล่อย-วาง-ไม่ยึดติดในเวทนา สุข...ทุกข์...ก็ช่าง แม้สุขก็ให้ช่างด้วยๆ เมื่อไม่อุปาทาน ก็น้อมนิพพานๆ โปรดคั่นหารายละเอียดในมนุษย์เล่ม ๑๘ - ผู้รวบรวม)

บรรลुरुหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ครั้นพระบรมศาสดา ทรงแก้ปัญหา ที่อุทยมาณพทูลถามอย่างนี้แล้ว ในที่สุดแห่งเทศนาปัญหายุการณ อุทยมาณพ ได้บรรลุพระอรหัตผล (ก่อนอุปสมบท) เมื่อจบโสฬสปัญหายุการณ อุทยมาณพ พร้อมด้วยมาณพลีปห้าคนทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๗๕. ประวัติ พระโสณโกปิวิสเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านโสณโกปิวิสเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ บังเกิดในตระกูลเศรษฐี พวกญาติชานนามของท่านว่า สิริวัชฌณกุมาร ท่านเจริญวัยแล้วไปวิหาร ยืนฟังธรรมอยู่ท้ายบริษัท เห็นพระศาสดาทรง สถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว จึงคิดว่า แม้เราก็คควรเป็นอย่างภิกษุนั้นในอนาคต

จบเทศนา จึงนิมนต์พระศพล ถวายมหาทาน ๗ วัน ได้กระทำความปรารถนา พระศาสดาทรงเห็นว่า ความปรารถนาของท่านสำเร็จ จึงทรงพยากรณ์ไว้ แล้วเสด็จกลับพระวิหาร

ฝ่ายสิริวัชฌณเศรษฐีนั้น กระทำกรรมตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ใน เทวโลก และมนุษย์โลกสิ้นแสนกัป เมื่อพระกัสสปพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ในกัปนี้ ครั้งพระพุทธเจ้าของเรายังไม่ทรงบังเกิด ก็มาถือปฏิสนธิใน ครอบครัวหนึ่งในกรุงพาราณสี ท่านไปเล่นน้ำ ในแม่น้ำคงคา พร้อมกับหมู่ สหายของตน

ครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง มีจีวรเก่า เข้าอาศัยกรุง พาราณสี จึงไปดึงท่อนไม้และเถาวัลย์ ที่ถูกน้ำพัดมาติดอยู่ออก ท่านกับ สหายเดินไปอริบาทแล้ว สอบถาม ทราบความประสงค์ว่า ต้องการที่จำ พรรยาแล้ว จึงรับอาสาจะจัดการให้ นิมนต์ท่านรับบิณฑบาตที่เรือน แล้ว ร่วมมือกับสหายสร้างบรรณศาลา ที่จิงกรม ที่พักกลางวันและที่พักกลางคืน ถวายท่านเสร็จในวันเดียว

ท่านว่าเปือกตมบนพื้นดิน จะติดเท้าพระปัจเจกพุทธเจ้า จึงลาดผ้า กัมพลแดง มีมูลค่าหนึ่งพันกหาปณะ อันเป็นผ้าห่มของตน ปิดพื้น เห็นรัศมี

สรีระของพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นเช่นเดียวกับสีผ้ากัมพล ก็เลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง กล่าวว่่า จำเดิมแต่เวลา ที่พระคุณเจ้าเหยียบแล้ว ปรกกายแห่งผ้ากัมพลนี้ เวลาวาวยิ่งนักใด แม้วรรณะแห่งมือและเท้าของข้าพเจ้า ก็จะมีสีเหมือนดอกทองนกเฒ่า ในที่ที่ข้าพเจ้าเกิดแล้ว เกิดอีก ฉะนั้น ขอให้ผัสสะจงเป็นเช่นกับผัสสะแห่งแผ่นผ้าฝ้าย ที่เขายีแล้วถึง ๗ ครั้งเทียว

ท่านบำรุงพระปัจเจกพุทธเจ้าตลอดไตรมาส ได้ถวายไตรจีวร เมื่อเวลาปวารณาแล้ว พระปัจเจกพุทธเจ้ามีบาตรและจีวรบริบูรณ์แล้ว จึงไปยังภูเขาคันธมาสน์ตามเดิม ฝ่ายท่านก็เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษยโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านมาเกิดเป็นบุตรของอสุภเศรษฐี ในจำปานคร เมื่ออยู่ในครรภ์มารดาจนคลอด พวกชาวเมือง นำเครื่องบรรณาการมาให้แก่เศรษฐีเป็นอันมาก เมื่อคลอดแล้ว มีผิวพรรณผุดผ่องดงาม มารดาบิดาได้ขนานนามว่า “โสณะ” ส่วน โกพิริสะ เป็นชื่อแห่งโคตร

โสณเศรษฐีบุตรนั้น เป็นคนสุขุมลชาติ มีโลมาที่ละเอียดย่อนบังเกิดที่ฝ่าเท้าทั้งสอง ได้รับการบำรุงบำเรอจากมารดาบิดาเป็นอย่างดี เพราะบริบูรณ์ด้วยทรัพย์สมบัติ

พระเจ้าพิมพิสารขอทอดพระเนตรโลมาที่ฝ่าเท้า

ครั้นเมื่อพระบรมศาสดาเสด็จประทับอยู่ที่เขาคิชฌกูฏ แขวงกรุงราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าแผ่นดินมคธ ใคร่จะขอทอดพระเนตรโลมาที่ฝ่าเท้าของโสณเศรษฐีบุตร จึงรับสั่งให้ไปเฝ้าพระบรมศาสดา

โสณเศรษฐีบุตร พร้อมด้วยชาวบ้านประมาณแปดหมื่น ก็เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ตามรับสั่งพระเจ้าพิมพิสาร ได้ฟังเทศนาอนุพุทฺธิกา และอริยสัจสี่ ที่พระองค์ตรัสสอนชาวบ้าน ประมาณแปดหมื่น ก็เกิดความเลื่อมใส ได้แสดงตนเป็นอุบาสก แล้วหลีกไป

ขอบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า

ส่วนโสนโคพิริสะ เข้าไปกราบทูลแด่พระบรมศาสดาว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้ฟังธรรมที่พระองค์ทรงแสดง เห็นว่าผู้ครองเรือน จะประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ดุจสังข์ที่ขัดแล้วนั้น ไม่ใช่จะทำได้โดยง่าย ข้าพระพุทธเจ้า อยากจะบวช ขอพระองค์ จงโปรดให้ข้าพระพุทธเจ้า บวชเถิด พระบรมศาสดาทรงให้บวชตามประสงค์

ทำความเพียรอย่างออกฤตแต่ยังไม่บรรลุธรรม

ครั้นโสนโกพิริสะ บวชแล้ว ไปทำความเพียรอยู่ที่ลีสวัน ทำความเพียรเกินขนาด เติบจนกรมไม่หยุด จนเท้าแตกก็ไม่ได้บรรลุธรรมพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงมาดำริในใจว่า บรรดาสาวกของพระบรมศาสดา ที่ปรารภความเพียรแล้ว เราก็เป็นคนหนึ่ง ถึงอย่างนั้น จิตของเรา ก็ยังไม่พ้นจากอาสวะทั้งปวงได้ สมบัติในตระกูลของเรา ยังมีอยู่ ถ้ากระไร เราจะสึกออกไปเสวยสมบัติ และบำเพ็ญกุศลจะเป็นการดีกว่า

พระพุทธองค์ชี้ทางปฏิบัติสายกลาง

ฝ่ายพระบรมศาสดา ได้ทรงทราบว่า พระโสนโกพิริสะปรารภความเพียร เติบจนจนเท้าแตกแล้วคิดเช่นนั้น จึงเสด็จไปถึงที่อยู่ แห่งพระโสนโกพิริสะ ตรัสสอนให้ปรารภความเพียร แต่พอปานกลาง ไม่ยิ่งนัก ไม่หย่อนนัก ยกเปรียบเทียบ ด้วยสายพินสามสาย ครั้นตรัสสอนแล้วได้กลับไปประทับ

พระโสนโกพิริสะ ตั้งอยู่ในโอวาท ที่พระบรมศาสดาตรัสสอน ปรารภความเพียรแต่พอประมาณ ไม่ยิ่งนัก ไม่หย่อนนัก เจริญวิปัสสนา ไม่ช้าไม่นาน ก็ได้บรรลุพระอรหัตผล

เหตุที่คณะในทางผู้ปรารภความเพียร

ครั้นต่อมา ท่านเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระบรมศาสดา กราบทูลว่า พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุผู้เป็นพระอรหันต์ มีอาสวะสิ้นแล้ว จบพรหมจรรย์แล้ว มีกิจที่จำจะต้องทำ ได้ทำเสร็จแล้ว มีภาระของหนัก อันวางแล้ว มีประโยชน์ของตนได้ถึงแล้ว มีธรรมที่ทำให้ติดอยู่ในภพ หมดสิ้นแล้ว รู้ชอบ จึงพ้นแล้วจากอาสวะ ภิกษุผู้อรหันต์นั้น น้อมเข้าไปแล้วในคุณ ๖ สถาน คือ น้อมไปแล้วในบรรพชา ในที่สุด ในความไม่พยาบาทเบียดเบียน, ในความไม่อุปาทานไม่ยึดติด ในความไม่มีตัณหาความอยาก และในความไม่โอวิชา ไม่โมหะไม่หลง

พระบรมศาสดา ได้ทรงสดับแล้ว ตรัสสรรเสริญว่า พระโสนโกปิวิสะ พยากรณ์พระอรหันต์ กล่าวแต่เนื้อความ ไม่นำตนเข้าไปเทียบ และเพราะท่านได้ปรารภความเพียร ด้วยความอุตสาหะอย่างแรงกล้า แต่ครั้งยังไม่ได้บรรลुพระอรหันต์

ต่อมาภายหลัง พระบรมศาสดา มีหมู่ภิกษุแวดล้อม ทรงแสดงธรรมในพระเชตวันวิหาร ทรงสถาปนาพระเถระไว้ในตำแหน่ง เป็นยอดของเหล่าภิกษุ ผู้ปรารภความเพียร (อารหุทธิยาน).

๓๖. ประวัติ พระโปตาลเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระโปตาลเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยาตามลัทธิของพราหมณ์

ออกบวชเป็นขีลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งบุโรหิต ออกบวชเป็นขีล ประพฤติพรตตามลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

โปตาลมาณพ ได้ออกบวชติดตามไปด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีได้ผูกปัญหา ให้ไปกราบทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจดีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สิบสี่

โปตาลมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่สิบสี่ว่า ข้าพระพุทธเจ้า ขอทูลถามถึง ญาณของบุคคล ผู้มีความกำหนดหมายในรูปแจ้งชัด (คือ ได้บรรลุรูปฌานแล้ว) ละรูปารมณ์ทั้งหมดได้แล้ว (คือ บรรลุฌานสูงกว่ารูปฌานขึ้นไปแล้ว) เห็นอยู่ ทั้งภายในภายนอกว่า ไม่มีอะไรเลย (คือ บรรลุอรุพฌาน ที่เรียก อากิญจัญญายตนะ) บุคคลเช่นนั้น จะควรแนะนำสั่งสอนให้ทำอะไรต่อไป

พระบรมศาสดา ทรงมีดำรัสตอบว่า พระตถาคต รู้ภูมิที่เป็นที่ตั้งแห่งวิญญูญาณทั้งหมด จึงรู้บุคคลเช่นนั้น แม้ยังคงอยู่ในโลกนี้ ว่ามีอภัยภัยน้อย ในอากิญจัญญายตนภพ มีความเพลิดเพลินยินดี เป็นเครื่องประกอบลำดับนั้น ย่อมพิจารณาเห็นสหชาตธรรม ในอากิญจัญญายตนฌานนั้น (คือธรรมที่เกิดพร้อมกับฌานนั้น) แจ่มชัด โดยลักษณะสามอย่าง (คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน) ข้อนี้ เป็นฌานอันถ่องแท้ ของบุคคลเช่นนั้น ผู้มีพรหมจรรย์ได้ประพฤติดุจหมดแล้ว

บรรลुरुหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการแก้ปัญหา ไปสาลมาณพ ได้บรรลุพระอรหัตตผล เมื่อจบถาม-ตอบโสฬสปัญหา ไปสาลมาณพ พร้อมด้วยมาณพสิบห้าคน ทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา.

๗๗. ประวัติ พระราชาเถระ

บุพกรรมในอดีต

พระราชาเถระ เมื่อครั้งพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในเรือนตระกูลหนึ่ง ในเมืองหังสวดี ภายหลัง กำลังฟังพระธรรมเทศนาของพระศาสดา เห็นพระศาสดาทรงสถาปนาภิกขุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้มีปฏิภาณ จึงทำกุศลยิ่งยวดขึ้นไปปรารถนาตำแหน่งนั้น ท่านปรนินิบัติพระตถาคตจนตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษยโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธูปาทกาลนี้ ท่านพระราชาเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในนครราชคฤห์ เดิมก็ชื่อ ราชะ สกุลของท่านเป็นสกุลที่มั่งคั่งสกุลหนึ่ง

เมื่อราชพราหมณ์ แก่เฒ่าชรา บุตรภรรยาไม่เลี้ยงดู เป็นคนยากจนเจ็บใจ จึงไปอาศัยเลี้ยงชีพอยู่ กับพระภิกษุในพระเวฬุวันวิหาร ต่อมา ราชพราหมณ์มีความประสงค์อยากจะบวช แต่ไม่มีใครบวชให้ เมื่อไม่ได้บวชสมประสงค์ จึงมีร่างกายซูบผอม มีผิวพรรณหม่นหมองไม่ผ่องใส

พระสารีบุตรระลึกถึงคุณจึงบวชให้

พระบรมศาสดา ทอดพระเนตรเห็นพราหมณ์ จึงตรัสถาม ทราบความแล้ว รับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ใครระลึกถึงอุปการคุณ ของพราหมณ์นี้ได้บ้าง พระสารีบุตรกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าระลึกได้ อยู่ในวันหนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้า เทียวไปบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ พราหมณ์ได้ถวายอาหาร แก่ข้าพระพุทธเจ้าทัพพีหนึ่ง พระบรมศาสดาตรัสว่าดีละๆ สารีบุตร ลัตบุรุษเป็นคนกตัญญูกตเวที ถ้าอย่างนั้น สารีบุตรให้พราหมณ์นั้นบวชเถิด

บวชด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา เป็นองค์แรก

ครั้นทรงอนุญาตให้พระสารีบุตร บวชราหพรหมณ์อย่างนี้แล้ว จึงตรัสสั่งให้เลิก การอุปสมบทด้วยวิธีรับไตรสรณคมน์ ที่ได้ทรงอนุญาตไว้แล้วแต่เดิม ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ทรงอนุญาตให้สงฆ์อุปสมบทกุลบุตรด้วย ญัตติจตุตถกรรมวาจา ท่านพระวระเป็นองค์แรก ในการอุปสมบทด้วยวิธีนี้

เมื่ออุปสมบทแล้ว วันหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา กราบทูลว่า ขอพระองค์จงแสดงธรรมแก่ข้าพระพุทธเจ้าโดยย่อๆ ที่ข้าพระพุทธเจ้าได้ฟังแล้ว จักหลีกออกจากหมู่ อยู่แต่ผู้เดียว เป็นคนไม่ประมาท มีความเพียรส่งจิตไปในภาวนา

พระบรมศาสดาตรัสสอนว่า “วระ สิ่งใดเป็นมาร ท่านจงละความกำหนดพอใจ ในสิ่งนั้นเสีย อะไรเล่า ชื่อว่ามาร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตน มีความสิ้นไป เสื่อมไป เกิดขึ้นแล้ว ก็ดับไป เป็นธรรมดา ชื่อว่ามาร ท่านจงละความกำหนดพอใจ ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นั้นเสีย”

พระวระรับโอวาทที่พระบรมศาสดาตรัสสอนอย่างนี้แล้วเที่ยวจาริกไปกับพระสารีบุตร ไม่นานก็ได้สำเร็จพระอรหัตต์

พระบรมศาสดาตรัสยกย่องว่าเป็นผู้ว่าง่าย ครั้นพระวระ ได้บรรลุพระอรหัตต์แล้ว ท่านพระสารีบุตรมาเฝ้าพระบรมศาสดาฯ ทรงปราศรัยตรัสถามว่า ลัทธิวิหิกของท่านนี้ เป็นอย่างไร พระสารีบุตรกราบทูลว่าเป็นคนว่านอนสอนง่าย เมื่อแนะนำสั่งสอนว่า สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนั้นไม่ควรทำ ท่านจงทำอย่างนี้ อย่าทำอย่างนั้น ดังนี้ ไม่เคยโกรธเลย

พระบรมศาสดา ตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลาย ถือเอาเป็นตัวอย่างว่า ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้ว่าง่ายอย่างวระเถิด เมื่ออาจารย์ชี้โทษสั่งสอน อย่า

ถือโกรธ ควรคบแต่บัณฑิต ที่ตนเห็นว่าเป็นคนแสดงโทษกล่าวชม ให้เป็น
จุดคนขึ้นบอกขุมทรัพย์ให้ เพราะคบบัณฑิตเช่นนั้น มีคุณประเสริฐ ไม่มีโทษ
เลย และได้ตรัสใน**คาถาพระธรรมบท**ว่า

“พึงเห็นบัณฑิตผู้กล่าวสอน ชี้อภัย พุดชมไว้ มีปัญญากว้างขวาง
เหมือนขึ้นบอกขุมทรัพย์ให้ พึงคบบัณฑิตเช่นนั้น เมื่อคบบัณฑิตเช่นนั้น ก็มี
แต่ดี ไม่เสียหายเลย”

เอตทัคคะในทางผู้ว่าง่าย และมีปฏิภาณ

ต่อมา พระศาสดากำลังทรงสถาปนาพระเถระทั้งหลาย ไว้ใน
ตำแหน่งทั้งหลาย ตามลำดับ จึงทรงสถาปนาท่านพระราธเถระ ไว้ในตำแหน่ง
เอตทัคคะ เป็นยอดของเหล่าสาวก ผู้มีปฏิภาณ (ปฏิภาณฉะยยาน) เพราะ
ท่านมีปฏิภาณ สามารถแสดงพระธรรมเทศนาของพระศาสดาซ้ำได้ทันที.

๗๘. ประวัติ พระโมฆราชเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระโมฆราชเถระ ครั้งพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ ถือปฏิสนธิในครอบครัวหนึ่ง ในกรุงหงสาวดี ต่อมากำลังฟังธรรมกถาของพระศาสดา เห็นพระศาสดา ทรงสถาปนาภิกษุรูปหนึ่ง ไว้ในตำแหน่ง เป็นยอดของเหล่าภิกษุสาวก ผู้ทรงจีวรปอน ก็ทำกุศลให้ยิ่งยวดขึ้นไป ประารถนาตำแหน่งนั้น ท่านทำกุศลตลอดชีวิต เวียนว่ายอยู่ในเทวโลกและมนุษย์โลก

ในสมัยก่อน แต่พระกัสสปพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ท่านถือปฏิสนธิในเรือนอำมาตย์ ในนครกัฏฐวาหะ ต่อมาเจริญวัย เฝ้าบำรุงพระเจ้ากัฏฐวาหะ ก็ได้ตำแหน่งอำมาตย์ เมื่อพระกัสสปพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาแล้ว พระเจ้ากัฏฐวาหะทรงสดับว่า พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก จึงส่งท่านซึ่งเป็นอำมาตย์นั้น ไปนิมนต์พระศาสดา มาয়้ง่วนแคว้นของพระองค์ แต่ท่านไปฟังธรรมกถาของพระศาสดาแล้วก็บวช ได้กระทำสมณธรรมอยู่ ถึง ๒๐,๐๐๐ ปี ท่านมีศีลบริบูรณ์ เมื่อมรณภาพ แล้วเวียนว่ายอยู่ในเทวโลก และพรหมโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านพระโมฆราชเถระ มาบังเกิดเป็นบุตรพรหมณ์ ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของพรหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล เพื่อศึกษาศิลปวิทยาตามประเพณีพรหมณ์

ออกบวชเป็นชฎิลตามพรหมณ์พาวรี

ครั้นพรหมณ์พาวรีมี ความเบื่อหน่ายในฆราวาส ได้ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งบุโรหิต ออกบวชเป็นชฎิล บำเพ็ญพรตตาม

ลัทธิของพราหมณ์ ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมือง
อัสดกะและอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

โมฆราชมาณพ พร้อมกับมาณพลิบห้าคน ออกออกบวชติดตาม
ไปอยู่ด้วย และอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีได้ผูกปัญหา ให้ไป
กราบทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจตีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลิบห้า

โมฆราชมาณพ ต้องการจะทูลถามปัญหาเป็นคนที่สอง เพราะถือว่า
ตนเอง เป็นคนมีปัญญาดีกว่ามาณพทั้งลิบหกคน คิดจะทูลถามปัญหาก่อน
แต่เห็นว่าอชิตมาณพ เป็นผู้ใหญ่มาก และเป็นหัวหน้า จึงยอมให้ทูลถาม
ปัญหาก่อน

พระบรมศาสดา จึงตรัสห้ามว่า โมฆราช ท่านรอให้มาณพอื่น ได้ทูล
ถามปัญหาก่อนเถิด โมฆราชก็หยุดอยู่ แต่หลังจากที่มาณพคนอื่น ๆ ได้ทูล
ถามปัญหาเป็นลำดับๆ กันถึงแปดคนแล้ว โมฆราชมาณพ ปราการจะทูลถาม
ปัญหาเป็นคนที่เก้าอีก พระบรมศาสดาก็ทรงห้ามไว้ โมฆราชก็เลยต้องนั่งอยู่
รอให้มาณพอื่นทูลถามถึงลิบสี่คนแล้ว จึงทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลิบห้าว่า

"ข้าพระพุทธเจ้า ได้ทูลถามปัญหาถึงสองครั้งแล้ว พระองค์ไม่ทรง
แก้ประทาน แก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าได้ยินว่า ถ้าทูลถามถึงสาม
ครั้งแล้ว พระองค์จะทรงแก้ จึงได้ทูลถามปัญหาเป็นคนที่ลิบห้าว่า โลกนี้ก็ดี
โลกอื่นก็ดี พรหมโลก กับเทวโลกก็ดี ย่อมไม่ทราบความเห็นของพระองค์
เหตุฉะนั้น จึงมีปัญหมาถึงพระองค์ ผู้ทรงพระปรีชา เห็นลวงสามัญชนทั้งปวง
อย่างนี้ ข้าพระพุทธเจ้า พิจารณาเห็นโลกอย่างไร? มัจจุราช (ความตาย) จึง
ไม่แลเห็น คือจะตามไม่ทัน"

พระบรมศาสดา ทรงตอบว่า "ท่านจงเป็นคนมีสติ พิจารณาเห็นโลก
โดยความเป็นของว่างเปล่า ถอนความเห็นที่ ตัวของเราเสียทุกเมื่อเถิด ท่าน

จะพ้นจากมัจจุราชได้ ด้วยอุบายอย่างนี้ ท่านพิจารณาเห็นโลกอย่างนี้แล มัจจุราชจะไม่แลเห็น”

(นิพพาน คือ ความว่าง เป็นผลของการยุติเหตุ ตัณหา สมุทัย การคลายตัวของจิตออกไปจึงว่าง อ่านเพิ่มเติมหนังสือมนุषย์เล่ม ๑๘-ผู้รวบรวม)

บรรลุลอรหัตตผล และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการปฐจา-วิสัยนาปัญหา โมฆราชมาณพได้บรรลุลอรหัตตผล เมื่อพระบรมศาสดา ทรงตอบปัญหาที่ปิงคิยมาณพ ถามจบลงแล้ว โมฆราชมาณพ พร้อมด้วยมาณพลิปห้ำคนทูล ขออุปสมบทในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

เอตทัคคะในทางผู้ยินดีในจีวรเศร้าหมอง

ท่านพระโมฆราช เมื่อได้อุปสมบทแล้ว ท่านยินดีในผ้าบังสุกุลจีวร ที่ประกอบด้วยความเศร้าหมอง ๓ อย่าง คือ เศร้าหมองด้วยผ้า เศร้าหมองด้วยด้าย เศร้าหมองด้วยเครื่องย้อม ด้วยเหตุนี้ จึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ทรงจีวรเศร้าหมอง (ลูขจีวรธรรมา)

๗๙. ประวัติ พระสุภูติเถระ

บุพกรรมในอดีต

ท่านพระสุภูติเถระ ครั้งเมื่อพระพุทธเจ้า พระนามว่าปทุมุตตระ ยังไม่อุบัติขึ้น ได้บังเกิดในตระกูลพราหมณ์มหาศาล ในกรุงหงสวดี ญาติทั้งหลาย ชานานนามท่านว่า นันทมาณพ ท่านเจริญวัยแล้ว เรียนไตรเพท ไม่เห็นสาระในไตรเพทนั้น พร้อมด้วยบริวารของตน ประมาณ ๔๕,๐๐๐ คน ออกบวชเป็นฤาษี อยู่ ณ เชิงบรรพต ทำอภิญญา ๕ และสมาบัติ ๘ ให้บังเกิดขึ้น แล้วช่วยให้ศิษย์ทั้งหลาย ให้ได้ญาณเหมือนกันนั้น

เมื่อพระพุทธเจ้าพระนามว่าปทุมุตตระ บังเกิดในโลก ท่านนันทดาบส ได้มีโอกาสถวายอุปมาสนะ (อาสนะดอกไม้) แต่พระศาสดามีความเลื่อมใสในพระเถระ ผู้กระทำอนุโมทนาอุปมาสนะ จึงตั้งความปรารถนาต่อเบื้องพระพักตร์พระศาสดาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ด้วยกรรมคือกุศลอันยิ่งใหญ่ ที่ได้ทำมา ๗ วันนี้ ข้าพระองค์ มิได้ปรารถนาสมบัติอื่น แต่ข้าพระองค์พึงเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๒ เหมือนอย่างพระเถระนี้ ในศาสนาพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ในอนาคต พระศาสดาทรงเห็นความไม่มีอันตราย จึงทรงพยากรณ์ แล้วเสด็จกลับไป

ฝ่ายนันทดาบส พึงธรรมในสำนักของพระศาสดา ตามสมควรแก่กาล ไม่เลื่อมจากฉาน ไปบังเกิดในพรหมโลก

สมัยพุทธกาล

ในพุทธบูชาทกาลนี้ ท่านมาเกิดในวรรณะแพศย์ เป็นบุตรของสุมนเศรษฐี ผู้เป็นน้องชายของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในนครสาวัตถี ท่านเป็นผู้มีลักษณะดี ผิวพรรณผ่องใส สะอาด สวยงาม จึงได้นามว่า “สุภูติ” ซึ่งถือว่าเป็นมงคลนาม มีความหมายว่า “ผู้เกิดดีแล้ว”

สาเหตุที่ออกบวช

เหตุการณ์ที่ชักนำให้ท่าน ได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ก็เนื่องมาจากอนาถบิณฑิกเศรษฐีผู้เป็นลุง ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขณะประทับอยู่ ณ ป่าสัถวัน เมืองราชคฤห์ และได้ฟังพระธรรมเทศนา ได้บรรลुเป็นพระโสดาบัน แล้วกราบทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาค เพื่อเสด็จกรุงสาวัตถี

เมื่อพระผู้มีพระภาค ทรงรับอาราธนาแล้ว รีบเดินทางกลับมาสู่กรุงสาวัตถี ได้จัดซื้อที่ดิน อันเป็นราชอุทยานของเจ้าชายเชตราชกุมาร ด้วยวิธีนำเงินมาวางเรียง ให้เต็มพื้นที่ตามที่ต้องการ ปรากฏว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐีต้องใช้เงินถึง ๒๗ โกฏิ จึงได้พื้นที่พอแก่ความต้องการ จำนวน ๑๘ กิลีส (๑ กิลีส = ๑๒๕ คอก) และใช้เงินอีก ๒๗ โกฏิ สร้างพระคันธกุฎีที่ประทับสำหรับพระผู้มีพระภาค และเสนาสนะสำหรับพระสงฆ์สาวก แต่ยังขาดพื้นที่สร้างซุ้มประตูพระอาราม เจ้าชายเชตราชกุมาร จึงขอมอบพื้นที่และจัดสร้างให้ โดยขอให้จารึกพระนามของพระองค์ ไว้ที่ซุ้มประตูพระอารามนั้น “เชตวัน” ดังนั้น พระอารามนี้จึงได้นามว่า “พระเชตวันมหาวิหาร”

ในวันที่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี จัดการฉลองพระวิหารเชตวันนั้น ได้กราบทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ มาเสวยและฉันภัตตาหาร สุกติกุลุมพี ผู้เป็นหลานได้ติดตามไปร่วมพิธีช่วยงานนี้ด้วย ครั้นได้เห็นพระฉัพพรรณรังสี ที่เปล่งออกจากพระวรกายของพระบรมศาสดา สวยงามเรืองรองไปทั่วบริเวณ ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส

ขออุปสมบทในพระธรรมวินัย

เมื่อการถวายภัตตาหาร แต่พระภิกษุสงฆ์โดยมีพระพุทธองค์เป็นประมุขเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสพระธรรมกถาอนุโมทนา

ท่าน สฤติภูมิพี ได้ฟังแล้วยิ่งเกิดศรัทธามากขึ้น จึงกราบทูลขออุปสมบทในพระธรรมวินัย

ครั้นได้อุปสมบทสมความปรารถนาแล้ว ได้ศึกษาพระวินัยปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกจนเชี่ยวชาญ จากนั้น ได้เรียนพระกรรมฐานจากพระบรมศาสดา แล้วปลีกออกไปบำเพ็ญสมณธรรม เจริญวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในป่า ไม่นานนัก ก็ได้บรรลุพระอรหัตผล ลั่นกิเลสอาสวะ เป็นพระอริยบุคคล ชั้นสูงสุดในพระศาสนา

เป็นผู้มีปกติเข้าฌานที่ประกอบด้วยเมตตา

พระสฤติเถระ โดยปกติแล้ว มักจะเข้าฌานสมาบัติ เพื่อแสวงหาความสุข อันเกิดจากการสิ้นกิเลส ท่านประกอบด้วยคุณสมบัติ ๒ ประการคือ:-

๑. อรณวิหารธรรม คือ เจริญฌานประกอบด้วยเมตตา หรือเป็นอยู่อย่างไม่มีข้าศึก(อรณวิหาริน)

๒. ทักขิณียบุคคล คือ เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน (ทักขิณียานัน) แม้แต่พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อได้ทรงทราบว่า ท่านเป็นผู้มีปกติเข้าฌานที่ประกอบด้วยเมตตาเป็นประจำ ไม่เว้นแม้แต่ในขณะบิณฑบาต ก็ยังแผ่เมตตาให้แก่ผู้ถวายอาหารบิณฑบาต อาราธนาให้ท่านจำพรรษา ที่แคว้นมคธ และท่านก็รับอาราธนาตามนั้น

พระเถระจำพรรษากลางแจ้ง

เนื่องจากพระเจ้าพิมพิสาร ทรงมีพระราชกิจมาก จึงลี้ภัยรับสั่งให้จัดเสนาสนะสถานที่พักถวายท่าน ดังนั้น เมื่อท่านมาถึงแล้ว จึงไม่มีที่พัก ท่านจึงต้องพักกลางแจ้ง ด้วยอำนาจแห่งคุณของท่าน จึงทำให้ดินฟ้าอากาศปรวนแปร ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ชาวไร่ชาวนาปลูกพืชผลไม่ได้ผลผลิต ต้องเดือดร้อนไปทั่ว

ความทราบถึงพระเจ้าพิมพิสาร ทรงไคร้ครวญทบทวนแล้ว ทราบชัดว่า เพราะพระเถระจำพรรษากลางแจ้ง จึงเป็นเหตุให้ฝนแล้งไปทั่ว ดังนั้น จึงทรงรีบแก้ไขด้วยการรับสั่งให้สร้างกุฏิถวายท่านโดยด่วน เมื่อกุฏิสำเร็จแล้ว จึงได้อาราธนาท่านให้เข้าพักอาศัยอยู่จำพรรษาในกุฏินั้น จากนั้นฝนก็ตกลงมาชาวประชาภิพากันดีใจ ปลุกพืช ผัก ผลไม้ ก็ได้ผลผลิตดีตามต้องการ ความทุกข์ความเดือดร้อนก็หายไป

เอตทัคคะในทางอรรถนวิหการและทักษิณียบุคคล

ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงทรงยกย่องท่าน ในตำแหน่ง เอตทัคคะเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ๒ ทาง คือ ในทางเจริญญณประกอบ ด้วยเมตตา (อรรถนวิหาริ) และในทางเป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน (ทักษิณียยาน).

๘๐. ประวัติ พระปิงคิยเถระ

ชาติภูมิ

ท่านพระปิงคิยเถระ เกิดในสกุลพราหมณ์ ในพระนครสาวัตถี เมื่อเจริญวัยแล้ว ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์เล่าเรียนศิลปวิทยา ในสำนักของพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นบุโรหิตของพระเจ้าปเสนทิโกศล

ออกบวชเป็นชฎิลตามพราหมณ์พาวรี

ครั้นพราหมณ์พาวรี มีความเบื่อหน่ายในฆราวาส ได้ทูลลาพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกจากตำแหน่งบุโรหิต ออกบวชเป็นชฎิล ตั้งอาศรมอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะ และอาฬกะต่อกัน เป็นอาจารย์ใหญ่บอกไตรเพทแก่หมู่ศิษย์

ปิงคิยมาณพ ได้ออกบวชติดตามด้วยและอยู่ในมาณพ ๑๖ คน ที่พราหมณ์พาวรีได้ผูกปัญหาส่งไปให้ทูลถามพระบรมศาสดา ที่ป่าสาณเจดีย์ แคว้นมคธ

ทูลถามปัญหาเป็นคนสุดท้าย

ปิงคิยมาณพ ได้ทูลถามปัญหาเป็นคนสุดท้ายว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นคนแก่แล้ว ไม่มีกำลังวังชา มีผิวพรรณเหี่ยวแห้งแล้ว ดวงตาของข้าพระพุทธเจ้า ก็เห็นไม่ชัดนัก หูก็ฟังไม่ชัด ขอข้าพระพุทธเจ้า อย่าเป็นผู้หลงฉิบหายเสียในระหว่างเลย ขอพระองค์จงตรัสบอกธรรมเป็นเครื่องละชาติชรา ในอัมตภาพนี้ด้วยเถิดพระเจ้าข้า

พระบรมศาสดา ทรงมีดำรัสตอบว่า ท่านเห็นว่า ชนทั้งหลายประมาทแล้ว ย่อมเดือดร้อน เพราะรูปเป็นเหตุ เพราะฉะนั้น ท่านจงเป็นคนไม่ประมาท ละความพอใจในรูปเสีย จะได้ไม่เกิดอีก

ปิงคิยมาณพ: ทิศใหญ่สี่ ทิศน้อยสี่ เป็นสิบทิศ ทั้งทิศเบื้องบน เบื้องต่ำ ที่พระองค์ไม่เคยเห็น ไม่เคยฟัง ไม่เคยทราบ ไม่ได้รู้แล้วแม้แต่อย่างหนึ่งมิได้มีในโลก ขอพระองค์ตรัสบอก ธรรมเป็นเครื่องละชาติชรา ในชาตินี้เสีย

พระบรมศาสดา: เมื่อท่านเห็นหมู่มนุษย์ อันค้นหาครอบงำ มีความเดือดร้อนเกิดขึ้น อันชาวถึงรอบด้านแล้ว เหตุฉะนั้น ท่านจงอย่าประมาท ละค้นหาเสีย จะได้ไม่เกิดอีก

ได้เพียงดวงตาเห็นธรรม และอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

ในที่สุดแห่งการแก้ปัญหา ปิงคิยมาณพ ได้เพียงดวงตาเห็นธรรม คือได้บรรลุเพียงโสดาปัตติผล เพราะเวลาฟังคำตอบปัญหา มีจิตฟุ้งซ่าน คิดถึงพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นอาจารย์ว่า ลุงของเราหาได้ฟังธรรมเทศนาที่ไพเราะอย่างนี้ไม่ **อาศัยโทษที่จิตฟุ้งซ่าน เพราะความรักใคร่ในอาจารย์** จึงไม่อาจทำจิตให้สิ้นจากอาสวะได้

จากนั้น ปิงคิยมาณพ พร้อมด้วยมาณพลีห้าคน ทูลขออุปสมบท ในพระธรรมวินัย พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้เป็นภิกษุด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

กลับสำนักเพื่อแจ้งการถามตอบปัญหาแก่พราหมณ์พาวรี

ครั้นท่านปิงคิยมาณพ ได้อุปสมบทแล้ว จึงทูลลาพระศาสดา กลับไปแจ้งข่าวแก่พราหมณ์พาวรีผู้เป็นอาจารย์แล้ว แสดงธรรมเทศนาแก้ปัญหา สิบหกข้อนั้นให้ฟัง

บรรลุพระอรหัตตผล

ภายหลัง ได้สดับโอวาทที่พระบรมศาสดาตรัสสั่งสอน ได้บรรลุพระอรหัตตผล ส่วนพราหมณ์พาวรี ผู้เป็นอาจารย์ ได้บรรลุธรรมแต่เพียงชั้น เสนภูมิจิต (อนาคามีผล).

หมายเหตุ

หลักพิสูจน์ว่า มาณพ ๑๖ คนบรรลุพระอรหัตต มาณพ ๑๖ คนได้สำเร็จพระอรหัตผลตามลำดับ เพราะมีหลักพิสูจน์ว่า ตอนที่พระบรมศาสดาทรงแสดงธรรมเทศนาจบลง ทรงชี้แจงว่า เมื่อกลายเป็นที่จบลง แห่งธรรมเทศนากัณฑ์หนึ่งๆ ของมาณพนั้นๆ ต่างก็พากันได้บรรลุพระอรหัตตทุกๆ ท่าน เว้นแต่ปัจเจกมาณพผู้เดียวเท่านั้น ได้เพียงธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรม

ความเลื่อมใสแห่งบุคคล ๔ จำพวก

พระอรรถกถาจารย์ พรรณนาถึงบุคคล ๔ จำพวก อันจะพึงเลื่อมใสได้ด้วยอาการต่างกัน คือ

๑. รูปร่างประมาณิกา ถือประมาณในรูป คือ พอใจในการดูการเห็นบุคคลจำพวกนี้ จะชักจูงให้เลื่อมใสได้ โดยการให้ได้เห็นการแสดงท่าทางต่างๆ อันเนื่องจากการทำพิธี อย่างมีแห่งพระพุทธรูป เป็นต้น

๒. โสฬสประมาณิกา ถือประมาณในเสียง คือ ชอบฟังเสียง บุคคลจำพวกนี้ จะชักจูงให้เลื่อมใสได้ โดยการให้ได้ฟังเสียงอันไพเราะ เช่น การเทศนาโดยท่านอง มีเทศน์มหาชาติ เป็นต้น

๓. ลูษัปประมาณิกา ถือประมาณในของเศร้าหมอง ชอบการประพटीปอน บุคคลจำพวกนี้จะชักจูงให้เลื่อมใสได้ โดยการให้ได้เห็นการประพटीปอน มีการครองผ้าเก่าคร่ำคร่า เป็นต้น

๔. ธัมมัสสประมาณิกา ถือประมาณในธรรม ชอบใบเฉพาะข้อปฏิบัติ บุคคลจำพวกนี้จะชักจูงให้เลื่อมใสได้ โดยการให้ได้ฟังธรรมอันมุ่งกล่าวเฉพาะข้อปฏิบัติ

เนื้อหา : จาก อัสติมหาสาวก : พลเรือตรี รองศาสตราจารย์ ทองใบ ชีรานันท์ทางกูร

(<http://gold58-disciplesofthebuddha.blogspot.com>)

มหาสารจากมหาสาวก ๑๓ รูป

๑. พระอัญญาโกณฑัญญะ (ตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นเลิศทางด้านฝ่ายรัตตัญญู – ผู้รู้ราตรีนาน)

๑.๑ ทางสุดโต่ง ๒ ทาง ไม่ควรเสพ คือ (๑) กามสุขัลลิกานุโยค พัวพันหมกมุ่นในกามคุณ ๕ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, โผฏฐัพพะ (๒) อตตกิลมณานุโยค ทรมานตนให้ลำบาก อดข้าว น้ำ อดนอน ปิดวาจาจนตพูด ฯลฯ เป็นต้น

๑.๒ ธรรมภาสิต “ยังกิณฺณจิ สมุทฺย ฆัมมํ สัพพันตัง นิโรธะธัมมํ มนฺติฯ” สิ่งใดเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดล้วนดับไปเป็นธรรมดา” ท่านบวรลุสดาปัตติผล เป็นสงฆรัตนะองค์แรกในพระศาสนา ต่อมาได้ฟังพระธรรมเทศนา “อนัตตลักขณสูตร” แสดงลักษณะเบญจขันธ์ ว่าเป็นอนัตตา - ความไม่มีตัวตน บรรลุอรหัตตผลพร้อมปัญญาวิคคีย์ทั้งห้า ฯ

๒. พระมหาโมคคัลลานะ (ตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศทางด้านผู้มีฤทธิ์มาก)

๒.๑ พุทธอุบายกำจัดความง่วง ๘ ประการ ได้แก่ (๑) ทำในใจนึกถึงสัญญาที่ครอบงำความง่วงนั้นให้มาก (๒) ตรึกถึงธรรมที่ได้ฟังมาให้มาก (๓) สาธยายธรรมโดยละเอียด (๔) ยอนหูและลูบด้วยฝ่ามือ (๕) ล้างหน้าและแขนมองดูทิศและดวงดาว (๖) นึกถึงอาโลก สัญญาสำคัญว่ากลางวันไว้ใจ ทำจิตให้มีแสงสว่าง (๗) เดินจงกรมกลับไป - กลับมา คลีคลาย-ออกจ๋าๆ มีจิตไม่คิดฟุ้งซ่านไปภายนอก (๘) สำเร็จสี่ทิสายาสน์ ตะแคงขาซ้อนเท้าเหลื่อมกัน ทำในใจว่าจะลุกขึ้น ครั้นตื่นให้รีบลุกทันที

๒.๒ ทรงตรัสสอนอีกว่า (๑) จักไม่ชูงวง ถือตัวเข้าไปสู่ตระกูล (๒) **จักไม่พูดคำซึ่งเป็นเหตุให้เถียงกัน** (๓) นั่ง นอน ในที่สงัดตามลำพังตามสมณวิสัย

๒.๓ ทรงตรัสตอบคำถาม ว่า “ข้อปฏิบัติที่เป็นเหตุให้สิ้นตัณหา คือ ธรรมทั้งปวงไม่ควรอุปาทาน ยึดมั่นถือมั่น ไม่พึงยึดติด เมื่อใดประสบ เวทนา สุขก็ตาม ทุกข์ก็ตาม ไม่สุข - ไม่ทุกข์ ก็ตาม ให้พิจารณาเห็นความเป็นอนิจจังชั่วคราว ไม่ยั่งยืน ไม่ควรยึดติด พึงเบือนหน้า พึงดับ สละคืนใน เวทนาทั้งหลาย (รวมถึง กาย เวทนา จิต ธรรมทั้ง ๔ ฐานด้วย) ย่อมน้อมไปในธรรมที่สิ้นตัณหา คือ นิโรธนิพพาน” ท่านบรรลุอรหัตผลด้วยพุทโธวาท ภายหลังจากบวชแล้วได้เจ็ดวัน ฯ

๙. พระอัสสชิเถระ

“ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุ และ ความดับของธรรม นั้น มีปรกติ ทรงตรัสสอนอย่างนี้ เย ธัมมา เหตุ ปภวา เตสัง เหตุง ตถาค โต เตสฺสญ โยนิโรโจ เอวัง วาที มหาสมโณ” อุปติสสปริพาชก และ สหาย รัก โกลิตปริพาชก ได้ดวงตาเห็นธรรมด้วยธรรมบทนี้ที่พระอัสสชิเถระแสดง ธรรมให้ฟังฯ

๑๑. พระนาลกเถระ

ประพจน์โมโหในยปฏิบัติ “ พึงทำจิตให้เสมอในสัตว์ บุคคลทั้งปวง ไม่เลือกที่รัก - ไม่มักที่ชังในทางโคจรเที่ยวไป ใครด่าว่าไม่โกรธโทมนัส ขัดเค้น ใครไถวันบเคารพยำเกรงก็อย่าใครตอบ จงทำใจให้เสมอ ให้ ปราศจากโทษ อย่ามีมานะ ยกย่องพองตน กิริยาเย่อหยิ่งยกย่องพองตน พึง ขจัดเสียจากขันธสันดานฯ”

การปฏิบัติโมโหอย่างอุกฤษฏ์ มีชีวิตอยู่ได้เจ็ดเดือน การปฏิบัติ มัชฌิมา อย่างกลาง อยู่ได้เจ็ดปี ถ้าปฏิบัติมทุ อย่างอ่อน อยู่ได้สิบหกปี ใน พุทธกาลหนึ่งจะมีภิกษุประพจน์โมโหในยปฏิบัติบรรลุอุกฤษฏ์เพียงองค์เดียว เท่านั้นคือพระนาลกเถระท่านนี้ ฯ

๑๓. พระยส

ฟังธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์ด้วย “อนุปปพพิกกา” คือถ้อยคำที่

กล่าวโดยลำดับ ๕ อย่าง ได้แก่ ทาน ศีล สวรรค์ โทษของกามาวจรสวรรค์ และเนกขัมมกถาการปลีกตัวออกบวช และ ต่อด้วย “อริยสัจ ๔” บรรลุอรหัตต์

พุทธสาวกหลายองค์ ได้ฟังธรรม ๒ บทนี้ ต่างก็บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน เช่น สหายพระยสะทั้ง ๔ พระมหากัปปินเถระ และพระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวาร ๑๑ นหุต (๑๑ หมื่น) บรรลุโสดาปัตติผล เป็นต้นฯ

๑๖. พระกุมารกัสสปเถระ (ตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศทางด้านผู้แสดงธรรมอันวิจิตร) สหายเก่าเป็นพรหมอนาคามีชั้นสุทธาวาส ที่เคยบำเพ็ญสมณะธรรมร่วมกันมาในชาติก่อน ลงมาหาท่านแล้วผูกปัญหาให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า จนบรรลุอรหัตตปฏิสัมภิทา มีพุทธสาวกหลายองค์ที่ได้รับอานิสงส์จากสหายเก่าในอดีตชาติเช่นนี้บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน เช่น พระสภียเถระ พระพาหิยทวารจิริยะ เป็นต้น

ดังนั้น จึงควรกรวดน้ำอุทิศบุญให้สรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วทั้งโลกธาตุ รวมทั้งญาติมิตรสาโลहितทั้งหลายอย่างไม่มีประมาณ บ่อยๆ เนื่องจาก ฯ

๑๘. พระรัฐपालเถระ พระเจ้าโกรพพะยะ เสด็จประพาสอุทยานทอดพระเนตรเห็นพระรัฐपालเถระ ได้ตรัสถามว่า “คนบางคนที่ออกบวชเพราะความเลื่อม ๔ อย่าง คือ ลิ่นโมคคัลลย ลิ่นญาคติ ป่วยเจ็บ และ แก่ชรา ความเลื่อมเหล่านี้ไม่ปรากฏแก่ท่าน เหตุใดท่านจึงออกบวช” พระรัฐपालเถระ ได้แสดงธรรมเทศ ๔ ข้อ ที่ได้ฟังมาจากพระพุทธเจ้าว่า

“โลกคือหมู่สัตว์ อันชวนำเข้าไปใกล้ความตาย ไม่ยั่งยืน” (อนิจจตา ชั่วคราว)

“โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีอำนาจป้องกันได้ ไม่เป็นใหญ่เฉพาะตน” (อนัตตตา)

“โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป” (ทุกขตา)

“โลกคือหมูลัตร พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่อิมในกาม เป็นทาสแห่ง ตัณหา” (อสุภะ) ท่านมีตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศด้านผู้บวชด้วยศรัทธา ฯ

๒๓. พระอรุเวลกัสสปะ พระพุทธรองค์ทรงตรัสแสดงธรรมเทศนา “อาทิตตปริยายสูตร” แสดงอายตนะภายในทั้ง ๖ มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ว่าเป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือ ราคะ โลภะ โมหะ เป็นต้น ผู้ได้สดับ และรู้เท่าทัน ย่อมเบื่อหน่าย คลายกำหนด ไม่ยึดติดในสิ่งเหล่านั้น ปรากฏว่า ท่านพร้อมด้วยน้องชายสองคน และ บริวารชฎิลรวม ๑,๐๐๓ คน บรรลุ อรหัตตผล ท่านมีตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศด้านผู้มีบริวารมาก ฯ

๓๓. พระมหากัจจายนเถระ พระพุทธรองค์ทรงตรัสสรรเสริญว่า ท่านเป็นผู้ฉลาดมีปัญญา สามารถอธิบายความแห่งคำย่อให้ละเอียดพิสดาร กว้างขวาง ดังใน “ภักทเทรตตสูตร” ว่าด้วยผู้มีราตรีเดียว เจริญอยู่ด้วยความไม่ประมาท ดังข้อความตัวอย่างเช่น

“ไม่สุดโต่งไปในส่วนข้างปลายทั้งสอง รู้ส่วนข้างปลายทั้งสอง และ **ไม่ติดอยู่ในส่วนท่ามกลาง** ไม่ทะยานอยากไปในทิศเบื้องบนที่ยังมาไม่ถึง (อนาคต) ในทิศเบื้องต่ำที่ละไปแล้ว (อดีต) และไม่ทะยานอยากในท่ามกลาง (ปัจจุบัน) อันจะทำความพอใจมาผูกวิญญาณเอาไว้ อย่างนี้...ชื่อว่าไม่อ่อนแอคลอนแคลนในธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ละความเชื่อมั่นว่าเป็นของเรา เสียได้ จะละทุกข์ ชาติ ชรา มรณะ ในโลกนี้ได้”

ท่านได้ตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศด้านผู้ฉลาดอธิบายความย่อให้พิสดาร ฯ

๔๖. พระพาหิยทวารัจริยะ พระพุทธรองค์ ทรงแสดงพระธรรมเทศนา “ให้รู้จักควบคุมอินทรีย์ทวาร ๖ มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อเห็นรูปก็ให้ ลึกแต่ได้เห็น ได้ยินเสียง...ก็ลึกแต่ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส สัมผัส ก็ให้ลึก แต่...อย่ายินดียินร้ายในสิ่งเหล่านั้น” ได้บรรลุอรหัตตผล พร้อมด้วย ปฏิสัมภिता ขิปปาภิญญา เป็นเอตทัคคะฝ่ายข้างตรัสรู้เร็ว และตรัสสอน พระมหาสาวกองค์ที่ ๗๑ พระปุนณฺณสุนาปรีตเถระ ในเรื่องเดียวกันนี้ด้วย

คำว่า “สักแต่ว่า” ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า “ช่าง” หรือ “ท่ามกลาง” แปลว่า วางนิโรธนิพพาน ทารายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือ มนุษย์เกิดมาทำไม เล่ม ๑๘ ๑

๔๗. พระนันทกเถระ (ตำแหน่งเอตทัคคะผู้เลิศฝ่ายช้างให้อิวาท แก่ทางภิกษุณี “ภิกษุโนวาทกานัง”) ท่านแสดงธรรมเทศนา ว่าด้วยเรื่องอายตนะ ๖ (ตา หู ฯลฯ) แก่ทางภิกษุณีประมาณห้าร้อย ได้บรรลุอรหัตต์ทั้งห้าร้อยองค์ อายตนะเป็นหนึ่งในวิปัสสนาภูมิ ๖ (ขั้นที่ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทริย์ ๒๒ อริยสัจ ๔ และปฏิจลสมุปบาท๑๒) เป็นเนื้อหาสาระแก่นธรรมของพุทธศาสนา ฟังใส่ใจสดับให้จงดี ๑

๖๒. พระนันทกเถระ (ศิษย์พราหมณ์พาวรี) พระพุทธองค์ ทรงตรัสตอบศิษย์พราหมณ์พาวรี ผู้เห็นว่า “ผู้ใดละอารมณ์ที่ตนเห็น, ได้ยิน ฯลฯ เป็นต้น ได้ฟัง, ได้รู้ และคือวัตร กับวิธีการเป็นอันมาก และค้นหาเป็นโทษที่ควรละ แล้วหาอาสวะมิได้ ย่อมข้ามพ้นชาติ ชราได้” บรรลุอรหัตต์และทรงตรัสตอบพระมหาสาวก องค์ที่ ๖๔ พระหมกเถระ ทำนองเดียวกันนี้บรรลุอรหัตต์อีกด้วย ๑

๗๘. พระโมฆราชเถระ (ตำแหน่งเอตทัคคะผู้เลิศทางด้านผู้ทรงจิตรเศร้าหมอง) ทรงตรัสตอบคำถามพระโมฆราชเถระว่า “ท่านจงพิจารณาเห็นโลก โดยความเป็นของว่าง ถอนความเห็น ว่า อัตตา ตัวตน ของตนออก (ไม่มีตัวเองในเห็น, ได้ยิน ฯลฯ) เสียทุกเมื่อ จะพ้นจากมัจจุราษเสียได้ ด้วยอุบายอย่างนี้มัจจุราษจะไม่แลเห็นฯ” ท่านได้ฟังแล้วบรรลุอรหัตต์ ๑

รวบรวมสาระสำคัญไว้จำนวน ๑๓ รูป มีเนื้อหาแห่งพระสัจธรรมอยู่บนพื้นฐานของการไม่ติดยึด บนพื้นฐานของนิพพานอยู่เองแล้ว! (ผู้รวบรวม)

รายชื่อผู้บริจาคเงินร่วมพิมพ์หนังสือชุดมนุษย์..เกิดมาทำไม ? เล่ม ๑๗-๑๘

สายบุญ พระอาจารย์สุวัฒน์ สุวฑฒโน

รวมเงิน ๗๕,๕๓๐ บาท

รายละเอียด ๕,๐๐๐ บาท : นางจงถนอม พิทักษ์วงษ์ และบุตร, คุณแม่ม่วย-คุณกลิสรา รุ่งมณี

รายละเอียด ๕,๐๐๐ บาท : คุณจิตารินทร์ แสงรัตน์เสฏฐ์, คุณสันหัด ดัฒนาพันธ์,

รายละเอียด ๓,๐๐๐ บาท : คุณวิเชียร ปิยะวารการ, คุณสมชาย-คุณดุริณี-ด.ญ.ณัฐริดา ศุภปัญญาพงศ์

รายละเอียด ๒,๕๐๐ บาท : คุณมณี สวามีภักดิ์ (๒,๖๒๕), คุณปริญญา อยู่หาญ, คุณสมพล อัฒรตติพันธ์, คุณธนิตศักดิ์-คุณณัฐนันท์ พิศาลกุลพัฒน์

รายละเอียด ๒,๐๐๐ บาท : คุณไพโรจน์ แยมเอิบศิลป์, บริษัทสหพันธ์ส่งเสริมการเกษตร จำกัด, คุณหทัยชนก พินทอง อุทิศให้คุณพ่อสราวย พินทอง, คุณสมพร-คุณชัชชุลี สมุทรคุณ, คุณจบ อินโท, คุณแม่ทองปาน ปานสมบุญ-คุณสมจิตร พานิชพันธ์ และครอบครัว-คุณบรรจง พานิชพันธ์ และครอบครัว-ครอบครัวโตจีน-ครอบครัวปานสมบุญ-ครอบครัวแสงช้า-ครอบครัวมีทอง-คุณชน ปานสมบุญ และครอบครัว-ครอบครัวจันทร์กลิ่น-คุณศักดิ์ดา ชวัญตา ปานสมบุญ-ครอบครัวอัยยาจิรกุล

รายละเอียด ๑,๕๐๐ บาท : คุณพงศา ศุภจรรย์วตร, คุณเพชรพร บุตรอินทร์, คุณฉัตรป้อง จัตรภูติ

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : คุณยุทธนา วีรเหลื่อง, คุณจินตนา รัตนจรัสโรจน์, คุณชุมพล-คุณทรายทอง เลหาชนาคม, คุณอภรณ์ ยงพานิชย์, คุณพิชย พิชัยสวัสดิ์, ร.ต.อ. รุ่งเกียรติ ใจบุญ, คุณสันหนิ ดิษยบุตร

รายละเอียด ๑,๑๐๐-๑,๐๐๐ บาท : คุณประเทือง เข้มอนุสุข และบุตรหลาน, พระมนู พงษ์ศิริเจริญ, คุณนริศ-นางรุ่งอรุณ ตรณโณาส, คุณบุญมา อินทรภาณี, คุณอภิเศก วัฒนมงคล, น.ท.วิเชียร จันทรเรือง-คุณมาโนช ยี่ภู่, คุณอรุณฯ ลิ้มเทียมเจริญ, คุณนุชนารถ บุญฤทธิ์ศรีพงษ์, จ.ส.อ.ขวัญชัย ทิมทอง-ปรณาพันธ์ดวง, กลุ่มเพื่อน ม. ๖/๒ ช.น.พ.,

รายละเอียด ๘๐๐-๗๕๐ บาท : คุณเจษฎา สิงห์อรุณ และครอบครัว

รายละเอียด ๕๐๐ บาท : จ.ส.อ. ธนัตถ์พงษ์ พัสธูรา (๖๒๕), คุณชะโรจน์ วรแสน, คุณเกียรติศักดิ์-ลำลิบั้น, คุณก้องเกียรติ จินดาคักดิ์, คุณสามารถ วราดีชัย, เรือโทหญิงอรรณพ หยวกิม, คุณชนรรถ-คุณเนตรฟ้า-น.พ.ปาลณัม-พ.ญ.ศิริพร-คุณเป็ณณวิชัย-ด.ช.พีรวัส ศรีอรันต์, คุณภาววัฒน์ ไรจน์วุดัย, คุณประพันธ์ เนตรหาญ, คุณเกษร วีระชาติ, คุณประทีป บุญทราพงษ์, คุณอำไพ ดำริ่มงกิจ และครอบครัว, คุณบานเย็น เฟื่องดำ, คุณศิริพร จันทนพันธ์, คุณกรรณิกา พูนสวัสดิ์พงศ์ (๓๘๐), คุณวิชัย ไตรกิจวัฒนกุล

รายละเอียด ๒๕๐ บาท : พล.อ.ต. ศิรศักดิ์ ชุ่มเสนา, คุณวรรณมา กลิ่นจันทร์, คุณรพีพรรณ งามพร้อมวงศ์, คุณศรดา ก้อนทองคำ, คุณอัมพร ศิริวาจาณะ, คุณอาณนั กิตติคุณไพโรจน์

รายละเอียด ๒๐๐ บาท : คุณกรรองกาญจน์ พรหม่อง, คุณภาวิตา อารัมภ์

รายละเอียด ๑๒๕ บาท : คุณกัลยาณี บุญถม, คุณสมพร หวันหอม

สายบุญ นายสนอง เชื้อไทย รวมเงิน ๑๑,๐๒๕ บาท

รายละเอียด ๒,๐๐๐ บาท : คุณสนอง เชื้อไทย

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : พ.ต.สุวิทย์ เชื้อไทย, คุณชญานี เชื้อไทย, คุณภาวดี คำขาว

รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท : คุณเรณู ่องอาจ, คุณมาลี ละอองแก้ว (๗๗๕)

รายละเอียด ๕๐๐ บาท : คุณชนัน ฤกษ์อาษา, คุณคมกฤษ์ พลอยศรี, คุณเสรี ปัญจมนิ, คุณบุญเรือน คีลาขาว, คุณน้ำเชื่อม มณี, คุณดวงพร ราษฎร์จิตร, คุณนันทภัทร เอื้ออิทธิพล

สาขานายกฤษฎีการพงศ์ ฤทธิเรืองเดช การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

รวมเงิน ๓,๐๐๐ บาท

รายละเอียด ๖๒๔ บาท : คุณนาย คมสันต์ แน่นอุดร

รายละเอียด ๕๐๐ บาท : คุณละม่อม-จินฎาพงษ์ ฤทธิเรืองเดช, คุณจักรเพชร มัทราช, นายวัฒนา สันหัตพร้อม,

รายละเอียด ๒๕๐ บาท : คุณไพเราะ ทิมทอง,

รายละเอียด ๑๒๕ บาท : คุณวันเพ็ญ ประทุม, สิทธิกร พรหมถาวร, คุณธนาวิชญ์ กลีบเมฆ, คุณพันธ์ลี ไหวหารดี, คุณกฤษฎา กลีบเมฆ

สาขานายคุณพรณศิริ ฤทธิเรืองเดช บริษัท พีซีเอ็ม คอนสตรัคชั่น แมททีเรียล จำกัด

รวมเงิน ๘,๕๐๐ บาท

รายละเอียด ๓,๐๐๐ บาท : คุณสฤณีพรพงศ์-คุณพรณศิริ-ด.ช.ศิริพงษ์ญาณ ฤทธิเรืองเดช

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : คุณณัฐพัชร สังข์เผือก,

รายละเอียด ๖๒๕ - ๕๐๐ บาท : คุณดวงพร บัวบุษชาติ, คุณสุภาวดี วิจักขณ์สุรการย์

รายละเอียด ๓๗๕ บาท : คุณเชิดชัย-คุณรุ่งฤดี-คุณชัยวิทย์ จึงประเสริฐ (๓๗๕ บาท)

รายละเอียด ๒๕๐ บาท : คุณนฤพนธ์ พัฒมี, กรรณิการ์-นายสมุทร และครอบครัว-ดวงสมร นาคสะอาด, จ.ส.อ.สมชาย-คุณสาวลักษณ์-ด.ญ.สุวิมล สัมพันธ์, คุณสุชาดา จันทร์คงประติษฐ์, คุณมนธยา ศรีเพชร, คุณอัมพร ผมหอม, คุณชยุตรา ศิริไกรวัฒนาวงศ์

รายละเอียด ๑๒๕ บาท : คุณเปาโลศักดิ์สิทธิ์ ศรีไพบลย์, คุณเปาโล ศักดิ์สิทธิ์ ศรีไพบลย์, คุณปานิสรา อารี, คุณจันทร์ทิพย์ ประสานพันธ์, คุณดวงใจ ไทยวัฒนาตระกูล, คุณสุนทร แซ่เฮง, คุณยุพา แซ่ฮึ้ง, คุณนางฉลวย เอื้ออำพรเสรี, คุณธัญวรัตน์ วัฒนพงศ์ศิริ

สาขานายอาจารย์สุภาณี พิทักษ์วงษ์ โรงเรียนนวมิยวชิรปราการวิทยาคม

อ.เมือง จ.กำแพงเพชร รวมเงิน ๖๖,๘๓๐ บาท

รายละเอียด ๓๐,๐๐๐ บาท : คุณแม่ศิริ-คุณสุวรรณา-คุณวิภา พิทักษ์วงษ์-คุณสุกัญญา-ร.ต.ต.สมศักดิ์ กล่อมเกล้า และครอบครัว

รายละเอียด ๒๐,๐๐๐ บาท : อาจารย์สุภาณี-นางสาวกานต์สินี พิทักษ์วงษ์

รายละเอียด ๔,๕๐๐ บาท : คุณกาญจนา อยู่เอม

รายละเอียด ๒,๕๐๐ บาท : คุณศิริรักษ์ ยศปัญญา และครอบครัว

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : คุณสุภาพ-คุณพันธุ์ศิริ สายทองอินทร์ และครอบครัว, คุณพรทิพา วรรณสมัย และครอบครัว

รายละเอียด ๕๐๐ บาท : คุณยายจิ้น สุภดิษฐ์, คุณจำเนียร-คุณสมสุข-คุณเกษิณี พิมพ์แดง, คุณสุจิตรา-คุณขวัญภิญโญ ตันตลาภิรักษ์, คุณสุวิน คันธขุมภู และครอบครัว, คุณนฤมล สุดไทย และครอบครัว, ทนายพงษ์ศักดิ์-คุณวันเพ็ญ จงสวัสดิ์ และครอบครัว, คุณเพลินพิศ เจริญบุญ และครอบครัว, คุณสมจิตรา

รายละเอียด ๓๐๐ บาท : คุณสมพงษ์ กระต่ายทอง และครอบครัว, คุณเช่นชนก-คุณสมบุรณ์-คุณพงศ์กร ลืออินทร์, คุณสุเทพ-คุณอารีรักษ์ ปานพรหม และครอบครัว

รายละเอียด ๒๕๐-๒๐๐ บาท : คุณเชื้อทิพย์ เกสรทอง, คุณไพศาล-คุณเมทินี เรียนทัพ และครอบครัว, คุณอุทัยวัลย์ อินแนม และครอบครัว, คุณยายแก้ว หล้าเพ็ญ, คุณวันสนันท์ พุทธิอินทร

รายละเอียด ๑๒๕-๑๐๐ บาท : คุณพิชัย บำรุงพงษ์ และครอบครัว, คุณอัญชลี ตีบุ-คุณอัจนรา ไชยโย, คุณสุนทร อุตมหาราช, คุณอัจนรา-คุณกัญญาณัฐ ไชยโย, คุณเช้น ชุ่มเย็น และครอบครัว, คุณสุรติ ช่างย้อม และครอบครัว, คุณวรวิทย์ ดำรงทรัพย์ และครอบครัว, คุณวิมลลสิ มุสิกะปาน และครอบครัว, คุณตุ๊ก, คุณฝน

รายละเอียด ๘๐-๕๐-๒๐ บาท : คุณสุวรรณ เนื่องเกิด และครอบครัว, คุณสุวิชา เกิดขำ และครอบครัว, คุณสังเวียน พรหมบุตร และครอบครัว, คุณสรวิชัย ทองที และครอบครัว, คุณจิราภรณ์ ดัษฎาวรรต และครอบครัว

สาขานายแพทย์ วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล

รวมเงิน ๕,๓๐๐ บาท

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : คุณทองสุข ภูมิปัญญาพงศ์, คุณเดช-คุณสุวัฒนา มีขันหมาก

รายละเอียด ๕๐๐ บาท : คุณวัฒนา วัฒน, คุณรัตน ท้องศิริ,

รายละเอียด ๓๐๐-๒๕๐ บาท : คุณกมลทิพย์ อยู่พงษ์ไพฑูรย์, คุณวิภา พงศ์ธรรมาพานิช, คุณสมพิศ เทพภักดี, ครอบครัวรักอยู่-ไข่กลิน

รายละเอียด ๑๒๕-๑๐๐ บาท : ด.ช.พงศ์กร พงศ์ธรรมาพานิช, ด.ช.ทรงเดช พงศ์ธรรมาพานิช, คุณมาศภูมิ นิยมพาลี, คุณเสาวนีย์ จิราภรณ์, คุณปัญญานา เมฆพัฒน์, กลุ่มนักเรียน รร.วัดสิงห์

สาขานายแพทย์ พัทธการแพทย์ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม

รวมเงิน ๒๒,๑๕๐ บาท

รายละเอียด ๖,๒๕๐ บาท : สาขานายแพทย์คนิดา แซ่มพวงงาม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

รายละเอียด ๑,๒๕๐ บาท : พ.ต.ท. กัมปนาท รักษาเนาเวศ, คุณสุวิทย์ วิจิตรโสภาค

รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท : คุณพ่อไพฑูรย์-คุณแม่สมร-คุณสุริยา กองศรีมา-คุณธรรมาภรณ์ กองศรีมา และญาติมิตร, คุณสุทธดา พรหมกมล, คุณชุตติกาญจน์ แซ่ภู, นายพลภัทร-นางสายสวาท-ผศ.นพ. สิริภาพ-นายพัชร-นางธาริณี-ด.ญ.ณัฐดา-ด.ญ.ลาภิสรา ทัพมงคล (๘๗๕)

รายละเอียด ๕๐๐ บาท: คุณปิยะ ชุนประเสริฐ, คุณวิลาวัลย์ ฉันทพิภพ, คุณธีระศักดิ์ ณ นคร, คุณปัญจรัตน์ แก้วเกิด, คุณอาทิตย์ ฤทธิรงค์ (๔๐๐), คุณชัยเดช รัตนโกมล และครอบครัว

รายละเอียด ๒๕๐ บาท: คุณณัฐกัญญาณ์ อภิรักษ์สันติกุล, ปลิดา สิทธิสกุลเดช และครอบครัว, ศิริพร ปรีชา และครอบครัว, สุกัญญา เลิศวีระศักดิ์ และครอบครัว, คุณณรงค์ชน อุดมกุลศิริ, คุณพิมพ์ประไพ วิบูลย์, คุณสุวัฒนา ส่งปรารถ, คุณอัฐพัชญ์ สวัสดิ์พิพัฒน์, คุณอนุชา ยอดศรี, คุณสุภาว ศิริชัยรัตน์, คุณนันทนาถ ศานติวรรณ, คุณณัฏฐา สุขเกษมพร, คุณทศนัย พุทธิตระกูล

รายละเอียด ๑๒๕ บาท: คุณจิตติมา จงจิต, คุณจุฬารัตน์ ทองวัฒน์, คุณกัมก้อง แซ่พู่, คุณจิระพลทรัพย์ศิริ, คุณอดิเทพ บัวกระสินธุ์, คุณไสว ไชยแสง, คุณพัชฌาภิมา ปริญาผล, คุณวรจักร บุญประชม, คุณวันวิสา สิทธิแพทย์, คุณรักษมน มงคลภัทรธน, คุณสิริเดช เกียรติหนูหนทวี, คุณเพ็ญสิริ แก้วสาร, คุณวรพจน์ บุญประเสริฐ, คุณสุธิดา สุทธิปัญญา, คุณเคียวพร นาคทั้ง, คุณสถิตชัย สุวรรณนิมิต, คุณศตพล วิมลเนติกร ปิยาภานนท์, คุณวิภาว แสงสกุล อุทิศให้นายสังวร แสงสกุล, คุณรุจิรัตน์ กาวาลา, คุณวีรชัย วิถีพานิช, คุณสุดธิดา ธรรมชุตพร, คุณนพดล สุทธิเนียม, คุณวิเชียร เผ่าชู, คุณกานต์มณี ยี่กุลสังข์, คุณพิรุฬห์ พิมพ์วัน, คุณอดิสร เศรษฐพิพัฒน์กุล

สาายบุญ คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ

รายละเอียด ๒๗,๕๓๐ บาท : สถานธรรมเทียนจงจัน

รายละเอียด ๑๕,๔๗๐ บาท : มูลนิธิจริยธรรมพร้อมคุณ

รายละเอียด ๔,๗๓๕ บาท : ร้านหนังสือกระวี

รายละเอียด : ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม จรัญสนิทางค์ ๗๕(๔,๐๐๐), พระสุวิมล (๓,๐๕๐), คุณพรเทพ บุญประมวล(๒,๕๐๐), คุณดวงกมล-คุณไพบูลย์-คุณศิริพร จินตสุภาวรักษ์-คุณเคิวิรัตน์ เครือสอน (๒,๐๐๐), ว่าที่ร้อยตรีสมนึก จิตอามาตย์ (๑,๕๐๐), จ.ส.อ.ชนัตถ์พงษ์ พัสตูลาร์ (๑,๐๖๕), คุณแม่เอี้ยวเจียง แซ่ลิ้ม-คุณรัตนา-คุณนงลักษณ์-คุณนงเยาว์ เศรษฐพิลักษ์ (๑,๐๐๐)

รายละเอียด ๗๐๐-๕๐๐ บาท : คุณแมนสรวง บุญเย็น, คุณเนนท้าวผิ่น ลวักเศรษฐศิริ และครอบครัว (๗๐๐), คุณสุภาพษ์ รักษ์กุลบุตร (๖๒๐), คุณอนันต์ เจียรวงศ์ (๖๐๐), คุณอาทร อมละขันธ์ และครอบครัว, คุณแม่อุเอีย แซ่ตั้ง-คุณชวწყัย-คุณศศิมนต์-คุณภาพพิพัร-คุณธนิตสรณ์-คุณชัยศพิพัฒน์ศิริขจร และครอบครัว อุทิศให้คุณแม่มุ่ยเอียง แซ่ลี (๕๐๐), คุณอดุลย์-คุณทิพวรรณ-คุณพัฒนา-คุณอนันต์-คุณจตุรงค์ ดุลยพีรติส และครอบครัว (๕๐๐), คุณสมิตรา ผลประสิทธิ์กุล และครอบครัว (๕๐๐)

รายละเอียด ๔๕๐-๕๐ บาท : คุณสาวตรี ทรายคำ(๔๕๐), คุณยายธีรา พิมพ์มางษ์(๒๘๔) อุบลราชธานี
โชติกา วัดพิพัฒน์มงคล(๒๘๐), ผู้แม่ประสงค์ออกนาม-นครสวรรค์ (๒๐๐), คุณอรรคเดช บุญไชย
(๑๑๐), คุณเสาเอก รุ่งกลิ่น(๑๐๐), พ.ต.อ.ประจักษ์-คุณดวงกมล นาคศรีสุข (๑๐๐), คุณเชิดศักดิ์
เข็มนาค(๑๐๐), คุณนัยรัตน์-คุณพัทธธีรา-คุณพินนัท-คุณไรวรินทร์-คุณนันทวัฒน์ ลภัสเศรษฐศิริ-
ด.ช.วีรวิทย์ พัฒนวิบูลย์ อุทิศให้คุณสุเทพ มาณีวัฒน์-คุณพ่อเติกฮ้อ แซ่ตั้ง-คุณแม่เติกฮ้อ แซ่ลี
(๑๐๐), คุณพรศักดิ์-คุณรัชฎาพร-คุณตรีประดับ อุทัยเศรษฐวัฒน์ อุทิศให้คุณย่าเข็มเกี้ยว แซ่ฮึง-
คุณพ่อวิรุฬห์-คุณแม่ลู่ภาพร-คุณธีระพล-คุณพงศธร-ด.ญ.สุชาดา-ด.ช.พิสิฐ-ด.ช.ตรีจักร เรื่องเดชมงคล
คุณสมศักดิ์ ตูปัญญาภานก-คุณฮักยัง แซ่ตั้ง-คุณประสิทธิ์ สันติวรพงศ์-ด.ช.ทวีชัย พัชชาวณิกุล-
คุณพ่อเชียงจิว แซ่ตั้ง-คุณแม่เง็กหงษ์ แซ่ฉั่ว-คุณแม่วิภา ผลใหญ่ (๑๐๐), คุณเนลีย ทองโกมพ(๕๐)
บริจาคผ่านคุณจิตติภาพันท์ อีสริยถุทานนท์

รายละเอียด ๒๐๐-๑๐๐ บาท : คุณลลิตาภาพจน์ อีสริย-ฤทธานนท์(๒๐๐), คุณพจนีย์ อีสริยฤทธานนท์ (๒๐๐), คุณพรพรพร พากินไชยจัน และครอบครัว(๒๐๐), คุณคิมกวาง แซ่ลี(๑๐๐), คุณลลิตวิษณุ อีสริยฤทธานนท์(๑๐๐), วรินทร์พัจ กรูป(๑๐๐)

บริจาคผ่านคุณสุดสายใจ เขียวดี รวมเงิน ๑๔,๕๐๐ บาท : คุณสผาวร เขียวดี,คุณโสรัตน์ เขียวดี และบุตร,คุณอุบล สุขปลั่ง,คุณกนกวรรณ เหมือนสิน, คุณจันทร์ญา แก่นจันทร์, คุณพรทิพย์ สุขพันธ์,คุณประเสริฐ พิณสาย บุตรอุทิศให้นายก-นางเบญญา เข้มกลม,คุณนวลจันทร์ สุวรรณอาศน์, คุณบุญมี ผู้ผึ้ง,คุณพิมลพรรณ สุธรรมวัต, คุณสำราญ ขาติชนะ, คุณคุณากร อุบเถย, คุณอันธิกา อุบเถย ญาติอุทิศให้นายสัมฤทธิ์-นายกุล-นางปุ่น เขียวดี, ญาติอุทิศให้นางพมเพ็ง พุ่มเพ็ง คุณบุญเกื้อ จรัสสิงห์, คุณพิมลา จรัสสิงห์, คุณกิตติพิชญ์ วัฒนอนาค, คุณอัมพวัลย์ เลิรัมย์

ขอความสว่างไสวในธรรมพระสัมมาสัมพุทธะ จงบังเกิดมีแต่สรรพสัตว์
ทั้งหลายทุกชั้นทุกภูมิทุกหมู่เหล่า จงทั่วกันทุกๆ ท่านทุกตนด้วยเทอญฯ

รายการหนังสือที่จัดพิมพ์เผยแพร่แล้ว

ชุดท.พ.บัญชา ศิริไกร

- เทียบเมื่อนรก	9 บาท
- เทียบเมืองสวรรค์	9 บาท
- วงเวียนกรรมของสัตว์โลก	9 บาท
- เส้นทางอริยะ	9 บาท
- ประวัติพระอรหันต์จีง	7 บาท
- ปราภฏการณนรกคนเป็น	7 บาท
- บันทึกเที่ยวเมืองตายโหง	7 บาท
- ธรรมญาณ	7 บาท
- 7 อริยเจ้า	7 บาท
- สังสารวัฏ	7 บาท
- จะไปนิพพานไม่ใช่เรื่องยาก	7 บาท
- ร้อยชั้นติ	7 บาท
- อุเชนเหลาหมู่ พระแม่องค์ธรรมมารดา	หมด
- บันทึกหนึ่งอนันตเหตุปัจจัย พระศรีอริยเมตไตรย	7 บาท
- ตรัยรัตนกับเซ็น	9 บาท
- คัมภีร์กรรม 1-4	7 บาท

ชุด ช.วัฒนา

- บันทึกท่องนรกภูมิ	9 บาท
- แสงสว่างแห่งชีวิต	7 บาท

ชุดท.เลียงพิบูลย์

- ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม 1, 2, 3	9 บาท
- ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เล่ม 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	7 บาท
- รูดังควัตร	7 บาท

ชุด ทองทิว สุวรรณทัต

- วิญญานมีจริงหรือ เล่ม 1-11	7 บาท

ชุด ณรงค์ เสรีจินตกุล

- เล่ม 1 ท่องอเวจี	7 บาท
- เล่ม 2 เทวาชัยปัญหา	7 บาท
- เล่ม 3 เสียงจากสุขาวดี	7 บาท
- เล่ม 4 พระโพธิสัตว์มาโปรด	7 บาท
- เล่ม 5 โอวาทเทวา 1	7 บาท
- เล่ม 6 พระโอวาท - เข้มขี้เจ้าแม่กวนอิม	7 บาท

ชุด ณรงค์ เสรีจินตกุล (ต่อ)

ค่าส่งเล่มละ

- เล่ม 7 โอวาทเทวา 2	7 บาท
- เล่ม 8 เรื่องสั้นสอนใจ	7 บาท
- เล่ม 9 เสียงจากโลกทิพย์	7 บาท
- เล่ม 10 เรื่องสั้นจากจีน	7 บาท
- เล่ม 11 นิทานกฎแห่งกรรม	7 บาท
- เล่ม 12 70 ภาพกตัญญู	7 บาท
- เล่ม 13 พระคุณบิดามารดา	7 บาท
- เล่ม 14 ผลแห่งกรรม	7 บาท
- เล่ม 15 ทางสว่าง	7 บาท
- เล่ม 16 กำเนิดเซียน	7 บาท
- เล่ม 17 เสียงสวรรค์	7 บาท
- เล่ม 18 กรรมลิขิต	7 บาท
- เล่ม 19 พระคุณพ่อแม่ยากทดแทน	หมด
- เล่ม 20 รวมเรื่องเด่นจีน	7 บาท
- เล่ม 21 เต๋า เช่น สุขาวดี	7 บาท
- เล่ม 22 เต๋า เต๋อ จิง	7 บาท
- เล่ม 23 आयुวัฒน์สูตร	7 บาท

ชุด พระโพธิสัตว์กวนอิม

ค่าส่งเล่มละ

- อภินิหารโปรดชาวโลก	7 บาท
- กำเนิดพระโพธิสัตว์กวนอิม (ท.พ.บัญชา ศิริไกร แปล)	7 บาท

ชุด สิริเทพ เทวเทพ

ค่าส่งเล่มละ

- เล่ม 1 คัมภีร์ละกาม เล่ม 1	7 บาท
- เล่ม 2 คัมภีร์โปรดโลก	7 บาท
- เล่ม 3 พระสูตรพันเคราะห์ภัย	7 บาท
- เล่ม 4 คัมภีร์ละกาม เล่ม 2	7 บาท
- เล่ม 5 เทิดทูนตัวหนังสือ	7 บาท
- เล่ม 6 ตำนานพระโพธิสัตว์	หมด

ชุด นิमितพิศวง ของคุณไพศาล แสนไชย

ค่าส่งเล่มละ

- เล่ม 1 พระเจ้าตาเขียว	7 บาท
- เล่ม 2 ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง	7 บาท
- เล่ม 3 หลวงปู่ทวด และพระธาตุอภัยสุเทพ	7 บาท
- เล่ม 4 เจ้าแม่หมอนเกล้า	7 บาท
- เล่ม 5 ข้ามเวลามาในฝัน	7 บาท

ชุด นิमितพิศวง ของคุณไพศาล แสนไชย (ต่อ)

ค่าส่งเล่มละ

- เล่ม 6 โยนกนคร 7 บาท
- เล่ม 7 พระธาตุกล่องข้าวน้อย และศึกบางระจัน 7 บาท
- เล่ม 8 พระเจ้าตนหลวง:พระธาตุศรีสองรัก:หลวงพ่อโสทร 7 บาท
- เล่ม 9 พระธาตุหริภุญชัย 7 บาท
- เล่ม 10 พระพุทธชินราช 7 บาท
- เล่ม 11 พระปฐมเจดีย์ 7 บาท
- เล่ม 12 วัดพระพุทธบาทสี่รอย 7 บาท
- เล่ม 13 วัดพระพุทธบาทตากผ้า:พระธาตุพนม 7 บาท
- เล่ม 14 วัดน้ำบ่อหลวง:วัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ 7 บาท
- เล่ม 15 การสร้างวัดพระธาตุศรีจอมทอง 7 บาท
- เล่ม 16 การสร้างพระแก้วมรกต 7 บาท
- เล่ม 17 การสร้างวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร:นครศรีธรรมราช 7 บาท
- เล่ม 18 พระธาตุคุดยตุง พระธาตุห้วยอ้อ พระธาตุนาดูน
พระเจ้ามหาโพธิ์แผ่นดินเย็น 7 บาท

ชุด มนุษย์เกิดมาทำไม? ของสุวัฒน์ พิทักษ์วงษ์

ค่าส่งเล่มละ

- เล่ม 1 ว่าด้วยภาคปริยัติ 9 บาท
- เล่ม 2 ว่าด้วยภาคธรรมปฏิบัติสู่ธรรมปฏิเวธ 9 บาท
- เล่ม 3 ว่าด้วยภาคปกิณณกรรม (ถาม-ตอบปัญหาธรรมะฯ) 7 บาท
- เล่ม 4 ว่าด้วยภาคปกิณณกรรม (ถาม-ตอบเพื่อการศึกษาธรรมะฯ) 7 บาท
- เล่ม 5-6 ว่าด้วยภาคปกิณณกรรม (ธรรมะจากภาพ เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนา) 9 บาท
- เล่ม 7 ว่าด้วยภาคปฏิเวธธรรม
(การทำความเข้าใจคำสอนในบทสวดมนต์แปลเพื่อปฏิบัติ
และธรรมบรรยายเรื่อง “อริยมรรค...เส้นทางพระอริยะ”) 7 บาท
- เล่ม 8 ว่าด้วยคู่มือพระอภิธรรมเชิงแนวปฏิบัติ 15 บาท
- เล่ม 9-10 ว่าด้วยพระสูตรตันตปิฎก (พระสูตร) 15 บาท
- เล่ม 11 ว่าด้วยพระวินัยเชิงแนวปฏิบัติ (วินัยพระ-วินัยคน) 15 บาท
- เล่ม 12 ว่าด้วยคู่มือมนุษย์พันธุ์แท้ 15 บาท
- เล่ม 13 ตอนประกันชีวิตปิตอบายภูมิ 9 บาท
- เล่ม 14 ตอนกรรมฐานลื้มตา วางจำหน่ายหนังสือแนรายได้เข้า
กองทุนเผยแผ่ธรรม) 9 บาท
- เล่ม 15 ตอนอรรถกถาธรรมบทแปลจากพระบาลี 15 บาท
- เล่ม 16 ตอนจบพรหมจรรย์ (กิจอื่นที่พึงกระทำยิ่งไปกว่านี้ไม่มี) 9 บาท
- เล่ม 17 ตอนประวัติอัสติมหาสาวก ๘๐ รูป 15 บาท
- เล่ม 18 ตอนจบกิจ-จบกรรมสังสารวัฏ 10 บาท
- คำสอนการอุทิศบุญที่ได้ผล พระอาจารย์เกษม อาจิณฺณสีโล 7 บาท
- ซีดีธรรมะบรรยาย (MP 3) รวม 3 ชุด 3 แผ่นๆ ละ 15 บาท

หนังสือเล่มอื่นๆ

ค่าส่งเล่มละ

- ชุดผลบุญผลกรรม เล่ม 1-3 (เล่ม 1,2 หมด)	7 บาท
- ธรรมะจากต้นไม้ ของหลวงปู่ชา สุภัทโท	หมด
- หลวงปู่ฝากไว้ ของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล	7 บาท
- คำสารภาพของวิญญูณบาป ของ น.พ.อาจินต์ บุญเกตุ	7 บาท
- โอวาทสี่ของท่านเหลียวผาน มิสโจ แพล	7 บาท
- สุขสันต์ดำ ของ พระ อ.บุญช่วย วิฑิตสาโร	หมด
- หนังสือสวดมนต์ ทำวัตรเช้า-ทำวัตรเย็น	7 บาท
- ประสบการณ์ในยมโลก ของพลโท สมาน วีระไวทยะ	7 บาท
- ประวัติปิยะเขียนใจชื่อ	7 บาท
- การกินเจ และอาหารธรรมชาติ	7 บาท
- กินเจเว้นกรรม	7 บาท
- ศิริมานนทสูตร	7 บาท
- ท่านถามเราตอบ	หมด
- ความถูกต้องคืออะไร	หมด
- ผัก ผลไม้ ตำราพิเศษของเขียนฮั่วท้อ	7 บาท
- ชีวิตหนึ่งมีค่าคุณอนันต์ ท่านจั่งกมหาเถระ 1-3	7 บาท
- แค่อ้อม	7 บาท
- พระสงฆ์ดีอย่างไร	7 บาท
- พระกษัตริศรรทโพธิสัตว์	7 บาท
- ไตรรัตน์ 1-3	7 บาท
- มนุษย์ยังจะบริโภคเนื้อสัตว์อีกหรือ? หากรู้ว่า	7 บาท
- ก้าวย่างบิณฑบาต	9 บาท
- มหามงคลคาถา	7 บาท
- พุทธมนต์คาถา	7 บาท
- พระอริยะห้วงเพ็งอู้ เล่ม 1	7 บาท
- พระอริยะห้วงเพ็งอู้ เล่ม 2	7 บาท
- มรดกธรรม ของ เสถียร โพธิ์นันทะ เล่ม 1	7 บาท
- มรดกธรรม ของ เสถียร โพธิ์นันทะ เล่ม 2	7 บาท
- ธรรมปฏิบัติของอาหมอ ผู้สานต่อเส้นทางธรรม	7 บาท

หนังสือธรรมะแจกฟรีคนละ 1 เล่ม

ผู้ใดต้องการมากกว่า 1 เล่ม กรุณาช่วยค่าพิมพ์

ผู้ใดต้องการ
มนุษย์เกิดมาทำไม? เล่ม ๑๗
ตอน ประวัติอสีติมหาสาวก ๘๐ รูป
ติดต่ได้ที่

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ

(ธนาถ์ดีสิ่งง่าย ปณ.กลาง)

383 ซอยสันติภาพ 1 ถนนทรัพย์ สี่พระยา

บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500

โทร. 02-268-1505, มือถือ 085-965-9416

โรงเจล้างเต็กตั้ง

236 ซอยอามาริรมย์

(ข้างอาคารแสดงสินค้ากรมพาณิชย์สัมพันธ์)

ถนนรัชดา แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทร. 02-513-1056

ท่านที่ต้องการให้ส่งหนังสือทางไปรษณีย์
กรุณาส่งแสตมป์มาด้วย ค่าส่งเล่มละ 15 บาท

แจ้งข่าวการกุศล ปลดปล่อยชีวิตสัตว์

เนื่องในวันมาฆบูชา - วิสาขบูชา เป็นวันสำคัญทาง
พุทธศาสนา และวันที่ 5 ธันวาคม เป็นวันเฉลิมพระชนม
พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทางเราผู้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะได้จัดให้มีการปลดปล่อย
ไถ่ชีวิตโค-กระบือและสัตว์น้ำ หากท่านผู้ใดมีจิตเมตตา
ร่วมสร้างบุญกุศล โปรดส่งจดหมายพร้อมชื่อ สกุล, ที่อยู่ และ
ชานาติในนามของดิฉัน ส่งจ่าย ปณ.กลาง ตามที่อยู่
ข้างล่างนี้

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐสิริ (ชานาติส่งจ่าย ปณ.กลาง)

383 ซอยสันติภาพ 1 ถนนทรัพย์ สี่พระยา

บางรัก กรุงเทพมหานคร 10500

โทร. 02-268-1505, มือถือ 085-965-9416

ท่านผู้ใดรวบรวมเงินครบ 1 ตัว ทางโรงฆ่าสัตว์ และ
กรมปศุสัตว์จะมีใบเสร็จรับเงินและใบอนุโมทนา ส่งถึงท่าน
โดยตรง (ราคามีการเปลี่ยนแปลงกรุณาโทรสอบถาม)

จาก

นัยรัตน์ ลภัสเศรษฐสิริ

21 เมษายน 2557

หนังสือนี้
จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน ไม่จำหน่าย
เมื่อท่านไม่ต้องการใช้หนังสือนี้แล้ว
กรุณามอบให้ห้องสมุดหรือผู้อื่นใช้ประโยชน์ต่อไป
จะเป็นกุศลอย่างยิ่ง

ผู้ใดต้องการหนังสือติดต่อได้ที่

คุณนัยรัตน์ ลภัสเศรษฐศิริ (ธนาณัติส่งจ่าย ป.ณ.กลาง ๑๐๕๐๐)
๓๘๓ ซอยสันติภาพ ๑ ถนนทรัพย์ สี่พระยา บางรัก กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐๒-๒๖๘๑๕๐๕, ๐๘๙-๘๑๑๔๕๓๗ แฟกซ์ ๐๒-๒๓๖-๒๗๓๗
(แจกฟรี ๑ เล่ม เล่มต่อไปกรุณาช่วยบริจาคเงินทำบุญค่าพิมพ์)
(ท่านที่ต้องการให้ส่งหนังสือทางไปรษณีย์ กรุณาส่งเงินค่าจัดส่งไปด้วย เล่มละ ๑๕ บาท)

อนึ่ง ท่านที่ประสงค์พิมพ์หนังสือ ตั้งแต่ ๕๐๐ เล่มขึ้นไป เพื่อแจกเนื่องในโอกาสเทศกาล
งานบุญต่างๆ โปรดแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย ๓ วัน